

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΔΠΜΣ – ΒΙΔΙΠΑΚΟ « Βιώσιμη Διαχείριση Περιβαλλοντικών Αλλαγών και Κυκλική Οικονομία»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

Η υιοθέτηση κριτηρίων ESG (Environment, Society and Governance) από τις επιχειρήσεις.

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: ΟΛΓΑ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Φοιτήτρια: Βασιλική Κ. Μπαρμπούτη

ΒΟΛΟΣ 2022

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ :

Κατάλογος Ακρωνυμίων και συντομογραφιών	Σελ. 4
Κατάλογος Εικόνων	Σελ. 6
Κατάλογος Πινάκων – Γραφημάτων	Σελ. 7

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	Σελ. 9
-----------------	--------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1. Εισαγωγή.	Σελ. 10
2. Βιώσιμη Ανάπτυξη.	Σελ. 16
2.1 Τι είναι βιώσιμη ανάπτυξη.	Σελ. 16
2.2 Ιστορική Αναδρομή.	Σελ. 22
3. Κριτήρια ESG.	Σελ. 26
3.1 Τι είναι τα κριτήρια ESG.	Σελ. 27
3.2 Ποιες θεματικές καλύπτει το ESG.	Σελ. 29
3.3 Η Ιστορική εξέλιξη του ESG.	Σελ. 36

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

1. Πώς λειτουργούν τα κριτήρια ESG.	Σελ. 47
1.1 Επενδυτές (investors) και Διαχειριστές περιουσιακών στοιχείων.	Σελ. 53
1.2 Σύμβουλοι Επενδύσεων.	Σελ. 58
1.3 Τράπεζες.	Σελ. 59
1.4 Χρηματιστήρια.	Σελ. 61
1.5 Οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας ESG (Credit Rating Agencies - CRAs) και Πάροχοι δεικτών ESG.	Σελ. 62
1.6 Επιχειρήσεις.	Σελ. 68
2. Πρότυπα αναφοράς ESG από μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς και συστήματα υπολογισμού από διάφορους παρόχους ESG.	Σελ. 70
2.1 Διεθνή πρότυπα αναφοράς ESG από μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς.	Σελ. 73
2.2 Συστήματα υπολογισμού από διάφορους παρόχους ESG	Σελ. 76
3. Ενωσιακή Νομοθεσία	Σελ. 87
3.1 Η νέα οδηγία για αναφορά των μη χρηματοοικονομικών Εκθέσεων Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) που τροποποιεί την οδηγία (NFRD)	Σελ. 87
3.2 Η νέα οδηγία της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού της ΕΕ για υποχρεωτική δέουσα επιμέλεια στην αλυσίδα αξίας που θα τροποποιήσει την οδηγία της ΕΕ 2019/1937	Σελ. 90

3.3	Η ταξινόμια για κλίμα, φορολογία και ανθρώπινα δικαιώματα στην ΕΕ (EU Taxonomy).	Σελ. 91
3.4	Νέος Κανονισμός υποβολής εκθέσεων SFRD για Βιώσιμη χρηματοδότηση Sustainable Finance Disclosures Regulation (SFDR)	Σελ. 92
3.5	Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2019/2089, που τροποποίησε τον Κανονισμό της ΕΕ 2016/1011 όσον αφορά τους δείκτες αναφοράς της ΕΕ για την κλιματική μετάβαση.	Σελ. 93
3.6	Η Ομάδα Τεχνικών Εμπειρογνομόνων για τη Βιώσιμη χρηματοδότηση (TEG)	Σελ. 94
3.7	Ευρωπαϊκές εποπτικές αρχές (ESAs)	Σελ. 94
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο		
1.	Η κατάσταση στην Ελλάδα.	Σελ. 96
2.	Έρευνες και μελέτες για την υιοθέτηση των κριτηρίων ESG από τις ελληνικές επιχειρήσεις.	Σελ. 97
3.	Η προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στις ευρωπαϊκές οδηγίες που αφορούν το ESG.	Σελ. 102
4.	Ελληνικό Χρηματιστήριο Αθηνών.	Σελ. 104
5.	Ελληνικός Κώδικας Βιωσιμότητας.	Σελ. 106
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο		
1.	Μελέτη περιπτώσεων ελληνικών εταιρειών.	Σελ. 108
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο		
1.	Συμπεράσματα	Σελ. 122
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ- ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ		
		Σελ. 126
 ΠΗΓΕΣ		
		Σελ. 130

Κατάλογος Ακρωνυμίων και συντομογραφιών

ΑΕΠ:	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΘ:	Αέρια θερμοκηπίου
....	Αρχές Υπεύθυνων Επενδύσεων	PRI
....	Βιώσιμη Ανάπτυξη	SD
ΔΗΕΠΑ:	Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη	UNCED
ΔΝΤ:	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο	IMF
ΔΠΧΑ:	Διεθνή πρότυπα χρηματοοικονομικής αναφοράς
ΕΣΕΚ:	Εθνικό σχέδιο για την ενέργεια και το κλίμα
ΕΚΕ:	Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη	CSR
ΕΕ:	Ευρωπαϊκή Ένωση	EU
ΕΑΚΑΑ	Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών	ESMA
ΕΚΤ:	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα	ECB
ΕΣΟΧΑ:	Ευρωπαϊκή Συμβουλευτική Ομάδα για θέματα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς	EFRAG
ΕΥΠ:	Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Περιβάλλοντος	EEA
ΕΕΥΕΑ:	Ευρωπαϊκό εργαστήριο υποβολής εταιρικών αναφορών	ECRL
ΕΤΣΕ:	Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων
ΕΤΕπ:	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
ΗΕ:	Ηνωμένα Έθνη	UN
....	Κοινό Κέντρο Ερευνών	JRC
....	Κοινωνική Υπεύθυνη Επένδυση	SRI
ΜΑΑ:	Μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας	
ΜΜΕ:	Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις	SME
ΠΑ:	Παγκόσμια Τράπεζα	WB
ΠΚΔ:	Περιβαλλοντικός, Κοινωνικός και σχετικός με διακυβέρνηση	ESG

....	Πρωτοβουλία Βιώσιμου Χρηματιστηρίου	SSEI
ΠΑΠ:	Πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο	
ΟΟΣΑ:	Οργανισμός για Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη	OECD
....	Οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών Πληροφοριών	NFRD
ΟΕΥΕ:	Ομάδα εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου
....	Ομάδα τεχνικών εμπειρογνομόνων	TEG
....	Πρωτοβουλία των Ηνωμένων Εθνών για Χρηματοδότηση ενός Περιβαλλοντικού Προγράμματος	UNEP-FI
ΣΒΑ	Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης	SDGs
....	Σύμβαση Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή	UNFCCC
....	Συμβούλιο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας	FSB
ΣΕΔΕ της ΕΕ:	Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων εκπομπής της ΕΕ

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1.	Βιωσιμότητα του Πλανήτη	https://therapidpopulationgrowth.weebly.com/earths-available-biocapcity.html
Εικόνα 2.	Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ	https://www.undp.org/sustainable-development-goals
Εικόνα 3.	Συμφωνία του Παρισιού	https://www.consilium.europa.eu/el/infographics/paris-agreement-eu/
Εικόνα 4.	Πυλώνες ESG	https://www.lmm-ic.com/en/themen/nachhaltige-vermoegensanlagen
Εικόνα 5.	Δείκτες κριτηρίων για το Περιβάλλον σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα	https://datatopics.worldbank.org/esg/
Εικόνα 6.	Δείκτες κριτηρίων για την Κοινωνία σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα	https://datatopics.worldbank.org/esg/
Εικόνα 7.	Δείκτες κριτηρίων για την Διακυβέρνηση σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα	https://datatopics.worldbank.org/esg/
Εικόνα 8.	Δείκτες κριτηρίων ESG για την Ελλάδα σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα	https://datatopics.worldbank.org/esg/
Εικόνα 9.	Ποια είναι τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders)	https://csrindex.gr/o-rolos-ton-endiaferomenon-meron-stakeholders-tis-epicheirisis-stin-eke/
Εικόνα 10.	Η πυραμίδα της ΕΚΕ του Carroll	https://jcsr.springeropen.com/articles/10.1186/s40991-016-0004-6
Εικόνα 11.	Ο ρόλος των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στη δημιουργία μιας πράσινης τάξης ως βασικός παράγοντας βιωσιμότητας.	Βιβλίο της Beata Zofia Flipiak pp 111–145 Sustainability in Bank and Corporate Business Models
Εικόνα 12.	Υπολογισμός ESG	https://www.carbonclick.com/what-is-esg-and-why-is-it-important

Κατάλογος Πινάκων – Γραφημάτων

Πίνακας 1.	Θεματικές που καλύπτει το Sovereign ESG	https://datatopics.worldbank.org/esg/methodology.html
Πίνακας 2.	Πυλώνας 1 και οι δείκτες του Sovereign ESG	https://datatopics.worldbank.org/esg/
Πίνακας 3.	Πυλώνας 2 και οι δείκτες του Sovereign ESG	https://datatopics.worldbank.org/esg/
Πίνακας 4.	Πυλώνας 3 και οι δείκτες του Sovereign ESG	https://datatopics.worldbank.org/esg/
Πίνακας 5.	Κατανομή κεφαλαίων σε βιώσιμες επενδύσεις (σε δισεκατομμύρια δολάρια) ανά περιοχή για τα έτη 2018, 2019 και 2020.	Ιδία επεξεργασία με στοιχεία από GSIR 2021 http://www.gsi-alliance.org/wp-content/uploads/2021/08/GSIR-20201.pdf
Πίνακας 6.	Βαθμολογία σύμφωνα με το σύστημα MSCI	https://www.msci.com/our-solutions/esg-investing/esg-ratings
Πίνακας 7.	Βαθμολογίες εταιρειών στον κλάδο των ποτών με το σύστημα της GlobalData	https://www.globaldata.com/esg
Πίνακας 8.	Οι 35 πρώτες εταιρείες του Athex ESG.	https://www.athexgroup.gr/documents/10180/5665122/G-R-ESG+REPORTING+GUIDE/e4f7fa48-d16a-4156-b9da-fbc27282a227
Πίνακας 9.	Ο Ελληνικός Κώδικας Βιωσιμότητας αποτελείται από 4 πυλώνες δράσεις οι οποίοι αναλύονται σε 20 κριτήρια.	https://greekcode.sustainablegreece2020.com/
Πίνακας 10.	Οι 35 πρώτες εταιρείες του Athex ESG.	https://www.athexgroup.gr/documents/10180/5665122/G-R-ESG+REPORTING+GUIDE/e4f7fa48-d16a-4156-b9da-fbc27282a227

Γράφημα 1.	Κατανομή βιώσιμων επενδύσεων ανά περιοχή για το έτος 2020	<i>Ιδία επεξεργασία με στοιχεία από</i> GSIR 2021 http://www.gsi-alliance.org/wp-content/uploads/2021/08/GSIR-20201.pdf
Γράφημα 2.	Ποσοστό εισηγμένων εταιρειών του Χρηματιστηρίου Αθηνών που δημοσιεύει ετήσιο Απολογισμό ESG.	https://www.grant-thornton.gr/globalassets/markets/grc/media/pdfs/gt_esg--sustainability-survey_2021.pdf
Γράφημα 3.	Ποσοστό εισηγμένων και μη εισηγμένων εταιρειών στο Χρηματιστήριο Αθηνών , που δημοσιεύει Απολογισμό	https://www.grant-thornton.gr/globalassets/markets/grc/media/pdfs/gt_esg--sustainability-survey_2021.pdf
Γράφημα 4.	Ποσοστό των απολογισμών που εφάρμοσαν τις διεθνείς κατευθυντήριες οδηγίες του GRI Standards	https://www.grant-thornton.gr/globalassets/markets/grc/media/pdfs/gt_esg--sustainability-survey_2021.pdf
Γράφημα 5.	<i>Ποσοστό των εταιρειών που αναφέρονται στους Παγκόσμιους Στόχους SDGs</i>	https://www.grant-thornton.gr/globalassets/markets/grc/media/pdfs/gt_esg--sustainability-survey_2021.pdf
Γράφημα 6.	<i>Ποσοστό των εταιρειών που αναφέρονται στους Παγκόσμιους Στόχους SDGs</i>	https://www.grant-thornton.gr/globalassets/markets/grc/media/pdfs/gt_esg--sustainability-survey_2021.pdf
Γράφημα 7.	Στοιχεία Ανακύκλωσης της εταιρείας Ελληνικά Γαλακτοκομεία από το 2017 έως το 2020	https://www.hellenicdairies.com/wp-content/uploads/2021/08/EG_EKE_2020_GR_PAGES_WEB-1.pdf
Γράφημα 8.	Στοιχεία παραγόμενης ποσότητας βιοαερίου από το 2018 έως το 2020.	https://www.hellenicdairies.com/wp-content/uploads/2021/08/EG_EKE_2020_GR_PAGES_WEB-1.pdf

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται την υιοθέτηση κριτηρίων ESG (Environment, Society and corporate Governance) από τις επιχειρήσεις. Είναι γεγονός ότι η τάση της υιοθέτησης κριτηρίων ESG δείχνει ότι σταδιακά γίνεται κυρίαρχη στον επενδυτικό κόσμο καθώς όπως αποδεικνύουν πολλές μελέτες συμβάλλει ταυτόχρονα, τόσο στην οικονομική απόδοση των εταιρειών, όσο και στην αειφορία και τη βιώσιμη ανάπτυξη του πλανήτη. Ο στόχος της εργασίας αυτής είναι να επισημάνει επίσης το πως κρίνεται όχι απλά απαραίτητη, αλλά επιτακτική η υιοθέτηση κριτηρίων ESG από τις επιχειρήσεις, όχι μόνο για τις καλές πρακτικές που προωθεί με όφελος την κοινωνία και το περιβάλλον, αλλά γιατί σε διαφορετική περίπτωση, ελλοχεύει ο κίνδυνος να μείνουν πίσω στις εξελίξεις και εκτός τραπεζικού συστήματος και αγορών κεφαλαίου, με σοβαρό κίνδυνο για την ίδια τους τη βιωσιμότητα. Η υιοθέτηση των ESG κριτηρίων δεν κρίνεται ως κάτι είναι που είναι «καλό να το έχεις - nice to have» αλλά κάτι που «πρέπει να το έχεις - must have».

ABSTRACT

This paper deals with the adoption of ESG criteria (Environment, Society and corporate Governance) criteria by companies. It is a fact that the trend of adopting ESG criteria is gradually becoming dominant in the investment world because, as many studies prove, it contributes simultaneously, both to the financial performance of companies, and to the sustainability and sustainable development of the planet. The aim of this paper is to also point out how it is considered not only necessary, but imperative for companies to adopt ESG criteria, not only for the good practices that benefit society and the environment, but because otherwise, the risk of being left behind in developments and outside the banking system and capital markets, with a serious risk to their very viability. The adoption of the ESG criteria is not judged as something that is "nice to have" but something that "must have".

Λέξεις κλειδιά: Βιώσιμη Ανάπτυξη - Περιβαλλοντική, Κοινωνική και Εταιρική Διακυβέρνηση (ESG) - Κοινωνική Εταιρική Ευθύνη (CSR) - Υπεύθυνες Επενδύσεις (PRI) - Ευκαιρίες και Κίνδυνοι – Επιχειρήσεις - Θεσμικοί επενδυτές – Χρηματοοικονομικό Σύστημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1. Εισαγωγή.

Η παρούσα εργασία ξεκινά με το ζήτημα της βιώσιμης ανάπτυξης που ετέθη σε παγκόσμιο επίπεδο το 2015, με την έγκριση της Ατζέντας 2030 του ΟΗΕ και τους 17 αναπτυξιακούς στόχους της, οδήγησε τα κράτη σε έναν αγώνα δρόμου για την ανάληψη δράσεων που αποδίδουν στη βιωσιμότητα αλλά και ταυτόχρονα στην οικονομική ανάπτυξη. Η ανάγκη αυτή ήταν που αρχικά οδήγησε και στην υιοθέτηση των κριτηρίων **ESG (Environment, Society, Governance)** από τις επιχειρήσεις.

Η εργασία ξεκινά με το 1^ο κεφάλαιο στο οποίο αναλύεται τι είναι Βιώσιμη Ανάπτυξη και ποιες είναι οι αρχές των θεωριών της και αφού γίνει μια ιστορική αναδρομή σχετικά με τις παγκόσμιες συμφωνίες, όπως οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ, η Συμφωνία του Παρισιού για το Κλίμα καθώς και η Πράσινη Συμφωνία της Ευρώπης γνωστή ως Green Deal, με στόχο την ουδέτερη ανθρακικά ήπειρο μέχρι το 2050, επισημαίνεται η μεταστροφή κρατών και πολιτών στην κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης που για να υλοποιηθεί όμως απαιτεί την συμμετοχή όλων και ιδιαιτέρως των επιχειρήσεων. Αυτή την ανάγκη ήρθε να καλύψει η υιοθέτηση κριτηρίων ESG (E = Environment, S = Social, G = Governance). Οπότε στη συνέχεια αναλύεται τι είναι τα κριτήρια ESG, πως ξεκίνησαν και πως επικράτησαν στο χρόνο και ποιοι είναι οι παράγοντες εκείνοι κοινωνικοί, περιβαλλοντικοί καθώς και εταιρικής διακυβέρνησης που αν υιοθετηθούν συνδυαστικά από μια επιχείρηση, συμβάλουν στην βιωσιμότητα της ίδιας της επιχείρησης αλλά και προσθέτουν ένα λιθαράκι στην αειφορική και βιώσιμη ανάπτυξη του πλανήτη.

Στο 2^ο κεφάλαιο της εργασίας αναλύεται πως λειτουργούν τα κριτήρια ESG και όλο το σύστημα θεσμικοί επενδυτές, εταιρείας συμβούλων, οίκοι αξιολόγησης, τραπεζικό σύστημα και τέλος οι επιχειρήσεις. Σημειώνεται ότι η υιοθέτηση κριτηρίων ESG δίνει ταυτόχρονα την πλήρη εικόνα των επιχειρήσεων, σε επενδυτές και τράπεζες, αποτελώντας με αυτό το τρόπο την παρουσίαση ποιοτικών στοιχείων και όχι χρηματοοικονομικών δεδομένων των εταιρειών, που ενσωματώνουν τη βιωσιμότητα λαμβάνοντας υπόψη την ορθή διακυβέρνηση. Η Ενσωμάτωση των αρχών βιωσιμότητας στις επιχειρήσεις σημαίνει παροχή προϊόντων και υπηρεσιών περισσότερο φιλικών προς το περιβάλλον, μετατροπή τους σε πιο πράσινες και υπεύθυνες και τέλος δέσμευση σε κοινωνικές, ηθικές αρχές διεξαγωγής των

οικονομικών δραστηριοτήτων. Με αυτό το τρόπο οι επιχειρήσεις γίνονται πιο ελκυστικές στους επενδυτές κι έτσι τεκμηριώνεται τελικά και οικονομική σταθερότητα των επιχειρήσεων. Στη συνέχεια αναλύεται πως μέσω αρχών ή προτύπων αναφοράς υπολογισμού ESG, που αναπτύχθηκαν κυρίως από μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς κάνοντας χρήση διάφορες τεχνικές και ποικίλες μεθόδους, που εφαρμόζονται από διάφορες εταιρείες που ασχολούνται με αυτό, μετριοούνται τελικά οι αποδόσεις των επιχειρήσεων, στοχεύοντας στη μείωση της αμελούς εταιρικής συμπεριφοράς που μπορεί να βλάψει το περιβάλλον και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το 2^ο κεφάλαιο κλείνει με την παράθεση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για την ενσωμάτωση ESG παραγόντων στις πιστοδοτικές και επενδυτικές αποφάσεις.

Στο 3^ο κεφάλαιο αναλύεται η κατάσταση στην Ελλάδα και πως έχουν ξεκινήσει σχετικά πρόσφατα προσπάθειες ένταξης των κριτηρίων ESG στο σύστημα της οικονομίας καθώς και η υιοθέτηση τους από τις ελληνικές επιχειρήσεις. Επισημαίνεται ότι, οι οικονομικές και κοινωνικές δυσχέρειες των τελευταίων δεκαπέντε ετών που προέκυψαν στην Ελλάδα, δεν διευκόλυναν ιδιαίτερα την εφαρμογή του τόσο σημαντικού αυτού εργαλείου, αλλά σταδιακά γίνονται βήματα προς αυτή την κατεύθυνση. Καταγράφεται η προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στις ευρωπαϊκές οδηγίες για ESG και αναδεικνύεται ο σημαντικός ρόλος των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα για την προώθηση της υιοθέτησης κριτηρίων ESG από τις επιχειρήσεις. Γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στο 4^ο κεφάλαιο σε κάποιες ελληνικές επιχειρήσεις, πρότυπα στη Βιώσιμη Ανάπτυξη, από τις οποίες, κάποιες εντάχθηκαν σε προγράμματα χρηματοδότησης από ελληνικές τράπεζες, δεσμευόμενες να υιοθετήσουν επιπλέον κριτήρια ESG.

Εν κατακλείδι, στο τελευταίο κεφάλαιο η εργασία καταλήγει σε συμπεράσματα αναφορικά με την αξία της υιοθέτησης των κριτηρίων ESG από τις επιχειρήσεις, που γίνονται όλο και πιο δημοφιλείς τόσο από την άποψη των χρηματικών ποσών που επενδύονται, όσο και από τη διαθεσιμότητα επενδυτικών ευκαιριών. Αναλύεται αν όντως υπάρχει θετικός αντίκτυπος τόσο στις ίδιες τις επιχειρήσεις και στην οικονομική τους ανάπτυξη, όσο και στο περιβάλλον και την κοινωνία ολόκληρη, ή αν μιλάμε για ένα νέο τρόπο «green washing».

Αποσαφηνίζεται τελικά αν είναι πράγματι μια αλλαγή στη φιλοσοφία των επιχειρήσεων από το βραχυπρόθεσμο κέρδος στο μακροπρόθεσμο όφελος, μια νέα πραγματικότητα, μια νέα κουλτούρα που καταφέρνει να βελτιώνει τα επίπεδα δέσμευσης των εργαζομένων, ανοίγοντας νέα κανάλια επικοινωνίας μεταξύ προμηθευτών, πελατών και τελικά με ολόκληρη την κοινωνία. Επισημαίνεται η ανάγκη εφαρμογής κανόνων για τις μετρήσεις σε ESG ώστε να μην υπάρχουν οι μεγάλες αποκλίσεις ανάλογα με το σύστημα που επιλέγεται και καταλήγει στο αν δεν υιοθετηθούν από τις επιχειρήσεις, αν ελλοχεύει ο κίνδυνος να μείνουν πίσω στις εξελίξεις αλλά και εκτός τραπεζικού συστήματος και αγορών κεφαλαίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ:

Στη διεθνή βιβλιογραφία καταγράφεται ότι η αξία της υιοθέτησης των κριτηρίων ESG από τις επιχειρήσεις γίνεται όλο και πιο δημοφιλείς και αναπτύσσεται ραγδαία, Gillan et al. (2021) και Pástor et al. (2021). Μάλιστα σύμφωνα με τους Drempetic et al. (2019) όσο μεγαλύτερο είναι το μέγεθος μιας επιχείρησης, τόσο μεγαλύτερη σημασία δίνει στις στρατηγικές ESG.

Η διεθνή βιβλιογραφία έχει διαπιστώσει κατά πλειοψηφία, ότι υπάρχει θετικός αντίκτυπος τόσο στις ίδιες τις επιχειρήσεις όσο και στην οικονομική τους ανάπτυξη από την υιοθέτηση κριτηρίων ESG.

Σύμφωνα με μια έρευνα της Rockfeller Asset Management, NYU Stern, (2021) που συγκέντρωσε τα αποτελέσματα 1.000 μελετών, οι οποίες δημοσιεύθηκαν από το 2015 έως και το 2020, διαπιστώθηκε ότι υπήρχε μια θετική συσχέτιση μεταξύ του ESG και της οικονομικής απόδοσης των εταιρειών στο 58% των μελετών, ενώ το 13% έδειξε ότι είχε ουδέτερο αντίκτυπο και μόλις το 8% των μελετών κατέληξε τελικά σε αρνητική συσχέτιση. Σε μελέτες που επικεντρωνόταν στον κίνδυνο, βρέθηκε ότι το 33% κατέληγε σε θετική συσχέτιση και μόλις το 14% κατέληγε σε αρνητική σχέση. Στην δια έρευνα διαπιστώθηκε ακόμα, θετική σχέση μεταξύ της περιβαλλοντικής ευθύνης και της οικονομικής απόδοσης και τέλος το 57% των ερευνών ανέδειξαν θετική σχέση μεταξύ εταιρικής ευθύνης και οικονομικής απόδοσης.

Σε μια πρόσφατη ακαδημαϊκή μελέτη των McGlinch και Henisz (2020) που χρησιμοποίησε δείγμα αμερικανικών εταιρειών εισηγμένων στο χρηματιστήριο, από το 2007 έως το 2018, έδειξε ότι οι εταιρείες που είναι περισσότερο ικανές να διαχειριστούν ζητήματα ESG είναι πιθανότερο να αναφέρουν αυξήσεις στα έσοδα τους, μειώσεις στο λειτουργικό κόστος τους, λιγότερες νομικές παρεμβάσεις, μεγαλύτερα κέρδη στην παραγωγικότητα των εργαζομένων τους και αυξήσεις στις επιχειρηματικές επενδύσεις.

Σύμφωνα με τους Simoni et al. (2020) με την υιοθέτηση ESG, οι επιχειρήσεις στέλνουν μηνύματα καλύτερης εικόνας στην περιβαλλοντική ευθύνη, σε σχέση με τους ανταγωνιστές τους, κι έτσι τραβάνε μεγαλύτερη προσοχή από την κοινωνία και από τους επενδυτές, βελτιώνοντας τελικά την ανταγωνιστικότητά τους στην αγορά και προσδίδοντας καλύτερη οικονομική απόδοση.

Σύμφωνα με τον Edmans (2021) που εισήγαγε τον όρο Pieconomics στο βιβλίο του “Grow the Pie”, οι εταιρείες δημιουργούν αξία με την ενσωμάτωση της έννοιας της κοινωνίας στο μοντέλο της λειτουργίας τους, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν επιτυγχάνουν και το κέρδος.

Οι επιχειρηματίες που προσανατολίζονται στη βιωσιμότητα και συνεπώς στην υιοθέτηση ESG φαίνεται να λαμβάνουν υψηλότερες αποτιμήσεις, χάρη στην πρόσθετη μη χρηματοοικονομική χρησιμότητα, σύμφωνα με τους Mansouri et al. (2022).

Σύμφωνα με τους Giese et al. (2017), οι υψηλές βαθμολογίες ESG των εταιρειών δείχνουν πιο ανταγωνιστικές εταιρείες με υψηλότερο ποσοστό κερδοφορίας, καταλληλότερες στη διαχείριση των κινδύνων, με μικρότερο κόστος, το οποίο τελικά οδηγεί τελικά σε τιμές αποτίμησης πολύ υψηλότερες.

Υπάρχουν βέβαια και οι αρνητικές φωνές όπως η μελέτη των Cornell et al. (2020) η οποία υποστηρίζει ότι οι κοινωνικά υπεύθυνες εταιρείες αν και φαίνεται ότι παρουσιάζουν χαμηλότερα προεξοφλητικά επιτόκια, όμως τελικά οι επενδυτές έχουν χαμηλότερες αποδόσεις από αυτές που αναμένανε. Στη μελέτη διαπιστώθηκε ότι, υπάρχουν επιχειρήσεις που επωφελούνται τελικά από την κοινωνική ευθύνη, όμως δυστυχώς υπάρχουν και ενδείξεις, τις οποίες δεν πρέπει κανείς να τις αγνοήσει, πως δημιουργείτε κόστος χωρίς αντισταθμιστικό όφελος για πολλές άλλες.

Έτσι η μελέτη καταλήγει στο πρώτο συμπέρασμα ότι η θεωρία πως οι εταιρείες που υιοθετούν ESG και είναι κοινωνικά υπεύθυνες θα επιτύχουν υψηλότερη ανάπτυξη σε κέρδη και αξία, είναι μια διαφήμιση ψεύτικη.

Στο δεύτερο συμπέρασμα που καταλήγει η προαναφερθείσα μελέτη, είναι πως αποδεικνύεται από τα στοιχεία ότι οι αγορές δεν δείχνουν να ενσωματώνουν την κοινωνική ευθύνη στις τιμές τους, με εξαίρεση μόνο τις επιχειρήσεις που χαρακτηρίζονται ως “μη ηθικές”, αυτές δηλαδή που ασχολούνται με παραγωγή προϊόντων καπνού, ναρκωτικών, όπλων και ποτών. Το τελευταίο συμπέρασμα της μελέτης αυτής είναι πως, ακόμα και τα ευνοϊκότερα στοιχεία για τις επενδύσεις ESG που κυκλοφορούν, δεν πέτυχαν να απαντήσουν στο ερώτημα στο αν οι εταιρείες που είναι επιτυχημένες υιοθετούν τα κριτήρια ESG ή η υιοθέτηση των κριτηρίων ESG είναι αυτή που καθιστά τις εταιρείες επιτυχημένες.

Μια ακόμη σημαντική παρατήρηση που αποκαλύπτουν οι επιστημονικές εργασίες είναι οι ασυνέπειες μεταξύ των αξιολογήσεων ESG, δείχνοντας «ισχυρές» ενδείξεις χαμηλής συγκρισιμότητας των αξιολογήσεων. Οι Berg et al. (2019) μάλιστα επινόησαν τον όρο «*συγκεντρωτική σύγχυση*» με βάση την ασθενή συσχέτιση μεταξύ των αξιολογήσεων ESG. Αποδίδουν τη συγκεντρωτική σύγχυση στην απόκλιση πεδίου εξαιτίας των διάφορων επιλεγμένων βιώσιμων χαρακτηριστικών που υιοθετούνται και την απόκλιση μέτρησης εξαιτίας των δεικτών που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση ενός δεδομένου χαρακτηριστικού. Αυτές οι ασυνέπειες είναι ικανές να ενισχύσουν τις επιπτώσεις τόσο στην κατανομή κεφαλαίων, όσο και στο κόστος κεφαλαίου της επιχείρησης σύμφωνα με τους Gibson et al. (2019). Επιπλέον, πρέπει να επισημανθεί ότι η απόδοση των εταιρειών σε ESG είναι μια πολύ ευρεία έννοια, η οποία μετριέται με διάφορους τρόπους και η οποία περιλαμβάνει πληθώρα δεικτών από διάφορους παρόχους δεδομένων, που μετράνε συγκεκριμένους κλάδους, που η γεωγραφική και η χρονική διάσταση ποικίλλει κατά τη σύνταξη των μελετών κι έτσι οδήγησε σε μια πληθώρα ακαδημαϊκών μελετών με διαφορετικά και αντικρουόμενα αποτελέσματα σύμφωνα με τους Xie et al. (2018).

Το ESG ενώ έχει μελετηθεί σε πολλές κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων, όπως μετοχές, ομόλογα, ακίνητη περιουσία και τραπεζικά δάνεια, ωστόσο εξακολουθεί να λείπει σε μεγάλο βαθμό από τη βιβλιογραφία η επιχειρηματική χρηματοδότηση, με μερικές μόνο εξαιρέσεις, όπως των Cumming et al., (2017) και Vismara (2019). Σίγουρα όμως το ESG γίνεται όλο και πιο σημαντικό και στη χρηματοδότηση της επιχειρηματικότητας από τις τράπεζες, σύμφωνα με τους Geczy et al. (2021) και τους Gillan et al. (2021). Οι πελάτες και τα ενδιαφερόμενα μέρη είναι φανερό ότι στρέφονται όλο και περισσότερο σε τράπεζες που είναι υπεύθυνες και δείχνουν ενδιαφέρον για την προστασία του περιβάλλοντος σύμφωνα με τους Rai et al. (2019). Μαζί με τις αυξανόμενες κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές προκλήσεις, τονίζεται ο ρόλος των επιχειρήσεων και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ταυτόχρονα στην επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης σύμφωνα με τους Ziolo et al., (2019b).

Σε παγκόσμιο επίπεδο παρατηρείτε ευκολότερη και χαμηλότερου κόστους πρόσβαση στον τραπεζικό εταιρικό δανεισμό για τις εταιρείες, οι οποίες υιοθετούν και δημοσιοποιούν τις επιδόσεις τους σε κριτήρια ESG και μάλιστα σύμφωνα με τον Fisch (2019) σημειώνεται ότι επειδή η επίγνωση του ESG συσχετίζεται με το ανθρώπινο, το κοινωνικό και το πνευματικό κεφάλαιο, παράγοντες καθοριστικοί τα οποία για την επιτυχία της χρηματοδότησης, η χρηματοδότηση με κριτήρια ESG σημαίνει επιτυχία.

Ο Pedro Matos, (2020) διαπιστώνει ότι το χρηματοπιστωτικό σύστημα δεν είναι ακόμα σωστά προσανατολισμένο στη βιωσιμότητα. Εντοπίζει ότι χρειάζεται περαιτέρω έρευνα στην περιβαλλοντική διάσταση σχετικά με το ρόλο των κεντρικών τραπεζών στην προώθηση ενός βιώσιμου χρηματοπιστωτικού συστήματος και στην κοινωνική διάσταση εντοπίζει ελάχιστη ερευνητική εστίαση στους τρόπους αξιοποίησης της βιώσιμης χρηματοδότησης, γεγονός που δεν βοηθά στην αντιμετώπιση των αυξανόμενων κοινωνικών προβλημάτων που σχετίζονται κυρίως εξαιτίας της ανισότητας του πλούτου.

Στην διεθνή βιβλιογραφία εντοπίζεται ο κίνδυνος με την μη υιοθέτηση κριτηρίων ESG, οι επιχειρήσεις να μείνουν εκτός εξελίξεων, εκτός τραπεζικού συστήματος και γιατί όχι και εκτός αγοράς. Σε μια μελέτη των Ziolo et al (2020) φαίνεται ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν αντίκτυπο μόνο στις επιχειρήσεις που έχουν επιχειρηματικό μοντέλο και οι οποίες έχουν τη βούλησή να συνεργαστούν με την τράπεζα και να εφαρμόσουν μέτρα μείωσης κινδύνου ESG που τους θέτουν αυτές. Από την άλλη πλευρά, οι επιχειρήσεις που δεν έχουν ανεπτυγμένα επιχειρηματικά μοντέλα, δεν υποκύπτουν μεν στην επιρροή της τράπεζας και η συνεργασία με την τράπεζα περιορίζεται στο ελάχιστο, όπως η τήρηση λογαριασμών και οι διακανονισμοί που σχετίζονται με αυτό, όμως η μη ανάπτυξη επιχειρηματικών μοντέλων τους καθιστά μικρούς και εκτός εξελίξεων.

Τέλος εντοπίζεται ένα σημαντικό κενό μελέτης στη μετά την χρηματοδότηση πορεία των επιχειρήσεων που υιοθετούν κριτήρια ESG, σύμφωνα με τους Böckel et al. (2020) και τους Mansouri et al. (2022) και σίγουρα είναι ένα μεγάλο κεφάλαιο για μελέτη τα προσεχή χρόνια.

2. Βιώσιμη Ανάπτυξη.

2.1 Τι είναι βιώσιμη ανάπτυξη.

Εντυπωσιακή τόσο σε έκταση όσο και ένταση είναι η συζήτηση που λαμβάνει χώρα τα τελευταία χρόνια παγκοσμίως αλλά και στη χώρα μας, αναφορικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη και πως μπορεί αυτή να προαχθεί όχι μόνο από το κράτος αλλά και από τις επιχειρήσεις. Πολλά τα ερωτήματα που έχουν δημιουργηθεί. Αφορά μόνο τους «μεγάλους» ή όλες τις επιχειρήσεις ακόμα και τις μικρές; Πώς οι επιπτώσεις της επιχειρηματικότητας στο περιβάλλον και την κοινωνία μπορούν να μετριαστούν; Μήπως το κόστος για την βιωσιμότητα είναι τελικά υπέρμετρο για τις επιχειρήσεις; Ο όρος «βιώσιμη» ή «πράσινη» ανάπτυξη μήπως χρωματίζει επιφανειακά και όχι πραγματικά τη δραστηριότητά και απλά γίνεται για να ακολουθηθεί μια νέα τάση; Αυτά και αλλά πολλά ερωτήματα κατακλύζουν τις εταιρίες. Ειδικά μάλιστα σήμερα, που οι επιχειρήσεις εξέρχονται από μία μεγάλη οικονομική κρίση, που έχουν μπροστά τους ένα έντονο ενεργειακό ζήτημα να επιλύσουν, αλλά και που αντιμετώπισαν μια πρωτοφανή πρόσφατη παγκόσμια υγειονομική κρίση, καλούνται να προσαρμοστούν εκ νέου σε ένα περιβάλλον, που προφανώς δεν θα είναι χωρίς κόστος. Η ανάλυση του θέματος θα ξεκινήσει με το ζήτημα τι είναι βιώσιμη ανάπτυξη;

Η ανάπτυξη είναι μία έννοια με θετικό πρόσημο η οποία αποτελεί την κατεύθυνση της κάθε ανθρώπινης κοινωνίας για αποδοτικότερη και πιο συνειδητή αξιοποίηση των πόρων που διατίθενται στη θέση της ανάπτυξης της. Σκοπός της ανάπτυξης είναι η κάλυψη των αναγκών των μελών της κοινωνίας και η διασφάλιση αντίστοιχων συνθηκών για τα επόμενα μέλη της.

Το στοιχείο της βιωσιμότητας εισάγεται όταν τίθεται το θέμα του πεπερασμένου των πόρων, που διατίθενται για την ανάπτυξη μίας κοινωνίας, και συγκεκριμένα όταν πλέον είναι ορατά τα όρια αυτά. Στο παρελθόν υπήρξαν κοινωνίες που δεν προσέγγισαν ποτέ τα όρια των πόρων που χρησιμοποιούσαν για αυτές ή κάθε φορά που τα προσέγγιζαν, φρόντιζαν να δίνουν στο περιβάλλον τους τον χρόνο που χρειαζόταν για να ανακάμψει.

Οι σύγχρονες κοινωνίες ωστόσο, δεδομένης της τεχνολογικής ανάπτυξης και των τρόπων που αυτή έχει δώσει προς την – πέρα από τα όρια – αξιοποίηση των δυνατοτήτων του εκάστοτε τύπου, τείνουν να εξαντλούν τους πόρους που διατίθενται στην έδρα τους, οδηγώντας σε υποβάθμιση το περιβάλλον τους.

Σε εκείνο το σημείο, εκκινούν οι θεωρίες της βιώσιμης ανάπτυξης και της αξιοβίωτης ολοκληρωμένης ανάπτυξης, έχοντας ενσωματώσει την προβληματική των πεπερασμένων πόρων. Εδώ τίθεται το θέμα των επόμενων γενεών, οι οποίες αξίζουν να ζήσουν σε ένα περιβάλλον τουλάχιστον τόσο καλό όσο και η τρέχουσα γενιά.

Σύμφωνα με τον ορισμό της Επιτροπής Brundtland το 1987, βιώσιμη ανάπτυξη είναι εκείνη η ανάπτυξη που καταφέρνει να ικανοποιεί τις παρούσες ανάγκες χωρίς όμως να συμβιβάζεται η δυνατότητα κάλυψης των αναγκών των μελλοντικών γενεών.

Και εδώ εμπεριέχονται οι όροι των αναγκών (πρόκειται για τις ανάγκες των παγκόσμιων φτωχών στις οποίες οφείλει να αποδοθεί προτεραιότητα) και των περιορισμών που τίθενται από τον συνδυασμό του τεχνολογικού επιπέδου, της κοινωνικής οργάνωσης και της ικανότητας του περιβάλλοντος να καλύπτει τωρινές και μελλοντικές ανάγκες.

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν ότι η βιώσιμη ανάπτυξη λαμβάνει υπόψη τρεις κύριες ζώνες επιρροής, γνωστοί ως «Τρεις Πυλώνες της Βιωσιμότητας» που αποτελούνται από την κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον. Μόνο ο συνδυασμός και η ισορροπία μεταξύ αυτών των τριών πυλώνων οδηγεί στην βιώσιμη ανάπτυξη, διαφορετικά αν κάποιος από τους πυλώνες είναι πιο αδύναμος, τότε το σύστημα στο σύνολό του δεν είναι ισόρροπο άρα είναι μη βιώσιμο. Συνεπώς μιλάμε για τρία ήδη βιωσιμότητας Περιβαλλοντική, Κοινωνική και Οικονομική Βιωσιμότητα σύμφωνα με τους Λαμπρινάκη, και Λαμπρίδη (2015).

Περιβαλλοντική Βιωσιμότητα

Η περιβαλλοντική βιωσιμότητα επικαλείται όλες εκείνες τις αποφάσεις και τις πρακτικές ώστε το φυσικό περιβάλλον να διατηρεί, για όσο μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, την πλήρη λειτουργικότητα και χρηστικότητα του. Αποφάσεις και πρακτικές που ενθαρρύνουν την ισορροπία του φυσικού περιβάλλοντος, ενώ ταυτόχρονα επιδιώκουν την προώθηση θετικών ρυθμών ανάπτυξης πρέπει να είναι σε προτεραιότητα. Αν όμως κάποιες ενέργειες τελικά διαταράξουν την ισορροπία του περιβάλλοντος, τότε αυτές πρέπει να περιορίζονται όσο το δυνατόν περισσότερο. Αυτό κυρίως, μπορεί να επιτευχθεί αν λαμβάνονται υπόψη συνεχώς οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις κάθε ενέργειας. Είναι γεγονός ότι υπάρχει μια σωρεία

θεμάτων, τα οποία σχετίζονται με την περιβαλλοντική βιωσιμότητα, από τη ρύπανση έως τη σωστή διαχείριση των φυσικών πόρων, με κυριότερο στόχο την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων από τις ανθρώπινες δραστηριότητες στο περιβάλλον, με την ταυτόχρονη αποκατάσταση και διατήρηση των φυσικών οικοτόπων.

Κοινωνική Βιωσιμότητα

Για να επιτευχθεί η κοινωνική βιωσιμότητα πρέπει να προαχθούν όλες αυτές οι αποφάσεις και οι πρακτικές που προάγουν τη βελτίωση της κοινωνίας. Η κοινωνική διάσταση της βιωσιμότητας είναι το ίδιο σημαντική με τις άλλες δύο διαστάσεις. Η μη ισόρροπη ανάπτυξη της μπορεί να οδηγήσει στην κατάρρευση της ίδιας της κοινωνίας. Η κοινωνική διάσταση της βιωσιμότητας υποστηρίζει τη δικαιοσύνη μεταξύ των ανθρώπων, αλλά και μεταξύ των γενεών του σήμερα και αυτών που ακολουθούν. Προάγει τα ανθρώπινα και εργασιακά δικαιώματα, την ισότητα στην υγεία, την κοινωνική συμμετοχή, τη στήριξη της κοινωνικής ευθύνης, την κοινωνική ελαστικότητα και την ανθρώπινη προσαρμογή και τέλος φροντίζει για την πολιτισμική επάρκεια. Μάλιστα σύμφωνα με τον Ινδό οικονομολόγο, Amartya Sen, βραβευμένο με Νόμπελ Οικονομικών επιστημών, η κοινωνική βιωσιμότητα έχει τις ακόλουθες διαστάσεις:

- **Αλληλοσυνδεμένη, κοινωνική συνεκτικότητα.** Η συνεχής παροχή διαδικασιών, συστημάτων και δομών από μια κοινότητα ώστε να προαχθεί η συνεκτικότητα της εντός και εκτός αυτής, είτε πρόκειται για επίσημο, είτε για ανεπίσημο θεσμικό επίπεδο.
- **Δικαιοσύνη.** Η παροχή ίσων ευκαιριών σε όλα τα μέλη μιας κοινότητας, με προτεραιότητα τα φτωχότερα και τα πιο ευάλωτα.
- **Δημοκρατία και διακυβέρνηση.** Η κοινότητα να παρέχει δημοκρατικές, ανοιχτές διαδικασίες καθώς και πιο υπεύθυνες δομές διακυβέρνησης.
- **Ποικιλομορφία.** Η προώθηση και η ενθάρρυνση στην κοινότητα της διαφορετικότητας.

- **Ποιότητα ζωής.** Η κοινότητα να εξασφαλίζει τις βασικές ανάγκες των μελών της και να προωθεί μια ποιότητα ζωής για όλους, όπως η υγεία, η στέγαση, η εκπαίδευση, η απασχόληση καθώς και η ασφάλεια.
- **Ωριμότητα.** Τέλος, πέρα από την κοινότητα, το άτομο ξεχωριστά φέρει την ευθύνη για τη συνεχή ανάπτυξη και αυτοβελτίωση του, μέσα από ευρύτερες κοινωνικές ιδιότητες, όπως η επικοινωνία, η συμπεριφορά, η εκπαίδευση και οι φιλοσοφικές αναζητήσεις.

Οικονομική Βιωσιμότητα

Η οικονομική βιωσιμότητα ονομάζεται η ικανότητα μιας οικονομίας να στηρίζει επ'αόριστον ένα συγκεκριμένο επίπεδο οικονομικής παραγωγής. Η οικονομική βιωσιμότητα προκύπτει από αποφάσεις και δράσεις που πραγματώνονται με τον πιο συνετό τρόπο σε σχέση με τις άλλες δύο πτυχές της βιωσιμότητας. Για να είναι πραγματική η βιωσιμότητα δεν πρέπει να λαμβάνει υπόψη μόνο την οικονομική ανάπτυξη. Αν και η συνήθης προσέγγιση στο παρελθόν για τις επιχειρήσεις ήταν το λεγόμενο "business as usual" που σήμαινε ότι ο στόχος τους ήταν μόνο το κέρδος, σήμερα αντιλαμβανόμαστε ότι το αποτέλεσμα είναι πολύ πιο ευεργετικό για όλους, όταν οι επιχειρηματικές πρακτικές ενσωματώνουν περιβαλλοντικές και κοινωνικές πλευρές. Η οικονομική βιωσιμότητα αφορά πολλά πράγματα αλλά κυρίως πρέπει να προωθεί την μείωση των περιττών δαπανών και να βοηθά στην ελαχιστοποίηση της χρήσης πρώτων υλών .

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν ότι βάση της ανάπτυξης, σε οιοδήποτε τόπο, είναι η αξιοποίηση των φυσικών πόρων προς όφελος της εκάστοτε κοινωνίας. Ως φυσικοί πόροι γίνονται αντιληπτά τα αγαθά εκείνα, τα οποία είναι διαθέσιμα στο περιβάλλον και μπορούν να αξιοποιηθούν για να καλύψουν τις ανάγκες των ανθρώπων που ζουν μέσα σε αυτό. Παραδείγματα αποτελούν η ηλιακή ακτινοβολία, ο ατμοσφαιρικός αέρας, τα έμβια πλάσματα που εμπεριέχονται σε κάθε τόπο μαζί με τα προϊόντα τους, το νερό, τα στοιχεία που βρίσκονται στο έδαφος και στο υπέδαφος.

Η βιώσιμη εκμετάλλευση αυτών των φυσικών πόρων προϋποθέτει σύμφωνα με την Ογγάρη (2015):

- εκμετάλλευση τέτοια που δεν υπερβαίνει τη δυνατότητα ανανέωσής τους,
- επιδίωξη της ελαχιστοποίησης της χρήσης εξαντλήσιμων φυσικών πόρων και αντικατάστασής τους με άλλους ανανεώσιμους,
- την εναπόθεση απορριμμάτων και αποβλήτων στο περιβάλλον χωρίς να υπερβαίνεται η δυνατότητα απορρόφησής τους.

Οπότε εδώ προκύπτει η σύγκρουση των ανθρωπίνων αναγκών, που πρέπει να ιεραρχηθούν με βάση τη σημαντικότητά τους, και των περιορισμών που θέτει το περιβάλλον στη σε βάθος χρόνου κάλυψη του συνόλου των αναγκών για το σύνολο του πληθυσμού σύμφωνα με την Βαγιωνά (2010). Τίθεται λοιπόν μία ανάγκη για διαλεκτική σχέση στο εσωτερικό των ανθρωπίνων κοινωνιών για τον προσδιορισμό της προτεραιότητας των αναγκών της κοινωνίας αλλά και του βαθμού στον οποίο οι ανάγκες αυτές χρειάζεται να καλυφθούν.

Εικόνα 1. Βιωσιμότητα του Πλανήτη (Πηγή:

<https://therapidpopulationgrowth.weebly.com/earths-available-biocapcity.html>)

2.2 Ιστορική Αναδρομή

Το έναυσμα της Βιώσιμης Ανάπτυξης αποτέλεσαν οι περιβαλλοντικές ανησυχίες, οι οποίες εμφανίστηκαν καθώς ο ανθρώπινος πολιτισμός ξεκίνησε να έρχεται αντιμέτωπος με τα όρια του φυσικού περιβάλλοντος εντός του οποίου αναπτυσσόταν. Στην κατεύθυνση αυτή, τα τρία γεγονότα-σταθμοί που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο για τις αρχές των θεωριών της βιώσιμης ανάπτυξης είναι τα εξής:

- Η Συνδιάσκεψη για το Ανθρώπινο Περιβάλλον του ΟΗΕ στη Στοκχόλμη το 1972 κατά την οποία επινοήθηκε ουσιαστικά η έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης .
- Η Έκθεση «Το Κοινό μας Μέλλον» της Παγκόσμιας Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (ίδρυση 1983), περισσότερο γνωστή ως Έκθεση Brundtland, επειδή εκφράστηκε μέσω της τότε Νορβηγού πρωθυπουργού Gro Harlem Brundtland, η οποία δημοσιεύτηκε το 1987 και ουσιαστικά σε αυτή διατυπώθηκε ο πρώτος ορισμός της Βιώσιμης Ανάπτυξης.
- Και τέλος η Συνδιάσκεψη για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη του ΟΗΕ στο Ρίο ντε Τζανέιρο το 1992 , όπου και συντάχθηκε ένα κείμενο αρχών και το αντίστοιχο με αυτό σχέδιο δράσης, γνωστό ως Ατζέντα 21 (Cuff & Goudie,2009).

Σε παγκόσμιο επίπεδο, το ζήτημα της βιωσιμότητας ετέθη το 2015 από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, στα πλαίσια της 70^{ης} επετείου από την ίδρυσή του σε συνέδριο που πραγματοποιήθηκε στη Νέα Υόρκη. Εκεί ετέθησαν 17 αναπτυξιακοί στόχοι, γνωστοί ως **Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) – Sustainable Development Goals (SDGs)** και 169 υπό-στόχοι (targets) που επιδιώκεται από τα κράτη μέλη να επιτευχθούν μέσα στα επόμενα 15 χρόνια έως δηλαδή το 2030. Το σχέδιο δράσης είναι γνωστό ως **Ατζέντα 2030** και αποτελεί ουσιαστικά το θεματολόγιο της παγκόσμιας κοινότητας για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι στόχοι SDGs εκφράζουν την ανάγκη αντιμετώπισης των σύγχρονων παγκόσμιων προκλήσεων, δίνοντας κατευθύνσεις για μια ισορροπημένη και δίκαιη ανάπτυξη που μεριμνά για τις ανάγκες της σημερινής γενιάς αλλά πάνω από όλα των γενιών που ακολουθούν.

Εικόνα 2. Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ

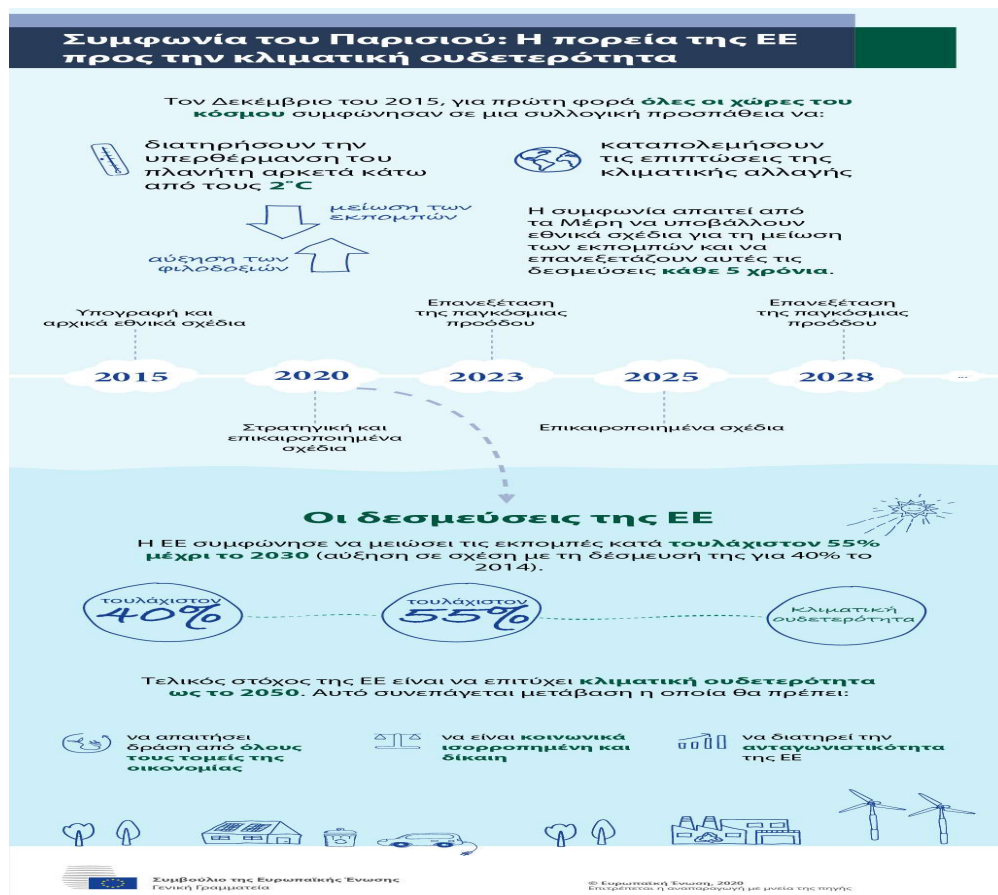
(Πηγή: <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>)

Ανάμεσά σε αυτούς τους στόχους, βρίσκεται η καταπολέμηση της φτώχειας, της πείνας, η εξασφάλιση και η προώθηση της υγείας, η βελτίωση του επιπέδου ζωής, η αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη, η πρόσβασης στην εκπαίδευση για το σύνολο των ανθρωπίνων κοινωνιών, η ισότητα των δύο φύλων, θέτοντας ουσιαστικά το δρόμο που οδηγεί σε ένα κόσμο δικαιότερο, πιο ειρηνικό και ευημερούντα μέσα σε έναν υγιή πλανήτη (United Nations, 2015). Μάλιστα σύμφωνα με τον Γ.Γ. του ΟΗΕ Αντόνιο Γκουτέρες: «Οι στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης είναι το μονοπάτι που μας οδηγεί σε ένα κόσμο δικαιότερο, ευημερούντα, πιο ειρηνικό, και σε έναν πιο υγιή πλανήτη. Είναι επίσης μια πρόσκληση για αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών. Δεν υπάρχει μεγαλύτερο καθήκον από το να επενδύσουμε στην ευημερία των νέων ανθρώπων».

Στο σημείο αυτό, πρέπει να γίνει μνεία και στη περίφημη **Συμφωνία του Παρισιού – The Paris Agreement**. Είναι η γνωστή συμφωνία που έγινε με αφορμή της **Σύμβασης Πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC)**, το οποίο ουσιαστικά είναι ένα παγκόσμιο σχέδιο δράσης, που έχει στόχο τον περιορισμό της υπερθέρμανσης του πλανήτη. Υπογράφηκε το 2016 από 196 μέλη – κράτη των ΗΕ και επικυρώθηκε και από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Από τις λίγες χώρες που δεν επικύρωσαν αυτή την σπουδαία συμφωνία είναι η Τουρκία, το Ιράν και το Ιράκ. Η κάθε χώρα με την υπογραφή της έκανε γνωστή την μείζονα σημασία του περιβαλλοντικού προβλήματος και δήλωνε με αυτό το τρόπο την δέσμευση της για έμπρακτη συνεισφορά στην συνολική προσπάθεια περιορισμού των αρνητικών επιπτώσεων της αλλαγής του κλίματος. Στόχος η σταθεροποίηση μακροπρόθεσμα της παγκόσμιας αύξησης της θερμοκρασίας της γης, σε επίπεδο κάτω από τους 2°C.

Η Ε.Ε. μάλιστα πέρα από την δέσμευσή της στη Συμφωνία Πλαίσιο για την Κλιματική Αλλαγή έχει θέσει και δικούς της πιο φιλόδοξους στόχους ώστε να μπορέσει να γίνει κλιματικά ουδέτερη μέχρι το 2050 (**European Green Deal**). Ουσιαστικά η Ε.Ε. επιδιώκει να γίνει μία οικονομία με καθαρές μηδενικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, έως το 2050, δηλαδή μία «πρώτη κλιματικά ουδέτερη οικονομία και κοινωνία» που θα καταφέρει μάλιστα η οικονομικής της ανάπτυξη να αποσυνδεθεί από τη χρήση πόρων. (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2021).

Εικόνα 3. Συμφωνία του Παρισιού

(Πηγή: <https://www.consilium.europa.eu/el/infographics/paris-agreement-eu/>)

Για να επιτευχθεί ο φιλόδοξος αυτός στόχος της **Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας (European Green Deal)** πρέπει όλοι οι τομείς της ευρωπαϊκής οικονομίας και κοινωνίας άμεσα να συνεισφέρουν. Γεγονός που σημαίνει ότι, τόσο κατά την τρέχουσα περίοδο από το 2021 έως το 2027, όσο και κατά τις επόμενες περιόδους, οι κοινοτικές δράσεις πρέπει να αποδίδουν βαρύνουσα σημασία, στην οικονομική ανάπτυξη, αλλά και στη βιωσιμότητα, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα το περιβάλλον και την κοινωνία.

Γι' αυτό το λόγο τα κοινοτικά κονδύλια υιοθέτησαν ένα σαφή προσανατολισμό προς τον πράσινο μετασχηματισμό και έχουν τεθεί, ή θα τεθούν στο μέλλον, επιπλέον και κοινωνικά κριτήρια στο σύνολο των χρηματοδοτήσεων που γίνονται είτε από το πρόγραμμα ΕΣΠΑ, είτε από άλλα κοινοτικά προγράμματα. Σε αυτή την κατεύθυνση, το 2019, η Ε.Ε. χρηματοδότησε τέτοιου είδους ανάγκες που ανήλθαν στα 21,9 δις ευρώ.

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν ότι οι δράσεις καθώς και οι επενδύσεις που επιτυγχάνουν να τεκμηριώσουν σαφώς οφέλη περιβαλλοντικά και κοινωνικά αναμένεται να προσελκύσουν ευκολότερη καθώς και προνομιακότερη χρηματοδότηση τόσο από τον δημόσιο, όσο και από τον ιδιωτικό τομέα. Σε αυτή την κατεύθυνση πρέπει να κινηθούν και οι δράσεις και οι επενδύσεις των επιχειρήσεων, καθώς και ο δανεισμός τους από τις τράπεζες, γιατί μόνο με αυτό τον τρόπο η βιώσιμη ανάπτυξη θα επιτευχθεί σε όλα τα επίπεδα. Η Προστασία του Περιβάλλοντος, η Κοινωνική ένταξη και η Οικονομική ανάπτυξη πρέπει να γίνουν ένας αλληλένδετος στόχος για τις κεφαλαιαγορές, το τραπεζικό, το επενδυτικό και το εταιρικό περιβάλλον. Η ανάγκη αυτή γέννησε ένα νέο σύστημα αξιολόγησης των επιχειρήσεων, με περιβαλλοντικά, κοινωνικά και διακυβέρνησης κριτήρια γνωστό ως σύστημα αξιολόγησης με κριτήρια ESG και σύμφωνα με τους Dimson et al. (2020) και τους Krueger et al. (2020) αποτελεί πλέον μια ευρέως χρησιμοποιούμενη εξωτερική πηγή πληροφοριών. Για κάποιους βέβαια, η εξέλιξη από την ευρύτερη έννοια της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων, σε μια πιο αυστηρή, κατηγοριοποιημένη προσέγγιση αξιολόγησης εταιρικών αποδόσεων ήρθε ξαφνικά, όμως η αλήθεια είναι ότι, ήταν μια αναμενόμενη εξέλιξη που ζυμωνόταν αρκετά χρόνια.

3. Κριτήρια ESG

3.1 Τι είναι τα κριτήρια ESG

Η λέξη **ESG** προκύπτει ως συντομογραφία των λέξεων **Environment** (Περιβάλλον), **Society** (Κοινωνία) και **Governance** (Διακυβέρνηση).

Εικόνα 4. Πυλώνες ESG

(Πηγή: <https://www.lmm-ic.com/en/themen/nachhaltige-vermoegeanlagen>)

Τα κριτήρια ESG είναι ένα σύνολο προτύπων που αξιολογεί το φάσμα όλων των λειτουργιών και των δραστηριοτήτων μιας χώρας, ενός οργανισμού ή μιας επιχείρησης ως προς τις επιπτώσεις τους στην κοινωνία και το περιβάλλον, επιδιώκοντας με αυτό τον τρόπο τη μείωση της αμελούς συμπεριφοράς που μπορεί να οδηγήσει σε κοινωνικές ανισότητες και σε περιβαλλοντικές υποβαθμίσεις. Ουσιαστικά η χρήση κριτηρίων ESG αποτελεί μια παρουσίαση ποσοτικών και ποιοτικών, μη χρηματοοικονομικών δεδομένων, που λαμβάνει υπόψη την ορθή διακυβέρνηση, αποτυπώνοντας την ικανότητα τους να δημιουργούν αξία σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Θεωρείτε ουσιαστικά μια αξιολόγηση της συλλογικής ευσυνειδησίας, αξιολογώντας τις επιπτώσεις στους ευαίσθητους τομείς της κοινωνίας και του περιβάλλοντος. Οι Sherwood & Pollard (2019) περιέγραψαν το ESG ως ένα εργαλείο που έχει τεράστια δύναμη, διότι η μέτρηση περιβαλλοντικών, κοινωνικών και διακυβερνητικών παραγόντων δίνει πολύτιμες πληροφορίες σε κράτη, εταιρείες και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη.

Η ενσωμάτωση κριτηρίων ESG είναι μία από τις πιο δημοφιλείς και ταχύτερα αναπτυσσόμενες στρατηγικές βιώσιμων επενδύσεων, η οποία καταλαμβάνει την δεύτερη μεγαλύτερη στρατηγική βιώσιμης επένδυσης παγκοσμίως, τη μεγαλύτερη στις Ηνωμένες Πολιτείες, την Ασία και την Ωκεανία, τη συνεχώς αυξανόμενη στην Ευρώπη, ενώ στις αναπτυσσόμενες χώρες παρουσιάζει μια πιο αργή ανάπτυξη. Σύμφωνα δε και με τους Geczy et al. (2021) και τους Gillan et al. (2021) γίνεται όλο και πιο σημαντικό στη χρηματοδότηση της επιχειρηματικότητας.

Η χρήση κριτηρίων ESG βοηθά στην ανάδειξη του κινδύνου βιωσιμότητας, εξαιτίας ενός γεγονότος ή μιας περίπτωσης, που αν τελικά επέλθει, θα επέφερε σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην αξία της επένδυσης ή ακόμα και καταστροφικές συνέπειες και συνεπώς είναι πολύτιμη για την διαχείριση κινδύνου σύμφωνα και με τους Kraus et al (2018). Ο όρος ESG λοιπόν, είναι ένας όρος, ο οποίος είναι άμεσα συνυφασμένος με τη μέτρηση της εταιρικής βιωσιμότητας. Τα κριτήρια ESG αφορούν τους τρεις πυλώνες, περιβάλλον, κοινωνία, διακυβέρνηση.

Τα περιβαλλοντικά κριτήρια, εξετάζουν την απόδοση μιας χώρας ή μιας εταιρείας ως διαχειριστής του περιβάλλοντος. Συνεπώς ελέγχουν τη σωστή χρήση των πρώτων υλών, εξασφαλίζοντας την επάρκεια τους και μάλιστα εδώ τίθεται και η φροντίδα της επισιτιστικής ασφάλειας. Μεριμνούν για τη βιώσιμη ενεργειακή διαχείριση, τη σωστή διαχείριση του νερού και των αποβλήτων, την μείωση των εκλύσεων σε CO₂ και άλλους αέριους ρύπους και συνεπώς την διαχείριση του κινδύνου ή της ανθεκτικότητας στην κλιματική αλλαγή, καθώς και σε άλλους φυσικούς κινδύνους.

Τα κοινωνικά κριτήρια, εξετάζουν τον τρόπο που ένα κράτος διαχειρίζεται τις σχέσεις του με τους ανθρώπους, καλύπτοντας τις βασικές τους ανάγκες σε τροφή, νερό, παιδεία και εργασία, επενδύοντας στο ανθρώπινο κεφάλαιο και την παραγωγικότητα. Τις ενέργειες που κάνει για να μειώσει τη φτώχεια αλλά και τη διαχείριση του σε θέματα ισότητας και δικαιοσύνης. Εξετάζει ακόμη δημογραφικά κριτήρια καθώς και θέματα μεταχείρισης των ζώων, κριτήριο που μπορεί να συμπεριληφθεί και στα περιβαλλοντικά κριτήρια. Σε επίπεδο εταιρειών, τα κοινωνικά κριτήρια ελέγχουν τον τρόπο που διαχειρίζεται τις σχέσεις τους με τους υπαλλήλους, τα μέτρα υγείας και ασφάλειας που τους εξασφαλίζουν, τις σχέσεις με τους προμηθευτές, τους πελάτες - καταναλωτές και γενικώς τις κοινότητες στις οποίες

λειτουργούν, δείχνοντας σεβασμό στην ισότητα και τη διαφορετικότητα είτε αφορά το φύλλο, είτε το χρώμα των ανθρώπων.

Και τέλος τα **κριτήρια διακυβέρνησης**, εξετάζουν τον τρόπο που διοικείται το κράτος ή οι εταιρείες, τις αμοιβές της διοίκησης και των ανώτερων στελεχών τους, τους εσωτερικούς ελέγχους ώστε να εξασφαλίζεται η καλή λειτουργία, η ηθική, η μη ύπαρξη διαφθοράς, η φορολογική διαφάνεια και η εξασφάλιση των δικαιωμάτων των μετόχων.

Έτσι ουσιαστικά εντοπίζονται έγκαιρα περιστατικά κινδύνων και έτσι λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα, για να μετριάζεται τελικά οποιαδήποτε επίπτωση στις επενδύσεις. Σύμφωνα μάλιστα με τους Henisz και McGlinch (2019) ο εντοπισμός και η διαχείριση των κινδύνων με τη χρήση περιβαλλοντικών, κοινωνικών και διακυβέρνησης κριτηρίων συσχετίζεται τελικά μακροπρόθεσμα με λιγότερες αρνητικές εκπλήξεις. Συγκεκριμένα η χρήση κριτηρίων ESG βοηθά τις χώρες να αναπτύσσονται βιώσιμα, τους επενδυτές να αποφεύγουν εταιρείες που ενδέχεται να αποτελούν μεγάλο οικονομικό ρίσκο λόγω κακών πρακτικών, αλλά και τις εταιρείες που χρησιμοποιούν κριτήρια ESG να έχουν στο μέλλον να αντιμετωπίσουν όσο το δυνατόν λιγότερα ατυχήματα και συνεπώς λιγότερες αγωγές από τα ενδιαφερόμενα μέρη, μικρότερη κυβερνητική παρέμβαση στην άσκηση της διακυβέρνησης τους και τέλος ελάχιστες αρνητικές εκπλήξεις στις πωλήσεις και την κερδοφορία τους.

Γι' αυτό η χρήση κριτηρίων ESG είναι ένας όλο και πιο δημοφιλής τρόπος αξιολόγησης εταιρειών που χρησιμοποιούν οι επενδυτές. Τα κριτήρια ESG θα έλεγε κανείς ότι τα χρησιμοποιούν κοινωνικά συνειδητοί επενδυτές, για να ελέγχουν δυνητικές επενδύσεις. Γι' αυτό οι επενδυτές αυτοί είναι γνωστοί και ως κοινωνικά υπεύθυνοι επενδυτές.

3.2 Ποιες θεματικές καλύπτει το ESG.

Τα κριτήρια ESG όπως αναφέρθηκε αφορούν τους τρεις πυλώνες Περιβάλλον, Κοινωνία και Διακυβέρνηση και ο στόχος τους είναι να καλύπτουν τα 17 βασικά θέματα αειφορίας ή αλλιώς τους 17 Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Σε μια προσπάθεια πλήρους καταγραφής των θεματικών που πρέπει να καλύπτουν τα ESG, η Παγκόσμια Τράπεζα (World Bank) θεωρώντας ότι είναι ζωτικής σημασίας να λαμβάνονται υπόψη τόσο από τους εκπροσώπους του χρηματοπιστωτικού τομέα, στην αξιολόγηση των επενδύσεων, όσο και από τους πολιτικούς για βιωσιμότητα και ανάπτυξη, ανέπτυξε την πύλη δεδομένων Sovereign ESG Data Framework. Η οποία πύλη καλύπτει τις εξής θεματικές:

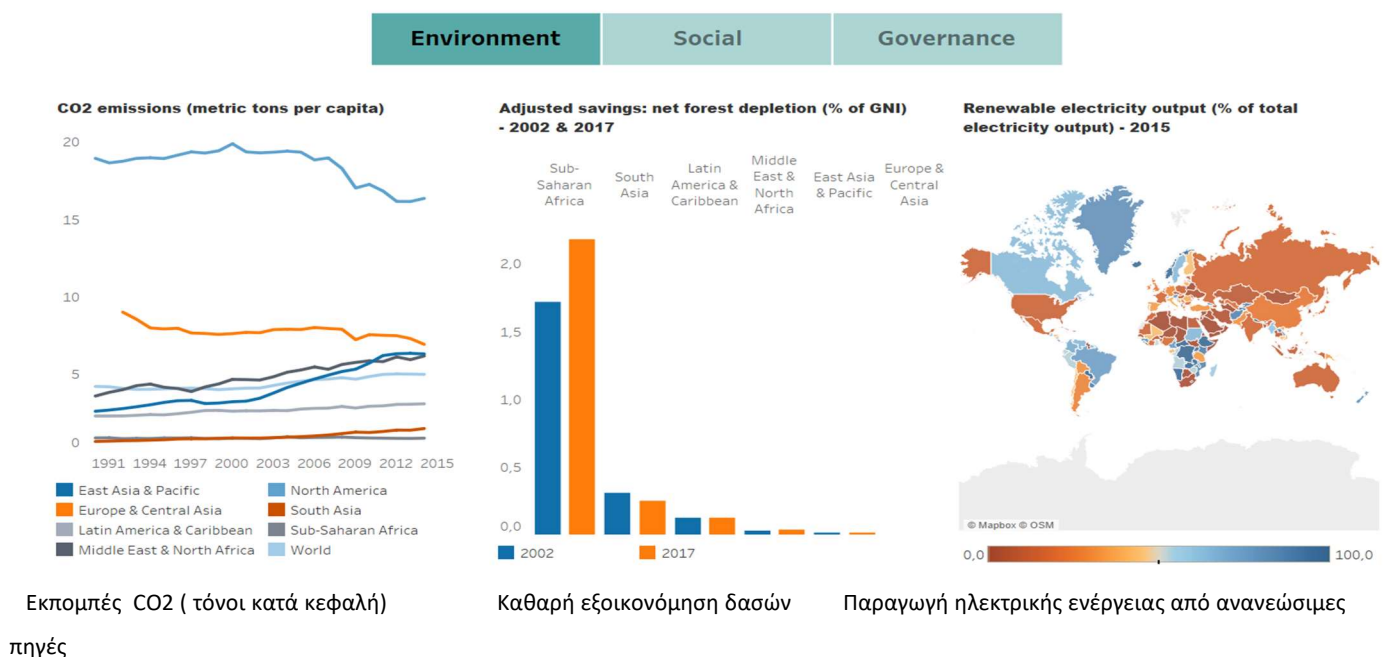
Περιβάλλον	Κοινωνία	Διακυβέρνηση
Εκπομπές κυρίως σε CO2 και ρύπανση του αέρα	Εκπαίδευση και δεξιότητες	Ανθρώπινα δικαιώματα
Φυσική προικοδότηση και τρόπος διαχείρισης κεφαλαίων	Εργασία	Κυβερνητική αποτελεσματικότητα
Χρήση και ασφάλεια ενέργειας	Δημογραφία	Σταθερότητα και κράτος δικαίου
Περιβάλλον - κλιματικός κίνδυνος και ανθεκτικότητα	Φτώχεια και ανισότητες	Οικονομικό περιβάλλον
Ασφάλεια των τροφίμων	Υγεία και Διατροφή	Διαχείριση φύλων
	Πρόσβαση σε υπηρεσίες	Καινοτομία

Πίνακας 1. Θεματικές που καλύπτει το Sovereign ESG

(Πηγή: <https://datatopics.worldbank.org/esg/methodology.html>)

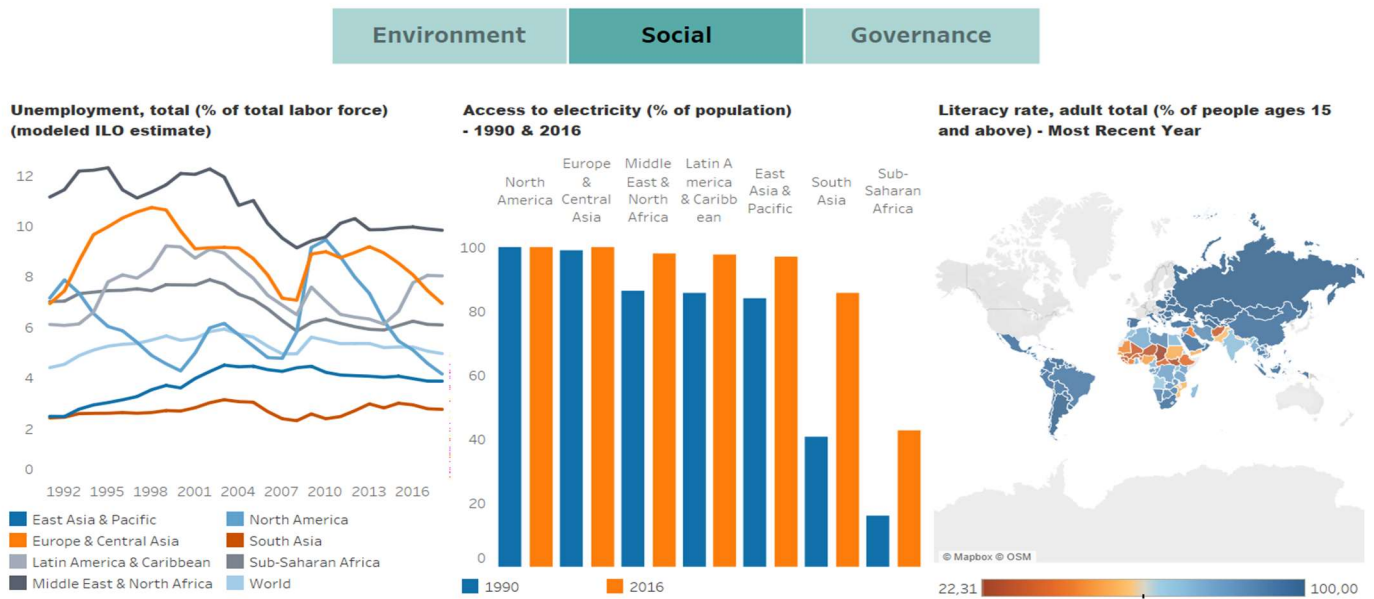
Το portal της Παγκόσμιας Τράπεζας (WB) έδωσε την δυνατότητα στα κράτη, στο χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, στους επενδυτές και στις εταιρείες να κάνουν τις δικές τους αναλύσεις σε ESG, βοηθώντας τους σημαντικά στη λήψη αποφάσεων. Μάλιστα η νέα έκδοση παρέχει την δυνατότητα της βαθμολόγησης και της κατάταξης των χωρών με επιδόσεις ESG. Σύντομα θα επεκταθεί κι άλλο ώστε να συμπεριληφθούν νέα δεδομένα που προέρχονται από έρευνες της παγκόσμιας τράπεζας και αφορούν τόσο το φυσικό κεφάλαιο, όσο το ανθρώπινο κεφάλαιο, αξιοποιώντας ουσιαστικά όλα τα στατιστικά στοιχεία για τον εθνικό πλούτο 141 χωρών, για 20 χρόνια τουλάχιστον που περιλαμβάνονται στο βιβλίο: «The Changing Wealth of Nations: Building a Sustainable Future». Με την πάροδο του χρόνου θα προστεθούν και δεδομένα για τον μετριασμό και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, την τεχνητή νοημοσύνη, τη γεωχωρική τεχνολογία (GIS), που θα επιδεικνύουν και τη συνάφεια των δεικτών, με τις επιδόσεις βιωσιμότητας της κάθε χώρας.

Παρακάτω παρατίθενται εικόνες δεικτών της πλατφόρμας της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Εικόνα 5. Δείκτες κριτηρίων για το Περιβάλλον σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα

(Πηγή: <https://datatopics.worldbank.org/esg/>)

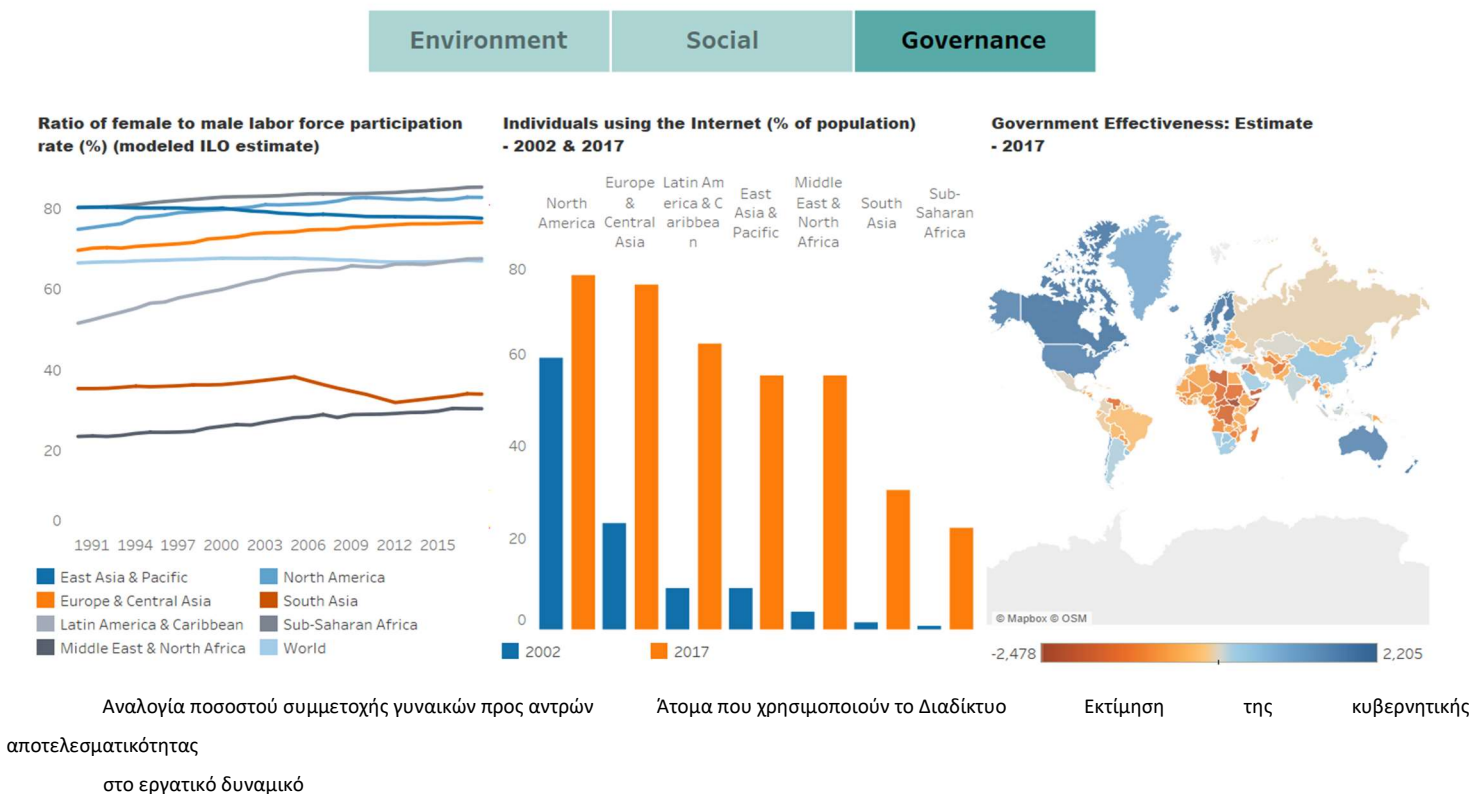
Συνολική ανεργία

Πρόσβαση στην ηλεκτρική ενέργεια

Ποσοστό αλφαριθμητισμού ενηλίκων 15 και άνω

Εικόνα 6. Δείκτες κριτηρίων για την Κοινωνία σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα

(Πηγή: <https://datatopics.worldbank.org/esg/>)

Αναλογία ποσοστού συμμετοχής γυναικών προς ανδρών
αποτελεσματικότητας
στο εργατικό δυναμικό

Άτομα που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο

Εκτίμηση της κυβερνητικής

Εικόνα 7. Δείκτες κριτηρίων για την Διακυβέρνηση σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα

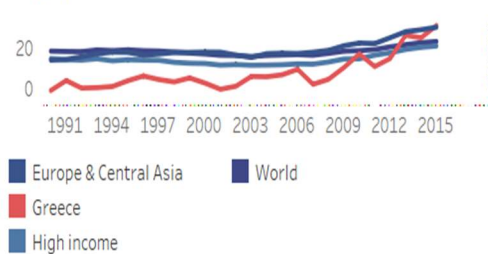
(Πηγή: <https://datatopics.worldbank.org/esg/>)

Select Country

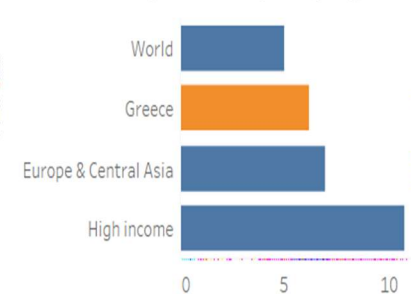
Greece

Environment

Renewable electricity output (% of total electricity output)

CO2 emissions (metric tons per capita), 2014

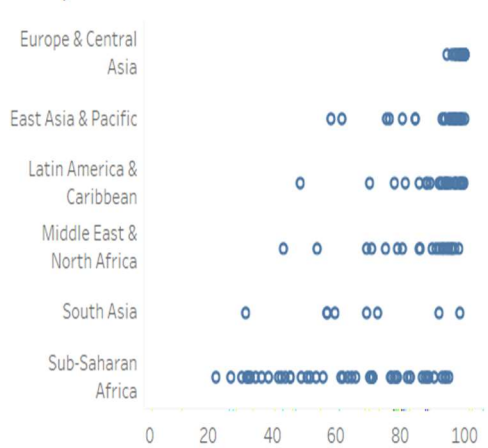

Adjusted savings: net forest depletion (% of GNI), 2017

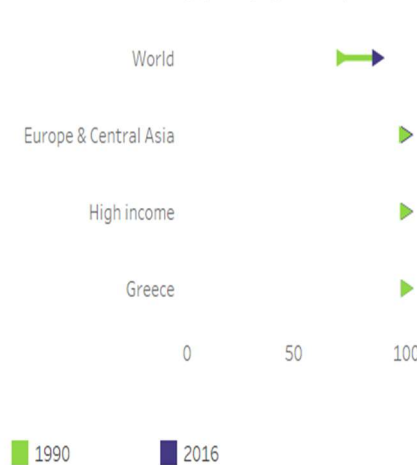

Social

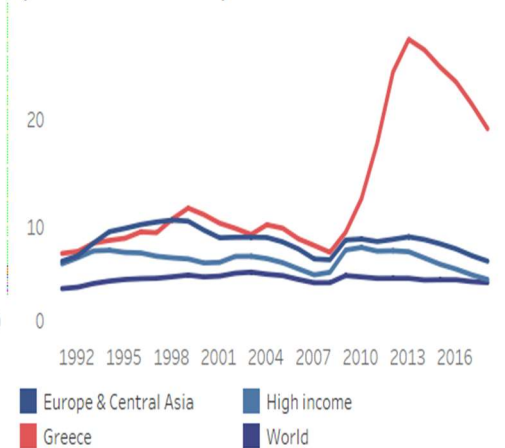
Literacy rate, adult total (% of people ages 15 and above)

Access to electricity (% of population)

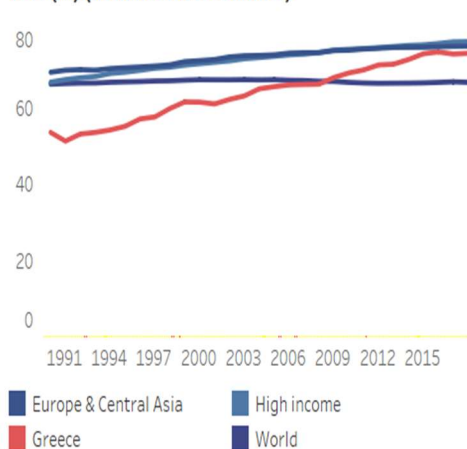

Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate)

Governance

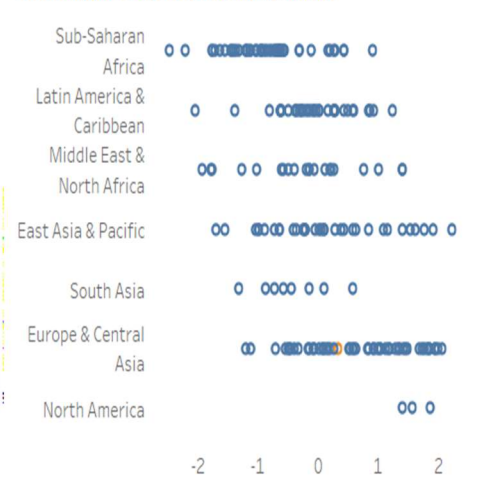
Ratio of female to male labor force participation rate (%) (modeled ILO estimate)

Individuals using the Internet (% of population) - Year 2017

Government Effectiveness: Estimate

Εικόνα 8. Δείκτες κριτηρίων Sovereign ESG για την Ελλάδα σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα

(Πηγή: <https://datatopics.worldbank.org/esg/>)

Οι παρακάτω πίνακας δείχνει αναλυτικά και τους δείκτες που περιλαμβάνονται σε κάθε πυλώνα του Sovereign ESG DATA FRAMEWORK:

1. Πυλώνας Περιβάλλοντος
Εκπομπές και ρύπανση
Εκπομπές CO ₂ (μετρικοί τόνοι κατά κεφαλήν)
Καθαρές εκπομπές/αφαιρέσεις GHG από LUCF (Mt ισοδυνάμου CO ₂)
Εκπομπές μεθανίου (μετρικοί τόνοι ισοδυνάμου CO ₂ κατά κεφαλήν)
Εκπομπές υποξειδίου του αζώτου (μετρικοί τόνοι ισοδυνάμου CO ₂ κατά κεφαλήν)
Ατμοσφαιρική ρύπανση PM _{2,5} , μέση ετήσια έκθεση (μικρογραμμάρια ανά κυβικό μέτρο)
Φυσική προικοδότηση και τρόπος διαχείρισης κεφαλαίου
Προσαρμοσμένη εξοικονόμηση: εξάντληση φυσικών πόρων (% του ΑΕΕ)
Προσαρμοσμένη εξοικονόμηση: καθαρή εξάντληση δασών (% του ΑΕΕ)
Ετήσιες απολήψεις γλυκού νερού, σύνολο (% των εσωτερικών πόρων)
Δασική έκταση (% της έκτασης)
Είδος απειλούμενων θηλαστικών (αριθμός ειδών)
Χερσαίες και θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές (% της συνολικής εδαφικής έκτασης)
Χρήση και ασφάλεια ενέργειας
Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από πηγές άνθρακα (% του συνόλου)
Εισαγωγές ενέργειας (% της χρήσης ενέργειας)
Επίπεδο ενεργειακής έντασης πρωτογενούς ενέργειας (MJ/\$2011 PPP ΑΕΠ)
Χρήση ενέργειας (κιλά ισοδύναμου πετρελαίου κατά κεφαλήν)
Κατανάλωση ενέργειας από ορυκτά καύσιμα (% της συνολικής)
Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (% της συνολικής παραγωγής ηλεκτρικής)
Κατανάλωση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (% της συνολικής τελικής κατανάλωσης ενέργειας)
Περιβάλλον - κλιματικός κίνδυνος & ανθεκτικότητα
Ημέρες ψύξης (προβλεπόμενη αλλαγή στον αριθμό βαθμών Κελσίου)
Ξηρασίες, πλημμύρες, ακραίες θερμοκρασίες (% πληθυσμού, μέσος όρος 1990-2009)
Δείκτης θερμότητας 35° C (προβλεπόμενη αλλαγή σε ημέρες)
Μέγιστη βροχόπτωση 5 ημερών με επίπεδο επιστροφής κάθε 25 έτη (προβλεπόμενη αλλαγή σε mm)
Μέσος δείκτης ξηρασίας (προβλεπόμενη αλλαγή, χωρίς μονάδα)
Πυκνότητα πληθυσμού (άνθρωποι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο γης)
Ασφάλεια των τροφίμων
Γεωργική γη (% της έκτασης της γης)
Γεωργία, δασοκομία και αλιεία, προστιθέμενη αξία (% του ΑΕΠ)
Δείκτης παραγωγής τροφίμων (2004-2006 = 100)

Πίνακας 2. Πυλώνας 1 και οι δείκτες του Sovereign ESG

(Πηγή: <https://datatopics.worldbank.org/esg/>)

2. Κοινωνικός Πυλώνας
Εκπαίδευση και δεξιότητες
Κρατικές δαπάνες για την εκπαίδευση, σύνολο (% των κρατικών δαπανών)
Ποσοστό αλφαριθμητισμού, σύνολο ενηλίκων (% των ατόμων ηλικίας 15 ετών και άνω)
Εγγραφές στο δημοτικό σχολείο (% μεικτό)
Εργασία
Παιδιά σε απασχόληση, σύνολο (% των παιδιών ηλικίας 7-14 ετών)
Ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό, σύνολο (% του συνολικού πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών με μοντελοποιημένη εκτίμηση της ΔΟΕ)
Ανεργία, συνολική (% του συνολικού εργατικού δυναμικού με μοντελοποιημένη εκτίμηση της ΔΟΕ)
Δημογραφία
Ποσοστό γονιμότητας, σύνολο (γεννήσεις ανά γυναίκα)
Προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση, σύνολο (έτη)
Πληθυσμός ηλικίας 65 ετών και άνω (% του συνολικού πληθυσμού)
Φτώχεια και Ανισότητες
Ετήσιος μέσος ρυθμός ανάπτυξης στην κατά κεφαλήν πραγματική έρευνα σημαίνει κατανάλωση ή εισόδημα, συνολικός πληθυσμός (%)
Δείκτης GINI (εκτίμηση της Παγκόσμιας Τράπεζας)
Μερίδιο εισοδήματος που κατέχεται από το χαμηλότερο 20%
Αναλογία αριθμού ατόμων φτώχειας στα εθνικά όρια φτώχειας (% του πληθυσμού)
Υγεία και Διατροφή
Αιτία θανάτου, από μεταδοτικές ασθένειες και μητρικές, προγεννητικές και διατροφικές καταστάσεις (% επί του συνόλου)
Νοσοκομειακές κλίνες (ανά 1.000 άτομα)
Ποσοστό θνησιμότητας, κάτω των 5 ετών (ανά 1.000 γεννήσεις ζώντων)
Υπολογισμός υπέρβαρων (% των ενηλίκων)
Υπολογισμός υποσιτισμού (% του πληθυσμού)
Πρόσβαση σε Υπηρεσίες
Πρόσβαση σε καθαρά καύσιμα και τεχνολογίες για το μαγείρεμα (% του πληθυσμού)
Πρόσβαση σε ηλεκτρική ενέργεια (% του πληθυσμού)
Άτομα που χρησιμοποιούν ασφαλώς διαχειριζόμενες υπηρεσίες πόσιμου νερού (% του πληθυσμού)
Άτομα που χρησιμοποιούν ασφαλώς διαχειριζόμενες υπηρεσίες υγιεινής (% του πληθυσμού)

Πίνακας 3. Πυλώνας 2 και οι δείκτες του Sovereign ESG
(Πηγή: <https://datatopics.worldbank.org/esg/>)

3. Πυλώνες Διακυβέρνησης
Ανθρώπινα δικαιώματα
Δείκτης ισχύος νομικών δικαιωμάτων (0=ασθενές έως 12=ισχυρό)
Φωνή και υπευθυνότητα (Εκτίμηση)
Κυβερνητική Αποτελεσματικότητα
Κυβερνητική Αποτελεσματικότητα (Εκτίμηση)
Κανονιστική Ποιότητα (Εκτίμηση)
Σταθερότητα και Κράτος Δικαίου
Έλεγχος της διαφθοράς (Εκτίμηση)
Καθαρή μετανάστευση
Πολιτική σταθερότητα και απουσία βίας/τρομοκρατίας (Εκτίμηση)
Κράτος Δικαίου (Εκτίμηση)
Οικονομικό Περιβάλλον
Δείκτης ευκολίας επιχειρηματικής δραστηριότητας (1 = φιλικούς προς τις επιχειρήσεις)
Αύξηση του ΑΕΠ (ετήσιο %)
Άτομα που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο (% του πληθυσμού)
Διαχείριση φύλων
Ποσοστό των εδρών που κατέχουν οι γυναίκες στα εθνικά κοινοβούλια (%)
Αναλογία ποσοστού συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό γυναικών προς άνδρες (%) (μοντελοποιημένη εκτίμηση της ΔΟΕ)
Εγγραφή στο σχολείο, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια (μεικτά), δείκτης ισοτιμίας φύλων (GPI)
Ανεκπλήρωτη ανάγκη για αντισύλληψη (% των παντρεμένων γυναικών ηλικίας 15 - 49 ετών)
Καινοτομία
Αιτήσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας
Δαπάνες σε έρευνα και ανάπτυξη (% του ΑΕΠ)
Άρθρα σε επιστημονικά και τεχνικά περιοδικά

Πίνακας 4. Πυλώνες 3 και οι δείκτες του Sovereign ESG

(Πηγή: <https://datatopics.worldbank.org/esg/>)

Η καταγραφή αυτή που έγινε από την παγκόσμια τράπεζα σε δείκτες για κάθε θεματική ενότητα που εντοπίζεται στους τρεις πυλώνες του ESG είναι από τις πιο πλήρεις καταγραφές.

3.3 Η Ιστορική εξέλιξη του ESG

Μετά το τέλος του Β' παγκοσμίου πολέμου, η ανάδειξη των πολυεθνικών εταιριών και η αυξανόμενη συνεχώς επίδρασή τους στο παγκόσμιο οικονομικό γίνεσθαι, οδήγησε στην επικράτηση αυτού του είδους επιχειρηματικού μοντέλου, που η αποκλειστική ευθύνη αυτών των εταιρειών ήταν η παραγωγή πλούτου και κέρδους για τους μετόχους τους γνωστό ως «the business of business is business». Έτσι το τέλος της δεκαετίας του '70 βρήκε τις επιχειρήσεις σε ολόκληρο τον κόσμο μακριά από την κοινωνία. Μάλιστα ο Milton Friedman, Αμερικάνος Νομπελίστας Οικονομολόγος, ήταν αυτός που μέσω του γνωστού Δόγματος Friedman υποστήριξε ότι μόνο αρνητική απόδοση θα έφερνε στις επιχειρήσεις η κοινωνική ευθύνη.

Όμως σιγά – σιγά κάτι άρχιζε να αλλάζει. Η αρχή έγινε από την απέχθεια του κόσμου, απέναντι στο καθεστώς του Απαρτχάιντ στη Νότια Αφρική που οδήγησε σε ένα από τα πιο γνωστά κινήματα **επιλεκτικής αποεπένδυσης βάση της ηθικής**. Η επισφράγιση έγινε το 1977, όταν ο αιδεσιμότατος Leon Sullivan, μέλος και του Δ.Σ της εταιρείας General Motors στις ΗΠΑ, κατάρτισε έναν Κώδικα Δεοντολογίας, γνωστό ως **Αρχές Sullivan**, για το πως πρέπει να ασκείτε η επιχειρηματική δραστηριότητα απέναντι στη Νότια Αφρική. Πολλές επιχειρήσεις στην Αμερική άρχισαν να εγκαταλείπουν την συνεργασία τους με επιχειρήσεις της Νότιας Αφρικής και δείχνουν ένα πραγματικά ηθικό, κοινωνικά πρόσωπο. Οι πιέσεις από όλες τις πλευρές συνεχίστηκαν με αμείωτη ένταση με αποτέλεσμα να μεταφραστούν σε δημόσια πολιτική κι έτσι, το 1986 στο Κογκρέσο ψηφίστηκε Συνολικός Νόμος κατά του Απαρτχάιντ, που πλέον απαγόρευσε καθολικά όλες τις νέες επενδύσεις στη Νότια Αφρική.

Το 1989, η πετρελαιοκηλίδα της Exxon Valdez στην Αλάσκα και οι υπεράνθρωπες προσπάθειες ακτιβιστών για την μείωση της έγιναν η αφορμή να ιδρυθεί ο **Συνασπισμός Περιβαλλοντικά Υπεύθυνων Οικονομιών**. Ο Συνασπισμός αυτός συγκέντρωσε επενδυτές, επιχειρήσεις και ομάδες δημοσίου συμφέροντος και επιταχύνθηκε με αυτό το τρόπο, η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών πρακτικών, προς τη μετάβαση σε μια νέα οικονομία χαμηλών. εκπομπών άνθρακα.

Την ίδια περίπου περίοδο, όταν κανείς δεν είχε στο νου του τι είναι βιώσιμες επενδύσεις, γεννήθηκε στην Αμερική το πρώτο επενδυτικό ταμείο, το οποίο ενσωμάτωσε παράγοντες κυρίως κοινωνικούς αλλά και περιβαλλοντικούς ταυτόχρονα με την οικονομική ανάλυση, το **Calvert Social Investment Fund**. Σήμερα η εταιρεία Calvert, εξακολουθεί να ηγείται στον τομέα των υπεύθυνων επενδύσεων, διαθέτει υπό διαχείριση περιουσιακά στοιχεία, που αγγίζουν τα 36 δις δολάρια και ανήκει πλέον στο γνωστό κολοσσό της Morgan Stanley.

Το 1990, κυκλοφόρησε το **Domini 400 Social Index**, το οποίο σήμερα έχει μετονομαστεί σε MSCI KLD 400 Social Index και ήταν ο πρώτος κεφαλαιοποιημένος χρηματιστηριακός δείκτης που δημιουργήθηκε για την παρακολούθηση βιώσιμων επενδύσεων 400 εταιρειών. Το 1994 τα βιώσιμα κεφάλαια που ήταν πλέον διαθέσιμα στους επενδυτές ανερχόταν σε 26 και αφορούσαν περιουσιακά στοιχεία που αγγίζαν σχεδόν τα 1,9 δις δολάρια. Γεγονός που δείχνει ότι η επενδυτική αγορά ανταποκρινόταν πλέον σε προϊόντα που κάνανε τους επενδυτές πιο υπεύθυνους.

Το 1997, ο John Elkington υιοθέτησε τη φράση «**The Triple Bottom Line (TBL) - Τριπλή κατώτατη γραμμή**», στο βιβλίο του «Cannibals with Forks: the Triple Bottom Line of 21st Century Business», εννοώντας τις τρεις συνιστώσες τα τρία P: κέρδος (Profit), άνθρωποι (People), και πλανήτης (Planet), οι οποίες χρειάζονται να λαμβάνουν υπόψη οι πραγματικές ανταγωνιστικές εταιρείες για να μπορούν να διατηρούν την οικονομική τους θέση. Έτσι άρχισε να καταρρέει ο μέχρι τότε αυστηρός διαχωρισμός μεταξύ κοινωνικού, περιβαλλοντικού και χρηματοπιστωτικού τομέα. Η θεωρία του TBL εκφράζει ότι η ευθύνη μιας εταιρείας βαρύνει τα ενδιαφερόμενα μέρη της και όχι την αύξηση του κέρδους των μετόχων. Η θεωρία αυτή άρχισε να κερδίζει έδαφος και να υιοθετείτε από κάποιους οργανισμούς, ως λογιστικό πλαίσιο τριών μερών κοινωνικό, περιβαλλοντικό και οικονομικό, για να αξιολογεί την απόδοσή τους με μια πιο ευρεία προοπτική.

Τα ενδιαφερόμενα μέρη, στα οποία αναφέρεται η θεωρία του TBL, είναι γνωστά ως **Stakeholders** δηλαδή τα εμπλεκόμενα μέρη. Ουσιαστικά τα ενδιαφερόμενα μέρη ορίζονται ως ο συνδετικός κρίκος μεταξύ των στόχων της εταιρείας και των προσδοκιών της κοινωνίας γι' αυτή. Τα ενδιαφερόμενα μέρη είναι τόσο το άμεσο, όσο και το έμμεσο περιβάλλον μιας επιχείρησης που αλληλοεπιδρά μαζί της και συνεπώς αποτελούν μια μεγάλη ομάδα ανθρώπων, ανάλογα με τον

κλάδο και τον τρόπο στον οποίο δραστηριοποιείται η επιχείρηση. Οι άμεσα ενδιαφερόμενοι σε μία επιχείρηση είναι οι μέτοχοι, οι εργαζόμενοι και οι οικογένειές τους, οι προμηθευτές, οι διανομείς, οι πελάτες και οι τράπεζες. Έμμεσα ενδιαφερόμενοι είναι το κράτος, οι τοπικές κοινωνίες στις οποίες δραστηριοποιείται μία επιχείρηση και τέλος οι ομάδες πίεσης όπως περιβαλλοντικές ομάδες, ακτιβιστές, κ.ά. Σε μερικές περιπτώσεις και οι ανταγωνιστές ακόμα μπορεί να υπολογίζονται ως ενδιαφερόμενα μέρη ανάλογα με την ικανότητά τους να επηρεάζουν την επιχείρηση. Κατατάσσοντας τα ενδιαφερόμενα μέρη ανάλογα με τη σχέση τους με τις δραστηριότητες της επιχείρησης, χρησιμοποιώντας πρωτοβάθμιες και δευτεροβάθμιες ταξινομήσεις, επιτυγχάνεται τελικά η πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση των ενδιαφερόμενων μερών, γιατί δίνεται με αυτό τον τρόπο, προτεραιότητα σε αυτά με τη μεγαλύτερη σημασία.

Εικόνα 9. Ποια είναι τα ενδιαφερόμενα μέρη - Stakeholders.

(Πηγή: <https://csrindex.gr/o-rolos-ton-entiaferomenon-meron-stakeholders-tis-epicheirisis-stin-eke/>)

Σύμφωνα με τη **Stakeholder theory** – την θεωρία δηλαδή των **ενδιαφερομένων μερών**, η επιτυχία μιας εταιρείας βασίζεται κυρίως στην ικανότητα της να ενσωματώνει τις ανάγκες των ενδιαφερόμενων μερών και να διαχειρίζεται τις σχέσεις της μαζί τους και έτσι καθορίζει και το πρόγραμμα δράσης της (Beurden & Gossling, 2008 και Booth, 2009). Στη θεωρία μάλιστα των ενδιαφερομένων μερών στηρίχθηκε κυρίως η θεωρία της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ).

Δύο δημοσιογράφοι οι Robert Levering και Milton Moskowitz έγραψαν ένα βιβλίο το «The 100 Best Companies to Work For in America», το 1984 και το οποίο έθεσε τις βάσεις για δημοσιεύσεις λιστών ανάλογου περιεχομένου στο μέλλον τόσο από τους ίδιους όσο και από άλλους μιμητές σε όλο τον κόσμο. Οι συγκεκριμένοι παρουσίαζαν από το 1998 έως και το 2015 στο περιοδικό Fortune, τις 100 Καλύτερες Εταιρείες για εργασία, στις οποίες επικεντρωνόταν στις καλύτερες πρακτικές των εταιρειών σε σχέση με τους μετόχους και τους πώς αντιμετωπίζονταν οι εργαζόμενοι, δηλαδή ουσιαστικά ποια ήταν η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη τους και πως αυτή επηρέαζε και την οικονομική τους απόδοση. Έτσι ενώ μέχρι τότε το περιβάλλον και η κοινωνία είχαν το μεγαλύτερο μέρος της προσοχής, ιδιαίτερα λόγω της αυξημένης ανησυχίας για την κλιματική αλλαγή, για πρώτη φορά πλέον τα φώτα έπεσαν πάνω στην εταιρική διακυβέρνηση. Σύμφωνα μάλιστα με τον Moskowitz «Ένας καλός χώρος εργασίας είναι ένας χώρος όπου η διοίκηση εμπιστεύεται τους υπαλλήλους και όπου οι εργαζόμενοι εμπιστεύονται τη διοίκηση».

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ) - Corporate Social Responsibility (CSR) γνωστή ως «διεθνής ιδιωτική επιχειρηματική αυτορρύθμιση» σύμφωνα με τον Sheehy (2015), αποτελεί την απόδειξη ότι οι εταιρείες προσπάθησαν να καλύψουν τις ανάγκες των διαφόρων ενδιαφερόμενων μερών. Η ΕΚΕ εκτείνεται ουσιαστικά σε τέσσερα πεδία, στην εργασία, στην αγορά, στην κοινότητα και στο περιβάλλον και σύμφωνα με μια μελέτη του Dahlsrud (2006) εμφανίζει 37 διαφορετικούς ορισμούς. Σε ένα από αυτούς σύμφωνα με τον Hohnen (2007) ορίζεται ως «η εφαρμοζόμενη πολιτική των εταιρειών, η οποία αφορά δράσεις, ενέργειες και προγράμματα κοινωνικού, περιβαλλοντικού, πολιτιστικού, εκπαιδευτικού και ερευνητικού χαρακτήρα - Εξωτερική Ε.Κ.Ε., καθώς και σε δράσεις, που αφορούν την ανθρωποκεντρική και δίκαιη πολιτική ανθρωπίνων πόρων, το σεβασμό των δικαιωμάτων των εργαζομένων, τους κανόνες υγιεινής και ασφάλειας, την ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου, την εξασφάλιση των συνδικαλιστικών δικαιωμάτων, το σεβασμό των συλλογικών συμβάσεων εργασίας - Εσωτερική Ε.Κ.Ε.».

Πολύ πριν όμως από αυτές τις αναλύσεις το 1991, ο Archie Carroll μίλησε για τέσσερις διαστάσεις που απαρτίζουν την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, κι αυτές δεν είναι άλλες από την οικονομική, την νομική, την ηθική και τη φιλανθρωπική διάσταση.

Μάλιστα αυτές οι τέσσερις διαστάσεις της ΕΚΕ απεικονίστηκαν από τον Carroll ως μία πυραμίδα που η κάθε μία από τις διαστάσεις αποτελεί ουσιαστικά και μία «ευθύνη» για την κάθε εταιρεία. Έτσι μιλάμε τελικά για την οικονομική ευθύνη, τη νομική ευθύνη, την ηθική ευθύνη και τέλος τη φιланθρωπική ευθύνη.

Εικόνα 10. Η πυραμίδα της ΕΚΕ του Carroll

(Πηγή: <https://icsr.springeropen.com/articles/10.1186/s40991-016-0004-6>)

Σύμφωνα και με τον ίδιο τον Carroll, καμία «μεταφορά» σε σχήμα δεν μπορεί να είναι τέλεια, για αυτό και η δική του πυραμίδα δεν μπορεί να αποτελεί εξαίρεση. Ο στόχος της πυραμίδας πάντως ήταν να δείξει ότι η συνολική ΕΚΕ διαθέτει διαφορετικές συνιστώσες, οι οποίες τελικά διαμορφώνουν το σύνολο των ευθυνών μιας εταιρείας. Η πυραμίδα επιλέχθηκε ως γεωμετρικό σχέδιο επειδή είναι απλή, έχει αισθητική και κυρίως παραπέμπει στις γνωστές πυραμίδες της Αιγύπτου που κατασκευάστηκαν για να αντέχουν στο χρόνο. Κατά συνέπεια, η οικονομική ευθύνη τέθηκε στη βάση γιατί ουσιαστικά αποτελεί το θεμέλιο που πρέπει να είναι γερό για να υποστηρίξει όλο το οικοδόμημα. Αν και οι διαστάσεις αντιμετωπίζονται ξεχωριστά αυτό δεν αποκλείει το γεγονός ότι αλληλοκαλύπτονται αλλά και ότι προκύπτουν εντάσεις και συμβιβασμοί μεταξύ τους. Οι πιο κρίσιμες εντάσεις ξεκινούν από τις οικονομικές ευθύνες απέναντι σε όλες τις άλλες νομικές, ηθικές και φιλανθρωπικές. Αυτό ερμηνεύεται και ως σύγκρουση της ανησυχίας για την κερδοφορία, απέναντι στην ανησυχία για την κοινωνία.

Προκειμένου η ΕΚΕ να μετατραπεί σε επιχειρηματική στρατηγική, πρέπει αρχικά να προσδιοριστεί η σχέση της εταιρείας με τα ενδιαφερόμενα μέρη και ακολούθως, η διοίκηση να εντοπίσει όλους εκείνους τους παράγοντες που θα της εξασφαλίσουν τη βιωσιμότητα και την αειφόρο ανάπτυξη. Είναι γεγονός ότι η ΕΚΕ περιλαμβάνει διαφορετικές προτεραιότητες ανάλογα με την χώρα και την περιφέρεια που εντοπίζεται η επιχείρηση, καθώς και τον κλάδο στον οποίο δραστηριοποιείται. Όμως η κοινή προτεραιότητα της ΕΚΕ για όλες τις επιχειρήσεις είναι η βελτίωση της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής επίδρασης, δημοσιεύοντας την συνολική διαδικασία και τα αποτελέσματά της.

Το 2000, ο Κόφι Ανάν, γενικός γραμματέας του ΟΗΕ, εγκαινίασε το Παγκόσμιο Σύμφωνο UN Global Compact (UNGC), το οποίο είναι μια εθελοντική πρωτοβουλία προώθησης της εταιρικής υπευθυνότητας και βιωσιμότητας και τελικά της αειφορίας, το οποίο βασίζεται σε ένα σύνολο αρχών για τα ανθρώπινα δικαιώματα, την εργασία, την καταπολέμηση της διαφθοράς και το περιβάλλον. Η λειτουργία του UNGC στηρίζεται παγκοσμίως από τα Τοπικά Δίκτυα - Local Networks. Στην χώρα μας είναι γνωστό ως Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών για τις εταιρείες και το ελληνικό τοπικό δίκτυο ονομάζεται Global Compact Network Hellas (GCNH). (CSR 2022)

Ο Chris O Yates-Smith, ιδρυτής μιας κορυφαίας εταιρείας συμβούλων του Λονδίνου, ίδρυσε το 2002 την **The Virtuous Circle**, μία από τις πρώτες ερευνητικές ομάδες που εξέτασε τη σχέση μεταξύ περιβαλλοντικών και κοινωνικών προτύπων και οικονομικών επιδόσεων. Μεγάλοι επενδυτικοί οίκοι και τράπεζες σε όλο τον κόσμο άρχισαν να δείχνουν το ενδιαφέρον τους όπως η εταιρεία επενδύσεων Jupiter Fund στο Λονδίνο και η βραζιλιάνικη τράπεζα Unibanco.

Το 2004, ο Κόφι Ανάν κάλεσε πάνω από 50 Διευθύνοντες Συμβούλους μεγάλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, να συμμετάσχουν σε μια κοινή πρωτοβουλία, υπό την αιγίδα του Παγκοσμίου Συμφώνου (GS) του ΟΗΕ, και την υποστήριξη του Διεθνούς Οικονομικού Οργανισμού - International Finance Corporation (IFC) και την Ελβετική Κυβέρνηση, με στόχο τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να αναπτύξουν κοινές γραμμές σχετικά με την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών, κοινωνικών κριτηρίων και εταιρικής διακυβέρνησης, στην διαχείριση περιουσιακών στοιχείων, στις υπηρεσίες χρηματοπιστωτικών τίτλων και στη μεσιτεία κινητών αξιών.

Ένα χρόνο αργότερα, αυτή η πρωτοβουλία παρήγαγε μια έκθεση γνωστή ως: «**Who Cares Wins - Connecting Financial Markets to a Changing World**», με συγγραφέα τον Ivo Knoerfel και υποστήριξε ότι η ενσωμάτωση κριτηρίων ESG έχει καλή επιχειρηματική λογική, οπότε οδηγεί σε βιωσιμότερες αγορές αλλά και σε καλύτερα αποτελέσματα για τις κοινωνίες. Έτσι στην πρωτοβουλία αυτή **εμφανίστηκε για πρώτη φορά ο όρος ESG**. Η έκθεση του Συμφώνου υπογράφηκε αρχικά από 20 χρηματοπιστωτικά ιδρύματα όπως οι τράπεζες Morgan Stanley και HSBC, η Allianz ιδιοκτήτρια περιουσιακών στοιχείων και ο επενδυτικός οίκος Innovest. Σήμερα, έχουν υπογράψει το Παγκόσμιο Σύμφωνο περισσότερες από 12.000 εταιρείες. Είναι αλήθεια ότι υπήρξε μια μεγάλη συζήτηση για το ποιος όρος θα χρησιμοποιούνταν για τους παράγοντες που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα των επενδύσεων και των επιχειρήσεων καθώς και με τον ηθικό αντίκτυπο σε κοινωνία και περιβάλλον. Οι ονομασίες περιλάμβαναν ένα μεγάλο φάσμα από «οικολογικό» ή «πράσινο», έως τύπους ανάλυσης επενδύσεων όπως «υπεύθυνη επένδυση», «κοινωνική υπεύθυνη επένδυση», «ηθική επένδυση», «μη παραδοσιακή επένδυση» κ.α. Όμως τελικά επικράτησε ο όρος ESG.

Την ίδια χρονιά η **Πρωτοβουλία των Ηνωμένων Εθνών για Χρηματοδότηση ενός Περιβαλλοντικού Προγράμματος (UNEP-FI)** που είχε δημιουργηθεί το 1992, ανέθεσε μια έκθεση στη διεθνή νομική εταιρεία Freshfields Bruckhaus Deringer, για να συσχετίσει τους επενδυτές με τα ζητήματα ESG. Η έκθεση Freshfields δημοσιεύθηκε το 2005 και εντόπισε κάποια πρώτα στοιχεία συνάφειας της οικονομικής ευμάρειας με τα κριτήρια ESG και παρότρυνε τους επενδυτές να προχωρήσουν στη χρήση τους.

Οι δύο προαναφερθείσες εκθέσεις αποτέλεσαν τα θεμέλια για τις **Αρχές των Κοινωνικά Υπεύθυνων Επενδύσεων – Principles for Responsible Investment (PRI)** που υιοθετήθηκαν από τον ΟΗΕ το 2006 και για την έναρξη της **Πρωτοβουλίας Βιώσιμου Χρηματιστηρίου - Sustainable Stock Exchanges Investments (SSEI)** το επόμενο έτος. Το Σύμφωνο PRI ήταν μια πρωτοβουλία επενδυτική, η οποία αναπτύχθηκε σε συνεργασία της UNEP Finance Initiative και του UN Global Compact και ενθάρρυνε την ανάπτυξη βιώσιμων επενδύσεων με τη δέσμευση των χρηστών της να υιοθετούν κριτήρια ESG. Σήμερα μετρά σχεδόν 3.000 υπογράφωντες του χρηματοπιστωτικού γίνεσθαι. Η δε SSEI, ήταν μια πρωτοβουλία για την προώθηση της διάχυση καλών

πρακτικών, μέσω της δημοσιοποίησης και ενσωμάτωσης μη χρηματοοικονομικών στοιχείων, στοχεύοντας κι αυτή στην ανάπτυξη βιώσιμων επενδύσεων.

Μετά την υιοθέτηση του PRI από τον ΟΗΕ, όλο και περισσότερες τράπεζες και επενδυτικές εταιρείες σε όλο τον κόσμο άρχισαν να ασχολούνται με υπεύθυνες επενδύσεις και χαρτοφυλάκια. Επειδή δε η αειφορία αναδεικνύεται σε κυρίαρχη ανησυχία των επενδυτών, και καθώς συνειδητοποιείτε ότι μόνο με την ενσωμάτωση παραγόντων ESG στο χαρτοφυλάκιο τους θα μπορέσουν να μετριάσουν περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και εταιρικής διακυβέρνησης κινδύνους, οι οποίοι μπορούν ενδεχομένως να βλάψουν τις επενδυτικές αποδόσεις μακροπρόθεσμα, οι μελέτες πλέον στρέφονται στο να διαπιστωθούν τα πραγματικά οφέλη από την χρήση δεδομένων ESG.

Τα τελευταία χρόνια το ESG και η CSR συνυπάρχουν και ενώ παρατηρούνται αρκετά σημαντικές ομοιότητες μεταξύ τους, ώστε από πολλούς να αντιμετωπίζονται ακόμα και ως ισοδύναμες πρακτικές, στην πραγματικότητα έχουν μια θεμελιώδη διαφορά. Η διαφορά τους έγκειται στον αρχικό τους στόχο σύμφωνα με τους I. MacNeil και I.-M. Esser (2021). Η CSR έχει ως στόχο να πράττεται το ηθικά σωστό, στο πλαίσιο της λειτουργίας της εταιρείας, οπότε ο πρωταρχικός της στόχος δεν είναι η χρηματοοικονομική απόδοση, αν και η εταιρεία που υιοθετεί την CSR προσδοκά ότι θα έχει τελικά και οικονομική απόδοση μακροπρόθεσμα. Η υιοθέτηση ESG αντίθετα έχει ως πρωταρχικό στόχο την χρηματοοικονομική απόδοση και την αποφυγή του ρίσκου και επομένως βελτιώνει τις αποδόσεις μακροχρόνια.

Επίσης να σημειωθεί και η διαφορά των **Κοινωνικά Υπεύθυνων Επενδύσεων - Social Responsible Investing (SRI)**, με τις επενδύσεις με κριτήρια ESG. Οι SRI επενδύσεις βασίζονται αποκλειστικά σε ηθικά κριτήρια γεγονός που τις αποτρέπει να επενδύουν σε εταιρείες που παράγουν αλκοόλ, καπνό, όπλα, ενώ οι επενδύσεις ESG αφορά όλες ανεξαιρέτως τις επιχειρήσεις διότι οι παράγοντες ESG δίνουν σημασία στην οικονομική ανάπτυξη, αρκεί να βελτιώνονται οι επιχειρηματικές πρακτικές ως προς το περιβάλλον και την κοινωνία. Συγκριτικά δε, η επένδυση με κριτήρια ESG είναι πιο πολύπλοκη από την SRI, διότι περιλαμβάνει μια ολόκληρη έρευνα αποδόσεων βάση κριτηρίων, σε αντίθεση με την SRI που απλά αποκλείει εταιρείες που εμφανίζουν ανεπιθύμητες επιχειρηματικές δραστηριότητες.

Το 2009, εγκαινιάζεται το **Global Impact Investing Network (GIIN)**. Το GIIN είναι ένα παγκόσμιο δίκτυο συμβούλων επενδύσεων με αντίκτυπο, που η ιδέα του γεννήθηκε σε μια συνάντηση του Ιδρύματος Ροκφέλερ. Μάλιστα το GIIN σήμερα απαρτίζεται από 35.000 άτομα σε έξι ηπείρους.

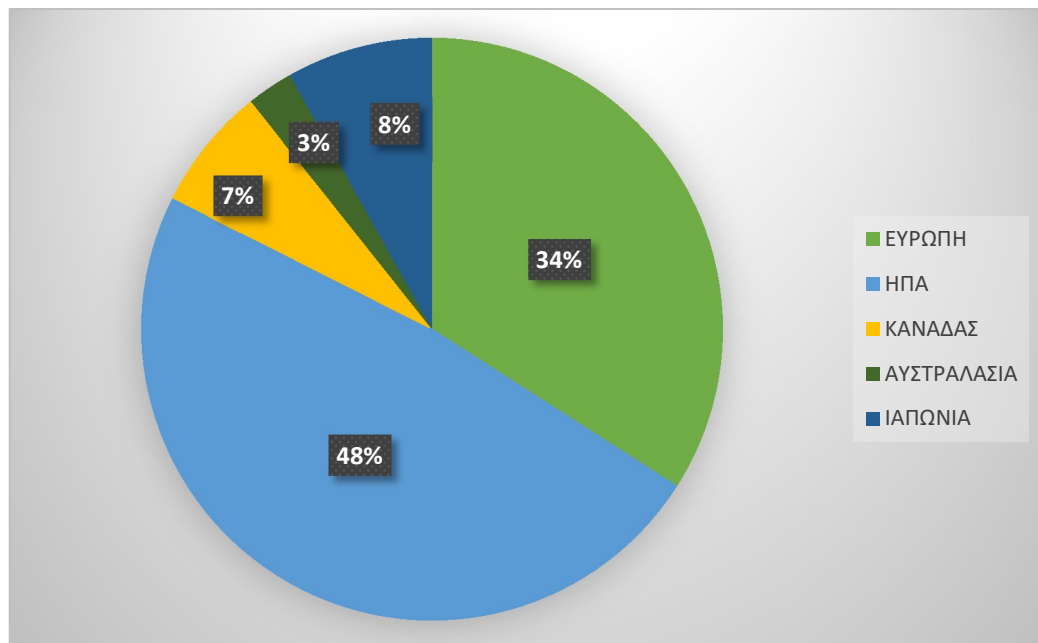
Λέγοντας επενδύσεις με αντίκτυπο εννοούμε ένα είδος εστιασμένων επενδύσεων ESG με συγκεκριμένο στόχο να δημιουργούν θετικό, μετρήσιμο αντίκτυπο στην κοινωνία και το περιβάλλον, αποφέροντας ταυτόχρονα οικονομική απόδοση. Οι επενδύσεις αντίκτυπου χρησιμοποιούνται τόσο στις αναπτυγμένες αγορές όσο και στις αναπτυσσόμενες και στοχεύουν σε ένα μεγάλο εύρος.

Το 2014, η Νομική Επιτροπή της Αγγλίας επιβεβαίωσε ότι οι διαχειριστές συντάξεων μπορούν να λαμβάνουν υπόψη τους κατά τη λήψη επενδυτικών αποφάσεων κριτήρια ESG, διότι δεν δημιουργείτε κανένα εμπόδιο στην επένδυση. Έτσι το 2016, το μεγαλύτερο δημόσιο συνταξιοδοτικό ταμείο στις ΗΠΑ, το CalPERS, υιοθέτησε ένα νέο πενταετές σχέδιο για να ενσωματώσει αρχές ESG στην επενδυτική του διαδικασία.

Μέσα σε λιγότερο από 20 χρόνια τελικά , το ESG έχει καταφέρει να εξελιχθεί από μια πρωτοβουλία εταιρικής κοινωνικής ευθύνης των Ηνωμένων Εθνών, σε ένα παγκόσμιο φαινόμενο που σύμφωνα με την Global Sustainable Investment Review, στις αρχές του 2020, έφτασε τα 35,3 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ σε επενδύσεις, στις πέντε μεγάλες αγορές, της Ευρώπης, των ΗΠΑ, του Καναδά, της Αυστραλασίας και της Ιαπωνίας. Αύξηση που υπολογίζεται σε 15% τα τελευταία δύο χρόνια 2018-2020, ενώ αν υπολογιστεί για τα τελευταία τέσσερα χρόνια 2016-2020, η αύξηση αγγίζει το 55%. Τα δε περιουσιακά στοιχεία βιώσιμων επενδύσεων συνεχίζουν να ανεβαίνουν παγκοσμίως με εξαίρεση την Ευρώπη, που όπως φαίνεται και στον πίνακα που ακολουθεί, δείχνει μια πτώση, η οποία αγγίζει το 13% μεταξύ 2018-2020. Η διάσταση αυτή που αναδεικνύεται στην έκθεση της Global οφείλεται όμως αποκλειστικά στην αλλαγμένη μεθοδολογία μέτρησης από την οποία αντλούνται τα ευρωπαϊκά δεδομένα, καθώς η Ευρώπη βρίσκεται σε μια μεταβατική περίοδο, με αναθεωρημένους πλέον ορισμούς των βιώσιμων επενδύσεων που ενσωματώθηκαν στη νέα νομοθεσία της Ε.Ε, ως μέρος του ευρωπαϊκού σχεδίου δράσης για τη βιώσιμη χρηματοδότηση.

ΠΕΡΙΟΧΗ	2016	2018	2020
ΕΥΡΩΠΗ	12,040	14,075	12,017
ΗΠΑ	8,723	11,995	17,081
ΚΑΝΑΔΑΣ	1,086	1,699	2,423
ΑΥΣΤΡΑΛΑΣΙΑ	0,516	0,734	0,906
ΙΑΠΩΝΙΑ	0,474	2,180	2,874
ΣΥΝΟΛΟ (ΔΙΣ \$)	22,839	30,683	35,301

Πίνακας 5.. Κατανομή κεφαλαίων σε βιώσιμες επενδύσεις (σε δισεκατομμύρια δολάρια) ανά περιοχή για τα έτη 2018, 2019, 2020.
(Ιδία επεξεργασία με στοιχεία από GSIR (2021). <http://www.gsi-alliance.org/wp-content/uploads/2021/08/GSIR-20201.pdf>).

Γράφημα 1. Κατανομή βιώσιμων επενδύσεων ανά περιοχή για το έτος 2020
(Ιδία επεξεργασία με στοιχεία από GSIR (2021). <http://www.gsi-alliance.org/wp-content/uploads/2021/08/GSIR-20201.pdf>).

Σύμφωνα με μια έρευνα του 2019, της εταιρείας επενδυτικών ερευνών και υπηρεσιών διαχείρισης επενδύσεων Morningstar, που έχει έδρα το Σικάγο και δραστηριότητες σε 29 χώρες, στις ΗΠΑ το 2019 εισήρθαν προϊόντα που συνδεόταν με ESG κεφάλαια και έδειξαν αύξηση σε σχέση με το 2015, που υπολογίζεται σε 525% και την ίδια χρονιά τα αμοιβαία κεφάλαια που διαχειρίζονται κριτήρια ESG στις ΗΠΑ, ανέρχονται πλέον σε 500. Σύμφωνα με την τελευταία έρευνα της Morningstar, τον Δεκεμβρίου του 2021, η αύξηση νέων ESG κεφαλαίων στην Ευρώπη ήταν της τάξης του 30%, γεγονός που δείχνει την προτεραιότητα που έχουν θέσει οι διαχειριστές κεφαλαίων για την εξυπηρέτηση της αυξανόμενης ζήτησης από τους επενδυτές.

Επίσης, το 2021 αποτυπώθηκε ως τάση η μετατροπή **συμβατικών κεφαλαίων (traditional funds)** σε ESG-linked κεφάλαια, με τα **αναδιαπραγματευόμενα κεφάλαια (repurposed funds)** να αντιπροσωπεύουν σχεδόν το 50% του συνόλου των **βιώσιμων κεφαλαίων (sustainable funds)**, αριθμός διπλάσιος σε σχέση με το 2020. Μεταξύ των νέων βιώσιμων κεφαλαίων που λανσαρίστηκαν το 2021, τα 151 σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή, ενώ τα 60 περίπου συμβατικά κεφάλαια βρίσκονται σε διαδικασία επαναπροορισμού. Η Ευρώπη πρωταγωνιστεί στην αλματώδη αύξηση των climate funds και γενικά των ESG funds κυρίως εξαιτίας της θέσπισης νέων κανονισμών που θα αναλυθούν πιο κάτω. Γεγονός που αποτυπώνεται στον διπλασιασμό το 2021 της αξίας των climate funds που έφτασε στα 325 δις δολάρια.

Όλη αυτή η μεταστροφή σε βιώσιμες επενδύσεις προφανώς δεν είναι τυχαία. Όπως δείχνουν πολυάριθμες έρευνες, όπως και αυτή της McKinsey (2019), με 558 συμμετέχοντες, οι επιχειρήσεις που έχουν πιο υψηλές αποδόσεις ESG, απολαμβάνουν μεγαλύτερη πρόσβαση σε χρηματοδότηση, καταφέρνουν να μειώνουν το κόστος τους, ελαχιστοποιούν τις νομικές παρεμβάσεις, βελτιώνουν την λειτουργική τους απόδοση, προσβλέποντας τελικά σε αυξημένη μελλοντική κερδοφορία. Ο Edmans (2011) διαπιστώνει ότι η ικανοποίηση των εργαζομένων βοηθά στην αύξηση της εταιρικής παραγωγικότητας και οι Lins et al. (2017) και Albuquerque et al. (2020) αναφέρουν ότι οι πολιτικές ESG δημιουργούν εμπιστοσύνη και πίστη μεταξύ των πελατών, η οποία λειτουργεί ως ασφάλιση κατά τη διάρκεια της οικονομικής ύφεσης.

Παρόλο την άνοδο του ESG που καταγράφεται σε πολλές μελέτες, οι επικριτές πάντα υπήρχαν και θα υπάρχουν. Ο ισχυρισμός τους σήμερα είναι ότι η χρήση ESG δεν είχε και ούτε πρόκειται να έχει αντίκτυπο στην αύξηση του κόστους κεφαλαίου των ρυπογόνων επιχειρήσεων, παρά μόνο σταδιακά θα απολαμβάνουν λιγότερη χρηματοδότηση, γεγονός που καταδεικνύει την κίνηση ως ένα νέο «green washing».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

1. Πώς λειτουργούν τα κριτήρια ESG.

Όπως προαναφέρθηκε, η υιοθέτηση κριτηρίων ESG κερδίζει ολοένα έδαφος από την άποψη των χρηματικών ποσών που επενδύονται αλλά και από το μεγάλο όγκο επενδυτικών ευκαιριών. Η αλήθεια είναι ότι η αγορά αυξάνεται εκθετικά ακόμα και με την πανδημία, λόγω του COVID-19, και μάλιστα η τάση αυτή δεν δείχνει σημάδια επιβράδυνσης, σύμφωνα με τους Ferriani and Natoli (2020). Χώρες σε όλο τον κόσμο προωθούν πλαίσια για βιώσιμη χρηματοδότηση, μεγάλοι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί εστιάζουν σε βιώσιμα οικονομικά προγράμματα και μεγάλοι θεσμικοί επενδυτές περιουσιακών στοιχείων σχηματίζουν συνασπισμούς με στόχο τη βιωσιμότητα, συγκεντρώνοντας υπέρογκα ποσά για να συνεργαστούν με άτομα, εταιρείες και βιομηχανίες, σύμφωνα με τους Dimson et al. (2020).

Οι λόγοι αρκετοί, ελαττώμενες πρώτες ύλες, κλιματική αλλαγή, πίεση του κόσμου για πιο ηθικό πρόσωπο των επιχειρήσεων και τελικά παγκόσμιες συμφωνίες για Βιώσιμη Ανάπτυξη και Κλίμα συνεισέφεραν σε αυτή τη μεγάλη μεταστροφή και στον επανακαθορισμό των επενδύσεων σε πιο υπεύθυνες, με αλλαγή του στόχου από το βραχυπρόθεσμο κέρδος στο μακροπρόθεσμο όφελος.

Οι βιώσιμες επενδύσεις, ή κοινωνικά υπεύθυνες επενδύσεις, ή ηθικές επενδύσεις, ή τέλος επενδύσεις με αντίκτυπο είναι όροι που χρησιμοποιούνται για τις επενδύσεις με κριτήρια ESG. Επενδύσεις που προσανατολίζονται στην αναζήτηση και τη συμπερίληψη εταιρειών με βάση τα επιθυμητά χαρακτηριστικά και στους τρεις πυλώνες του ESG. Προσανατολισμός που σημαίνει ενδεδειγμένο έλεγχο κατά τη διάρκεια όλης της επενδυτικής διαδικασίας, προκειμένου να επιτευχθεί τελικά αύξηση στις αποδόσεις και μείωση στον κίνδυνο. Αυτές οι επενδυτικές στρατηγικές επιτυγχάνονται κάνοντας χρήση διαφόρων μεθόδων όπως:

- Με την χρήση **αντικτύπου**. Δηλαδή επενδύσεις που πραγματοποιούνται με στόχο τη δημιουργία συγκεκριμένων θετικών και μετρήσιμων κοινωνικών ή περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ακολουθώντας ένα καθορισμένο σύνολο κριτηρίων ESG. Ένα τέτοιο παράδειγμα μπορεί να είναι ένα ταμείο κοινωνικών ομολόγων που επενδύει σε ομόλογα που προάγουν αποκλειστικά τον κοινωνικό αντίκτυπο.

Λαμβάνοντας όμως για παράδειγμα μια εταιρεία ορυκτών καυσίμων που έστω ότι έχει αποφασίσει να επενδύει στην έρευνα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η εταιρεία στοχεύει στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, αλλά τελικά είναι απίθανο ο συνολικός αντίκτυπος της εταιρείας προς αυτόν τον στόχο να είναι θετικός. Οπότε αντιλαμβάνεται κανείς ότι δύσκολα γίνεται χρήση αυτής της μεθόδου σε μια τέτοια επένδυση.

- Με την **εστίαση στη βιωσιμότητα**. Αφορά επενδύσεις σε εταιρείες που γίνονται με βάση την εκπλήρωση ορισμένων κριτηρίων βιωσιμότητας και ονομάζονται βιώσιμες επενδύσεις. Σε αυτή την επένδυση οι διαχειριστές αναζητούν επιχειρήσεις που θεωρούνται «οι καλύτερες» στην κατηγορία τους με βάση αξιολογήσεις ESG ή επιχειρήσεις που στοχεύουν σε συγκεκριμένα θέματα βιωσιμότητας, όπως ο μετριασμός της κλιματικής αλλαγής, η πρόληψη της ρύπανσης και σχετίζονται γενικώς με έναν ή περισσότερους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) των Ηνωμένων Εθνών.
- Με τον **ακτιβισμό**. Επενδύσεις δηλαδή που στηρίζονται αποκλειστικά στην επιθυμία και την ψηφοφορία των μετόχων μιας εταιρείας για τη στήριξη ενός συγκεκριμένου θέματος ή για την αλλαγή πλεύσης στη διακυβέρνηση της ίδια της εταιρείας.
- Με την **σύμπλευση**. Δηλαδή οι επενδυτές παρακολουθούν στενά την απόδοση σε ESG όλων των εταιρειών ενός χαρτοφυλακίου και οδηγούνται μέσω εποικοδομητικών διαλόγων τελικά στη δέσμευση των μετόχων με κάθε εταιρεία, ώστε να επιτευχθεί πρόοδος.
- Με τον **συμβουλευτικό ρόλο**. Δηλαδή θεσμικοί επενδυτές και μέτοχοι μιας εταιρείας συμμετέχουν από κοινού σε μια «ήσυχη» διπλωματία, με τακτικές συναντήσεις με τα ανώτατα στελέχη της εταιρείας προκειμένου να ενημερώνονται συνεχώς, έτσι ώστε να λειτουργούν ως συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης για κινδύνους καθώς και για ζητήματα στρατηγικής ή διακυβέρνησης.
- Με την **ενσωμάτωση** κινδύνων αλλά και ευκαιριών. Δηλαδή με τον καθορισμό συγκεκριμένων κινδύνων και ευκαιριών στην παραδοσιακή χρηματοοικονομική ανάλυση μιας εταιρείας.
- Αλλά και **με την εξαίρεση**. Την αφαίρεση δηλαδή ορισμένων τομέων ή τον αποκλεισμό συγκεκριμένων εταιρειών από το ενδεχόμενο επενδύσεων, βάσει προκαθορισμένων κριτηρίων ESG.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ένα αμοιβαίο κεφάλαιο ή γενικώς μια επένδυση μπορεί να μην εμπίπτει απαραίτητα σε μια μόνο αποκλειστικά μέθοδο από τις παραπάνω. Το πιθανότερο μάλιστα είναι να υπάρχουν στοιχεία τουλάχιστον δύο διαφορετικών μεθόδων για να οδηγηθεί σε θετικό αποτέλεσμα η επένδυση.

Οι λόγοι που οδηγούν σε θετικό αντίκτυπο πολλοί. Οι εταιρείες που κάνουν χρήση ESG σημαίνει ότι βαθμολογούνται υψηλότερα σε σχέση με άλλες, άρα έχουν καλύτερες πολιτικές διακυβέρνησης, ενδιαφέρονται περισσότερο για τους εργαζομένους τους, παράγουν πιο βιώσιμα προϊόντα και είναι λιγότερο επιρρεπείς σε γεγονότα όπως περιβαλλοντικές καταστροφές, με το επακόλουθο κόστος που θα μπορούσε να προκληθεί και τελικά κερδίζουν τους καταναλωτές. Έχει παρατηρηθεί μάλιστα ότι σε περιόδους δυσχέρειας και αναταραχών στην αγορά υπάρχει πάντα μια φυγή προς την ποιότητα, η οποία ωφελεί τις εταιρείες που δείχνουν ένα τέτοιου είδους πρόσωπο, έτσι και οι μετοχές με καλύτερη κατάταξη Περιβαλλοντικής, Κοινωνικής και Διακυβέρνησης (ESG) είναι πιο ασφαλείς σε τέτοιες περιόδους και φαίνεται ότι έχουν μεγαλύτερες δυνατότητες μελλοντικής ανάκαμψης από την κρίση σύμφωνα με τους Löff et al. (2021).

Μια θετική ακόμα πλευρά στην υιοθέτηση κριτηρίων ESG στις επενδύσεις είναι ότι φαίνεται ότι προσδίδουν οικονομικό όφελος στις επιχειρήσεις. Η Morningstar σε μια έρευνα της στις 30-6-2020 εξήγαγε εξαιρετικά ενδιαφέροντα αποτελέσματα καθώς έκανε σύγκριση μεταξύ αποδόσεων των Sustainable Funds, δηλαδή αυτών που χρησιμοποιούν κριτήρια (ESG), σε σχέση με τα Traditional Funds αυτά που δεν χρησιμοποιούν τέτοιου είδους κριτήρια, στην αξιολόγηση των επενδύσεών τους. Στην έρευνα διεξήχθη μια συγκριτική επισκόπηση η οποία αφορά τον βαθμό επιβίωσης και τις αποδόσεις των δύο κεφαλαίων σε βάθος έτους, τριετίας, πενταετίας και τέλος και δεκαετίας.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι παγκοσμίως, οι εταιρείες μεγάλης κεφαλαιοποίησης που κάνουν χρήση των Sustainable Funds δείχνουν αυξημένο ποσοστό επιβίωσης σε σχέση με αυτές που επενδύουν σε Traditional Funds. Μάλιστα οι μέσες αποδόσεις των Sustainable Funds ξεκινάνε με αποδόσεις από 6,9% σε βάθος δεκαετίας και μπορεί να φτάσουν έως και 25,7% σε επίπεδο έτους, ενώ οι μέσες αποδόσεις των Traditional Funds δείχνουν μικρότερες αποδόσεις που ξεκινούν από 6,3% σε βάθος δεκαετίας και φτάνουν έως 23,3% σε επίπεδο έτους.

Οπότε είναι φανερό ότι επιχειρήσεις που πληρούν κριτήρια ESG είναι εκείνες που θα λαμβάνουν πλέον «τη μερίδα του λέοντος», όσον αφορά το ενδιαφέρον των επενδυτών και των τραπεζών. Γεγονός που σημαίνει ότι η ανάπτυξή τους φαίνεται τελικά να είναι και πιο εύκολη και περισσότερο εξασφαλισμένη, τοποθετώντας αυτές σε πλεονεκτικότερη θέση.

Όμως εκτός από τους αριθμούς που δείχνουν καλύτερες επιδόσεις στις επιχειρήσεις που υιοθετούν κριτήρια ESG σε σύγκριση με αυτές που δεν υιοθετούν, ένας άλλος λόγος για το αυξανόμενο ενδιαφέρον για επενδύσεις ESG είναι το γεγονός ότι συνεχώς θεσπίζονται και νέοι κανόνες, κυρίως στην Ευρώπη, που απαιτούν την υιοθέτηση τους. Οι νέοι κανόνες όπως το MiFID II, η οποία είναι μια δέσμη μέτρων της Ε.Ε. για την ανάκαμψη των κεφαλαιαγορών σύμφωνα με το οποίο είναι επιβεβλημένο από το επόμενο έτος οι σύμβουλοι να ρωτάνε τους επενδυτές για τις προτιμήσεις τους σε ESG και να τις λαμβάνουν υπόψη στα προϊόντα που θα τους προτείνουν. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα, οι σύμβουλοι να προτείνουν κεφάλαια ESG μετά από ενδελεχή έλεγχο και ταυτόχρονα η έρευνα τους αυτή να οδηγεί και στη χρηματοδότηση έρευνας νέων προτύπων ESG, ακόμα πιο αποδοτικών, προκειμένου να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις των πελατών τους.

Είναι γεγονός ότι υπάρχουν και πολλές προκλήσεις για τις επενδύσεις ESG. Μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις είναι η έλλειψη κανόνων στους ορισμούς. Ορισμοί δηλαδή όπως «βιώσιμος», «πράσινος», «οικολογικό» και «υπεύθυνος» μπορεί να κατανοούνται διαφορετικά από διαφορετικούς ανθρώπους. Αυτό σημαίνει δυσχέρεια στους επενδυτές στο να αντιληφθούν τι ακριβώς προσφέρει ένα αμοιβαίο κεφάλαιο στο οποίο θέλουν να επενδύσουν αλλά και κατάχρηση από κάποιους στο να πουλάνε κεφάλαια χρησιμοποιώντας παραπλανητικούς ορισμούς που δεν έχουν ακριβώς σχέση με τις διαδικασίες ESG ή ακόμα χειρότερα δεν έχουν ουδεμία σχέση. Ένα τέτοιο παράδειγμα, το διαπραγματεύσιμο αμοιβαίο κεφάλαιο (ETF) Vegan Climate, που ως πρώτο άκουσμα παραπέμπει σε ένα κεφάλαιο που επενδύει σε εταιρείες που παράγουν vegan προϊόντα, όμως στην πραγματικότητα επενδύει σε μετοχές μεγάλης κεφαλαιοποίησης των ΗΠΑ που απλά δεν εκμεταλλεύονται ζώα, όπως είναι οι εταιρείες Alphabet, Mastercard και Tesla. Μάλιστα η Beyond Investing που διαχειρίζεται το συγκεκριμένο κεφάλαιο, δήλωσε ότι κάθε άλλο παρά πλανητικό δεν είναι το όνομα που χρησιμοποίησε διότι αντικατοπτρίζει τον τρόπο διαχείρισης,

καθώς επίσης αυτό περιγράφεται με κάθε λεπτομέρεια στα έγγραφα του αμοιβαίου κεφαλαίου που είναι διαθέσιμα σε όλους. Το γεγονός αυτό μπορεί να θεωρηθεί από κάποιους και όχι άδικα ως «greenwashing» επισημαίνει ο Insight Analyst, Patrick Norwood όπως επισημαίνει ο Insight Analyst, Patrick Norwood (2021).

Αντιλαμβάνεται κανείς, ότι το βάρος πέφτει ουσιαστικά στους επενδυτές που πρέπει να μελετούν ενδελεχώς για να εντοπίσουν το πραγματικό σκοπό του αμοιβαίου κεφαλαίου στο οποίο επενδύουν. Ευτυχώς όμως τέτοιες πρακτικές είναι γνωστές εδώ και κάποια χρόνια, σε όσους ασχολούνται με τον κλάδο, για αυτό βλέπουμε πλέον κανονισμούς και πλαίσια να προωθούνται από τα κράτη και διάφορους οργανισμούς.

Επιπλέον, μια άλλη πρόκληση είναι η ισορροπία μεταξύ το πώς ένας μάνατζερ επενδύει αλλά και στο πού επενδύει, διότι και τα δύο είναι εξίσου σημαντικά. Αυτή η πρόκληση για να επέλθει απαιτεί σίγουρα όχι μόνο ταλέντο στο management, αλλά γνώσεις και έρευνα πάνω στα κριτήρια ESG. Υπάρχουν βέβαια και έρευνες που διαπίστωσαν ότι λίγοι επενδυτές κάνουν ουσιαστική έρευνα για τα αμοιβαία κεφάλαια ESG. Μάλιστα, σε μια από αυτές, το 21% των επενδυτών δεν ήταν σε θέση να δηλώσει ποια ήταν η επενδυτική προσέγγιση του αμοιβαίου κεφαλαίου ESG που επέλεξαν, ενώ το 18% παραδέχτηκε ότι δεν προσπάθησε καν, να πληροφορηθεί σχετικά με τη στρατηγική ESG του αμοιβαίου κεφαλαίου πριν επενδύσει. Μάλιστα στην έρευνα αυτή, αναδείχθηκε ότι μόλις το 8% των επενδυτών διαβάζει τις ετήσιες εκθέσεις, οι οποίες είναι αυτές που κυρίως δίνουν την πλήρη εικόνα των μετοχών ενός αμοιβαίου κεφαλαίου.

Επίσης, σύμφωνα με τους Christensen et al. (2017) εντοπίζεται ένα μεγαλύτερο κόστος σε τέτοιου είδους επενδύσεις. Όταν οι επιχειρήσεις εισέρχονται στις διεθνείς αγορές, με ευκαιρίες και προκλήσεις, μπορεί να χρειαστεί να αποκαλύψουν περιβαλλοντικές πληροφορίες πιο πλήρεις και πιο ειλικρινείς. Έτσι, οι εταιρείες αναγκάζονται να πληρώσουν ένα πρόσθετο κόστος κεφαλαίου, επενδύοντας σε τεχνολογίες και εγκαταστάσεις που θα είναι απαραίτητες για την προστασία του περιβάλλοντος, οι οποίες συχνά είναι αρκετά δαπανηρές. Το αυξανόμενο αυτό κόστος λόγω τέτοιων επενδύσεων μπορεί να αποδειχθεί επιζήμιο για τις προοπτικές και τις οικονομικές επιδόσεις μιας εταιρείας.

Μια ακόμη πρόκληση για την επένδυση ESG είναι η έλλειψη σύμπτωσης και συσχέτισης μεταξύ των αξιολογήσεων των αποτελεσμάτων για τις επιχειρήσεις, που παρουσιάζουν οι διάφοροι πάροχοι αξιολόγησης ESG. Δεδομένου, τόσο του τεράστιου όγκου δεδομένων ESG, όσο και του γεγονότος ότι κάθε πάροχος αξιολόγησης έχει τα δικά του κριτήρια και τη δική του μεθοδολογία, τελικά προκύπτει η συσχέτιση μεταξύ των αποτελεσμάτων των διαφόρων οργανισμών αξιολόγησης να είναι αρκετά χαμηλή. Οι Lokuwaduge & Heenetigala (2017) επιβεβαίωσαν ότι η διαφορετικότητα στις αναφορές ESG καθιστά την σύγκριση προβληματική και υπάρχει ανάγκη για εμπειρική έρευνα.

Η μελέτη του Krosinsky «The Failure of Fund Sustainability Ratings» (2018), υπολόγισε μια συσχέτιση μεταξύ των δύο μεγάλων συστημάτων αξιολόγησης, των Sustainalytics και MSCI, να ανέρχεται μόλις σε 0,32. Ως εκ τούτου, οι ίδιες οι εταιρείες λαμβάνουν μικτά μηνύματα σχετικά με τους σημαντικούς παράγοντες ESG, με αποτέλεσμα να δυσκολεύονται σύμβουλοι και πελάτες στην επιλογή κεφαλαίων. Μπορεί βέβαια να ισχυριστεί κάποιος ότι, τέτοιες συγκρούσεις στα αποτελέσματα, ενθαρρύνουν την κριτική σκέψη και την άμιλλα βοηθώντας ουσιαστικά το πεδίο στο σύνολό του να αναπτυχθεί, όμως τελικά καταδεικνύουν την ανεπάρκεια των αξιολογήσεων.

Αποτέλεσμα αυτής της έλλειψης συσχέτισης είναι να δημιουργείτε δυστυχώς μια αυξανόμενη σύγχυση που οδήγησε αρκετά αμοιβαία κεφάλαια στο να εφαρμόζουν δικούς τους συντελεστές στάθμισης, αλλά και στο να επικρατεί από κάποιους η λανθασμένη αντίληψη ότι η απόδοση με κριτήρια ESG είναι χειρότερη από άλλων ειδών επενδύσεις και έτσι κάποιοι σύμβουλοι να μην υποστηρίζουν την ιδέα των ESG. Ευτυχώς αυτοί οι επενδυτές δεν είναι ο κανόνας αλλά η εξαίρεση και έτσι το ESG γίνεται ολοένα και πιο δυνατό, διεισδύοντας στην αγορά συνεχώς και περισσότερο, με την τάση να γίνεται ο κανόνας στις επενδύσεις. Σε αυτή την κατεύθυνση βοήθησε και η επίπονη εργασία των οργανισμών Morningstar και MSCI, καθώς και του Forum for Sustainable and Responsible Investment (USSIF), για να ενοποιήσουν και να κωδικοποιήσουν προσεγγίσεις επισήμανσης και βαθμολόγησης προϊόντων ESG, ώστε να μην είναι τόσο έντονη η σύγχυση στις βαθμολογίες ESG αλλά και για να βελτιωθεί η ταξινόμηση των στρατηγικών βιώσιμων επενδύσεων.

Αντιλαμβάνεται ο οιοσδήποτε λοιπόν, ότι το ενδιαφέρον της παγκόσμιας κοινότητας, των επενδυτών, των χρηματιστηρίων καθώς και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, προκύπτει ως απολύτως πρόδηλο όσον αφορά την υιοθέτηση των κριτηρίων ESG. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι ειδικότερα οι νεότερες γενιές καταναλωτών δείχνουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τις επιδόσεις των επιχειρήσεων σε ESG. Αναδεικνύεται λοιπόν εξαιρετικά σημαντική η υιοθέτησή τους από τις εταιρείες μεγάλης κεφαλαιοποίησης, αλλά κι από εκείνες που είναι εισηγμένες στα χρηματιστήρια. Το ζήτημα όμως δεν πρέπει να εστιάζεται μόνο σε αυτές τις επιχειρήσεις αλλά πρέπει να απασχολεί πλέον το σύνολο των επιχειρήσεων, ώστε να μπορούν να διεκδικούν την βιωσιμότητά τους.

1.1 Επενδυτές (INVESTORS) και Διαχειριστές περιουσιακών στοιχείων.

Οι Millennials ή αλλιώς η γενιά Generation Y, στην οποία γενιά ανήκουν όλοι αυτοί, οι οποίοι γεννήθηκαν μεταξύ 1980 και 2000, αλλά και οι νεότεροι άνθρωποι που σήμερα ασχολούνται με τις επενδύσεις πιστεύεται ότι είναι αυτοί που ηγούνται του ESG Enthusiasm for Values and Profit - Ενθουσιασμός για Αξίες και Κέρδος. Σύμφωνα με έρευνες των τελευταίων ετών βέβαια φαίνεται μια γενική μεταστροφή όλο και περισσότερων γενιών επενδυτών στις επενδύσεις που ενσωματώνουν αρχές ESG, όμως διαφαίνεται ότι οι νεότεροι επενδυτές είναι ελαφρώς πιο αποφασισμένοι σε σχέση με τους παλαιότερους και δημιουργείτε μια αίσθηση ταύτισης με τους επιχειρηματίες που υιοθετούν κριτήρια ESG σύμφωνα με τους Fisch et al (2021) και τους Kraus et al (2018).

Επίσης και οι μεγάλοι θεσμικοί επενδυτές (γνωστοί ως LPs), όπως δημόσια συνταξιοδοτικά ταμεία, επιλέγουν να επενδύσουν εκεί που υπάρχει αξία και μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα, ίσως μάλιστα περισσότερο από τους μεμονωμένους επενδυτές που αναζητούν βραχυπρόθεσμο κέρδος. Αν και η βιωσιμότητα δεν έχει άμεση σχέση με τα θεμελιώδη μεγέθη των επιχειρήσεων, στη βιβλιογραφία εντοπίζονται δύο κυρίως πιθανοί λόγοι για τους οποίους οι επενδυτές προτιμούν βιώσιμα περιουσιακά στοιχεία, ο ένας αφορά μη χρηματικά κίνητρα και ο άλλος είναι ότι πιθανολογούν ότι η βιωσιμότητα εγγυάται καλύτερες αποδόσεις προσαρμοσμένες στον κίνδυνο σύμφωνα με τους Hartzmark and Sussman (2019).

Έτσι τελικά οι βιώσιμες επενδύσεις που ενσωματώνουν αρχές ESG προτιμώνται από τους επενδυτές αλλά δυστυχώς η αξιολόγηση βάση δεικτών ESG είναι μια πολύπλοκη και επίπονη διαδικασία και οι επενδυτές πρέπει να εξετάσουν ένα ευρύ φάσμα πολιτικών και συμπεριφορών.

Πρόσφατα, στις 18 Μαΐου 2022, η εταιρεία επενδύσεων S&P Dow Jones Indices δημοσίευσε στο ιστολόγιο της, την απόφαση της για αφαίρεση της εταιρείας Tesla από τον ESG δείκτη της εταιρείας Standard and Poor's τον S&P500, τον χρηματιστηριακό δείκτη δηλαδή που παρακολουθεί την απόδοση των μετοχών των 500 μεγαλύτερων εισηγμένων επιχειρήσεων σε χρηματιστήρια στις ΗΠΑ. Η εταιρεία επενδύσεων ανέφερε ότι οδηγήθηκε σε αυτή την δύσκολη απόφαση, εξαιτίας της χαμηλής βαθμολογίας που συγκέντρωσε η Tesla λόγω της επιχειρηματικής συμπεριφοράς της, η οποία εμφανίζει έλλειψη υιοθέτησης αναφορών στρατηγικής χαμηλών εκπομπών άνθρακα, ρατσιστικές συμπεριφορές, κακές συνθήκες εργασίας καθώς και ερευνώνονται τραυματισμοί αλλά και θάνατοι ανθρώπων που συνδέονται με την κακή λειτουργία στον αυτόματο πιλότο των αυτοκινήτων της. Η εξέλιξη αυτή ήταν ένα πλήγμα για την εικόνα της Tesla και βρήκε τον Elon Musk, ιδρυτή της Tesla, λάβρο κατά της απόφασης, δηλώνοντας ότι «το ESG είναι μια απάτη, που έχει γίνει όπλο στα χέρια ψεύτικων πολεμιστών κοινωνικής δικαιοσύνης».

Αντιλαμβάνεται κανείς λοιπόν ότι οι επενδυτές που υιοθετούν κριτήρια ESG είναι ισχυροί και θέτουν συνήθως τις δικές τους προτεραιότητες. Ένα ακόμα τέτοιο παράδειγμα, η Trillium Asset Management, με έδρα τη Βοστώνη και με υπό διαχείριση 5,6 δισεκατομμύρια δολάρια στο τέλος της προηγούμενης χρονιάς, χρησιμοποιεί μια μεγάλη ποικιλία κριτηρίων ESG για να μπορεί να εντοπίζει εταιρείες που μπορούν πραγματικά να έχουν ισχυρές μακροπρόθεσμες επιδόσεις. Τα κριτήρια ESG που υιοθετεί για παράδειγμα η Trillium Asset Management αποκλείουν εξαρχής επενδύσεις σε εταιρείες που:

- ασχολούνται με εξόρυξη άνθρακα, πυρηνική ενέργεια ή ενέργεια από άνθρακα, κατασκευή όπλων, καπνού και πίσσας, καθώς επίσης και με την λειτουργία και φύλαξη ιδιωτικών φυλακών,

- έχουν πρόσφατες διαμάχες ή πολύ μεγάλες στο ενεργητικό τους στο παρελθόν, σχετικά με καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, περιβαλλοντικών καταστροφών, κακές συνθήκες διαβίωσης καθώς και θέματα ασφάλειας προϊόντων ή κακής διακυβέρνησης.

Η Trillium Asset Management δίνει ιδιαίτερη σημασία στο οι επιχειρήσεις να φροντίζουν για τα εξής:

- να δημοσιεύουν εκθέσεις άνθρακα και βιωσιμότητας
- να μηδενίζουν τους επιβλαβείς ρύπους και την κατανάλωση χημικών ουσιών
- να μειώνουν την εκπομπή αερίων του θερμοκηπίου
- να χρησιμοποιούν ΑΠΕ
- να λειτουργούν σε όλη την αλυσίδα εφοδιασμού τους με ηθικό τρόπο
- να υποστηρίζουν τα δικαιώματα των ΛΟΑΤ Κοινοτήτων αλλά και γενικώς της διαφορετικότητας σε όλα τα επίπεδα
- να αποτρέπουν επεισόδια κακής σεξουαλικής συμπεριφοράς
- να πληρώνουν δίκαιους και αξιοπρεπείς μισθούς
- να προωθούν την εταιρική τους διαφάνεια
- να απασχολούν Διευθύνοντα Σύμβουλο ανεξάρτητο από το διοικητικό συμβούλιο.

Η υιοθέτηση κριτηρίων ESG επιπλέον βοηθά τους επενδυτές στην κατεύθυνση του να αποφύγουν επενδύσεις σε επιχειρήσεις που μπορεί να έχουν ζημιές. Ζημιές που προέρχονται όταν οι επιχειρήσεις λειτουργούν με ανήθικο ή επικίνδυνο τρόπο και στο τέλος κρίνονται υπόλογες για τις συνέπειες που προκαλούν. Δύο τέτοια παραδείγματα εταιρειών που λειτούργησαν με ανηθικότητα και αμέλεια στο παρελθόν είναι η πολυεθνική εταιρεία πετρελαίου και φυσικού αερίου BP και η αυτοκινητοβιομηχανία Volkswagen. Η πρώτη, το 2010 προκάλεσε μια από τις μεγαλύτερες οικολογικές καταστροφές στην Αμερική, εξαιτίας της μεγαλύτερης πετρελαιοκηλίδας στο κόλπο του Μεξικού, που δημιουργήθηκε από τη διαρροή πετρελαίου από εξέδρα άντλησης και η δεύτερη, το 2015 παραποιώντας τις τιμές εκπομπών ρύπων σε οχήματα της, επέτεινε τα προβλήματα της ρύπανσης της ατμόσφαιρας, γεγονότα που τελικά συγκλόνισαν τις τιμές και των δύο προαναφερόμενων εταιρειών και τους κόστισε σε φήμη αλλά και σε ζημιές δισεκατομμυρίων δολαρίων.

Οι εταιρείες επενδύσεων στην Αμερική όπως η JPMorgan Chase, η Goldman Sachs και πολλές άλλες παρακολουθούν τις επιχειρήσεις και δημοσιεύουν ετήσιες εκθέσεις που εξετάζουν τις αποδόσεις τους σε κριτήρια ESG. Η αξία των κριτηρίων ESG εξαρτάται από το αν οι εταιρείες επενδύσεων θα βοηθήσουν τις επιχειρήσεις να οδηγηθούν σε πραγματικές και ουσιαστικές αλλαγές για το κοινό συμφέρον όλων ή απλώς θα περιοριστούν στο να δημοσιεύουν αναφορές. Βέβαια κι αυτό με τη σειρά του, εξαρτάται από το εάν οι επενδυτικές ροές υιοθετούν ρεαλιστικά κριτήρια ESG που είναι μετρήσιμα.

Στην Ευρώπη έχουν οροθετηθεί πλέον οι διαδικασίες με δύο κανονισμούς, τον Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR), ο οποίος πέρα του ότι ορίζει ποια επένδυση χαρακτηρίζεται «βιώσιμη», υποχρεώνει όλους τους επενδυτές πλέον, που υιοθετούν κριτήρια ESG να δημοσιοποιούν τον τρόπο με τον οποίο συνυπολογίζουν τα ESG στη λήψη των επενδυτικών τους αποφάσεων και τον EU Taxonomy με τον οποίο ορίζεται το τι χαρακτηρίζουμε «πράσινο» και πως τα επενδυτικά προϊόντα συμμορφώνονται με αυτό. Αυτοί οι τόσο σημαντικοί κανονισμοί θα αναλυθούν και παρακάτω.

Επίσης τα τελευταία χρόνια έχουν αναδυθεί Δίκτυα Θεσμικών Επενδυτών (Investor Networks) που δεσμεύτηκαν για τον περιορισμό της κλιματικής αλλαγής και οι θεσμικοί επενδυτές συμφώνησαν να λογοδοτούν για τις δράσεις τους για το κλίμα. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι το Climate Action 100+, μια πρωτοβουλία πέντε δικτύων επενδυτών από όλο το κόσμο, ο Όμιλος Επενδυτών της Ασίας για την Κλιματική Αλλαγή (AIGCC), η Ομάδα Επενδυτών για την Κλιματική Αλλαγή (IGCC), η Ceres, η Ομάδα Θεσμικών Επενδυτών για την Κλιματική Αλλαγή (IIGCC) και οι Αρχές για την Υπεύθυνη Επένδυση (PRI). Μέχρι σήμερα την πρωτοβουλία αυτή την έχουν υπογράψει πάνω από 370 επενδυτές με περιουσιακά στοιχεία περισσότερα από 35 τρισεκατομμύρια δολάρια. Αυτή η πρωτοβουλία επενδυτών διασφαλίζει ότι οι 166 εταιρείες με τις μεγαλύτερες εκπομπές, άμεσες και έμμεσες, αερίων θερμοκηπίου στον κόσμο λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την κλιματική αλλαγή μέσω ενός πλαισίου κριτηρίων αξιολόγησης.

Επειδή το ενδιαφέρον των επενδυτών τα τελευταία χρόνια είναι πολύ μεγάλο για ESG, χρηματιστηριακές εταιρείες και εταιρείες αμοιβαίων κεφαλαίων προσφέρουν στους επενδυτές, κοινωνικά υπεύθυνα αμοιβαία κεφάλαια (SR) και Διαπραγματεύσιμα Αμοιβαία Κεφάλαια - Exchange Traded Fund (ETF) καθώς και άλλα χρηματοοικονομικά προϊόντα που υιοθετούν τα κριτήρια ESG. Σύμφωνα με τους Qi et al. (2020), τα SR αμοιβαία κεφάλαια γνώρισαν πρόσφατα μεγάλη ανάπτυξη, όσον αφορά τα υπό διαχείριση περιουσιακά στοιχεία, κι αυτό γιατί δίνουν την δυνατότητα στους επενδυτές να ευθυγραμμίζουν ηθικούς με οικονομικούς στόχους, μέσω πολιτικών ελέγχου που βασίζονται σε δείκτες περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και διακυβέρνησης.

Οι Robo-Advisors (Ρομποτικοί Σύμβουλοι) μάλιστα συμπεριλαμβανομένων των Betterment Institutional, Wealthfront, Folio Institutional και Envestnet είναι αυτοί που προωθούν εκτενώς τα προϊόντα ETF στους νεότερους επενδυτές. Οι δύο μεγαλύτεροι πάροχοι ETF παγκοσμίως είναι οι εταιρείες BlackRock και Vanguard.

Ένα διαπραγματεύσιμο αμοιβαίο κεφάλαιο (ETF) γνωστό και ως «tracker» είναι ένα αμοιβαίο κεφάλαιο που κατέχει διαφορετικών ειδών περιουσιακά στοιχεία, συμπεριλαμβανομένων μετοχών, ομολόγων, εμπορευμάτων, και γενικώς μείγμα τύπων επενδύσεων και όχι μόνο ένα είδος. Ένα ETF μπορεί να κατέχει χιλιάδες μετοχές σε διάφορους κλάδους ή μπορεί να έχει μετοχές αποκλειστικά σε έναν μόνο συγκεκριμένο κλάδο. Ορισμένα ETF αμοιβαία κεφάλαια επικεντρώνονται μόνο στις ΗΠΑ, όμως υπάρχουν και άλλα παγκόσμιας προοπτικής. Τα ETF που εστιάζονται στις τράπεζες για παράδειγμα, περιέχουν μετοχές διάφορων τραπεζών σε ολόκληρο τον κόσμο. Στις ΗΠΑ, τα περισσότερα ETF ιδρύονται ως ανοικτού τύπου που σημαίνει ότι δεν υπάρχει οποιοσδήποτε περιορισμός στον αριθμό των επενδυτών που συμμετέχουν στο προϊόν.

Τα ETF διαπραγματεύονται στο χρηματιστήριο με τον ίδιο τρόπο, όπως ακριβώς και οι μετοχές, σε αντίθεση με τα αμοιβαία κεφάλαια που δεν διαπραγματεύονται στα χρηματιστήρια. Η τιμή ενός ETF αλλάζει πολλές φορές μέσα στην ημέρα καθώς αγοράζεται και πωλείται συνεχώς στην αγορά. Σε αντίθεση με τα αμοιβαία κεφάλαια, που η τιμή τους διαπραγματεύεται μία φορά μόνο την ημέρα μετά το κλείσιμο των αγορών. Επιπλέον, έχει διαπιστωθεί ότι τα ETF τείνουν να είναι οικονομικότερα και με μεγαλύτερη ρευστότητα σε σύγκριση με τα αμοιβαία κεφάλαια, διότι έχουν χαμηλά έξοδα και μικρότερη προμήθεια μεσιτών. Το πρώτο ETF ήταν το SPDR S&P 500 ETF (SPY), το οποίο παρακολουθεί τον δείκτη S&P500 και το οποίο παραμένει μέχρι σήμερα ενεργά διαπραγματεύσιμο.

1.2 Σύμβουλοι Επενδύσεων

Οι σύμβουλοι επενδύσεων είναι αυτοί που παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες στον τομέα του ESG, στις επιχειρήσεις, στις τράπεζες, στους διαχειριστές κεφαλαίων και σε διάφορους αναπτυξιακούς οργανισμούς και συνήθως ανήκουν σε μεγάλες εταιρείες, αλλά και σε παγκόσμια δίκτυα, όπως το Global Impact Investing Network (GIIN) που είναι ένα παγκόσμιο δίκτυο συμβούλων επενδύσεων με αντίκτυπο που απαρτίζεται από 35.000 άτομα σε έξι ηπείρους.

Στις επιχειρήσεις βοηθούν ως προς την ανάπτυξη μιας καλά δομημένης στρατηγικής ESG, ώστε να διαμορφώνονται καλές εσωτερικές διαδικασίες και πρακτικές, φροντίζουν για την έκδοση της ετήσιας έκθεσης πεπραγμένων και τέλος συμβάλλουν στην έκδοση πράσινων εταιρικών ομολόγων σε όσες επιχειρήσεις ενδιαφέρονται.

Στις τράπεζες βοηθούν στην ανάπτυξη χρηματοδοτικών πλαισίων και προϊόντων που τιμολογούνται βάση κριτηρίων ESG, καθώς και στην ανάπτυξη εργαλείων και συστημάτων αναγνώρισης κινδύνων ESG.

Στους διαχειριστές κεφαλαίων βοηθούν να διαμορφώνουν επενδυτικές πολιτικές που βασίζονται σε κριτήρια ESG αλλά και διαδικασίες δέουσας επιμέλειας τέτοιου είδους επενδύσεων, ώστε να αποφεύγονται οι επενδυτικοί κίνδυνοι, ενώ στους αναπτυξιακούς οργανισμούς βοηθούν στην ανάπτυξη εργαλείων μέτρησης και παρακολούθησης κριτηρίων ESG.

Οι κυριότερες συμβουλές τους ως προς τους επενδυτές αφορούν τα εξής:

- Να διαβάζουν πάντα και ενδελεχώς το ενημερωτικό δελτίο γιατί εκεί ο διαχειριστής του αμοιβαίου κεφαλαίου περιγράφει τη στρατηγική σε ESG.
- Να αναζητούν τις ακριβείς απαιτήσεις του κλάδου στον οποίο επενδύουν. Μέσω των συμμετοχών (holdings) βρίσκεται η ακριβής επένδυση, διότι αν υπάρχουν ορισμένοι κλάδοι στους οποίους θεωρούν ότι δεν αισθάνονται άνετα να επενδύσουν, τότε αυτό πρέπει να το ελέγξουν καλύτερα μόνοι τους.
- Να ενημερώνονται επίσης για το ποιοι είναι αυτοί που διαχειρίζονται την επένδυση, και αν έχουν δείξει καλό ιστορικό διαχείρισης, γιατί με αυτό το τρόπο θα αισθάνονται περισσότερο σίγουροι για την επένδυση τους. Αυτό μπορεί εύκολα να πραγματοποιηθεί με το να ανατρέξουν στις εκθέσεις της ShareAction ή στις αποφάσεις ψήφου εμπιστοσύνης στον διαχειριστή του αμοιβαίου κεφαλαίου κατά τις ετήσιες γενικές συνελεύσεις.

1.3 Τράπεζες

Οι τράπεζες πρέπει και αυτές με την σειρά τους να αναλάβουν δράση και να ανταποκριθούν στις προκλήσεις της βιωσιμότητας, ώστε να μπορέσουν να ανταπεξέρθουν τελικά στην οικοδόμηση και την χρηματοδότηση φιλικών προς το περιβάλλον και την κοινωνία δραστηριοτήτων στον επιχειρηματικό τομέα. Και η αλήθεια είναι ότι πλέον ανταποκρίνονται στις σημερινές απαιτήσεις, με την απομάκρυνση τους ολοένα και περισσότερο από την παραδοσιακή αντίληψη του ρόλου τους, προς τη βιωσιμότητα σύμφωνα με τους Leal Filho & Brandli (2016) και τον Zimmermann (2019).

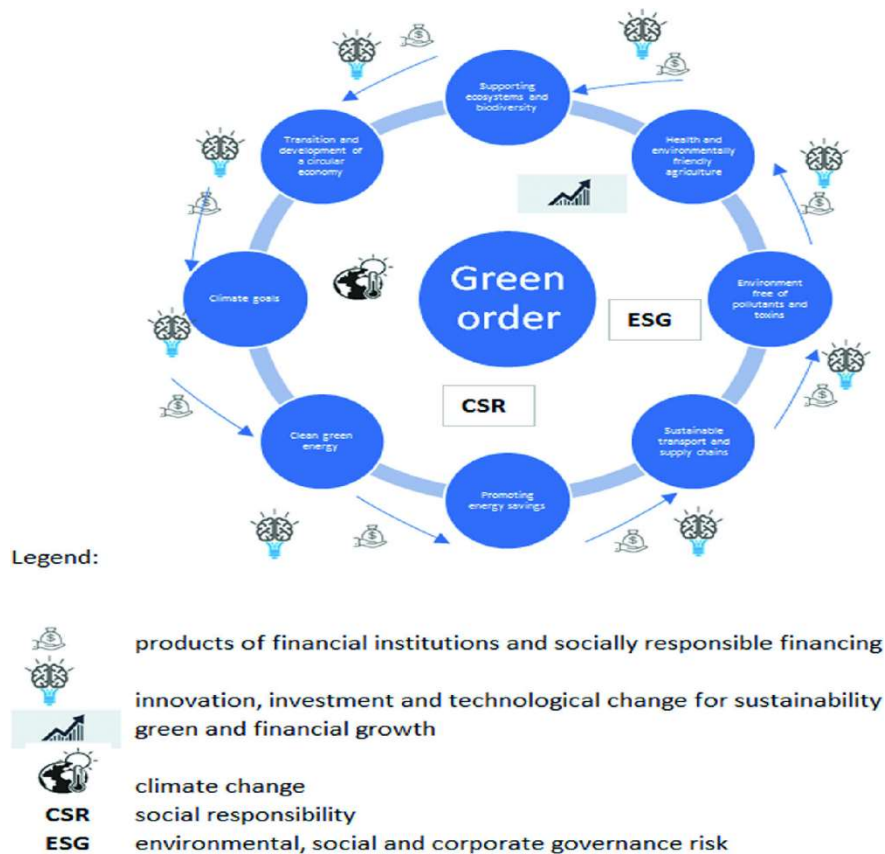
Κλιματική αλλαγή, περιβαλλοντικό αποτύπωμα, κοινωνικός αντίκτυπος καθώς και εταιρική διακυβέρνηση αποτελούν μεταβλητές που έχει διαπιστωθεί ότι επηρεάζουν σημαντικά τον πιστωτικό κίνδυνο. Δηλαδή την πιθανότητα που υπάρχει να αθετηθούν δανειακές υποχρεώσεις. Εκτός λοιπόν από την στρατηγική για βιώσιμη ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών, ο πιστωτικός κίνδυνος που συνδέεται με την έκθεση στα δάνειά ήταν ένα από τα βασικά κίνητρα που οδήγησε τις τράπεζες να στραφούν στην υιοθέτηση πλαισίων διαχείρισης κινδύνου. Ένα γνωστό εργαλείο διαχείρισης κινδύνου για τις τράπεζες είναι οι Αρχές του Ισημερινού, που χρησιμοποιείται για τον εντοπισμό, την αξιολόγηση και τελικά τη διαχείριση περιβαλλοντικών και κοινωνικών κινδύνων στην χρηματοδότηση των έργων. Σύμφωνα με τον Wörsdörfer (2016) τα πιο πολλά πλαίσια διαχείρισης κινδύνου είναι εθελοντικά, νομικά μη δεσμευτικά και εμφανίζουν εγγενείς περιορισμούς ως προς την εφαρμογή τους, παρουσιάζουν έλλειψη διαφάνειας, ανεπαρκής παρακολούθηση και έλλειψη λογοδοσίας, καθώς και επιβολής. Πάντως μεγάλοι τραπεζικοί κολοσσοί άρχισαν να προσελκύονται αρχικά στην Αμερική όπως η HSBC, η Morgan Stanley κ.α. και στη συνέχεια ακολούθησαν και οι ευρωπαϊκές τράπεζες. Όταν μάλιστα στην Ευρώπη, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών, εκδίδοντας και σχετικές οδηγίες, άρχισαν να απαιτούν από τα τραπεζικά ιδρύματα να ενσωματώσουν στις διεργασίες τους μοντέλα πρόβλεψης πιστωτικού κινδύνου και κεφαλαιακής επάρκειας, τότε όλο και περισσότερες τράπεζες στην Ευρώπη άρχισαν να ανταποκρίνονται στην υιοθέτηση ESG.

Μάλιστα η πίεση στις τράπεζες έγινε ακόμα πιο έντονη όταν κάποιοι αναπτυξιακοί οργανισμοί, όπως η European Investment Bank, απαίτησαν από τις τράπεζες να συμμορφωθούν με κριτήρια ESG για να δώσουν κατευθυντήριες πιστωτικές γραμμές. Μια ομάδα κεντρικών τραπεζών και εποπτικών αρχών εγκαινίασε το Networking for Greening the Financial System (NGFS) το 2017 για να συμβάλει στην ανάλυση και διαχείριση των κινδύνων που σχετίζονται με το κλίμα και το περιβάλλον στον χρηματοπιστωτικό τομέα και να κινητοποιήσει την κύρια χρηματοδότηση για την υποστήριξη της μετάβαση προς μια βιώσιμη οικονομία (NGFS 2018).

Έτσι, σύμφωνα με τους Su et al. (2020), πολλές τράπεζες στο κόσμο, κυρίως ιδιωτικές, τροποποιούν τα επιχειρηματικά τους μοντέλα, εισάγουν έναν πιο οικολογικό χαρακτήρα στις δραστηριότητές τους, ενσωματώνουν στις στρατηγικές τους περιβαλλοντικούς κινδύνους και ιδιαίτερα κινδύνους λόγω της κλιματικής αλλαγής και διαθέτουν πλέον πράσινα χρηματοοικονομικά προϊόντα, δανειοδοτούν επιχειρήσεις που υιοθετούν κριτήρια ESG και τελικά υποστηρίζουν σθεναρά το Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών και τους παγκόσμιους Στρατηγικούς Στόχους για Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Οι τράπεζες δε, που βρίσκονται στην Ευρώπη εναρμονίζονται πλήρως και με το Σχέδιο Δράσης για Βιώσιμη Ανάπτυξη της ΕΕ. Έχουν τέλος υπογράψει τις Αρχές Υπεύθυνης Τραπεζικής του UNEP FI, τις Αρχές Υπεύθυνων Επενδύσεων και τις Αρχές Ενδυνάμωσης των Γυναικών (Women's Empowerment Principles).

Ο ρόλος των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στη δημιουργία μιας πράσινης τάξης ως βασικός παράγοντας βιωσιμότητας απεικονίζεται εξαιρετικά στην παρακάτω εικόνα.

Εικόνα 11. Ο ρόλος των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στη δημιουργία μιας πράσινης τάξης ως βασικός παράγοντας βιωσιμότητας.

(Πηγή: Βιβλίο [Sustainability in Bank and Corporate Business Models](#) της Beata Zofia Flipiak pp 111–145)

1.4 Χρηματιστήρια

Τα χρηματιστήρια, μέσα από μια σειρά πρωτοβουλιών, κατάφεραν να πρωταγωνιστούν διεθνώς σε θέματα κριτηρίων ESG και ο ρόλος τους θεωρείται καθοριστικός στην προσπάθεια των επιχειρήσεων να υιοθετήσουν αυτού του είδους τα κριτήρια, ιδιαίτερα μάλιστα σήμερα που οι θεσμικοί επενδυτές διεθνώς στρέφονται όλο και περισσότερο σε αυτές τις επενδύσεις. Η πανδημία αποδείχθηκε ως σημείο καμπής στις επενδύσεις με κριτήρια ESG, με τα γνωστά funds να στρέφονται όλο και πιο έντονα στις επιχειρήσεις που δείχνουν πιο φιλικές στο περιβάλλον, κοινωνικά πιο ευαίσθητες και επενδυτικά περισσότερο διαφανείς, διότι θεωρούν ότι είναι πιο αξιόπιστες και ανθεκτικές στις μακροπρόθεσμες επενδύσεις.

Μεγάλοι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί εστιάζουν σε βιώσιμες οικονομικές προσφορές και παρόλο που οι μετρήσεις ESG δεν αποτελούν προαπαιτούμενο μέρος στις οικονομικές αναφορές των εταιρειών που είναι εισηγμένες στα χρηματιστήρια, όμως συνεχώς αυξάνεται ο αριθμός των εταιρειών που τις συμπεριλαμβάνουν στις καταστάσεις τους ή σε ξεχωριστό έγγραφο. Μάλιστα οι περισσότεροι συναινούν ότι στο μέλλον, κάποιο είδος γνωστοποίησης ESG θα απαιτείτε για τις εισηγμένες εταιρείες στα χρηματιστήρια.

1.5 Οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας ESG – Credit Rating

Agencies (CRAs) και Πάροχοι δεικτών ESG.

Θεσμικοί επενδυτές, διαχειριστές περιουσιακών στοιχείων, χρηματιστήρια, τράπεζες άλλα και οι ίδιες οι επιχειρήσεις είναι γεγονός ότι βασίζονται όλο και περισσότερο στους οίκους αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας ESG, για την αξιολόγηση, τη μέτρηση και τη σύγκριση τελικά της απόδοσης ESG των εταιρειών του ίδιου κλάδου, ώστε να μπορούν να επιλέγουν με μεγαλύτερη σιγουριά ποιες εταιρείες πρέπει να επιλέξουν για να επενδύσουν. Οι οίκοι αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας είναι κυρίως ιδιωτικές εταιρείες, οικονομικού ενδιαφέροντος, οι οποίες παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες, αποτελεσματικές, ανεξάρτητες καθώς και έγκυρες στην αγορά, για τη λήψη κατάλληλων επενδυτικών αποφάσεων. Τα τελευταία χρόνια όμως ασχολούνται και με συμβουλευτικές υπηρεσίες ως προς τις ESG επενδύσεις, καθότι διέκριναν ότι οι επενδύσεις αυτές πέρα από το περιβαλλοντικό και κοινωνικό τους αντίκτυπο έχουν και οικονομικό ενδιαφέρον. Μάλιστα στην προσπάθεια να παρέχουν στους επενδυτές καλύτερη ενημέρωση για τις αποδόσεις των εταιρειών, οι περισσότεροι οίκοι αξιολόγησης κατασκεύασαν δείκτες ESG που είναι ένα μέσο παρακολούθησης απόδοσης των χαρτοφυλακίων εταιρειών, από τους οποίους δείκτες πλέον μπορούν με θεσμικό τρόπο, οι επενδυτές να συγκρίνουν τις αποδόσεις. Έτσι υπάρχουν σήμερα περισσότεροι από 100 οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας ESG, παγκοσμίως (GISR, 2018).

Η προέλευση των οίκων αξιολόγησης σύμφωνα με τους Friede et al (2015), εντοπίζεται πρώτη φορά το 1970, όταν πρωτοεισήχθη η έννοια της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας στις κεφαλαιαγορές. Σημαντικό ρόλο σε αυτή την κατεύθυνση, σύμφωνα με τους Eccles και Strohle (2018), διαδραμάτισαν οι ΜΚΟ που ανέλαβαν το ρόλο της ενημέρωσης των επενδυτών για την ανάμειξη κάποιων εταιρειών σε αμφιλεγόμενα ζητήματα, όπως το Απαρτχάιντ στην Νότια Αφρική ή η χρήση πυρηνικών όπλων.

Το ίδρυμα Ethical Investment Research Services (EIRIS), που εγκαινιάστηκε το 1983 στο Λονδίνο, έχοντας την υποστήριξη των χριστιανικών εκκλησιών, θεωρείται από τα πρώτα ερευνητικά ιδρύματα που καθοδήγησε τους επιχειρηματίες να μην επενδύσουν σε επιχειρήσεις που είχαν εμπλακεί στο Απαρτχάιντ στη Νότια Αφρική. Το ίδρυμα EIRIS υπήρξε ουσιαστικά, ένα από τα πρώτα ιδρύματα αξιολόγησης επιχειρήσεων που έχουν ως γνώμονα την κοινωνική ευθύνη. Μερικοί από τους σημαντικότερους οργανισμούς αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας σε ESG σύμφωνα με τους Boffo & Patalano, (2020) είναι οι παραδοσιακοί Moody's, Fitch και S&P και οι πιο μεγάλοι Bloomberg, MSCI, RobecoSAM Sustainalytics και Thomson Reuters. Παρακάτω θα αναλυθούν μερικοί οίκοι αξιολόγησης που είναι και πάροχοι δεικτών ESG:

- **BLOOMBERG L.P.** Το Bloomberg, με έδρα τη Νέα Υόρκη, είναι ιδιωτική εταιρεία χρηματοοικονομικού λογισμικού, δεδομένων και μέσων ενημέρωσης. Ξεκίνησε το 2009 τον δείκτη Bloomberg ESG Data Service, παρέχοντας δεδομένα ESG και βασικά οικονομικά δεδομένα. Οι χρήστες μπορούν να έχουν πρόσβαση σε μετρήσεις απόδοσης ESG, για να συγκρίνουν το ESG με την οικονομική απόδοση των εταιρειών. Τα δεδομένα αυτά συλλέγονται μέσω πληροφοριών που δημοσιεύει η ίδια η εταιρεία είτε σε αναφορές της στις ιστοσελίδες κ.λπ., είτε μέσω άμεσης επικοινωνίας με την ίδια την εταιρεία.

- **DOMINI IMPACT INVESTMENTS – KLD RESEARCH & ANALYTICS.** Η Amy Domini ιδρυτής και διευθύνων σύμβουλος της Domini Impact Investments καθώς κι ένας από τους ιδρυτές της KLD Research & Analytics, το 1990 δημιούργησε το δείκτη Domini 400 Social Index, που ήταν ο πρώτος κεφαλαιοποιημένος χρηματιστηριακός δείκτης για την παρακολούθηση βιώσιμων επενδύσεων 400 εταιριών. Ο δείκτης αυτός στη συνέχεια μετονομάστηκε σε FTSE KLD 400 Social Index και το 2010 επειδή απορροφήθηκε από την εταιρεία MSCI σε MSCI KLD 400 Social Index και παρέχει μια έκθεση για τις κοινές μετοχές εταιριών που η KLD Research & Analytics κρίνει ότι έχουν θετικά ESG χαρακτηριστικά. Το KLD400 αφορά τις 400 εταιρείες που επιλέγονται από τις 3.000 μεγαλύτερες δημόσιες μετοχές των ΗΠΑ με υποδειγματικά κοινωνικά και περιβαλλοντικά ρεκόρ. Μάλιστα ο επιλέξιμος αυτός παγκόσμιος δείκτης της KLD επιλέγεται 15 Απριλίου κάθε έτους.

- **ECOVADIS.** Η EcoVadis ιδρύθηκε το 2007 στο Παρίσι, παρέχει λεπτομερείς πληροφορίες για περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και ηθικούς κινδύνους σε 200 κατηγορίες αγορών σε 160 χώρες. Οι επιχειρήσεις που εγγράφονται στην EcoVadis συμμετέχουν σε μια ειδική έρευνα που τις κατατάσσει με βάση την απόδοσή που εμφανίζουν σε θέματα ESG και στη συνέχεια τους παρέχει λύσεις για τη βελτίωση της απόδοσής τους με βάση τις αξιολογήσεις της έρευνας που έχει κάνει και τον κλάδο του οργανισμού. Η αξιολόγηση βασίζεται κυρίως σε στοιχεία εκπροσώπων εταιριών, προμηθευτών και άλλων ενδιαφερομένων. Τα ευρήματα αντικατοπτρίζονται τελικά στο EcoVadis Scorecard and Corporate Social Responsibility Assessment.

- **FTSE.** Ο όμιλος FTSE είναι μια κοινή επιχείρηση των Financial Times του Λονδίνου και του Χρηματιστηρίου του Λονδίνου. Οι δείκτες του ομίλου αποτελούνται από τις πιο κεφαλαιοποιημένες εταιρείες στο Ηνωμένο Βασίλειο που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο του Λονδίνου. Ανάμεσα στους διάφορους δείκτες που κυκλοφόρησε είναι και ο δεοντολογικός δείκτης FTSE4Good, που στηρίζεται σε μια σειρά ESG δεικτών. Οι εταιρείες που εγγράφονται στον FTSE αφού συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο, αξιολογούνται, λαμβάνοντας βαθμολογία από 0 έως 5, με το 5 να είναι η υψηλότερη βαθμολογία, η οποία κοινοποιείται στη συνέχεια στους επενδυτές. Πολλοί διεθνείς επενδυτές βλέπουν τους δείκτες του ομίλου FTSE ως πληρεξούσιο για την ευρύτερη βρετανική αγορά όπως με παρομοίως βλέπουν οι επενδυτές των ΗΠΑ, τον Dow Jones ή το S&P 500.

- **INRATE AG.** Η Inrate είναι ένας ανεξάρτητος ελβετικός οργανισμός αξιολόγησης βιωσιμότητας, που ιδρύθηκε το 1990 με έδρα την Ζυρίχη. Βοηθά τους πελάτες της να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν καινοτόμες λύσεις βιωσιμότητας. Η Inrate ανήκει στην ερευνητικό ινστιτούτο βιωσιμότητας Infrac AG και στο ελβετικό συνταξιοδοτικό ταμείο NEST Foundation. Ο δείκτης της είναι ο Inrate ESG rating, που εισήγαγε από το 2012 και μετρά τον πραγματικό αντίκτυπο προϊόντων και υπηρεσιών.
- **ISS (INSTITUTIONAL SHAREHOLDER SERVICES INC.** Ο ISS ιδρύθηκε το 1985 και είναι όμιλος Θεσμικών Υπηρεσιών Μετόχων που εξουσιοδοτεί επενδυτές και εταιρείες να οικοδομήσουν μακροπρόθεσμα και βιώσιμη ανάπτυξη. Ο όμιλος ISS ανήκει κατά πλειοψηφία στον όμιλο Deutsche Bourse, μαζί με τη Genstar Capital. Είναι ένας κορυφαίος πάροχος εταιρικής διακυβέρνησης και υπεύθυνων επενδυτικών λύσεων καθώς και πληροφοριών αγοράς για θεσμικούς επενδυτές και εταιρείες, παγκοσμίως. Ο δείκτης ISS ESG μετρά, βαθμολογεί, αξιολογεί και εντοπίζει τον κίνδυνο των εταιρειών σε περιβαλλοντικό και κοινωνικό επίπεδο, μέσω της ανάλυσης των δημοσιεύσεων που κάνουν οι ίδιες οι επιχειρήσεις. Διαθέτει δεδομένα για το κλίμα, αναλυτικές πληροφορίες και συμβουλευτικές υπηρεσίες για να βοηθήσει τους συμμετέχοντες στις χρηματοπιστωτικές αγορές να κατανοήσουν, να μετρήσουν και να ενεργήσουν για τους κινδύνους που σχετίζονται με το κλίμα σε όλες τις κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων.
- **MOODY'S (VIGEO – EIRIS).** Η EIRIS που ιδρύθηκε στο Λονδίνο το 1983 όπως προαναφέρθηκε, συγχωνεύτηκε το 2005 με την εταιρεία VIGEO και έτσι διεύρυνε το πεδίο δραστηριοποίησής της. Στη συνέχεια η Vigeo–Eiris έγινε θυγατρική της Moody's Investors Service, το 2019. Η Moody's Investors Service παρέχει διεθνή έρευνα για ομόλογα και μετοχές και μαζί με την Standard & Poor's και τη Fitch, γνωστές ως *Big Three*, αναγνωρίζονται ως από τους πιο σημαντικούς οργανισμούς αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας. Για την κατάταξη της πιστοληπτικής ικανότητας των δανειοληπτών χρησιμοποιεί μια βαθμολογική κλίμακα που μετρά την αναμενόμενη ζημιά των επενδυτών σε περίπτωση που αθετήσουν τις υποχρεώσεις τους και έτσι προτρέπει να ενσωματώνουν στις επενδυτικές τους στρατηγικές, ESG κριτήρια. Από το 2016 η Moody's έγινε μέλος της Task Force (TCFD) δημοσιεύοντας χρηματοοικονομικές αναλύσεις σε σχέση με το κλίμα.

- **MORGAN STANLEY CAPITAL INTERNATIONAL (MSCI).** Είναι αμερικάνικη χρηματοοικονομική εταιρεία που εδρεύει στη Νέα Υόρκη και λειτουργεί ως πάροχος μετοχών σταθερού εισοδήματος παγκοσμίως, ως πάροχος δεικτών για ακίνητα, για ESG και για προϊόντα για το κλίμα και τέλος διαθέτει εργαλεία ανάλυσης χαρτοφυλακίων περιουσιακών στοιχείων. Το 1986 η Morgan Stanley με την Capital International δημιούργησαν τους πρώτους δείκτες Morgan Stanley Capital International indexes (MSCI). Από το 1999 αξιολογεί εταιρείες με βάση τα κριτήρια ESG. Ο MSCI ESG rating είναι ο σημαντικότερος δείκτης της για ESG, ο οποίος σχεδιάστηκε για να υπολογίζει μακροπρόθεσμα την ανθεκτικότητα των εταιρειών, σε σχέση με τα κριτήρια ESG. Η αξιολόγηση είναι βασισμένη σε 35 θεματικές ενότητες με δεδομένα που συλλέγονται είτε από κυβερνητικές βάσεις δεδομένων, είτε από μη κυβερνητικές, είτε από δημοσιεύσεις των ίδιων των εταιρειών, είτε τέλος από ακαδημαϊκά δεδομένα. Συνολικά διαθέτει πάνω από 700 δείκτες, σύμφωνα με τους Phadke, et al (2016), με πιο γνωστούς τον MSCI World και τον MSCI All Country World Index (ACWI).
- **REFINITIV.** Η Refinitiv ανήκει στον όμιλο της LSEG (London Stock Exchange Group) με έδρα της στο Ηνωμένο Βασίλειο και είναι ένας από τους μεγαλύτερους παρόχους δεδομένων και υποδομής χρηματοπιστωτικών αγορών στον κόσμο. Με περισσότερους από 40.000 πελάτες και 400.000 τελικούς χρήστες σε 190 χώρες. Ο δείκτης της Thomson Reuters Financial & Risk είχε ιδρυθεί το 2008 και ο γνωστότερος δείκτης ESG που κυκλοφορεί στην Ευρώπη είναι ο Thomson Reuters CRI Europe ESG Index ο οποίος διαθέτει μια κλίμακα βαθμολογίας από A+ έως D.
- **STANDARD AND POOR'S GLOBAL.** Η Standard and Poor's ιδρύθηκε το 1860 και είναι ένας από τις «Big Three» οργανισμούς αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας. Το 1999, ο Dow Jones σε συνεργασία με την ελβετική εταιρεία SAM, την πρώτη επενδυτική εταιρεία στον κόσμο που επικεντρώθηκε αποκλειστικά σε θέματα βιωσιμότητας, ξεκίνησαν την πρώτη οικογένεια δεικτών βιωσιμότητας στον κόσμο που ονομάζεται Dow Jones Sustainability Index (DJSI). Οι δείκτες βιωσιμότητας DJSI αποτελούνται από δείκτες αξιολόγησης της επίδοσης βιωσιμότητας των 2.500 μεγαλύτερων εισηγμένων εταιρειών στο Dow Jones Global Total Stock Market Index.

Είναι οι μακροβιότεροι στον κόσμο παγκόσμιοι δείκτες αειφορίας και αποτελούν σημείο αναφοράς τόσο για τους επενδυτές όσο και για τις επιχειρήσεις, αξιολογώντας χιλιάδες εταιρείες κάθε χρόνο, μέσω ερωτηματολογίου που αποστέλλεται στους συμμετέχοντες κάθε Απρίλιο και δημοσιεύονται τα αποτελέσματα κάθε Σεπτέμβριο. Η Robeco Switzerland συγχωνεύεται το 2010 με τη SAM και προκύπτει η νέα εταιρεία RobecoSAM. Το 2012, οι δείκτες της Standard and Poor's και οι δείκτες Dow Jones συγχωνεύτηκαν για να σχηματίσουν τους δείκτες S&P Dow Jones Indices. Το 2016 απορροφήθηκε από την S&P Global και η Trucost κι έτσι πλέον παρέχουν δεδομένα στους επενδυτές, καθώς και στους υπεύθυνους χάραξης της πολιτικής σε σχέση με το ανθρακικό αποτύπωμα μιας επιχείρησης και τον αντίκτυπο που έχει αυτή στην οικονομία.

- **SUSTAINANALYTICS - MORNINGSTAR.** Η εταιρεία Sustainalytics γεννήθηκε από μια συγχώνευση εταιρειών το 1992 στο Τορόντο. Το 2000, η Sustainalytics κυκλοφόρησε τον Jantzi Social Index που ήταν ο πρώτος κοινωνικά ελεγχόμενος χρηματιστηριακός δείκτης. Το 2017 η Morningstar αποκτώντας το 40% της Sustainalytics, δημιούργησε ένα νέο δείκτη τον Morningstar Sustainability Rating (MSR) χρησιμοποιώντας δεδομένα ESG. Το 2020 απέκτησε τελικά και το υπόλοιπο 60% της Sustainalytics κι έτσι η Morningstar είναι πλέον η μοναδική ιδιοκτήτρια. Η Morningstar είχε ιδρυθεί το 1985, από τον τραπεζίτη Joe Mansueto στο Σικάγο, ως εταιρεία παροχής επενδυτικών συμβουλών και αξιολόγησης χαρτοφυλακίων. Το 2017, ο τραπεζικός όμιλος ING εξέδωσε το πρώτο δάνειο που το επιτόκιο του συνδέεται με αξιολόγηση βιωσιμότητας, όπου η βιωσιμότητα μετριέται με το τρόπο που χρησιμοποιεί η Sustainalytics και το 2018 η Παγκόσμια Τράπεζα (WBG) εξέδωσε ένα report για αειφόρο ανάπτυξη που συνδέεται με τον παγκόσμιο δείκτη αειφορίας της Sustainalytics. Περισσότερες από 11.000 εταιρείες σήμερα χρησιμοποιούν βαθμολογίες σε ESG της Sustainalytics .

1.6 Επιχειρήσεις

Είναι γεγονός ότι οι επιχειρήσεις ολοένα και στρέφονται σε νέα πρότυπα παραγωγής καθώς και σε χρήση προϊόντων και υπηρεσιών, με τρόπο περισσότερο οικονομικά βιώσιμο αλλά και κοινωνικά ωφέλιμο και περιβαλλοντικά φιλικό. Αυτή η στροφή από την πλευρά των επιχειρήσεων έχει αλλάξει και τη συμπεριφορά των επενδυτών προς πιο βιώσιμες επενδύσεις που υιοθετούν ESG κριτήρια, μεταμορφώνοντας ουσιαστικά όλο το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα σύμφωνα με τους Matallín-Sáez et al. (2021).

Σύμφωνα μάλιστα με διάφορες έρευνες, οι συμμορφούμενες εταιρείες που κατατάσσονται ψηλά στα πρότυπα ESG, περιλαμβάνονται σε περισσότερα επενδυτικά κεφάλαια. Αυτό δημιουργεί έναν βρόχο θετικής ανάδρασης. Δηλαδή ενσωματώνοντας πρότυπα ESG στην εταιρική δομή, φροντίζουν καλύτερα τους εργαζόμενους και το περιβάλλον, άρα προγραμματίζουν μια μακροπρόθεσμη ανάπτυξη, δημιουργώντας θετικές αξίες, που αντικατοπτρίζονται τόσο στη συμπεριφορά των εργαζομένων, όσο και στα συμφέροντα των καταναλωτών, προσδίδοντας τελικά βελτιωμένη απόδοση. Η βελτιωμένη απόδοση οδηγεί με τη σειρά της, στη συμπερίληψη περισσότερων επενδυτικών κεφαλαίων, που συνεπάγεται νέες επενδύσεις. Έτσι ο κύκλος συνεχίζεται έως ότου οι εταιρείες, που επικεντρώνονται στα πρότυπα ESG, ξεπερνάνε αυτές που δεν υιοθετούν πρότυπα.

Σύμφωνα με την ESMA οι επιχειρήσεις, που ενδιαφέρονται για την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη τους, πρέπει:

- Να ενσωματώνουν τις αρχές βιωσιμότητας στις επιχειρηματικές και επενδυτικές τους αποφάσεις.
- Να παρέχουν προϊόντα και υπηρεσίες φιλικά προς το περιβάλλον, αντικαθιστώντας τις μη βιώσιμες λύσεις.
- Να μετατρέπουν τις επιχειρήσεις τους σε πιο «πράσινες» και πιο υπεύθυνες σε σχέση με τους ανταγωνιστές της.

Η ενσωμάτωση των αρχών βιωσιμότητας, σημαίνει ενσωμάτωση των 10 Αρχών του Παγκόσμιου Συμφώνου (Global Compact) του ΟΗΕ, σύμφωνα με τις οποίες οι εταιρείες θα πρέπει :

- 1) Να υποστηρίζουν σθεναρά τα διεθνώς διακηρυγμένα ανθρώπινα δικαιώματα και να σέβονται την προστασία τους.
- 2) Να διασφαλίζουν την μη εμπλοκή τους σε παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε καμία από τις δραστηριότητες τους.
- 3) Να αναγνωρίζουν τις συλλογικές διαπραγματεύσεις και να προασπίζουν την ελευθερία του συνεταιρίζεσθε.
- 4) Να επιδιώκουν την εξάλειψη κάθε μορφής καταναγκαστικής και αναξιοπρεπής εργασίας.
- 5) Να ασπάζονται την πραγματική κατάργηση της παιδικής εργασίας.
- 6) Να υπερασπίζονται την εξάλειψη των διακρίσεων στην απασχόληση, στις προσλήψεις, και στην εξέλιξη.
- 7) Να υιοθετούν προληπτικές προσεγγίσεις ως προς τις περιβαλλοντικές προκλήσεις.
- 8) Να ενισχύουν την περιβαλλοντική υπευθυνότητα , αναλαμβάνοντας πρωτοβουλίες.
- 9) Να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη, την καινοτομία και την διάδοση τεχνολογιών πιο φιλικών στο περιβάλλον.
- 10) Να αντιτίθενται σε κάθε μορφή διαφθοράς, δωροδοκίας και εκβιασμού.

Οι παράγοντες που θα εξασφαλίσουν την επιτυχία της εφαρμογής των 10 προαναφερόμενων Αρχών του Οικουμενικού Συμφώνου του ΟΗΕ, πρέπει να αντιμετωπίζουν τις αρχές ως μια παγιωμένη θέση στην καθημερινή λειτουργία των επιχειρήσεων και όχι ως ένα επιπλέον στοιχείο. Όμως πάντα υπάρχουν και οι αρνητικές φωνές κι έτσι σύμφωνα με την μελέτη του Krueger (2015) τα στελέχη για να επιτύχουν την δέσμευση αυτών των αρχών συμμετέχουν σε χρονοβόρες δραστηριότητες και έτσι δυστυχώς μπορεί να χάσουν τελικά την εστίασή τους στις βασικές τους ευθύνες.

Για να υπάρχει επιτυχία στην εφαρμογή πρέπει να υπάρχουν καθαρές δεσμεύσεις από την πλευρά των ηγετικών στελεχών των επιχειρήσεων και επικοινωνία των δεσμεύσεων αυτών σε όλη την πυραμίδα της οργάνωσης του προσωπικού.

Απαιτείται ευρεία διασφάλιση στην υποστήριξη των αρχών, ανοικτό επιχειρηματικό περιβάλλον σε νέες ιδέες και μετρήσιμους στόχους, με σύστημα διαφάνειας ώστε να επιτευχθεί η έκδοση απολογισμών σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές που θέτει το Παγκόσμιο Σύμφωνο. Τέλος προϋποθέτει διάθεση για μάθηση, συνεργασία και διάλογο με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη των επιχειρήσεων και απόλυτη προσήλωση στους στόχους κάνοντας χρήση συγκεκριμένων πρακτικών και δράσεων. (Global Compact, 2022). Και φυσικά όλα αυτά ξεκινούν από την κουλτούρα της ηγεσίας της επιχείρησης σύμφωνα με τους Abdullahi et al. (2018) καθώς και από τα κίνητρά της σύμφωνα με τους Murfasoni et al., (2018) και τέλος την ηθική της.

2. Πρότυπα αναφοράς ESG από μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς και συστήματα υπολογισμού από διάφορους παρόχους ESG.

Τα κριτήρια ESG έχουν γίνει πλέον, η ραχοκοκαλιά της υπεύθυνης επένδυσης, συλλέγοντας πληροφορίες που δεν είναι διαθέσιμες στις τυπικές οικονομικές καταστάσεις, αλλά είναι απαραίτητες για την βιωσιμότητα των επιχειρήσεων. Οι πάροχοι δεδομένων για τον υπολογισμό ESG στην αρχή ήταν λίγοι και εξυπηρετούσαν μια μικρή πελατειακή βάση θεσμικών επενδυτών, ανταποκρινόμενοι όμως στην ολοένα αυξανόμενη ζήτηση, η διαθεσιμότητα σε παρόχους γιγαντώθηκε κι έτσι τα δεδομένα ESG έγιναν ευρέως διαθέσιμα. Βέβαια οι μικρές εταιρείες και ιδιαίτερα σε ορισμένες γεωγραφικές περιοχές, κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες, αντιμετωπίζουν ακόμα σοβαρές προκλήσεις όσον αφορά την κάλυψη σε θέματα ESG.

Τα δεδομένα για τον υπολογισμό ESG των εταιρειών, αρχικά προέρχονταν από διάσπαρτες εταιρικές οικονομικές εκθέσεις, όμως σήμερα και οι ίδιες οι εταιρείες αλλά και όλο και περισσότερες δημόσιες εταιρείες δημοσιεύουν ετήσιες εκθέσεις βιωσιμότητας, οπότε τα δεδομένα που διατίθενται παρουσιάζουν μια υπερπληθώρα. Σημαντικό ρόλο, σε αυτή την ανάπτυξη έπαιξαν οι απαιτήσεις των ρυθμιστικών αρχών κινητών αξιών και των χρηματιστηρίων για περισσότερη ενσωμάτωση πληροφοριών βιωσιμότητας στις αναφορές των εταιρειών. Ωστόσο, τα δεδομένα μπορεί να είναι πολλά αλλά διαπιστώνεται μια σημαντική έλλειψη ιστορικών στοιχείων, ένα σημαντικό ζήτημα για μη αξιόπιστη ιστορική ανάλυση.

Οι πάροχοι υπολογισμού απόδοσης σε ESG προμηθεύονται σήμερα περαιτέρω δεδομένα από κυβερνητικές πηγές, ΜΚΟ, διάφορα έντυπα μέσα καθώς και από το διαδίκτυο. Η ανησυχία που γεννιέται εδώ, είναι ότι τα δεδομένα που διατίθενται μπορεί να μην είναι πλήρη και αντικειμενικά και μπορεί να τονίζουν περισσότερο από ότι πρέπει, ακραία γεγονότα, επηρεάζοντας με αυτό το τρόπο την κοινωνική αντίληψη. Σε μια έρευνα που πραγματοποίησαν σε δημοσιευμένους απολογισμούς οι Fonseca and Carvalho, (2019) επιβεβαίωσαν ότι, η έλλειψη υψηλής ποιότητας δεδομένων, σχετικά με την απόδοση των επιχειρήσεων με βάση κριτήρια, είναι η αιτία που προκαλεί σοβαρό εμπόδιο στην υιοθέτηση της βιώσιμης ανάπτυξης.

Γενικώς τα δεδομένα και οι μετρήσεις στις εκθέσεις δεν είναι πάντα υποκειμενικές και μάλιστα μερικές φορές μπορεί να θεωρηθούν και προκατειλημμένες και να υπόκεινται σε «greenwashing» σύμφωνα με τον Yang (2019), οπότε είναι δύσκολο να αξιολογηθούν και να συγκριθούν. Τα δεδομένα - δείκτες, μπορεί να αναφέρονται σε διάφορες έννοιες, όπως για να περιγράψουν έναν πίνακα, μια βαθμολογία ή μια κατάταξη σύμφωνα με τους Krosinski, et al, (2011). Στις αξιολογήσεις ESG έχουν καταγραφεί προκαταλήψεις, σε σχέση με το μέγεθος των εταιρειών, συνήθως οι μεγαλύτερες εταιρείες λαμβάνουν καλύτερες βαθμολογίες, σε σχέση με την γεωγραφία τους, συνήθως υψηλές αξιολογήσεις παίρνουν εταιρείες στις αναπτυγμένες χώρες σε σχέση με αυτές στις αναπτυσσόμενες και τέλος σε σχέση με το κλάδο δραστηριοποίησης τους, κάποιοι κλάδοι θεωρούνται «αμφιλεγόμενοι», οπότε δεν κερδίζουν θετική βαθμολογία. Σύμφωνα με τους Lobe and Walkshäusl (2016) έξι είναι οι «αμφιλεγόμενοι κλάδοι ή κλάδοι της αμαρτίας», το αλκοόλ, ο καπνός, τα όπλα, η πυρηνική ενέργεια, τα τυχερά παιχνίδια και η ψυχαγωγία ενηλίκων. Τελευταία προστέθηκε και η έρευνα και οι δοκιμές σε ζώα.

Επίσης, ενώ ορισμένες μετρήσεις, όπως οι εκπομπές του άνθρακα, μπορούν να μετρηθούν αντικειμενικά, πολλοί παράγοντες ESG απαιτούν τελικά υποκειμενικές μετρήσεις. Για παράδειγμα, οι περιβαλλοντικοί κίνδυνοι ορισμένων πηγών ενέργειας, ακόμα και ανανεώσιμων πηγών, μπορούν εύλογα να αμφισβητηθούν. Ομοίως, οι κοινωνικοί παράγοντες εξαρτώνται από τους κανόνες τους κοινωνικούς και ηθικούς που διαθέτει ο κάθε λαός.

Τέλος οι παράγοντες διακυβέρνησης μπορούν να συζητηθούν και να αμφισβητηθούν, για παράδειγμα αν ένας συγκεκριμένος τύπος συμβουλίου μιας επιχείρησης πρέπει να θεωρείται ότι ενισχύει την αξία ή την καταστροφή.

Οι βαθμολογίες ESG έχουν σχεδιαστεί για να παρέχουν ένα ποσοτικό μέτρο της απόδοσης ESG μιας εταιρείας και έτσι να καθοδηγούν τους επενδυτές στη σύγκριση και την κατάταξη εταιρειών με ομότιμους του κλάδου ή οι βαθμολογίες να χρησιμοποιούνται για την κατασκευή νέων επενδυτικών προϊόντων. Και παρόλο που οι βαθμολογίες γίνονται ολοένα και πιο σημαντικές, διαπιστώνεται ότι παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις στις μεθοδολογίες και τελικά και στις μετρήσεις, ανάλογα με το σύστημα που βαθμολογεί. Καθότι, δεν υπάρχει συγκεκριμένος και εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων ESG, οι μετρήσεις που χρησιμοποιούνται είναι δύσκολο να συνδυαστούν με ποσοτικό τρόπο. Επιπλέον, οι αξιολογήσεις ESG ποικίλλουν και ως προς τον αριθμό των κριτηρίων που χρησιμοποιούν και ως προς τον τρόπο βαρύτητας που έχει το κάθε κριτήριο, σε κάθε σύστημα βαθμολόγησης ESG. Σύμφωνα δε, με τους Berg et al (2019) πολλά δεδομένα που χρησιμοποιούνται δείχνουν και την αδυναμία στις λογιστικές μετρήσεις.

Όπως απέδειξαν οι Gibson, Krueger, Riand και Schmidt (2019), οι αξιολογήσεις ESG μεταξύ διαφόρων παρόχων συστημάτων βαθμολόγησης αποκλίνουν σημαντικά. Κατέληξαν στο συμπέρασμα αυτό συγκρίνοντας τις βαθμολογίες ESG εταιρειών που ανήκαν στον δείκτη S&P 500, για τα έτη από το 2013 έως το 2017, από έξι σημαντικούς παρόχους βαθμολογιών τους Bloomberg, Inrate, KLD, MSCI, Sustainalytics και Thomson Reuters. Η έρευνα έδειξε ότι ο μέσος όρος συσχέτισης μεταξύ των αξιολογήσεων ESG των έξι παρόχων ήταν λιγότερος από 50%.

Διαπίστωσαν επίσης ότι η μέση συσχέτιση παρουσιάζοταν υψηλότερη στην περιβαλλοντική διάσταση και χαμηλότερη στη διακυβέρνηση. Οι Κοτσαντώνης και Σεραφείμ (2019) επεσήμαναν ότι η μη συσχέτιση μεταξύ των αξιολογήσεων ESG οφείλεται στις ασυνέπειες όσον αφορά στον τρόπο με τον οποίο αναφέρουν οι επιχειρήσεις τα δεδομένα τους, ενώ οι Berg, Koelbel και Rigobon (2019) εντόπισαν ότι η διαφορά αξιολόγησης ESG αναδεικνύεται εξαιτίας του βαθμολογητή που διενεργεί τη μέτρηση γιατί επηρεάζεται από έναν οργανισμό αξιολόγησης. Όμως όπου και αν έγκειται το θέμα της ανομοιομορφίας και της μη συσχέτισης των αξιολογήσεων, υπογραμμίζεται ο πιθανός κίνδυνος λάθος επενδυτικών αποφάσεων.

Για αυτό κατά την αξιολόγηση των κινδύνων αλλά και των ευκαιριών ESG, είναι καλύτερα οι επενδυτές να προβαίνουν σε ανεξάρτητη αξιολόγηση, με βάση την δική τους δέουσα επιμέλεια.

2.1 Διεθνή πρότυπα αναφοράς ESG από μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς.

Όλα τα συστήματα βαθμολογίας, που κυκλοφορούν στην αγορά, χρησιμοποιούν έναν όγκο δεικτών που αφορούν το περιβάλλον, την κοινωνία και την διακυβέρνηση για να αξιολογηθεί πως συμπεριφέρεται η βαθμολογούμενη επιχείρηση σε αυτά. Τα δεδομένα, που χρησιμοποιούνται στα συστήματα αξιολογήσεων, προέρχονται κυρίως από τις εκθέσεις των ίδιων των επιχειρήσεων και ακολουθούν κάποιες πρακτικές δημοσιοποίησης, οι οποίες περιγράφονται σε διεθνείς οδηγίες και πρότυπα αναφοράς ESG ή αλλιώς πρότυπα εκθέσεων βιώσιμης ανάπτυξης. Τα πρότυπα ουσιαστικά, βοηθούν τις επιχειρήσεις να δημοσιοποιούν σημαντικές και χρήσιμες πληροφορίες για τις ίδιες, ώστε να χρησιμοποιηθούν στη λήψη αποφάσεων από τους επενδυτές, τις τράπεζες, τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής των κεφαλαιαγορών και της κοινωνίας των πολιτών. Τα είκοσι τελευταία χρόνια αναπτύχθηκαν αρκετά τέτοια πρότυπα αναφοράς ESG από οργανισμούς μη κερδοσκοπικούς κυρίως, τα οποία φέρουν ευρεία αποδοχή και παρέχουν ουσιαστική καθοδήγηση, στους οργανισμούς αξιολόγησης, στα χρηματιστήρια, στις τράπεζες και στον επιχειρηματικό κόσμο. Τα πιο σημαντικά από αυτά είναι :

- **Το παγκόσμιο πρότυπο αναφοράς Global Reporting Initiative (GRI).**

Το GRI είναι ένας διεθνής μη κερδοσκοπικός οργανισμός με σημαντική επιρροή στην υποβολή απολογισμών εταιρικής βιωσιμότητας. Το GRI συγκροτήθηκε στη Βοστώνη το 1997 ως μια παγκόσμια μη κερδοσκοπική οργάνωση για την προστασία του περιβάλλοντος και τελικά το 2002 εγκαινιάστηκε από τα Ηνωμένα Έθνη. Προέρχεται από την συγχώνευση δύο περιβαλλοντικών οργανώσεων, την CERES και το Tellus Institute και κυρίως από την πρωτοβουλία του δρ Allen White του CERES, ο οποίος, σύμφωνα με τον Waddock (2007), εργάστηκε για την ανάπτυξη ενός περιβαλλοντικά ισοδύναμου πλαισίου χρηματοοικονομικού απολογισμού, το οποίο πλαίσιο τελικά το 1998, μετατράπηκε σε πλαίσιο απολογισμού βιωσιμότητας με τη συμβουλή του μέλους του GRI, John Elkington.

Το Πρότυπα GRI καταγράφεται ως το πρώτο παγκόσμιο πρότυπο για την αναφορά βιωσιμότητας. Διαθέτει μια σπονδυλωτή, αλληλένδετη δομή, αρκετά εύχρηστη και αντιπροσωπεύει την παγκόσμια βέλτιστη πρακτική για την αναφορά μιας σειράς οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπτώσεων. Βοηθά κάθε οργανισμό μικρό, μεγάλο, δημόσιο, ιδιωτικό, να κατανοεί πως πρέπει να αναφέρει τις επιπτώσεις του στο περιβάλλον, στους ανθρώπους, στην οικονομία με τρόπο συγκρίσιμο και αξιόπιστο, συμβάλλοντας στη διαφάνεια και στη βιώσιμη ανάπτυξη. Επικεντρώνεται σε θέματα ESG που ενέχουν κινδύνους, πριν εντοπιστούν οι ευκαιρίες, για την ίδια την εταιρεία αλλά και για το περιβάλλον της.

Το GRI στηρίζεται σε μια συντονιστική επιτροπή πολλών ενδιαφερομένων μερών, με συμμετέχοντες από Ευρώπη, Αμερική και Ασία και ένα τεράστιο δίκτυο μελών. Ωστόσο, παρότι είναι ένα διεθνές φόρουμ, οι περισσότερες προσλαμβάνουσες για την κατασκευή του προτύπου και για τις αναθεωρήσεις του, προκύπτουν από τους συμμετέχοντες από τις ανεπτυγμένες χώρες (GRI, 2002b, σελ 88-95).

Το γεγονός αυτό είναι ατυχές σύμφωνα με τους Naeem & Welford (2009), θα έπρεπε να υπήρχαν περισσότεροι συμμετέχοντες από τις αναπτυσσόμενες χώρες, διότι σε αυτές υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα εκμετάλλευσης στην εργασία, υπάρχουν σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και λιγότερο αυστηροί περιβαλλοντικοί νόμοι.

Το πρότυπο GRI ανανεώνεται συνεχώς και προστίθενται νέοι δείκτες, σε όλες όμως τις εκδόσεις του εκφράζεται η επιθυμία να είναι χρήσιμοι οι απολογισμοί στις αγορές και για αυτό παρουσιάζεται μια μεγαλύτερη προτίμηση για τους ποσοτικούς και όχι για τους ποιοτικούς δείκτες απόδοσης, οι οποίοι βοηθούν και στην και στην συγκρισιμότητα. Σύμφωνα με την Αστάρια (2015) διαπιστώνεται μια σιωπηρή παραδοχή ότι περιβάλλον και κοινωνία μπορούν να αποδοθούν με τον ίδιο τρόπο που καταγράφονται και τα οικονομικά στοιχεία, όμως είναι γενικά αποδεκτό ότι αυτό είναι πολύ δύσκολο. Τα αρνητικά στοιχεία του GRI εντοπίζονται και στο ότι η ανάλυση ουσιαστικότητας του GRI απαιτεί αρκετούς πόρους, διότι εξετάζονται οι επιπτώσεις ως προς τον τομέα, την τοποθεσία, τα προϊόντα και τις ειδικές περιστάσεις και ζητείται να συμπεριληφθούν αναλύσεις και εκθέσεις τρίτων και στο τέλος να επαληθευτούν με τα ισχύοντα κλαδικά πρότυπα.

Τα θετικά σημεία του προτύπου GRI είναι ότι παρέχει ουσιαστική καθοδήγηση, λαμβάνοντας υπόψη κυρίως τις προοπτικές και τις προσδοκίες των ίδιων των εταιρειών και τέλος εστιάζει στην αξία τόσο για την εταιρεία, όσο και για το περιβάλλον και την κοινωνία, ενισχύοντας τη δέσμευση της εταιρείας με τους στόχους των Ηνωμένων Εθνών για βιώσιμη ανάπτυξη. (GRI 2022)

- **Το πρότυπο αναφοράς IR του Διεθνές Συμβουλίου Αναφορών - The International Integrated Reporting Council (IIRC)**

Το πλαίσιο IR διατηρείται υπό την αιγίδα του Value Reporting Foundation, ενός παγκόσμιου μη κερδοσκοπικού οργανισμού που βοηθάει τις επιχειρήσεις και τους επενδυτές να αναπτύξουν μια κοινή κατανόηση στο πως δημιουργείται η εταιρική αξία. Το Διεθνές Πλαίσιο IR χρησιμοποιείται σε όλο τον κόσμο και διαθέτει ουσιαστικά κανόνες σύνθεσης και ενοποίησης οικονομικών αποτελεσμάτων με το ESG.

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Ιδρύματος Value Reporting - The International Integrated Reporting Council (IIRC) είναι αυτό που επιβλέπει την λειτουργία ολόκληρου του οργανισμού καθώς και την έγκριση οποιαδήποτε αναθεώρησης, τροποποίησης ή άλλη ενημέρωσης του Πλαισίου IR.

Το πλαίσιο IR στοχεύει στην καθοδήγηση των εταιρειών για τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης έκθεσης, η οποία συνδυάζει οικονομικά στοιχεία με μη χρηματοοικονομικές σημαντικές επιπτώσεις ώστε να καταστεί δυνατή μια πιο αποτελεσματική κατανομή του κεφαλαίου και να υποστηριχθεί η λήψη αποφάσεων για την δημιουργία αξίας με την πάροδο του χρόνου.

Τα μειονεκτήματα του πλαισίου IR είναι ότι η ανάλυση ουσιαστικότητας του πλαισίου είναι μια εσωτερική διαδικασία, που ολοκληρώνεται τελικά χωρίς να φέρει τη συγκατάθεση ή τη συμβολή των ενδιαφερόμενων μερών και επίσης το διεθνές πλαίσιο IR μπορεί να θεωρηθεί περισσότερο πολύπλοκο και λιγότερο διαισθητικό για τους χρήστες σε σύγκριση με τα άλλα πλαίσια αναφοράς ESG. (IIRC 2022)

- **Το πρότυπο αναφοράς του Συμβουλίου Λογιστικών Προτύπων Βιώσιμης Ανάπτυξης - The Sustainability Accounting Standards Board, (SASB)**

Το Sustainability Accounting Standards Board είναι ένας ανεξάρτητος μη Κυβερνητικός Οργανισμός, που ιδρύθηκε το 2011 στην Αμερική, με όραμα έναν κόσμο με κοινή κατανόηση της απόδοσης της εταιρικής βιωσιμότητας, που θα βοηθήσει στην αύξηση της αξίας και στην βελτίωση της αειφορίας. Τα πρότυπα SASB είναι πρότυπα αξιολόγησης αειφορίας που ξεκίνησαν για χρήση από τις εισηγμένες εταιρείες στις ΗΠΑ και στη συνέχεια επεκτάθηκαν παγκοσμίως και παρέχουν καθοδήγηση για την σύνταξη των εκθέσεων ESG. Το 75% περίπου των μετρήσεων τους είναι ποσοτικές και διαθέτουν έναν ευρύ κατάλογο θεμάτων ESG ανά κλάδο, δίνοντας την δυνατότητα σύγκρισης και αντιπαραβολής στους χρήστες σε περισσότερες από 40 θεματικές. Τα μειονεκτήματα του προτύπου αναφοράς SASB εντοπίζονται στο ότι είναι περιοριστικά προς την άσκηση ιεράρχησης των προτεραιοτήτων από τις ίδιες τις εταιρείες και αυτό δεν διευκολύνει στο να διαπιστωθούν οι σημαντικοί κίνδυνοι αλλά και οι ευκαιρίες ESG. Επίσης η ανάλυση ουσιαστικότητας των προτύπων αναφοράς SASB όπως και του IR ολοκληρώνεται χωρίς τελικά να φέρει τη συγκατάθεση ή έστω τη συμβολή των ενδιαφερομένων μερών. Και τέλος τα πρότυπα αναφοράς SASB επικεντρώνονται κυρίως στις οικονομικές επιπτώσεις που έχει η μη δέσμευση σε θέματα ESG και όχι και σε άλλα σημαντικά στοιχεία. (SASB, 2022)

2.2 Συστήματα υπολογισμού από διάφορους παρόχους ESG.

Σήμερα, όπως προαναφέρθηκε υπάρχουν αρκετοί οίκοι αξιολόγησης και πάροχοι δεδομένων ESG, οι οποίοι ολοένα και αυξάνονται σε αριθμό με την πάροδο του χρόνου, και επινοούν τρόπους για να μετράνε τον βαθμό στον οποίο μια επιχείρηση ευθυγραμμίζεται με τους στόχους ESG. Οι πρώτες γενιές μετρήσεων ESG, συνδέονταν μόνο έμμεσα με τις επιχειρήσεις και για αυτό το λόγο αμφισβητήθηκαν τόσο από τους επενδυτές όσο και από τους ερευνητές σύμφωνα με τους Christensen et al.(2021).

Η νέα γενιά όμως ESG που κυκλοφορεί και αναπτύχθηκε αρχικά από τη Sustainalytics, σύμφωνα με τους Gaussel and Le Saint (2020) έχει σχεδιαστεί αποκλειστικά ώστε να βοηθά τους επενδυτές να εντοπίζουν και να κατανοούν τους οικονομικά κινδύνους τόσο σε επίπεδο ασφάλειας, όσο και σε επίπεδο χαρτοφυλακίου και δείχνουν και την επιρροή σε μακροπρόθεσμη απόδοση για επενδύσεις μετοχών και σταθερού εισοδήματος.

Όμως και κάθε επιχείρηση μπορεί και μόνη της αφού δημοσιεύσει τα στοιχεία της σύμφωνα με τα κριτήρια ESG, κάνοντας χρήση κάποιου προτύπου αναφοράς, στη συνέχεια να μετρήσει τις επιδόσεις της.

Παρά τις μεγάλες διαφορές και αποκλίσεις στα αποτελέσματα των μετρήσεων, ο υπολογισμός του ESG σε όλες τις μεθόδους κινείται σε κοινά σημεία. Δηλαδή όπως φαίνεται και στην παρακάτω εικόνα, ο υπολογισμός σε ESG προκύπτει ξεκινώντας αρχικά από τον υπολογισμό των επιμέρους θεματικών δεικτών, που έχει επιλέξει το κάθε σύστημα, οι οποίοι απαρτίζουν τον καθένα από τους τρεις πυλώνες Περιβάλλον, Κοινωνία, Διακυβέρνηση, στη συνέχεια υπολογίζεται η βαθμολογία του κάθε πυλώνα ως άθροισμα των επιμέρους βαθμολογιών των δεικτών και καταλήγει η τελική συνολική βαθμολογία ως το άθροισμα και των τριών πυλώνων.

Εικόνα 12. Υπολογισμός ESG.

(Πηγή: <https://www.carbonclick.com/what-is-esg-and-why-is-it-important/>)

Οι διαφορές στα συστήματα βαθμολόγησης προκύπτουν από διάφορους λόγους που προαναφερθήκαν και κυρίως από τους δείκτες που χρησιμοποιεί κάθε σύστημα. Οι δείκτες είναι είτε γενικοί, οι οποίοι χωρίζονται σε βασικούς (Core Metrics) ή προηγμένους (Advanced Metrics), είτε κλαδικούς (Sector-specific Metrics), οι οποίοι συμβαδίζουν με όλα τα διεθνή πρότυπα, τα οποία πρότυπα θα αναλυθούν παρακάτω.

Η δομή ID ενός δείκτη περιγράφεται με γράμμα – γράμμα αριθμό ως εξής:

1. Το πρώτο γράμμα είναι είτε το **C** αν είναι βασικός δείκτης, είτε το **A** αν είναι προηγμένος δείκτης είτε το **SS** αν είναι κλαδικός δείκτης.
2. Το δεύτερο γράμμα είναι είτε το **E** αν αφορά τον πυλώνα Περιβάλλον, είτε το **S** αν αφορά τον πυλώνα Κοινωνία και είτε το **G** αν αφορά τον πυλώνα Διακυβέρνηση.
3. Τέλος από ένα αριθμό ανάλογα με την σειρά κατανομής στο σύστημα.

Για παράδειγμα ο δείκτης **C – E1** αναφέρεται στο βασικό περιβαλλοντικό δείκτη για τις εκπομπές του CO2.

Κάθε σύστημα βαθμολόγησης δίνει διαφορετική βαρύτητα στα ποιοτικά και στα ποσοτικά χαρακτηριστικά των δεικτών, τα οποία χαρακτηριστικά οφείλουν να είναι μετρήσιμα, εφικτά, και χρονοθετημένα. Ποιοτικά χαρακτηριστικά εννοούνται αυτά που οι τιμές τους δεν περιγράφονται με αριθμούς αλλά με κάποιο διακριτικό, όπως παράδειγμα η ομάδα αίματος περιγράφεται με A ή B ή AB ή O και το φύλο των ανθρώπων περιγράφεται ως άρρεν ή θήλυ. Ποσοτικά χαρακτηριστικά είναι αυτά τα οποία περιγράφονται με αριθμούς, διότι αφορούν μετρήσιμα μεγέθη, όπως ποσότητα, χρόνος κλπ. (Wikipedia, 2022).

Έτσι συναντάμε παρόχους που δίνουν έμφαση σε ποσοτικά χαρακτηριστικά όπως η MSCI που χρησιμοποιεί αποκλειστικά ποσοτικά χαρακτηριστικά απόδοσης, ενώ αντίθετα η Vigeo - EIRIS τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των δεικτών της ανέρχονται σε ποσοστό 80%, έναντι 20% των ποσοτικών. Οι Sustainabilitycs και ISS (πρώην Oekom), τηρούν μια απόλυτη ισορροπία σε ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η μεθοδολογία τους είναι η ίδια, αντίθετα οι μέθοδοι τους διαφέρουν σημαντικά.

Επίσης έχει παρατηρηθεί ότι όλοι οι πυλώνες, δηλαδή το Περιβάλλον, η Κοινωνία και η Διακυβέρνηση δεν έχουν την ίδια βαρύτητα στα συστήματα βαθμολόγησης. Αυτό αποτυπώθηκε και πρόσφατα από τους Ζοπουνίδη, Εσκαντάρ (2022) οι οποίοι κατά την παρουσίαση ενός νέου δείκτη ESG που αναπτύσσεται στο Εργαστήριο Χρηματοοικονομικής Μηχανικής του Πολυτεχνείου Κρήτης, με τη βοήθεια ενός πολυκριτηρίου μοντέλου, διαπίστωσαν ότι δείχνει να έχει μεγαλύτερη βαρύτητα ο πυλώνας S, και ακολουθούν ο πυλώνας E και G. Η βάση δεδομένων που χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα ήταν της Thomson Reuters και αφορούσε 16 διαφορετικούς κλάδους, σε 39 χώρες, για τα έτη από το 2007 έως το 2019. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο πυλώνας κοινωνία προσέγγιζε ένα ποσοστό βαρύτητας του 40% σε όλους τους κλάδους, το οποίο προκύπτει προφανώς, επειδή ο πυλώνας κοινωνία εντοπιζόταν κυρίως στην ΕΚΕ η οποία θεωρείται προπομπός του ESG.

Παρακάτω θα περιγραφούν ορισμένα συστήματα βαθμολογίας ESG κάποιων παρόχων.

- **MSCI ESG**

Το MSCI ESG αποτελεί ένα ολοκληρωμένο σύστημα μέτρησης απόδοσης ESG που επικεντρώνεται στην έκθεση μιας εταιρείας σε χρηματοοικονομικούς κινδύνους ESG. Οι αξιολογήσεις του MSCI που συνθέτουν το ESG αφορούν τους τρεις πυλώνες, περιβάλλον, κοινωνία, και εταιρική διακυβέρνηση με 10 θεματικές και 35 βασικά ζητήματα – κλειδιά.

Στον πυλώνα περιβάλλον, οι θεματικές είναι οι εξής:

- κλιματική αλλαγή, με 4 ζητήματα – κλειδιά
- φυσικό κεφάλαιο (βιοποικιλότητα και προμήθεια πρώτων υλών), με 3 ζητήματα – κλειδιά
- ρύπανση και απορρίμματα, με 3 ζητήματα – κλειδιά
- περιβαλλοντικές ευκαιρίες (πράσινες τεχνολογίες και ΑΠΕ) με 3 ζητήματα – κλειδιά

Στον πυλώνα κοινωνία, οι θεματικές είναι οι εξής:

- ανθρώπινο κεφάλαιο, με 4 ζητήματα – κλειδιά
- ασφάλεια προϊόντων και καταναλωτών, με 6 ζητήματα – κλειδιά
- αντίθεση μετόχων, με 2 ζητήματα – κλειδιά
- κοινωνικές ευκαιρίες, με 4 ζητήματα – κλειδιά

Στον πυλώνα διακυβέρνηση, οι θεματικές είναι οι εξής:

- εταιρική διακυβέρνηση, με 4 ζητήματα – κλειδιά
- εταιρική συμπεριφορά, με 2 ζητήματα – κλειδιά

Η βαθμολογία προκύπτει ξεκινώντας με τις βαθμολογίες στα κλειδιά και συνεπώς το άθροισμα τους είναι η βαθμολογία στην θεματική και τελικά το άθροισμα τους, η βαθμολογία του πυλώνα. Η κλίμακα στην βαθμολογία του κάθε κλειδιού είναι από το μηδέν έως το δέκα, με το μηδέν να σημαίνει καμία έκθεση και το δέκα να υποδηλώνει πολύ υψηλή έκθεση σε κάποιο συγκεκριμένο κίνδυνο ή σε κάποια ευκαιρία ESG. Μετά οι βαθμολογίες σταθμίζονται με συντελεστές βαρύτητας για να προκύψει η τελική βαθμολογία σε κλίμακα βαθμολογίας από AAA έως CCC. Η MSCI αξιολογεί τις εταιρείες και ως προς την έκθεση τους σε αμφιλεγόμενες επιχειρηματικές δραστηριότητες όπως όπλα, καπνό κ.λπ. Τα δεδομένα που λαμβάνονται υπόψη στις βαθμολογίες MSCI προέρχονται το 50% από τις εταιρικές καταθέσεις και τις οικονομικές καταστάσεις, ενώ το υπόλοιπο 50% προέρχεται από τρίτους, όπως μέσα ενημέρωσης, ΜΚΟ, κυβερνητικές πηγές, τα οποία δεδομένα συγκεντρώνονται, σταθμίζονται και ανάλογα κλιμακώνονται ώστε να καταλήξουν σε βαθμολογία. (MSCI ESG Ratings Methodology , June 2022)

Χαρακτηρισμός	Βαθμολογία	Αριθμητική βαθμολογία
Ηγέτης	AAA	8.571-10.000
	AA	7.143-8.570
	A	5.714-7.142
Μέση τιμή	BBB	4.286-5.713
	BB	2.857-4.285
Βραδυκίνητος	B	1.429-2.856
	CCC	0.000-1.428

Πίνακας 6. Βαθμολογία σύμφωνα με το σύστημα MSCI
 Ιδία επεξεργασία με στοιχεία από Πηγή: <https://www.msci.com/our-solutions/esg-investing/esg-ratings>

Σύμφωνα με το MSCI ESG, ο χαρακτηρισμός «ηγέτης», με βαθμολογία AAA ή AA χρησιμοποιείται για την εταιρεία που ηγείται του κλάδου της, στη διαχείριση των σημαντικών κινδύνων και ευκαιριών ESG. Η εταιρεία με χαρακτηρισμό «μέση τιμή», με βαθμολογία A ή BBB ή BB περιγράφει αυτή με ένα μικτό προφίλ ή κάποια που είχε στο παρελθόν ένα ασυνήθιστο ιστορικό διαχείρισης κινδύνων και ευκαιριών ESG σε σχέση με τις άλλες εταιρείες του κλάδου, ενώ ο χαρακτηρισμός «βραδυκίνητος» με βαθμολογία B ή CCC δίνεται σε μια εταιρεία που στον κλάδο της εμφανίζει υψηλή έκθεση σε κίνδυνο και τελικά αδυναμία στην διαχείριση του. (MSCI ESG Ratings Methodology , 2022)

Ένα παράδειγμα αξιολογήσεων MSCI ESG, είναι ο βαθμός A που απέσπασε η γνωστή εταιρεία Tesla, Inc παραγωγής ηλεκτρικών οχημάτων. Ο βαθμός A σημαίνει ότι η MSCI ESG κατέταξε την Tesla στο υψηλότερο βαθμό της «μέσης τιμής» της κλίμακας της αξιολογώντας την μαζί με άλλες 41 εταιρείες του κλάδου της αυτοκινητοβιομηχανίας. Το αποτέλεσμα δεν είναι αναμενόμενο για μια εταιρεία ηλεκτρικών οχημάτων , η οποία έχει μικρό αποτύπωμα άνθρακα και η οποία επενδύει στις πράσινες τεχνολογίες. Η εξήγηση βρίσκεται στην μέση βαθμολογία που απέσπασε η εταιρεία για την ποιότητα της και την ασφάλεια των προϊόντων της, διότι έχουν συμβεί εκρήξεις μπαταριών και ατυχήματα λόγω κακής λειτουργίας του αυτόματου πιλότου των αυτοκινήτων. Κυρίως όμως, η μη υψηλή βαθμολογία της εταιρείας οφείλεται στη κάτω από το μέσο όρο βαθμολογία της, για τις πρακτικές διαχείρισης της στην εργασία. Διαπιστώθηκε πολλές φορές ότι η εταιρεία παραβιάζει την εργατική νομοθεσία, εμποδίζοντας τη δημιουργία συνδικαλιστικής οργάνωσης και παραβιάζοντας το Νόμο για εθνικές εργασιακές σχέσεις. Στη διάρκεια δε, της πανδημίας του COVID-19 η εταιρεία δεν έλαβε τα απαραίτητα μέτρα για την ασφάλεια των εργαζομένων της, με αποτέλεσμα αρκετοί από αυτούς να υποφέρουν από την ασθένεια. (MSCI ESG 2022)

- **State Street R-Factor**

Η State Street Global Advisors (SSGA), ιδρύθηκε το 1978 και είναι μία από τις μεγαλύτερες εταιρείες διαχείρισης επενδύσεων στον κόσμο καθώς και από τους μεγαλύτερους παρόχους κεφαλαίων δεικτών. Είναι δημιουργός των πρώτων αμοιβαίων κεφαλαίων διαπραγμάτευσης (ETF) στον κόσμο.

Το σύστημα βαθμολόγησης της SSGA έχει στόχο να καλύψει την ανάγκη των εταιρειών, για μια τυποποιημένη αλλά και ταυτόχρονα διαφανή μέθοδο αξιολόγησης της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας τους. Το σύστημα βαθμολόγησης της SSGA ονομάζεται State Street R-Factor και είναι μια διαδικασία αξιολόγησης απόδοσης εταιρειών, η οποία εντοπίζει το οικονομικό κόστος των προκλήσεων του ESG και παρέχει κατευθύνσεις στις εταιρείες που θέλουν να βελτιωθούν σε κάποιους συγκεκριμένους κλάδους, όπως στην παραγωγή φαρμακευτικών προϊόντων και στο λιανικό εμπόριο. Το «R» προκύπτει από την λέξη responsibility, που σημαίνει ευθύνη γι' αυτό οι κατευθύνσεις της State Street R-Factor επικεντρώνονται στην ευθύνη που πρέπει να επιδείξει το διοικητικό συμβούλιο της κάθε ελεγχόμενης εταιρείας, απέναντι στην κλιματική αλλαγή και απέναντι στον άνθρωπο, αναγνωρίζοντας την διαφορετικότητα και την ποικιλομορφία των φύλων.

Οι εταιρείες που ελέγχονται με το σύστημα R-Factor είναι εισηγμένες στα χρηματιστήρια κυρίως των ΗΠΑ, της Αυστραλίας, της Ιαπωνίας, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Γερμανίας και της Γαλλίας. Το R-Factor προμηθεύεται δεδομένα από διάφορους παρόχους όπως η ISS-ESG, η Vigeo-EIRIS και η Sustainalytics, ώστε να επιτύχει τη βέλτιστη κάλυψη δεδομένων και να καταφέρει να άρει τις μεροληψίες που είναι εγγενείς σε τέτοιου είδους μεθοδολογίες. (SSGA, 2022)

- **Morningstar**

Η αξιολόγηση βιωσιμότητας της Morningstar ξεκίνησε τον Αύγουστο του 2016 και είναι πλέον ένας αρκετά αξιόπιστος και αντικειμενικός τρόπος, για να διαπιστώσουν οι επενδυτές πώς 20.000 σχεδόν αμοιβαία κεφάλαια καθώς και διαπραγματεύσιμα αμοιβαία κεφάλαια (ETF) βαθμολογούνται με βάση τα κριτήρια ESG. Οι αξιολογήσεις βιωσιμότητας εκδίδονται μηνιαίως και χρησιμοποιούν ένα σύστημα πέντε σφαιρών. Η μια σφαίρα υποδεικνύει ότι η επένδυση βρίσκεται στο κατώτερο άκρο της βαθμολογίας στον κλάδο της, οι δύο σφαίρες δείχνουν ότι είναι στο κάτω από το μέσο όρο, οι τρεις σφαίρες στο μέσο όρο, οι τέσσερις σφαίρες στο πάνω από το μέσο όρο και οι πέντε σφαίρες στο υψηλό επίπεδο της βαθμολογίας του βιομηχανικού ομίλου.

Οι αξιολογήσεις βιωσιμότητας των αμοιβαίων από τη Morningstar προκύπτουν από τον συνδυασμό των βαθμολογιών ESG της Sustainalytics σε επίπεδο εταιρείας και των βαθμολογιών για αμφιλεγόμενα ζητήματα ESG. Κάθε αμοιβαίο κεφάλαιο περιέχει ένα χαρτοφυλάκιο εταιρειών, τα μισά τουλάχιστον από τα υπό διαχείριση περιουσιακά στοιχεία του χαρτοφυλακίου πρέπει να διαθέτουν εταιρική βαθμολογία σε ESG για να μπορεί να αποκτήσει το χαρτοφυλάκιο τελικά μια συνολική βαθμολογία βιωσιμότητας. Έτσι οι εταιρείες του χαρτοφυλακίου των αμοιβαίων βαθμολογούνται σε μια κλίμακα από 0 έως 100, σε σχέση με τις άλλες εταιρείες παγκοσμίως στον ίδιο κλάδο. Η βαθμολογία από 70 και πάνω σημαίνει ότι η εταιρεία βαθμολογείται ψηλά, πάνω από το μέσο όρο σε σύγκριση με τις άλλες ομότιμες εταιρείες, ενώ με βαθμολογία κάτω από 50 σημαίνει ότι η εταιρεία βαθμολογείται χαμηλά σε σχέση με τις άλλες ομότιμες της. Στη συνέχεια, αθροίζονται οι βαθμολογίες των εταιρειών του χαρτοφυλακίου και αφαιρούνται βαθμοί ανάλογα με το αν υπάρχουν αμφιλεγόμενα ζητήματα που σχετίζονται με το ESG στα οποία μπορεί να εμπλέκονται οι εταιρείες του χαρτοφυλακίου. Τα κεφάλαια με υψηλότερες αξιολογήσεις βιωσιμότητας είναι γεγονός ότι τείνουν να έχουν και υψηλότερης ποιότητας συμμετοχές.

Η Morningstar διαθέτει επίσης ένα σύστημα βαθμολογιών προσαρμοσμένου κινδύνου. Έχει παρατηρηθεί αμοιβαία κεφάλαια να έχουν υψηλή αξιολόγηση με αστερία στις αποδόσεις προσαρμοσμένες στον κίνδυνο αλλά να έχουν χαμηλή βαθμολογία βιωσιμότητας. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι το αμοιβαίο κεφάλαιο Fidelity's Total Market Index Premium (FSTVX), που έχει αποσπάσει βαθμολογία Morningstar τεσσάρων αστεριών με άριστα τα πέντε, για τις αποδόσεις του σε προσαρμογή στο κίνδυνο, υποδεικνύοντας ότι οι αναλυτές αναμένουν ότι θα έχει καλύτερη απόδοση, σε κύκλο αγοράς σε πέντε έτη, ωστόσο, η βαθμολογία βιωσιμότητας του φέρει μόνο δύο σφαίρες από τις πέντε και βαθμολογία βιωσιμότητας μόλις 45 στα 100.

Οι αξιολογήσεις βιωσιμότητας των αμοιβαίων κεφαλαίων από τη Morningstar δίνουν την ευκαιρία στους επενδυτές να διαθέτουν πιο βιώσιμα χαρτοφυλάκια, χωρίς να αναγκάζονται να αγοράσουν ήδη έτοιμα βιώσιμα κεφάλαια SRI, τα οποία σύμφωνα με εκτιμήσεις της Morningstar, εκτός του ότι είναι ελάχιστα στην αγορά, μόλις 2% παρουσία διαθέτουν στην αγορά των αμοιβαίων κεφαλαίων, εμφανίζουν πολλές ελλείψεις και μελέτες έχουν αποδείξει ότι οι αποδόσεις τους δεν έχουν καταφέρει να προσφέρουν υψηλότερες αποδόσεις σε σύγκριση με μη SRI κεφάλαια. Επιπλέον, οι επενδύσεις σε SRI κεφάλαια μπορεί να οδηγήσει, σε υποέκθεση σε κάποιους τομείς και σε υπερέκθεση σε κάποιους άλλους. (Morningstar, 2022)

- **GlobalData**

Η GlobalData είναι μια εταιρεία συμβούλων και ανάλυσης δεδομένων, με έδρα το Λονδίνο, η οποία ιδρύθηκε το 1999 και είναι εισηγμένη από το 2000, στο Χρηματιστήριο του Λονδίνου. Ο παρακάτω πίνακας δείχνει την βαθμολογία που απέσπασαν οι 36 μεγαλύτερες εταιρείες ποτών στον κόσμο, από την GlobalData ως προς τις επιδόσεις τους σε ESG, για το 2021. Η Hangzhou Wahaha Group και η Ito En είναι οι δύο εταιρείες που καταλαμβάνουν την καλύτερη θέση ανάμεσα στις άλλες του ίδιου κλάδου, ενώ η γνωστή σε όλους μας Coca Cola βαθμολογείται μόλις με 3 και καταλαμβάνει την 28^η θέση στον πίνακα κατάταξης.

Company	Score
 Hangzhou Wahaha Group	5
 Ito En	5
 Suntory	4
 Asahi Group	4
 Kirin Holdings	4
 Carlsberg	4
 Unilever	4
 Diageo	4
 Nestle	4
 Starbucks	4
 JDE Peet's	4
 Primo Water	4
 Keurig Dr Pepper	4
 Red Bull	4
 Molson Coors	3
 Lotte Chilsung	3
 Sapporo	3
 AB InBev	3
 Heineken	3
 PepsiCo	3
 UBL	3
 Royal Unibrew	3
 Nongfu Spring	3
 San Miguel	3
 CCU	3
 CRB	3
 Danone	3
 ThaiBev	3
 Coca-Cola	3
 Constellation Brands	3
 Anadolu Efes	3
 Britvic	3
 Tsingtao Brewery	2
 Boston Beer	2
 HiteJinro	2
 Monster Beverage	2

Πίνακας 7. Βαθμολογίες εταιρειών στον κλάδο των ποτών με το σύστημα της GlobalData.

(Πηγή: <https://www.globaldata.com/esq>)

Η δεξιά στήλη του πίνακα δείχνει τη συνολική βαθμολογία που απέσπασε κάθε εταιρεία σε σχέση με τις άλλες εταιρείες του ίδιου κλάδου. Οι δύο εταιρείες που απέσπασαν τη βαθμολογία πέντε βρίσκονται στη κορυφή στον τομέα των ποτών, ενώ οι εταιρείες που συγκέντρωσαν βαθμολογία δύο φαίνεται να είναι ευάλωτες και να έχουν μείνει πίσω στις εξελίξεις. Η κατάταξη των εταιρειών έγινε με βάση τις αποδόσεις των εταιρειών σε 10 θεματικές που έχουν τη μεγαλύτερη σημασία στον τομέα των ποτών. Το σύστημα θεματικών ερευνών της GlobalData αποδεδειγμένα καταφέρνει να εντοπίσει έγκαιρα σημαντικά θέματα, δίνοντας έτσι την δυνατότητα στις εταιρείες να προχωρήσουν στις σωστές κινήσεις και στις σωστές επενδύσεις για να μπορέσουν να εξασφαλίσουν σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

- **Vigeo – Eiris**

Το σύστημα βαθμολόγησης ESG της Vigeo – Eiris μετράει την απόδοση των εταιρειών σε 38 διαφορετικά κριτήρια, που έχουν τεθεί σε ισχύ περισσότερο από 10 χρόνια, παρέχοντας ουσιαστικά ένα μεγάλο ιστορικό δεδομένων απόδοσης. Τα κριτήρια έχουν προκύψει από διάφορους παγκόσμιους κανόνες και πρότυπα και η κλίμακα βαθμολόγησης που χρησιμοποιείται είναι από 0 έως 100. (Vigeo – Eiris Methodology document, 2022).

- **ISS – Oekom**

Το σύστημα βαθμολόγησης ISS – Oekom μετράει την απόδοση σε ESG κάνοντας χρήση 100 περίπου κριτηρίων. Η βαθμολογία της ελεγχόμενης επιχείρησης σταθμίζεται σύμφωνα με το πόσο επιβλαβής είναι ο κλάδος στον οποίο ανήκει η επιχείρηση, σε θέματα ESG. Όσο υψηλότερου κινδύνου σε ESG είναι ο κλάδος στον οποίο ανήκει η ελεγχόμενη εταιρεία, τόσο μεγαλύτερο είναι και το όριο απόδοσης που ζητείται να επιτύχει. Παράδειγμα, ο κλάδος εξόρυξης πετρελαίου είναι πολύ υψηλότερου κινδύνου από αυτόν του λιανεμπορίου, οπότε από μια εταιρεία εξόρυξης πετρελαίου θα απαιτηθεί να πετύχει μεγαλύτερο βαθμό απόδοσης, από μια άλλη στον ίδιο τομέα του λιανεμπορίου, ώστε να καταφέρει τελικά να αποσπάσει το ίδιο σκορ σε ESG. Η βαθμολογία της ISS – Oekom έχει 12 κλίμακες από την χαμηλότερη που είναι το D- έως την καλύτερη που είναι το A+ (Methodology: ISS - Oekom Corporate Rating, 2022)

- **Thomson Reuters**

Το σύστημα βαθμολόγησης του Thomson Reuters ESG Scores μετράει την απόδοση ESG μιας εταιρείας σε δέκα θεματικές, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις εκπομπές αερίων, την καινοτομία κ.α. Παρέχει σκορ μέτρησης τόσο σε ποσοστά, όσο και σε βαθμούς μιας κλίμακας που ξεκινά από D- και φτάνει στην κορυφή με το A+ και οι βαθμολογίες του είναι παγκοσμίως διαθέσιμες. (Thomson Reuters, 2021)

3. Ενωσιακή Νομοθεσία

Έχει αρχίσει μια δεκαετία μεγάλων αλλαγών στο επιχειρηματικό γίγνεσθαι, με την πανδημία μάλιστα να επιταχύνει τις αλλαγές, οδηγώντας σε ένα περιβάλλον με νέες ευκαιρίες αλλά και διαφορετικούς κινδύνους. Οπότε και οι αλλαγές στην ευρωπαϊκή νομοθεσία για να προλάβει τις εξελίξεις, θεωρούνται επιβεβλημένες. Οι σημαντικές αλλαγές τα δύο τελευταία έτη 2021-2022, που θα αναλυθούν παρακάτω είναι οι εξής:

- Τροποποίηση της οδηγίας NFRD για την υποβολή μη χρηματοοικονομικών εκθέσεων, από τη νέα οδηγία Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας και το νέο ευρωπαϊκό πρότυπο αναφοράς της βιωσιμότητας.
- Αναθεώρηση της Οδηγίας για την Εταιρική Διακυβέρνηση με μετάβαση στην Βιώσιμη Εταιρική Διακυβέρνηση, η οποία βρίσκεται σε διαβούλευση.
- Νέα οδηγία της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού της ΕΕ για υποχρεωτική δέουσα επιμέλεια στην αλυσίδα αξίας που θα τροποποιήσει την οδηγία της ΕΕ 2019/1937.
- Η ταξινόμια για κλίμα, φορολογία και ανθρώπινα δικαιώματα στην ΕΕ (EU Taxonomy).
- Νέος κανονισμός υποβολής εκθέσεων SFDR για Βιώσιμη χρηματοδότηση.

3.1 Η νέα οδηγία για αναφορά των μη χρηματοοικονομικών εκθέσεων Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) που τροποποιεί την NFRD

Η σημασία θέσπισης κοινών προτύπων Αξιολόγησης, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με σαφή προσδιορισμό των βιώσιμων δραστηριοτήτων θεωρείται πλέον απαραίτητη, για να μπορέσει να υπάρξει μεγαλύτερη σύγκριση στα αποτελέσματα αξιολόγησης που προκύπτουν από τη χρήση κριτηρίων ESG που χρησιμοποιούν οι εταιρείες αλλά και για να προχωρήσει η εναρμόνιση της αγοράς σε κοινούς ορισμούς και κανόνες για την εταιρική βιωσιμότητα και υπευθυνότητα.

Υπό αυτή την οπτική γωνία, στις 21/6/2022, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατέληξαν σε μία προκαταρκτική συμφωνία επί της πρότασης που είχε θέσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για νέα Οδηγία Υποβολής Εκθέσεων Βιωσιμότητας από τις εταιρίες, γνωστή ως Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). Η οδηγία CSRD τροποποιεί την υπάρχουσα κοινοτική Οδηγία 2014/95/ΕΕ για τη Μη Χρηματοοικονομική Αναφορά γνωστή ως Non Financial Reporting Directive (NFRD), η οποία θέσπιζε κανόνες για τη γνωστοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών και η οποία με την σειρά της είχε τροποποιήσει την Λογιστική Οδηγία 2013/34/ΕΕ, που είχε καταργήσει την Οδηγία 2006/43/ΕΚ.

Η εν ισχύ ακόμα Οδηγία NFRD του 2014 προβλέπει ότι, οι κανόνες αναφοράς για μη χρηματοοικονομική πληροφόρηση ισχύουν μόνο για τις μεγάλες επιχειρήσεις δημοσίου συμφέροντος, που έχουν πάνω από 500 υπαλλήλους και συμπεριλαμβάνουν τις εισηγμένες εταιρίες στην χρηματιστηριακή αγορά, τις τράπεζες, τις ασφαλιστικές εταιρίες και άλλες επιχειρήσεις, όπως αυτές ορίζονται από τις αρχές κάθε χώρας, ως δημοσίου συμφέροντος. Οι πληροφορίες τις οποίες πρέπει να δημοσιεύσουν οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις αφορούν κυρίως θέματα για το περιβάλλον, την κοινωνία, όπως η ίση μεταχείριση των εργαζομένων, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η καταπολέμηση της διαφθοράς και της δωροδοκίας και τέλος θέματα διοίκησης, όπως είναι η ύπαρξη ποικιλομορφίας στα διοικητικά συμβούλια των επιχειρήσεων, όσον αφορά ηλικία, φύλο, μορφωτικό επίπεδο. Η οδηγία NFRD σήμερα καλύπτει περίπου 11.700 μεγάλες εταιρίες σε ολόκληρη την ΕΕ.

Το βασικό σχέδιο της νέας οδηγίας CSRD είναι πολύ πιο αυστηρό σε σχέση με την προηγούμενη οδηγία NFRD και εισάγει, επέκταση της υποχρεωτικότητας συμμόρφωσης και δημοσιοποίησης, ελέγχους των αναφερόμενων πληροφοριών από ανεξάρτητο τρίτο φορέα και πιστοποίηση για τις μη ευρωπαϊκές εταιρίες, που θα προέρχεται είτε από ευρωπαϊό ελεγκτή, είτε από ελεγκτή σε τρίτη χώρα, λεπτομερείς υποχρεώσεις σύμφωνα με το νέο ευρωπαϊκό πρότυπο αναφοράς βιωσιμότητας και τέλος ψηφιακές δημοσιοποιήσεις, επιδιώκοντας τη μέγιστη δυνατή διαφάνεια. Οι λεπτομερείς υποχρεώσεις θα περιέχουν ποιοτικά στοιχεία, όπως ο κοινωνικός αντίκτυπος και ποσοτικά στοιχεία, ευκαιρίες βιωσιμότητας αλλά και κινδύνους που μπορεί να επηρεάσουν τη λειτουργία της εταιρίας, όπως έλλειψη σε πρώτες ύλες ή σε ενέργεια και τέλος πληροφορίες για τους μακροπρόθεσμους στόχους βιωσιμότητας της εταιρίας και την πρόοδο της, σε ετήσια βάση, σε σχέση με αυτούς.

Σκοπός της νέας οδηγίας CSRD είναι, εκτός από την επιβεβλημένη συγκρισιμότητα των αποτελεσμάτων των εταιρειών, η καταπολέμηση του γνωστού φαινομένου “greenwashing”, δηλαδή της ψευδούς επίκλησης ικανοποίησης κριτηρίων βιωσιμότητας από επιχειρήσεις και επενδύσεις. Φαινόμενο το οποίο δυστυχώς συνιστά σήμερα ένα σοβαρό κίνδυνο για τις παγκόσμιες αγορές αλλά και για τους φερόμενους επενδυτές.

Οι απαιτήσεις της νέας οδηγίας CSRD αφορούν όλες :

- μεγάλες εταιρείες, εισηγμένες και μη εισηγμένες της ΕΕ, οι οποίες πληρούν τουλάχιστον δύο από τα παρακάτω τρία κριτήρια:
 - Έχουν πάνω από 250 εργαζόμενους.
 - Έχουν κύκλο εργασιών καθαρό πάνω από 40 εκατ. ευρώ.
 - Έχουν περισσότερο από 20 εκατ. ευρώ ετήσιο ισολογισμό.
- εταιρείες εκτός ΕΕ, οι οποίες πραγματοποιούν καθαρό κύκλο εργασιών στην 150 εκατ. ευρώ και έχουν μία τουλάχιστον θυγατρική ή ένα υποκατάστημα στην ΕΕ.
- εισηγμένες ΜΜΕ .

Η εφαρμογή της νέας οδηγίας αναμένεται να γίνει σε τρία στάδια:

- Από την 1/1/2024 θα ισχύσει η υποχρέωση για τις επιχειρήσεις που υπαγόταν ήδη στην οδηγία NFRD για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών.
- Από την 1/1/2025 θα ξεκινήσει η υποχρέωση για τις μεγάλες εταιρείες που δεν υπάγονται σήμερα στην οδηγία NFRD.
- Από 1/1/2026 θα ξεκινήσει για τις εισηγμένες μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) και για τα μικρά και μη πολύπλοκα πιστωτικά και ασφαλιστικά ιδρύματα.

Το νέο ευρωπαϊκό πρότυπο βιωσιμότητας που δημιουργείτε στηρίζεται σε πρότυπα που υφίστανται ήδη, αλλά περιλαμβάνει πιο πλήρεις και σαφείς οδηγίες για την εφαρμογή του καθώς και ένα νέο εγχειρίδιο σχετικά με το τι σημαίνει «Βιώσιμο Επιχειρηματικό Μοντέλο». Μεταξύ των διεθνών προτύπων, που στηρίζεται το νέο ευρωπαϊκό πρότυπο βιωσιμότητας, είναι το πιο διαδεδομένο πρότυπο αναφοράς επιδόσεων βιωσιμότητας το GRI, αλλά και τα εξίσου σημαντικά πρότυπα όπως το IIRC, το SASB, αλλά και το AA1000SES που είναι ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία για ανάπτυξη εσωτερικών διαδικασιών εμπλοκής των συμμετεχόντων που ουσιαστικά αναδεικνύει την διασύνδεση κινδύνων και ευκαιριών στην επιχειρηματική στρατηγική.

Με την συγγραφή του νέου Ευρωπαϊκού Προτύπου Βιωσιμότητας, βάσει των απαιτήσεων της οδηγίας CSRD, έχει επιφορτιστεί η Ευρωπαϊκή Συμβουλευτική Ομάδα για Θέματα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (EFRAG). Τέλος Νοέμβριου του 2022 θα σταλούν προς έγκριση τα πρότυπα στην αρμόδια Επιτροπή της Ε.Ε. Επίσης εργάζεται και προς την κατεύθυνση υλοποίησης του Συμφώνου Βιώσιμης Επιχειρηματικότητας (www.csreurope.org/p4si) συμπράττοντας με επιχειρηματικούς φορείς αλλά και πανεπιστήμια.

3.2 Νέα οδηγία της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού της ΕΕ για υποχρεωτική δέουσα επιμέλεια στην αλυσίδα αξίας που θα τροποποιήσει την οδηγία της ΕΕ 2019/1937.

Η νέα πρόταση κανονισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έχει στόχο την μείωση των επιπτώσεων της κατανάλωσης της ΕΕ, στην αποψίλωση και την υποβάθμιση των δασών. Η νέα οδηγία περιλαμβάνει ακόμα και απαγόρευση διάθεσης συγκεκριμένων βασικών προϊόντων και παραγώγων τους στην αγορά, εάν η απαίτηση για «νόμιμα» και «μηδενικής αποψίλωσης» προϊόντα, δεν μπορεί να επιβεβαιωθεί μέσω δέουσας επιμέλειας. Η απαγόρευση θα ισχύσει για όλους τους φορείς που διαθέτουν στην Ε.Ε. τα σχετικά παράγωγα προϊόντα, συμπεριλαμβανομένων και των ενωσιακών αλλά και μη ενωσιακών εταιρειών. Η οδηγία ουσιαστικά συμπληρώνει τον κανονισμό για τα προϊόντα μηδενικής αποψίλωσης με την καθιέρωση δέουσας επιμέλειας στην αξιακή αλυσίδα σε σχέση με δραστηριότητες που δεν καλυπτόταν. (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022PC0071&from=EN>)

3.3 Η ταξινόμια για κλίμα, φορολογία και ανθρώπινα δικαιώματα στην ΕΕ (EU Taxonomy).

Προκειμένου η Ε.Ε να χρηματοδοτήσει την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και να επιτύχει τον στόχο της να καταστεί κλιματικά ουδέτερη το 2050 ανέπτυξε ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα πολιτικής για τη βιώσιμη χρηματοδότηση. Αυτό το πρόγραμμα περιλαμβάνει το σχέδιο δράσης του 2018 για τη χρηματοδότηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Στον πυρήνα του σχεδίου αυτού βρίσκεται ο κανονισμός ταξινόμησης της ΕΕ (EU Taxonomy). Έτσι η ελληνική λέξη «ταξινόμια» είναι ο νέος όρος αειφορίας της Ε.Ε. Ο πρόσφατος κανονισμός της Ε.Ε. Taxonomy 2020/852 δημοσιεύθηκε τον Ιούνιο του 2020 και τέθηκε σε ισχύ τον Ιούλιο του 2021. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022, 2021).

Ο κανονισμός Taxonomy θεσπίζει τις προϋποθέσεις και το πλαίσιο για τη δημιουργία ενός κοινού, ενοποιημένου συστήματος ώστε να γίνει κατανοητό το τι θεωρείτε περιβαλλοντικά βιώσιμη οικονομική δραστηριότητα. Έτσι ο κανονισμός Taxonomy γίνεται ένα πράσινο εργαλείο διαφάνειας, που βοηθά στην αποκάλυψη ψευδών οικολογικών ταυτοτήτων και διευκολύνει τις βιώσιμες επενδύσεις ή τις επενδύσεις με κριτήρια ESG. Εισάγει υποχρεώσεις γνωστοποίησης σε εταιρείες και επενδυτές που οι δραστηριότητες τους ευθυγραμμίζονται με την Ταξινόμηση. Αυτή η γνωστοποίηση βοηθά στη σύγκριση των εταιρειών και των επενδυτικών τους χαρτοφυλακίων. Η Ταξινόμηση καλύπτει όλες τις επιχειρήσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της NFRD, το οποίο θα μετατραπεί σε CSRD από το 2023 και όλους τους συμμετέχοντες στις χρηματοπιστωτικές αγορές που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της SFDR. Η υποβολή εκθέσεων καλύπτει τις ελάχιστες διασφαλίσεις που θεσπίζονται στο άρθρο 18 του κανονισμού Taxonomy, που αφορούν τις διαδικασίες των εταιρειών για την ευθυγράμμιση με τις κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές εταιρείες και τις κατευθυντήριες αρχές των Ηνωμένων Εθνών για τις εταιρείες και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Ο κανονισμός δεν επιβάλλει ουσιαστικές υποχρεώσεις στις επιχειρήσεις πέρα από τις απαιτήσεις για δημοσίευση εκθέσεων ώστε να μπορούν οι επενδυτές να χρησιμοποιούν τις πληροφορίες των εκθέσεων στην κατανομή κεφαλαίων στις εταιρείες. Στην δημοσίευση εκθέσεων, οι εταιρείες υποχρεούνται να προσδιορίσουν τις δυσμενείς επιπτώσεις που μπορεί να εμφανιστούν σε όλες τις δραστηριότητες και τις αξιακές αλυσίδες τους, ώστε να συμβάλλουν στην περαιτέρω ενημέρωση των επενδυτών. (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32020R0852>)

3.4 Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2019/2089, που τροποποίησε τον κανονισμό της ΕΕ 2016/1011 όσον αφορά τους δείκτες αναφοράς της ΕΕ για την κλιματική μετάβαση.

Ο Κανονισμός της ΕΕ 2019/2089, της 27ης Νοεμβρίου του 2019, τροποποίησε τον κανονισμό της ΕΕ 2016/1011 όσον αφορά τους δείκτες αναφοράς της ΕΕ για την κλιματική μετάβαση και τους δείκτες αναφοράς ευθυγραμμισμένους με το Παρίσι της ΕΕ, καθώς και το περιεχόμενό και τη μορφή των απαιτήσεων δημοσιοποίησης.

Ο κανονισμός ΕΕ 2016/1011 θέσπισε ενιαίους κανόνες για δείκτες αναφοράς χαμηλών εκπομπών άνθρακα στην Ε.Ε. που χρησιμοποιούνταν από τα επενδυτικά χαρτοφυλάκια και τα προϊόντα που πωλούνται διασυνοριακά. Επειδή όμως, στην αγορά εμφανίστηκαν διάφορες κατηγορίες δεικτών χαμηλών εκπομπών άνθρακα, με διάφορους βαθμούς φιλοδοξίας και αποκλίνουσες τελικά μεθοδολογίες συγκριτικής αξιολόγησης, που είχαν ως αποτέλεσμα τον κατακερματισμό της εσωτερικής αγοράς, θεωρήθηκε αναγκαία η τροποποίηση του. Το πρόβλημα εντοπίστηκε ιδιαίτερα στο ότι δεν ήταν σαφές στους χρήστες ποιοι δείκτες αναφοράς είναι δείκτες χαμηλών εκπομπών άνθρακα, ευθυγραμμισμένοι με τους στόχους της Συμφωνίας του Παρισιού και ποιοι είναι δείκτες που στοχεύουν αποκλειστικά στη μείωση του ανθρακικού αποτυπώματος σε ένα επενδυτικό χαρτοφυλάκιο.

Προκειμένου να διατηρηθεί τελικά η εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, προς όφελος των επενδυτών, τροποποιήθηκε ο κανονισμός ΕΕ 2016/1011 με τον ΕΕ 2019/2089 θέτοντας ένα νέο πλαίσιο που καθορίζει ξεκάθαρα τις ελάχιστες απαιτήσεις των δεικτών αναφοράς της ΕΕ για την κλιματική μετάβαση - «EU Climate Transition» και των δεικτών αναφοράς που είναι ευθυγραμμισμένοι με το Παρίσι της ΕΕ - «EU Paris» καθώς και το περιεχόμενό και τη μορφή των απαιτήσεων δημοσιοποίησης σε (ESG) με στόχο την βελτίωση της διαφάνειας και της σύγκρισης των πληροφοριών.

3.5 Νέος Κανονισμός υποβολής εκθέσεων SFDR για Βιώσιμη χρηματοδότηση Sustainable Finance Disclosures Regulation (SFDR)

Ο Κανονισμός 2019/2088 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί Γνωστοποιήσεων αειφορίας στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών γνωστός ως «SUSTAINABLE FINANCE DISCLOSURES REGULATION» (SFDR), θέτει νέους κανόνες γνωστοποιήσεων ESG που εφαρμόζονται σε ένα ευρύ φάσμα συμμετεχόντων στη χρηματοπιστωτική αγορά, με στόχο τη βελτίωση των γνωστοποιήσεων στους τελικούς επενδυτές. Η έναρξη εφαρμογής του SFDR έγινε στις 10 Μαρτίου του 2021 και οι απαιτήσεις SFDR συνδέονται με εκείνες που υπάγονται στην Ταξινόμηση της ΕΕ.

Σκοπός του Κανονισμού είναι να καθορίσει κανόνες, οι οποίοι πρέπει να τηρούνται από τους συμμετέχοντες στις αγορές, όπως είναι οι οργανισμοί επενδύσεων και χαρτοφυλακίων, οι ασφαλιστικές εταιρείες που διαθέτουν επενδυτικά προϊόντα, οι εταιρείες που παρέχουν συνταξιοδοτικά προϊόντα και οι χρηματοοικονομικοί σύμβουλοι. Οι κανόνες αφορούν την διαφάνεια στον τρόπο ενσωμάτωσης των κινδύνων βιωσιμότητας και στην εξέταση των δυσμενών επιπτώσεων βιωσιμότητας κατά την διαδικασία λήψης επενδυτικών αποφάσεων.

Σύμφωνα με τον κανονισμό SFDR, όλοι οι συμμετέχοντες στην αγορά είναι υποχρεωμένοι να δημοσιεύουν δήλωση, σχετικά με τις πολιτικές δέουσας επιμέλειας που εφαρμόζουν για τις δυσμενείς επιπτώσεις που προκαλούν οι επενδυτικές αποφάσεις τους στους παράγοντες αειφορίας. Παράλληλα, η δημοσίευση της δήλωσης αυτής είναι υποχρεωτική για τις εταιρείες που το δυναμικό τους ξεπερνά τους 500 εργαζομένους. Τέλος η Επιτροπή πρέπει στο επόμενο διάστημα να εγκρίνει ρυθμιστικά τεχνικά πρότυπα (RTS), σχετικά με τους δείκτες βιωσιμότητας όσον αφορά τα διάφορα είδη δυσμενών επιπτώσεων καθώς και να ορίσει προσυμβατικές και περιοδικές γνωστοποιήσεις. (SFDR, 2022)

3.6 Η Ομάδα Τεχνικών Εμπειρογνομώνων για τη Βιώσιμη χρηματοδότηση (TEG)

Η Ομάδα Τεχνικών Εμπειρογνομώνων για τη Βιώσιμη χρηματοδότηση (TEG) συστάθηκε το 2018, ώστε να γίνει αρωγός στο έργο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εφαρμογή του νέου κανονισμού για τα ελάχιστα πρότυπα για κλιματική μετάβαση της ΕΕ και των νέων ενωσιακών δεικτών αναφοράς ευθυγραμμισμένων χαμηλών εκπομπών άνθρακα σύμφωνα με τη συμφωνία του Παρισιού, καθώς επίσης και της μορφής και του περιεχομένου των απαιτήσεων δημοσιοποίησης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε τον Μάιο του 2018, την πρόταση κανονισμού για τη θέσπιση δύο τύπων αναφοράς ανθρακούχων εκπομπών και την απαίτηση δημοσιοποίησης κριτηρίων και η TEG δημοσίευσε την τελική της έκθεση στις 30 Σεπτεμβρίου του 2019 και στη συνέχεια ακολούθησε ένα εγχειρίδιο που συνέταξε τον Δεκέμβριο του 2019. Το Εγχειρίδιο ξεκινά με την αποσαφήνιση του 7% μείωση κατά μέσο όρο των αερίων του θερμοκηπίου (GHG) ετησίως, σε επίπεδο χαρτοφυλακίου ή εταιρείας. Συνεχίζει με τεχνικές εκτίμησης καθώς και την σχετική ταξινόμηση. Και τέλος, διευκρινίζει τα θέματα δημοσιοποίησης ESG. Το έργο της TEG ήταν να συντάξει ένα Εγχειρίδιο με τον πιο προσιτό τρόπο. (TEG, 2022)

3.7 Ευρωπαϊκές εποπτικές αρχές (ESAs)

Οι τρεις Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές του χρηματοπιστωτικού συστήματος, γνωστές ως ESAs, είναι η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών - European Banking Authority (EBA), η Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων - European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA) και η Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών - European Securities and Markets Authority (ESMA). Φυσικά δεν διαθέτει μόνο η Ευρώπη εποπτικές αρχές, αλλά τέτοιου είδους αρχές υπάρχουν παντού στο παγκόσμιο στερέωμα, ένας τέτοιος οργανισμός είναι και ο Διεθνής Οργανισμός Εποπτικών Αρχών Κεφαλαιαγοράς ο IOSCO.

Το έργο των ESAs επικεντρώνεται στο να παρακολουθούν και να προωθούν την εναρμόνιση του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην ΕΕ, αλλά και να αξιολογούν τυχόν κινδύνους όταν παρουσιάζονται. Κινούμενες μάλιστα προς αυτή την κατεύθυνση, οι ESAs ανέπτυξαν ενιαία εγχειρίδια κανόνων που χρησιμοποιείται ως πρότυπα από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και μεριμνούν για την εφαρμογή τους ώστε να διασφαλιστεί η αρχή της ίσης μεταχείρισης.

Συγκεκριμένα το έργο της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών (EBA) είναι να εξασφαλίσει ένα ικανοποιητικό επίπεδο προληπτικής ρύθμισης και εποπτείας του ευρωπαϊκού τραπεζικού τομέα ώστε να επιτευχθεί η εύρυθμη λειτουργία του καθώς και η χρηματοπιστωτική σταθερότητα σε όλα τα κράτη της ΕΕ. Η EBA παράγει τακτικές εκθέσεις εκτίμησης κινδύνου κατά την αξιολόγηση του ευρωπαϊκού τραπεζικού τομέα και διενεργεί πανευρωπαϊκές ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων. Μεταξύ των άλλων η EBA διερευνά και επισημαίνει την ανεπάρκεια εφαρμογής της νομοθεσίας της ΕΕ από τις εθνικές αρχές και παρέχει συμβουλές στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, και στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων (EIOPA) εποπτεύει τις ασφαλιστικές και συνταξιοδοτικές αγορές, για να εντοπίσει τις παραλήψεις αλλά και τους κινδύνους, με σκοπό να διασφαλίσει την αρχή της ισότητας αλλά κυρίως της βιωσιμότητας αυτών των αγορών.

Τέλος η Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών (ESMA) έχει ως στόχο την διασφάλιση ότι οι χρηματοπιστωτικές αγορές στηρίζουν και προωθούν την βιώσιμη οικονομία, ενσωματώνοντας κριτήρια ESG στις βασικές τους δραστηριότητες. Η ESMA εργάζεται για την ενημέρωση των κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τη διακυβέρνηση των προϊόντων και τις απαιτήσεις καταλληλότητας. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς εξετάζει επίσης πως οι πάροχοι δεικτών ορίζουν το ESG, μια διαδικασία η οποία δυστυχώς αποδεικνύεται αρκετά περίπλοκη. (ESMA 2022)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

1. Η κατάσταση στην Ελλάδα.

Μετά την ελληνική οικονομική κρίση του 2010, στα χρόνια που ακολούθησαν, η συρρίκνωση των οικονομικών πόρων, η μεγάλη αβεβαιότητα και η ανασφάλεια που δημιουργήθηκε, δυσκόλεψαν την λειτουργία των ελληνικών επιχειρήσεων, μειώνοντας τα κέρδη και αυξάνοντας κατακόρυφα τα κόστη. Έτσι, εταιρείες και επενδυτές αναλώθηκαν στο να καταφέρουν απλά να επιβιώσουν, παρά στο να επενδύσουν και κυρίως στο να επενδύσουν δίνοντας προτεραιότητα στο περιβάλλον και την κοινωνία, θεωρώντας ότι τέτοιου είδους επενδύσεις, απλά θα αυξάνανε τα κόστη. Τελικά το ελληνικό επιχειρείν άντεξε και αφού ξεπέρασε και τον τελευταίο σκόπελο της πανδημίας λόγω COVID, φαίνεται πλέον ότι είναι έτοιμο να αντιμετωπίσει τις σύγχρονες προκλήσεις, ισότιμα με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Η ενσωμάτωση κριτηρίων ESG δείχνει να είναι μονόδρομος, δεδομένης μάλιστα της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, των κεφαλαίων που η Ευρωπαϊκή Ένωση θα διαθέσει στο εγγύς μέλλον για βιώσιμη ανάπτυξη και την γενικευμένη στροφή σε υπεύθυνες δραστηριότητες που προασπίζουν το περιβάλλον και την κοινωνία. Οπότε αντιλαμβάνεται κανείς ότι, αποτελεί πρόκληση αλλά και ταυτόχρονα ευκαιρία για τις ελληνικές επιχειρήσεις να μετασχηματιστούν, για να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητά τους, να προσελκύσουν κεφάλαια και να διασφαλίσουν τελικά την βιωσιμότητά τους.

Οι εκτιμήσεις δείχνουν ότι οι ελληνικές επιχειρήσεις κάνουν βήματα προς το μετασχηματισμό και αρχίζουν δειλά - δειλά να υιοθετούν τα κριτήρια ESG, υπάρχουν βέβαια ήδη, κάποιες εγχώριες εταιρείες που πραγματικά ξεχωρίζουν και θα αναφερθούν πιο κάτω. Στην κατεύθυνση αυτή βοήθησε η πολιτεία με την άμεση υιοθέτηση της ευρωπαϊκής νομοθεσία σε θέματα ESG καθώς και το Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών, το οποίο αναγνωρίζοντας τα πραγματικά οφέλη που προσδίδει η υιοθέτηση αυτών των κριτηρίων, έκδωσε τον δικό της οδηγό ESG, στον οποίο περιγράφει, τι πρέπει να δημοσιεύουν οι εισηγμένες εταιρείες, ανεβάζοντας έτσι ψηλά τον πήχη για τις επιχειρήσεις που συμμετέχουν στο χρηματιστήριο.

Σημειώνεται ότι, το καλοκαίρι του 2021, η ελληνική αγορά απέκτησε τον δικό της χρηματιστηριακό δείκτη ESG, που τον ονόμασε Δείκτη Athex ESG, ο οποίος παρακολουθεί τη χρηματιστηριακή απόδοση των εισηγμένων εταιρειών που υιοθετούν και προβάλλουν πρακτικές σε θέματα ESG. Επίσης, οι ελληνικές τράπεζες στέκονται αρωγοί σε αυτή την κατεύθυνση και έχουν πλέον αρχίσει να χρηματοδοτούν επιχειρήσεις που υιοθετούν κριτήρια ESG και κάποιες από αυτές έχουν εκδώσει και αμοιβαία κεφάλαια, που αξιολογούν επιδόσεις σε ESG, ενώ επενδυτικά ιδρύματα αναπροσαρμόζουν τις τιμές των προϊόντων και των υπηρεσιών τους προς τους πελάτες με ισχυρό προφίλ ESG, γιατί τους θεωρούν βιώσιμους.

Βέβαια παρόλα τα αισιόδοξα μηνύματα, η ελληνική αγορά πρέπει να πούμε ότι είναι στην αρχή του ταξιδιού, ιδιαίτερα στην κατανόηση και στην πλήρη ενσωμάτωση του ESG στις πρακτικές των εταιρειών. Οι περισσότερες δημοσιευμένες εκθέσεις βιωσιμότητας και ESG που κυκλοφορούν, είναι εξωραϊσμένες και ωραιοποιημένες, με μοναδικό στόχο την τυπική κάλυψη του ζητούμενου, χωρίς αναφορά σε κινδύνους και στρατηγική διαχείριση, αποτελώντας περισσότερο αντικείμενο μάρκετινγκ και διαφήμισης, παρά πραγματικής πληροφορίας.

2. Έρευνες και μελέτες για την υιοθέτηση των κριτηρίων ESG από τις ελληνικές επιχειρήσεις.

Σύμφωνα λοιπόν με έρευνες και μελέτες φαίνεται ότι η Ελλάδα δείχνει να ακολουθεί τις διεθνείς και ευρωπαϊκές τάσεις, να προσαρμόζεται και να ενσωματώνει την ευρωπαϊκή νομοθεσία και τα ευρωπαϊκά πρότυπα ESG στην ελληνική νομοθεσία.

Σύμφωνα με την μελέτη των Bizoumi et al (2019), ειδικά, οι ελληνικές εισηγμένες επιχειρήσεις δείχνουν πλήρη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις της Ε.Ε. για υποχρεωτικές γνωστοποιήσεις, σύμφωνα με την οδηγία 2014/95/Ε.Υ. και τα τελευταία χρόνια φαίνονται πιο ενεργές σε θέματα γνωστοποίησης μη χρηματοοικονομικών καταστάσεων και θεωρείτε ότι σε αυτή την κατεύθυνση συνεισέφερε σε μεγάλο βαθμό, το Χρηματιστήριο Αθηνών με τις κατευθυντήριες γραμμές ESG που δημοσίευσε.

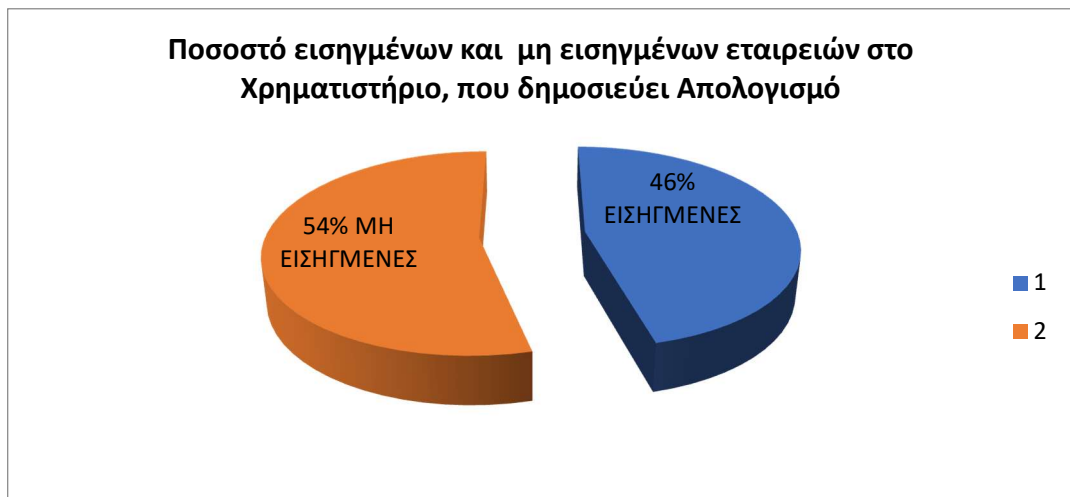
Αντίθετα, η Grant Thornton, από τους μεγαλύτερους οργανισμούς στον κόσμο ανεξάρτητων ασφαλιστικών, φορολογικών και συμβουλευτικών συμβούλων, με παρουσία σε πάνω από 140 χώρες, που διεξήγαγε μια έρευνα, από τον Ιούλιο 2020 έως τον Νοέμβριο 2021, σε 118 ελληνικές εταιρείες οι οποίες εκδίδουν Απολογισμό Εταιρικής Υπευθυνότητας και Βιώσιμης Ανάπτυξης (ESG), διαπίστωσε ότι από το σύνολο των εισηγμένων εταιρειών στο Χρηματιστήριο Αθηνών, μόλις το 42% αυτών δημοσίευσε ετήσιο Απολογισμό ESG για τα έτη 2019 και 2020.

Γράφημα 2. Ποσοστό εισηγμένων εταιρειών του Χρηματιστηρίου Αθηνών που δημοσιεύει ετήσιο Απολογισμό ESG. (Πηγή: https://www.grant-thornton.gr/globalassets/markets/_grc/media/pdfs/qt_esg--sustainability-survey_2021.pdf)

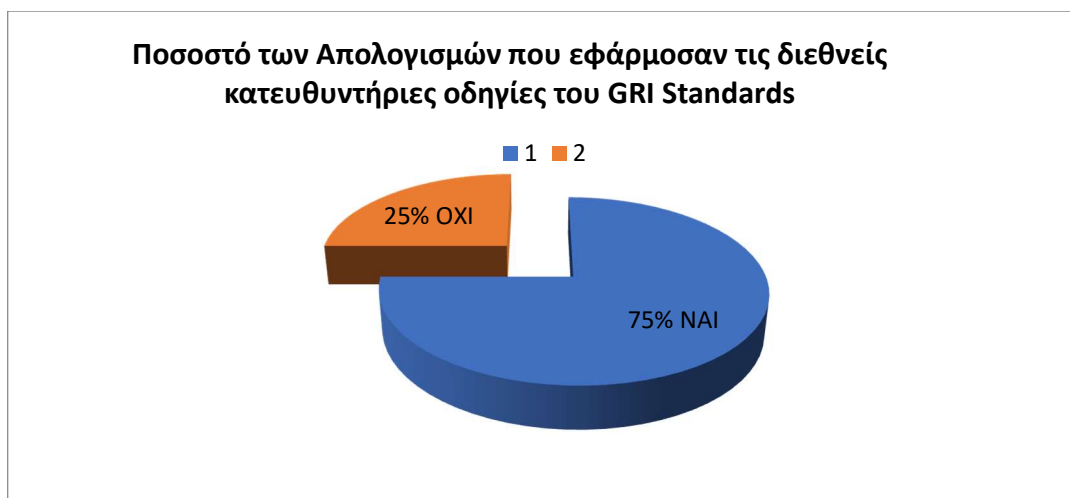
Να διευκρινιστεί σε αυτό το σημείο ότι η έρευνα αφορούσε 118 εταιρείες, από 32 διαφορετικούς κλάδους και ότι στο δείγμα συμπεριλαμβάνονταν όλες οι εισηγμένες επιχειρήσεις στο Χ.Α. και αφορούσε και μη εισηγμένες μεγάλες και μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Μεγάλες δε, θεωρούνται αυτές οι εταιρείες που ο κύκλος εργασιών τους είναι άνω των 50 εκατ. ευρώ και απασχολούν περισσότερους από 250 εργαζομένους.

Επίσης η έρευνα έδειξε ότι μόνο το 46% από τις 118 εταιρείες που δημοσίευσαν απολογισμό για τα έτη 2019 και 2020 είναι εισηγμένες επιχειρήσεις, με το 54% να αφορά μη εισηγμένες και μάλιστα εμφανίζονται 26 επιχειρήσεις που δημοσιεύουν Απολογισμό Βιωσιμότητας, που αντιπροσωπεύουν ένα αξιόλογο ποσοστό που ανέρχεται στο 22% του συνόλου των 118 εταιρειών, να είναι μικρομεσαίες.

Γράφημα 3. Ποσοστό εισηγμένων και μη εισηγμένων εταιρειών στο Χρηματιστήριο Αθηνών, που δημοσιεύει Απολογισμό. (Πηγή: https://www.grant-thornton.gr/globalassets/markets/grc/media/pdfs/qt_esg--sustainability-survey_2021.pdf)

Η έρευνα ανέδειξε επίσης την μεγάλη συμμόρφωση στους Απολογισμούς Βιωσιμότητας που επιδεικνύει η χώρα μας στα διεθνή πρότυπα και τις οδηγίες. Ποσοστό που αγγίζει το 75% των εταιρειών εφάρμοσαν τα διεθνή πρότυπα GRI Standards, ενώ το υπόλοιπο 25% ακολουθούν διαφορετικά πρότυπα όπως UN Global Compact, SDGs κ.ά. ή απλά ενσωματώνουν κάποιες βασικές μόνο κατευθύνσεις των GRI Standards.

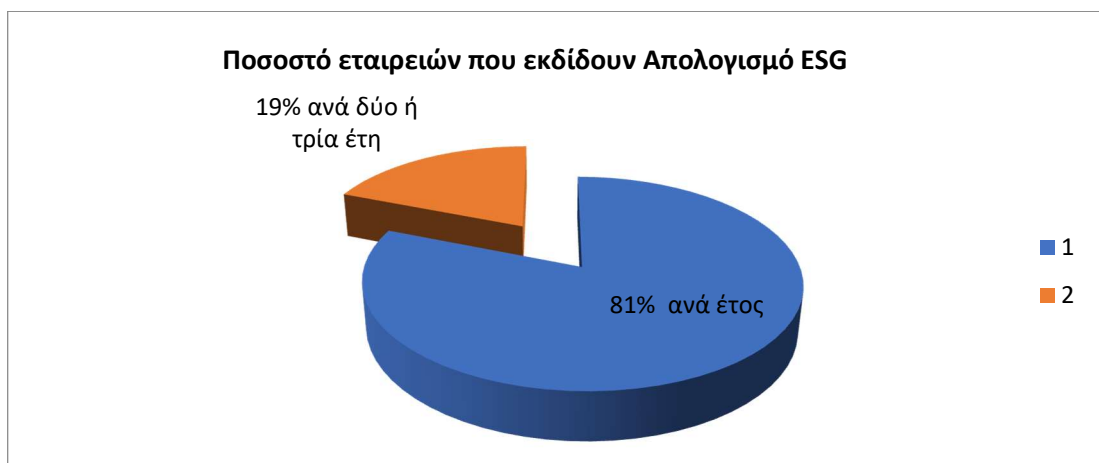
Γράφημα 4. Ποσοστό των απολογισμών που εφάρμοσαν τις διεθνείς κατευθυντήριες οδηγίες του GRI Standards. (Πηγή: https://www.grant-thornton.gr/globalassets/markets/grc/media/pdfs/qt_esg--sustainability-survey_2021.pdf)

Το 82% μάλιστα των επιχειρήσεων κάνουν λόγο και παρουσιάζουν τους Παγκόσμιους Στόχους για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (UN SDGs) στους Απολογισμούς τους, ενώ μόλις το 18% δεν κάνει ουδεμία αναφορά σε αυτούς.

Γράφημα 5. Ποσοστό των εταιρειών που αναφέρονται στους Παγκόσμιους Στόχους SDGs
(Πηγή: https://www.grant-thornton.gr/globalassets/markets/grc/media/pdfs/qt_esg--sustainability-survey_2021.pdf)

Τέλος η τάση που αποτυπώθηκε σε σχέση με την περιοδικότητα της δημοσίευσης των Απολογισμών ESG, δείχνει ότι οι περισσότερες εταιρείες το 81% προτιμούν να αναρτούν σε ετήσια βάση, ενώ μόλις το 19% ανά διετία ή και τριετία. Οι Απολογισμοί των επιχειρήσεων κατά 34% διαθέτουν εξωτερική επαλήθευση, ενώ το 66% δεν διαθέτει. Και τέλος η έρευνα κατέγραψε ότι το 95% των επιχειρήσεων αναρτούν Απολογισμό ESG στις ιστοσελίδες τους και το 39% αναρτούν Απολογισμό ESG στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Γράφημα 6. Ποσοστό των εταιρειών που εκδίδουν Απολογισμό ESG. (Πηγή: https://www.grant-thornton.gr/globalassets/markets/grc/media/pdfs/qt_esg--sustainability-survey_2021.pdf)

Η ωριμότητα των ελληνικών εταιρειών, σε ότι αφορά τη βιώσιμη ανάπτυξη, όπως αυτή παρουσιάζεται από την δημοσιοποίηση ποσοτικών έναντι των ποιοτικών στόχων, βρίσκεται δυστυχώς σε χαμηλά επίπεδα. Ενδεικτική ήταν η 2η έρευνα του Κέντρου Αειφορίας (CSE), που υλοποιήθηκε το Δεκέμβριο του 2021, από το Παρατηρητήριο Εκθέσεων Βιώσιμης Ανάπτυξης, με την υποστήριξη του Ινστιτούτου Εταιρικής Ευθύνης (CRI). Παρατηρήθηκε λοιπόν ότι, μόλις το 21% των εκθέσεων βιώσιμης ανάπτυξης για τα έτη 2019 και 2020 περιλαμβάνει ποσοτικούς στόχους, οι οποίοι σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή, όπως ο μετριασμός των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, ο περιορισμός της κατανάλωσης ενέργειας, η μεγαλύτερη χρήση ΑΠΕ, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι, μόλις μία εταιρεία, που συμμετείχε στην έρευνα, είχε δηλώσει στους στόχους της, την κλιματική ουδετερότητα, τη στιγμή που παγκοσμίως στις εκθέσεις βιωσιμότητας γίνεται σαφής αναφορά, κυρίως για τον εντοπισμό και την μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει ότι στην ελληνική επικράτεια υπάρχει ακόμα αδυναμία ανάλυσης ζητημάτων ESG σε βάθος, με εντονότερο το πρόβλημα να εντοπίζεται στα ζητήματα του περιβάλλοντος. Αποτέλεσμα, οι πληροφορίες να μην μπορεί να είναι συγκρίσιμες μεταξύ διαφορετικών εταιρειών, αλλά και ακόμη και μεταξύ ετών για την ίδια την εταιρεία. Δεν μπορούμε να σημειώσουμε το ίδιο και ως προς τα θέματα της κοινωνίας, διότι όπως δείχνει και μια πρόσφατη έρευνα που διεξήγαγε η ICAP για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ) των ελληνικών επιχειρήσεων, εστιάζοντας στις στρατηγικές των εταιρειών, σε σχέση με την υγειονομική κρίση, επισήμανε ότι οι ενέργειες που καλύπτουν την κοινωνία και το ανθρώπινο δυναμικό, εμφανίζουν ποσοστά 31% και 30% αντίστοιχα για το 2021, στον συνολικό προϋπολογισμό των επιχειρήσεων για τέτοιου είδους δράσεις.

Τέλος να σημειωθεί ότι, όλο και περισσότερες ελληνικές επιχειρήσεις βρίσκονται στο μικροσκόπιο των διεθνών οίκων αξιολόγησης, όμως όπως προκύπτει από τη 2η έρευνα ESG που πραγματοποίησε το Κέντρο Αειφορίας CSE, από τις 110 εταιρείες που εξέδωσαν έκθεση βιώσιμης ανάπτυξης για το 2019 και το 2020, μόλις οι 32 είχαν παρουσία σε ένα ή περισσότερα ESG Ratings, και οι 24 από αυτές, δηλαδή το 75% αν και είναι μέρος του νέου δείκτη ESG του Χ.Α. και η συντριπτική πλειονότητα τους είναι μεγάλες εταιρείες, που αφορούν τους τρεις κλάδους που ηγούνται του ESG στην Ελλάδα, όπως ενέργεια, τράπεζες και τηλεπικοινωνίες, δυστυχώς οι αξιολογήσεις που λαμβάνουν από τους διεθνείς οίκους, τις κατατάσσει σε χαμηλό έως μέτριο επίπεδο.

3. Η προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στις ευρωπαϊκές οδηγίες που αφορούν το ESG.

Όπως έχει προαναφερθεί στις 21/6/2022, το Συμβούλιο της Ε.Ε. και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατέληξαν σε μια προκαταρκτική συμφωνία για την Υποβολή Εκθέσεων Βιωσιμότητας από τις επιχειρήσεις, τη γνωστή Οδηγία CSRD. Η Οδηγία εισήγαγε την υποχρέωση όλων των επιχειρήσεων να υποβάλλουν εκθέσεις σε ζητήματα βιωσιμότητας ESG και αναλύει λεπτομερώς τις απαιτήσεις, αποσκοπώντας στην αύξηση της ποιότητας της πληροφορίας, καθώς και της διαφάνειας των πληροφοριών ώστε τελικά να στηριχθεί η μετάβαση σε μία πιο βιώσιμη οικονομία και όλα αυτά στον απόηχο της Συμφωνίας του Παρισιού για το Κλίμα και της Πράσινης Συμφωνίας της ΕΕ.

Η Ελλάδα με το Ν. 4403/2016 και τη σχετική εφαρμοστική εγκύκλιο που ακολούθησε το 2017, είχε προσαρμοστεί στην προηγούμενη οδηγία της Ε.Ε. την NFRD, σχετικά με τις γνωστοποιήσεις δημοσίευσης των Εκθέσεων Βιωσιμότητας και μάλιστα ο νόμος προβλέπει ήδη ευρύτερη πλαίσιο στις γνωστοποιήσεις και καθορίζει συγκεκριμένες απαιτήσεις ανάλογα με το μέγεθος της κάθε εταιρείας καλύπτοντας, σε μεγάλο βαθμό, τις επερχόμενες απαιτήσεις της νέας ευρωπαϊκής οδηγίας CSRD. Μάλιστα η διευκρινιστική εγκύκλιος του 2017 έθεσε τα στοιχεία που οφείλουν να περιλαμβάνονται στις εκθέσεις διαχείρισης οι εταιρείες, ως ελάχιστη υποχρέωση, καθώς και τα πρότυπα τα οποία θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη, όπως τα πρότυπα GRI, τις αρχές του Οικουμενικού Συμφώνου κ.α. Η μη συμμόρφωση με τις προϋποθέσεις της νομοθεσίας, όταν θα εντοπίζεται από ελέγχους του ΓΕΜΗ, θα οδηγεί στην επιβολή προστίμων. Τα πρόστιμα για την μη-συμμόρφωση με τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας, για τη δημοσιοποίηση μη-χρηματοοικονομικών στοιχείων στην Ελλάδα είναι υψηλά, ανάλογα με αυτά της Ιταλίας, ενώ σε άλλες χώρες είναι ακόμα υψηλότερα και σε άλλες πολύ χαμηλότερα.

Η Ελλάδα έχει θέσει πρόστιμο μέχρι 100.000€ και ποινή φυλάκισης μέχρι 3 έτη

Η Ιταλία έχει θέσει πρόστιμο από 20.000€ - 150.000€.

Η Γερμανία έχει θέσει πρόστιμο υψηλότερα, μεταξύ 10.000.000€ ή 5% του ετήσιου κύκλου εργασιών της επιχείρησης.

Και η Νορβηγία έχει θέσει πρόστιμο 5.000€ για τη μη δημοσιοποίηση στοιχείων και ποινή φυλάκισης μέχρι 2 έτη για μη-ακριβή στοιχεία.

Η ουσιαστική διαφορά με τη νέα ευρωπαϊκή οδηγία εντοπίζεται στο εύρος των στοιχείων που θα συμπεριλαμβάνονται στην Έκθεση του Απολογισμού Βιωσιμότητας της επιχείρησης και στο πρότυπο σύμφωνα με το οποίο θα αναπτύσσεται. Θεωρείτε ότι, είναι θέμα χρόνου η Ελλάδα να προσαρμοστεί και σε αυτή την νέα οδηγία.

Όσο για την οδηγία 2019/2088, γνωστή ως Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία αφορά τις γνωστοποιήσεις αειφορίας στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, προσδοκώντας τις βιώσιμες χρηματοδοτήσεις, τέθηκε σε ισχύ στην Ελλάδα το Μάρτιο του 2021 και αποτελεί σίγουρα μια πολύ σημαντική τομή της Ε.Ε. με σκοπό τον περαιτέρω μετασχηματισμό των αγορών.

Η Ελλάδα είναι γεγονός ότι προσπαθεί με το θεσμικό της πλαίσιο να καλύψει όλα τα ζητήματα ESG που αφορούν το περιβάλλον, την κοινωνία και την διακυβέρνηση. Σε αυτή την κατεύθυνση ψηφίστηκε και το άρθρο 21 του Ν.4604/2019 για χορήγηση «Σήματος Ισότητας», από το αρμόδιο όργανο του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, επιβραβεύοντας τις εταιρείες τόσο του δημόσιου, όσο και ιδιωτικού τομέα που καταφέρνουν να διακρίνονται στην εφαρμογή πολιτικών, ίσης μεταχείρισης και ίσων ευκαιριών στους εργαζομένους τους, γυναίκες και άνδρες, καθώς και στην εφαρμογή πολιτικών πρόληψης για την καταπολέμηση της βίας και της παρενόχλησης. Οι επιχειρήσεις, στις οποίες απονέμετε το «Σήμα Ισότητας», αποστέλλουν κάθε χρόνο, υποχρεωτικά, την απολογιστική έκθεση δράσεων τους και η οποία αξιολογείτε για να διαπιστωθεί αν συνεχίζουν να πληρούν τις προϋποθέσεις για τις οποίες απονεμήθηκε το Σήμα. Σε αντίθετη περίπτωση, το Σήμα Ισότητας, τους αφαιρείτε. Το αρμόδιο όργανο του Υπουργείου δημοσιοποιεί κάθε χρόνο τον κατάλογο των επιχειρήσεων που είναι κάτοχοι του «Σήματος Ισότητας».

Ο εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου για την εταιρική διακυβέρνηση, υιοθετήθηκε στην Ελλάδα, μετά από εισήγηση, τον Ιούλιο του 2020, της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς και εφαρμόστηκε για πρώτη φορά τον Ιούλιο του 2021, έλαβε υπόψιν της τη σχετική Κοινοτική Οδηγία, αλλά και την εμπειρία πολλών συμμετεχόντων κατά την διαδικασία της διαβούλευσης. Το νέο θεσμικό πλαίσιο συμβάλει ουσιαστικά στην αναβάθμιση της εταιρικής διακυβέρνησης (Governance), η οποία συνιστά τον έναν από τους τρεις πυλώνες των κριτηρίων βιωσιμότητας ESG.

Αντιλαμβάνεται κανείς λοιπόν, ότι το θεσμικό πλαίσιο για όλα τα κριτήρια ESG στην Ελλάδα ολοκληρώνεται, αλλά δεν παύει να εμπλουτίζεται συνεχώς, ακολουθώντας πάντα τις ευρωπαϊκές οδηγίες και τα πρότυπα της.

4. Ελληνικό Χρηματιστήριο Αθηνών

Τα χρηματιστήρια πρωταγωνιστούν διεθνώς, με μια σειρά πρωτοβουλιών για την υιοθέτηση των κριτηρίων ESG, βοηθώντας την προσπάθεια των εταιρειών να εναρμονιστούν καθώς είναι φανερό ότι όλο και περισσότεροι θεσμικοί επενδυτές διεθνώς, «έλκονται» από τέτοιου είδους επενδύσεις. Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται και το Χρηματιστήριο Αθηνών. Με την συμμετοχή του από το 2018, στην πρωτοβουλία Sustainable Stock Exchanges (SSE) των Ηνωμένων Εθνών, έκδωσε τον «Οδηγό δημοσιοποίησης μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών», με στόχο να προβάλλει να προωθήσει, να υποστηρίξει, να ενισχύσει και να ομογενοποιήσει τις πρακτικές δημοσιοποίησης πληροφοριών ESG που πρέπει να εφαρμόσουν οι ελληνικές εισηγμένες εταιρείες. Στον οδηγό περιγράφονται οι πληροφορίες που πρέπει να δημοσιεύουν οι εισηγμένες επιχειρήσεις και ο τρόπος υπολογισμού ορισμένων δεικτών. Ο Οδηγός είναι ένα σημαντικό εργαλείο, που παρέχει βοήθεια στις εισηγμένες επιχειρήσεις για να αυξήσουν την επίδοσή τους σε θέματα ESG και για να καταφέρουν να προσελκύσουν επενδυτές. Έχει δομηθεί δε, έτσι ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί και από τις μη εισηγμένες επιχειρήσεις όλων των μεγεθών που συμμετέχουν σε διάφορους κλάδους. Η οδηγός βασίστηκε στα πρότυπα ανά κλάδο του SASB, στις οδηγίες της πρωτοβουλίας GRI, στο CDP και στον Ελληνικό Κώδικα Βιωσιμότητα. Περιλαμβάνει 3 είδη δεικτών, τους βασικούς, που είναι υποχρεωμένες όλες οι εισηγμένες εταιρείες να τους δημοσιεύουν, τους προχωρημένους, που απευθύνονται σε αυτές με πιο προηγμένες γνωστοποιήσεις ESG και τους κλαδικούς που αναφέρονται σε δείκτες που προορίζονται για εταιρείες συγκεκριμένων κλάδων.

Στις 2 Αυγούστου 2021, το Χρηματιστήριο Αθηνών κατά το πρότυπο αρκετών ξένων αγορών έθεσε σε ισχύ το νέο δείκτη ESG τον **Athex ESG**, ο οποίος θα παρακολουθεί την απόδοση των εισηγμένων επιχειρήσεων σε ζητήματα περιβάλλοντος, κοινωνίας και εταιρικής διακυβέρνησης. Αρχικά στον δείκτη εντάχθηκαν 35 εισηγμένες επιχειρήσεις με καλές επιδόσεις σε θέματα ESG, οι οποίες προέκυψαν με βάση τα δημοσιοποιημένα τους στοιχεία τα οποία αναλύθηκαν από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Εκτιμάται δε ότι έως το 2023-2025 οι εταιρείες θα φτάσουν τις 60. Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται οι 35 εταιρείες κατά φθίνουσα σειρά με βάση την τελική ESG βαθμολογία τους.

Β. Μπαρμπούτη

A/A	Μετοχή	Σταθμισμένη Κεφαλαιοποίηση	Βάρος	A/A	Μετοχή	Σταθμισμένη Κεφαλαιοποίηση	Βάρος
1	COCA-COLA HBC AG (ΚΟ)	1,563,411,755	10.00%	19	ΑΔΜΗΕ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ Α.Ε. (ΚΟ)	157,765,104	1.01%
2	ΟΤΕ (ΚΟ)	1,563,410,666	10.00%	20	ΣΑΡΑΝΤΗΣ ΓΡ. (ΚΟ)	136,870,845	0.88%
3	ΑΛΦΑ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΥΜΜ (ΚΟ)	1,563,412,796	10.00%	21	ΝΙΟΧΑΛΟ SA/NV (ΚΑ)	104,268,542	0.67%
4	ΕΥΡΟΒΑΝΚ HOLDINGS (ΚΟ)	1,461,857,836	9.35%	22	ΦΟΥΡΛΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ (ΚΟ)	96,766,101	0.62%
5	ΟΠΑΠ (ΚΟ)	1,453,722,539	9.30%	23	ΕΛΛΗΝ. ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ-Χ.Α. (ΚΟ)	96,249,025	0.62%
6	ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ (ΚΟ)	1,228,206,114	7.86%	24	QUEST ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ (ΚΟ)	92,733,043	0.59%
7	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ (ΚΟ)	1,039,592,066	6.65%	25	ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΘΡΑΚΗΣ (ΚΟ)	78,373,222	0.50%
8	ΔΕΗ (ΚΟ)	711,886,896	4.55%	26	ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΚΡΗΤΗΣ (ΚΟ)	70,779,613	0.45%
9	JUMBO (ΚΟ)	679,434,816	4.35%	27	ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ (ΚΟ)	63,437,965	0.41%
10	ΠΕΙΡΑΙΩΣ FINANCIAL HOLD (ΚΟ)	675,071,263	4.32%	28	ΕΛΒΑΛΧΑΛΚΟΡ (ΚΟ)	63,202,691	0.40%
11	TITAN CEMENT (ΚΑ)	525,224,475	3.36%	29	ΟΛΠ (ΚΟ)	46,519,200	0.30%
12	ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ (ΚΟ)	357,691,544	2.29%	30	CENERGY HOLDINGS (ΚΑ)	28,393,475	0.18%
13	ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ (ΚΟ)	357,651,496	2.29%	31	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΙΣΤΗ (ΚΟ)	22,164,742	0.14%
14	ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ (ΚΟ)	349,774,858	2.24%	32	ΙΑΤΡΙΚΟ ΑΘΗΝΩΝ (ΚΟ)	10,469,380	0.07%
15	LAMDA DEVELOPMENT(ΚΟ)	336,288,966	2.15%	33	ΠΛΑΙΣΙΟ COMPUTERS (ΚΟ)	8,025,122	0.05%
16	ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ (ΚΟ)	323,741,013	2.07%	34	ΑΛΟΥΜΥΛ (ΚΟ)	4,374,097	0.03%
17	ΕΥΔΑΠ (ΚΟ)	201,486,285	1.29%	35	INFORM Π. ΛΥΚΟΣ (ΚΟ)	3,018,107	0.02%
18	ΕΛΛΑΚΤΩΡ (ΚΟ)	158,842,407	1.02%		Κεφαλαιοποίηση Δείκτη	15,634,118,062	100%

Πίνακας 8. Οι 35 πρώτες εταιρείες του Athex ESG.

(Πηγή: <https://www.athexgroup.gr/documents/10180/5665122/GR-ESG+REPORTING+GUIDE/e4f7fa48-d16a-4156-b9da-fbc27282a227>)

Ο δείκτης, σύμφωνα με ανακοίνωση του Χρηματιστηρίου Αθηνών την 1/6/2022, θα εμπλουτιστεί τον προσεχή Οκτώβριο και με άλλες εισηγμένες και θα αναθεωρείται από εδώ και πέρα όχι μία φορά τον χρόνο, όπως ήταν ο αρχικός σχεδιασμός, αλλά κάθε εξάμηνο.

5. Ελληνικός Κώδικας Βιωσιμότητας

Ο Ελληνικός Κώδικας Βιωσιμότητας λειτουργεί ως ένα αναγνωρισμένο πρότυπο αναφοράς μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών το οποίο ουσιαστικά μετρά την απόδοση σε ESG των εταιριών, ενισχύοντας με την θετική και μόνο αξιολόγηση, την ανταγωνιστικότητα τους. Στόχος του Κώδικα είναι να εξασφαλίσουν οι επιχειρήσεις ευνοϊκότερη χρηματοδότηση, να ενδυναμώσουν την εξαγωγική τους δραστηριότητα καθώς και την εξωστρέφεια τους, εντάσσοντας αυτές, σε διεθνή δίκτυα «Υπεύθυνων Προμηθευτών». Ο Ελληνικός Κώδικας Βιωσιμότητας αναπτύχθηκε από τον Quality Net Foundation καθώς και το German Council for Sustainable Development, το 2016 και είναι δομημένος σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα αναφοράς GRI, το United Nations Global Compact, καθώς και τα διαχειριστικά συστήματα ISO:26000, ISO:9000, ISO:14000, ανταποκρινόμενος τελικά στις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών δεδομένων των επιχειρήσεων. Καταφέρει έτσι να ενσωματώνει τις αρχές της Βιώσιμης Ανάπτυξης και της Υπεύθυνης Επιχειρηματικότητας στη λειτουργία των εταιρειών και να συνδέεται ταυτόχρονα με τον Ευρωπαϊκό Κώδικα Βιωσιμότητας.

Όλες οι επιχειρήσεις, οι δημόσιοι φορείς, οι ΟΤΑ και τα ακαδημαϊκά ιδρύματα που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα έχουν την δυνατότητα να συμμετέχουν στον Ελληνικό Κώδικα Βιωσιμότητας, ανεξάρτητα, του μέγεθός τους και του νομικού τους καθεστώ.

Ο Ελληνικός Κώδικας Βιωσιμότητας αναπτύσσεται εφαρμόζοντας διαδοχικά επίπεδα και αποτελείται από 4 πυλώνες και 20 κριτήρια όπως φαίνονται στον παρακάτω πίνακα:

Πυλώνες	Κριτήρια
Στρατηγική	1. Στρατηγική, ανάλυση και δράση
	2. Ουσιαστικότητα
	3. Στοχοθέτηση
	4. Διαχείριση της Αλυσίδας Αξίας (value chain)

Διαδικασία διαχείρισης	5. Υπευθυνότητα
	6. Κανόνες και διαδικασίες
	7. Καταγραφή και παρακολούθηση
	8. Πολιτικές αμοιβών και κίνητρα για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη
	9. Διάλογος με τα ενδιαφερόμενα μέρη
	10. Υπευθυνότητα στα προϊόντα και καινοτομία
Περιβάλλον	11. Χρήση φυσικών πόρων
	12. Διαχείριση πόρων
	13. Εκπομπές αερίων και κλιματική αλλαγή
Κοινωνία	14. Εργασιακά δικαιώματα
	15. Ίσες ευκαιρίες
	16. Απασχόληση
	17. Ανθρώπινα δικαιώματα στην προμηθευτική αλυσίδα
	18. Ενίσχυση τοπικών κοινωνιών
	19. Συμμετοχή σε πρωτοβουλίες και πολιτική επιρροή
	20. Πρόληψη και καταστολή της διαφθοράς

Πίνακας 9. Ο Ελληνικός Κώδικας Βιωσιμότητας αποτελείται από 4 πυλώνες δράσεις οι οποίοι αναλύονται σε 20 κριτήρια. (Πηγή: <https://greekcode.sustainablegreece2020.com/>)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

1. Μελέτη περιπτώσεων ελληνικών εταιρειών

Είναι γεγονός ότι στην Ελλάδα έχουμε πλέον επιχειρήσεις που πραγματικά ξεχωρίζουν τόσο στην χώρα μας, όσο και στο εξωτερικό. Το ελληνικό επιχειρείν, όσο και αν δοκιμάστηκε στο παρελθόν, φαίνεται ότι είναι έτοιμο να αντιμετωπίσει τις σύγχρονες προκλήσεις, ισότιμα με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Αποτελεί επομένως πρόκληση αλλά και ευκαιρία ταυτόχρονα για τις ελληνικές εταιρείες να επενδύσουν στον μετασχηματισμό και στην καινοτομία, ώστε να μπορέσουν να διασφαλίσουν την ανταγωνιστικότητά τους σε διεθνές επίπεδο, την χρηματοδότηση τους από τις τράπεζες και κατά συνέπεια να πετύχουν τους στόχους της βιωσιμότητας. Είναι γεγονός ότι ο ιδιωτικός τομέας καλείται για πρώτη φορά να συμμετάσχει και να συνεισφέρει έμπρακτα πλέον στην επίτευξή της βιωσιμότητας.

Το χρηματιστήριο Αθηνών και οι ελληνικές τράπεζες είναι αρωγοί στις προσπάθειες των εγχώριων επιχειρήσεων. Μάλιστα οι τράπεζες καλούνται με τη σειρά τους να διαδραματίσουν ένα διπλό στόχο, να ενσωματώσουν στις πρακτικές τους βιωσιμότητα όπως κάθε άλλη επιχείρηση και ταυτόχρονα να κατευθύνουν την ενσωμάτωση των άλλων επιχειρήσεων, μέσω του μεσολαβητικού τους ρόλου. Στο πλαίσιο της ευρύτερης στρατηγικής για στήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας και των εταιρειών, καθώς και στην εναρμόνιση με τις Αρχές Υπεύθυνης Τραπεζικής του Περιβαλλοντικού Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών (UNEP FI), οι τράπεζες παρέχουν δραστηριότητες χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης, αλλά και χρηματοδοτήσεις σε επιχειρήσεις, επιβάλλοντας κριτήρια που αφορούν θέματα ESG, με ουσιαστική καθοδήγηση στην υλοποίηση των αναγκαίων επενδύσεων σύμφωνα και με τους Cosma et al. (2020).

Στο νέο δείκτη του Χρηματιστηρίου Αθηνών, Athex ESG Index, συγκαταλέγονται 35 εισηγμένες εταιρείες, οι οποίες επιλέχθηκαν για τις πρακτικές που υιοθετούν σε θέματα ESG. Ο Δείκτης παρακολουθεί την χρηματιστηριακή απόδοση τους. Η αξιολόγηση και η τελική επιλογή των εταιρειών αυτών έγινε μέσω της αξιοποίησης της μελέτης, που είχε διεξάγει το Εργαστήριο Επενδυτικών Εφαρμογών του Ε.Κ.ΠΑ., για το βαθμό υιοθέτησης ESG δράσεων, όπως αυτές καταγράφονται στα δημοσιευμένα στοιχεία μη χρηματοοικονομικής πληροφόρησης των ίδιων των εταιρειών.

Όπως ανακοινώθηκε, οι 35 εισηγμένες εταιρείες που τηρούν τα κριτήρια εισαγωγής είναι οι: ΑΔΜΗΕ, Aegean, Alpha Bank, Αλουμύλ, Βιοχάλκο, Cenergy, Coca-Cola, ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ, ΔΕΗ,, Εθνική Τράπεζα, ΕΛΒΑΛΧαλκός, Ελλάκτωρ, Ελληνικά Πετρέλαια, Ευρωπαϊκή Πίστη, ΕΥΔΑΠ, Eurobank, ΕΧΑΕ, Ιατρικό Αθηνών, Inform Λύκος, JUMBO, Lamda Development, Motor Oil, Μυτιληναίος, Ο.Λ.Π, Ο.Π.Α.Π, Ο.Τ.Ε, Πλαίσιο, Πλαστικά Θράκης, Πλαστικά Κρήτης, Quest, Σαράντης-Fourlis, ΤΕΡΝΑ Ενεργειακή, Titan, και Τράπεζα Πειραιώς.

Σύμφωνα με τους Battiston et al (2021) στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, ως πάροχος κεφαλαίου, έχει ανατεθεί κεντρικός ρόλος στον βιώσιμο μετασχηματισμό της παγκόσμιας οικονομίας. Ο μεγάλος μάλιστα ανταγωνισμός μεταξύ των τραπεζών έχει αναδείξει, σύμφωνα με τους Karyose *et al.* (2017), τη δημιουργία προϊόντων και υπηρεσιών με πολύ διαφορετικά χαρακτηριστικά και διαφορετικές δυνατότητες, προκειμένου να καταφέρουν να ξεχωρίσουν στην αγορά. Προς αυτή την κατεύθυνση η Alpha Bank εκτός από τις χρηματοδοτήσεις της σε επιχειρήσεις με κριτήρια ESG, δημιούργησε το πρώτο επενδυτικό πρόγραμμα με περιβαλλοντικό αντίκτυπο εισάγοντας για πρώτη φορά τις Επενδύσεις με Περιβαλλοντικό Αντίκτυπο (Impact Investments), μέσω των επενδυτικών προϊόντων της, «Structured Notes» που αφορά όχι μόνο τις επιχειρήσεις, αλλά όλους τους πελάτες της που χρησιμοποιούν το Private Banking. Με αυτή της την δράση, οι πελάτες της Alpha Bank, το 2021, χρηματοδότησαν τη φύτευση 17.379 δένδρων στο δάσος του Αρωναίου του Δήμου Κατερίνης.

Σύμφωνα με το δελτίο τύπου της Τράπεζας Eurobank, στις 31-12-2021 ολοκλήρωσε τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της πρώτης της προθεσμιακής κατάθεσης ESG Deposit, που ανήλθε στο ποσό των 200 εκατ. ευρώ, από 50 ελληνικές επιχειρήσεις. Με τα κεφάλαια αυτά η Eurobank θα χρηματοδοτήσει αιεφόρες επενδύσεις και έργα που ενισχύουν τη βιώσιμη ανάπτυξη. Οι ESG Deposits είναι μια σύγχρονη λύση που ενθαρρύνει τις εταιρείες να τοποθετούν ότι πλεονάζον ρευστότητα διαθέτουν σε έργα βιώσιμης ανάπτυξης. Η προθεσμιακή κατάθεση ESG Deposits εντάσσεται στο γενικό στρατηγικό σχεδιασμό της τράπεζας για την ανάπτυξη ESG προϊόντων και υπηρεσιών.

Συγκεκριμένα, η Τράπεζα Πειραιώς υλοποίησε αρκετές συμβάσεις με μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, χρηματοδοτήσεων που ξεπερνούν τα 250 εκατ. ευρώ, μέχρι το 2021, υποστηρίζοντας ενεργά την χαμηλού ανθρακικού αποτυπώματος κυκλική οικονομία, μέσω της μείωσης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και την ορθολογική χρήση πρώτων υλών.

Είναι πολύ σημαντικό οι τράπεζες να λάβουν τις πραγματικές και ουσιαστικές προκλήσεις της βιωσιμότητας υπόψη τους, διότι αν δεν γίνει αυτό και χρησιμοποιούν απλά τους στόχους της μόνο για την προβολή μιας καλύτερης εικόνας, οι πελάτες θα χάσουν την εμπιστοσύνη τους σε αυτές, σύμφωνα με τους Yamane and Kaneko, (2021).

Στη συνέχεια θα αναφερθούν ορισμένες ελληνικές εταιρείες που πραγματικά ξεχωρίζουν στον κλάδο που δραστηριοποιούνται και ταυτόχρονα βρίσκονται σε διαδικασία μετασχηματισμού, πραγματοποιώντας ολοκληρωμένες δράσεις για την βιώσιμη ανάπτυξη τους και μάλιστα κάποιες από αυτές έχουν καταφέρει να χρηματοδοτηθούν από τις ελληνικές τράπεζες με προϊόντα που υιοθετούν κριτήρια ESG.

ALUMINCO A.E. Η εταιρία δραστηριοποιείται από το 1982 έως σήμερα στον σχεδιασμό και παραγωγή αρχιτεκτονικών συστημάτων αλουμινίου, με μεγάλη εξαγωγική δραστηριότητα. Με συνεχείς επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες έχει αναπτύξει εκατοντάδες προϊόντα αλουμινίου. Μάλιστα, η πρώτη ύλη που χρησιμοποιεί, είναι το αλουμίνιο και είναι πλέον 100% ανακυκλώσιμο. Πρόσφατα, πρόσθεσε μια νέα καινοτόμο συλλογή την Skyline από «architect-friendly» συστήματα αλουμινίου χρησιμοποιώντας ως πρώτη ύλη αλουμίνιο που πιστοποιημένα παράγεται από 100% πράσινη ενέργεια. Συγκεκριμένα, παράγεται με ηλεκτρική ενέργεια που προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, κυρίως υδροηλεκτρική.

Μέσω της εμβληματικής πρωτοβουλίας «A Planet to Love» , η εταιρεία ασχολείται με ολοκληρωμένες δράσεις βιωσιμότητας, παράγοντας προϊόντα χαμηλότερου αποτυπώματος CO₂. Η τελευταία απόδειξη του πράσινου προσανατολισμού της Aluminco είναι η ένταξή της στην Περιβαλλοντική Δήλωση Προϊόντος - Environmental Product Declaration (EPD).

Το EPD είναι μια οικολογική σήμανση, που απονέμεται, πιστοποιώντας την περιβαλλοντική επίπτωση, με διαφανή διαδικασία σε όλο τον κύκλο της ζωής των προϊόντων. Το EPD της Aluminco πιστοποιήθηκε κατά τα πρότυπα ISO 14025 και EN 15804 και στηρίχθηκε στη Μελέτη Ανάλυσης Κύκλου Ζωής - Life Cycle Assessment (LCA) σύμφωνα με τα πρότυπα ISO 14040 και ISO 14044, για τέσσερα προϊόντα της εταιρείας που αποτελούν ουσιαστικά και τον κύριο όγκο παραγωγής της. Στόχος, το χαμηλότερο αποτύπωμα CO₂/tn αλουμινίου. Αυτό επιτεύχθηκε με την επαναχρησιμοποίηση – ανακύκλωση των αέριων ρύπων κατά την παραγωγή του αλουμινίου, την παραγωγή ενέργειας από φωτοβολταϊκά πάνελ καθώς επίσης με την χρήση του ανακυκλωμένου αλουμινίου αλλά και την ανακύκλωση όλων των συσκευασιών. Τα τελευταία χρόνια η Aluminco επενδύει συνεχώς και στην βελτίωση των κτιριακών υποδομών της και του μηχανολογικού της εξοπλισμού. Ήδη η ενέργεια που χρησιμοποιεί στην παραγωγή της, το 20% προέρχεται από φωτοβολταϊκή ενέργεια και στόχος της είναι να φτάσει το 30% το 2023 και το 50% το 2030. Με τη σύμπραξη της το 2021 με την Τράπεζα Πειραιώς, για χρηματοδότηση της, η εταιρεία δεσμεύτηκε να συνεχίσει την πορεία της για βιώσιμη ανάπτυξη, θέτοντας στόχους για μεγαλύτερη βελτίωση της ενεργειακής της απόδοσης και για διάθεση στην αγορά νέων καινοτόμων προϊόντων, υψηλής περιβαλλοντικής απόδοσης, με χαμηλό ενεργειακό αποτύπωμα.

BIOΣΕΡ Α.Ε. Είναι μια φαρμακευτική εταιρεία που ιδρύθηκε το 1980, στα Τρίκαλα Θεσσαλίας, εισάγοντας καινοτόμες τεχνολογίες για την παραγωγή ορών στην Ελλάδα. Το κύριο αντικείμενο της σήμερα είναι η παραγωγή φαρμακευτικών παρεντερικών διαλυμάτων και κατέχει ηγετική θέση στην αγορά. Τα τελευταία χρόνια η ΒΙΟΣΕΡ Α.Ε. έχει έντονη εξαγωγική δραστηριότητα σε περισσότερες από 20 χώρες, σε 4 ηπείρους και παράλληλα επενδύει σε νέες γραμμές παραγωγής και χώρους αποθήκευσης. Η εταιρεία επιπλέον επενδύει και στον τομέα της Έρευνας και Ανάπτυξης (R&D) ώστε να μπορέσει να κατασκευάσει νέα φαρμακευτικά σκευάσματα. Η εταιρεία, συνεχίζοντας την επιδίωξη της για βιώσιμη ανάπτυξη, υπέγραψε συμφωνία χρηματοδότησης με την Τράπεζα ΠΕΙΡΑΙΩΣ, για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσής της, για την μείωση των αερίων ρύπων που εκπέμπει και για την εκπαίδευση του προσωπικού της σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας καθώς και προστασίας του περιβάλλοντος.

CAMPUS. Η εταιρεία είναι μέλος του Ομίλου ΕΒΡΟΦΑΡΜΑ και εξειδικεύεται στην παραγωγή νωπού αγελαδινού γάλακτος από αγελάδες που εκτρέφονται σε ιδιόκτητες περιοχές υψηλής βιολογικής αξίας και στεγάζονται σε πρότυπες εγκαταστάσεις. Επίσης έχει δημιουργήσει το «cluster κτηνοτρόφων», που ουσιαστικά είναι ένα είδος συνεταιρισμού με νέους κτηνοτρόφους από το χωριό Μέστη της Αλεξανδρούπολης, που η εταιρεία ανέλαβε τη στέγαση και τη σίτιση κοπαδιών ορισμένων κτηνοτρόφων και εκείνοι διαθέτουν στην εταιρεία το παραγόμενο γάλα. Το μοντέλο αυτό αποδίδει αρκετά ικανοποιητικά και για τις δύο πλευρές κι έτσι το «cluster κτηνοτρόφων» αποτελεί ένα μοναδικό μοντέλο στην εγχώρια αγορά που προωθεί την αύξηση της ελληνικής παραγωγής αγελαδινού γάλακτος. Το όραμα του Ομίλου είναι να προσφέρει ποιοτικά προϊόντα γάλακτος, έχοντας τον πλήρη έλεγχο των πρώτων υλών, ακολουθώντας διαδικασίες καθετοποιημένης παραγωγής.

Η εταιρεία CAMPUS προχώρησε σε συμφωνία χρηματοδότησης από την Τράπεζα Πειραιώς, δεσμευόμενη για βιώσιμη ανάπτυξη, θέτοντας στόχους όπως η εκπαίδευση του προσωπικού σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των εγκαταστάσεων της, η μείωση της χρήσης νερού και τέλος η μεγάλη μείωση εκπομπής αερίων ρύπων των δραστηριοτήτων της. Όλες οι κοπριές και τα οργανικά απόβλητα αποστέλλονται σε όμορες εγκαταστάσεις παραγωγής βιοαερίου για την παραγωγή πράσινης ηλεκτρικής και θερμικής ενέργειας.

Το υγρό και στερεό κλάσμα, που μένει, καθότι είναι ήδη παστεριωμένο, χρησιμοποιείται τόσο από τους συνεργαζόμενους αγρότες για την λίπανση οργανικά των χωραφιών, αντικαθιστώντας έτσι τη χρήση ανόργανων λιπασμάτων, όσο και από τους συνεργαζόμενους προμηθευτές για την παραγωγή ζωοτροφών. Όλο αυτό το μοντέλο διαχείρισης αποβλήτων, παραγωγής ανανεώσιμης ενέργειας, οργανικής λίπανσης και παραγωγής ζωοτροφών, είναι σίγουρα ένα σπουδαίο παράδειγμα πράσινης κυκλικής οικονομίας και αειφορίας.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΕΙΑ Α.Ε. Είναι ένα όμιλος εταιρειών, ο οποίος δραστηριοποιείται στον τομέα των γαλακτοκομικών προϊόντων, των φυτικών ροφημάτων και επιδορπίων, των χυμών και αναψυκτικών και έχει παρουσία στην Ελλάδα και σε άλλες 47 χώρες στον κόσμο. Η έδρα της επιχείρησης βρίσκεται στα Τρίκαλα και ο όμιλος προέκυψε από την συγχώνευση του τυροκομείου Τυράς, της γαλακτοβιομηχανίας Όλυμπος και Ροδόπη. Τον Απρίλιο του 2022 η εταιρεία εξαγόρασε την γαλακτοβιομηχανία Αγνό, ενώ πριν λίγες μέρες εξαγόρασε και το 49% της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων «Κουρούσις» στην Κύπρο. Μέσα στο 2020 η εταιρεία είχε εξαγοράσει την εταιρεία παραγωγής ανθρακούχου φυσικού μεταλλικού νερού Δουμπιά καθώς και την εταιρεία αναψυκτικών Κλιάφα.

Η εταιρεία Ελληνικά Γαλακτοκομεία ανταποκρινόμενη στην προσήλωση της για βιώσιμη ανάπτυξη έχει υιοθετήσει κανόνες και πλαίσιο για περιβαλλοντική και κοινωνική πολιτική και τέλος για εταιρική διακυβέρνηση.

Η περιβαλλοντική πολιτική της εταιρείας εστιάζει : Στην διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων με αναερόβια επεξεργασία για παραγωγή βιοαερίου στις εγκαταστάσεις της, που διαθέτει από το 2008, εξοικονομώντας έτσι φυσικούς πόρους και μειώνοντας το αποτύπωμα του CO₂. Στην συλλογή και την ανακύκλωσή όλων των συσκευασιών και μάλιστα το 2020 σε συνεργασία με την εταιρεία «Ανταποδοτική Ανακύκλωση», προχώρησε σε μια πρωτοβουλία που έχει στόχο να ενισχύσει την προώθηση και την ανάπτυξη της ανακύκλωσης σε όλη τη χώρα. Στην μείωση της κατανάλωσης νερού με τη βοήθεια της συλλογής και της επαναχρησιμοποίησης των ανακυκλωμένων όμβριων υδάτων. Στην εξοικονόμηση ενέργειας, με την ένταξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο συνολικό μίγμα ενέργειας που καταναλώνει η εταιρεία, με την χρήση ηλιακών συλλεκτών για την θέρμανση νερού και τέλος με την αντικατάσταση όλων των παλαιών λαμπτήρων με νέους LED. Στην συνεχή εκπαίδευση των εργαζομένων σε περιβαλλοντικά θέματα, αλλά και στη συνεχή έρευνα και καινοτομία. Στο πλαίσιο αυτό της παραγωγής βιολογικών προϊόντων, η ΟΛΥΜΠΟΣ διεξήγαγε ερευνητικό έργο, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και το Ινστιτούτο Κτηνοτροφικών Φυτών του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού «ΔΗΜΗΤΡΑ» στο ΕΘΙΑΓΕ, με στόχο τη μελέτη της καλλιέργειας μη γενετικά τροποποιημένων πρωτεϊνούχων κτηνοτροφικών φυτών. Από το 2001 η εμφιάλωση του γάλακτος της εταιρείας γίνεται σε pet διαφανή φιάλη.

Η εταιρεία αποτελεί την πρώτη ελληνική εταιρεία που εισήγαγε στην ελληνική αγορά την βιοπαραγόμενη συσκευασία r-PET στο μπουκάλι των χυμών της. Ουσιαστικά πρόκειται για μπουκάλι που το 30% της προέρχεται από ανακυκλωμένο - recycled PET (r-PET), δηλαδή έχει παραχθεί από φυτική βιομάζα και όχι από ορυκτές πρώτες ύλες. Η χρήση r-PET έναντι του συμβατικού PET μειώνει τις εκπομπές CO₂ κατά 52% συμβάλλοντας έμπρακτα στην προστασία του περιβάλλοντος. Από το 2020 η εταιρεία προχώρησε στη διάθεση των προϊόντων της αποκλειστικά σε φιάλες r-PET.

Το 2020 η εταιρεία απέσπασε το silver award στο Packaging Awards 2020 στην κατηγορία σχεδιασμός βιώσιμων συσκευασιών για την νέα της συσκευασία στο στραγγιστό γιαούρτι ΟΛΥΜΠΟΣ 1kg. Τέλος οι εγκαταστάσεις της ΟΛΥΜΠΟΣ στην Λάρισα και της ΤΥΡΑΣ στα Τρίκαλα αυτοματοποιήθηκαν πλήρως αξιοποιώντας την ψηφιακή τεχνολογία. Ο όμιλος έλαβε πιστοποίηση το 2019 για το συνολικό σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης που εφαρμόζει, σύμφωνα με το πρότυπο ISO 14001:2015.

Η κοινωνική πολιτική της εταιρείας επικεντρώνεται αρχικά στους ίδιους τους εργαζομένους της, εξασφαλίζοντας τους ένα ιδανικό περιβάλλον για εργασία και δίνοντας τους διάφορα κίνητρα, στο γενικό πλαίσιο στήριξης της εταιρείας, του θεσμού της οικογένειας. Επίσης η εταιρεία μέσα στο 2020 ολοκλήρωσε την πιστοποίηση όλων των εγκαταστάσεών της με ISO 27001:2013, εξασφαλίζοντας με αυτό τον τρόπο, την ασφάλεια πληροφοριών και πληροφοριακών συστημάτων της, με αποκλειστικό γνώμονα την προστασία των πληροφοριών και των προσωπικών δεδομένων των εργαζομένων της και των συνεργατών της αλλά κυρίως του καταναλωτικού της κοινού.

Στη συνέχεια η κοινωνική πολιτική επεκτείνεται σε όλη την κοινωνία και ιδιαίτερα στις τοπικές κοινότητες που βρίσκονται τα εργοστάσια της εταιρείας, με δωρεές σε ιδρύματα και σχολεία όπως το Χαμόγελο του Παιδιού, η Κιβωτός του Κόσμου και ένα ειδικό σχολείο για ΑΜΕΑ των Τρικάλων και με τη στήριξη νέων αθλητών. Με τη μεγάλη δωρεά 20 μονάδων εντατικής θεραπείας ΜΕΘ σε Λάρισα, Τρίκαλα και Ξάνθη και τον εξοπλισμό για τη ΜΕΘ παιδών και νεογνών στο Γενικό Νοσοκομείο Λάρισας. Με δράσεις για την υπογεννητικότητα στηρίζοντας το έργο της HOPE genesis καθώς και με την περισυλλογή και τον εμβολιασμό των αδέσποτων ζώων.

Τέλος η εταιρεία έχει θεσπίσει ένα συγκεκριμένο πλαίσιο Εταιρικής Διακυβέρνησης, το οποίο ορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές για τη διακυβέρνηση του ομίλου και το οποίο αναθεωρείται από το Διοικητικό Συμβούλιο.

Η πρώτη έκθεση βιώσιμης ανάπτυξης της εταιρείας παρουσιάστηκε το 2018 και η τελευταία έκθεση βιώσιμης ανάπτυξης που αφορά τα στοιχεία του 2020 προετοιμάστηκε σύμφωνα με τα πρότυπα GRI (Core Option) και ελήφθησαν υπόψη οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ.

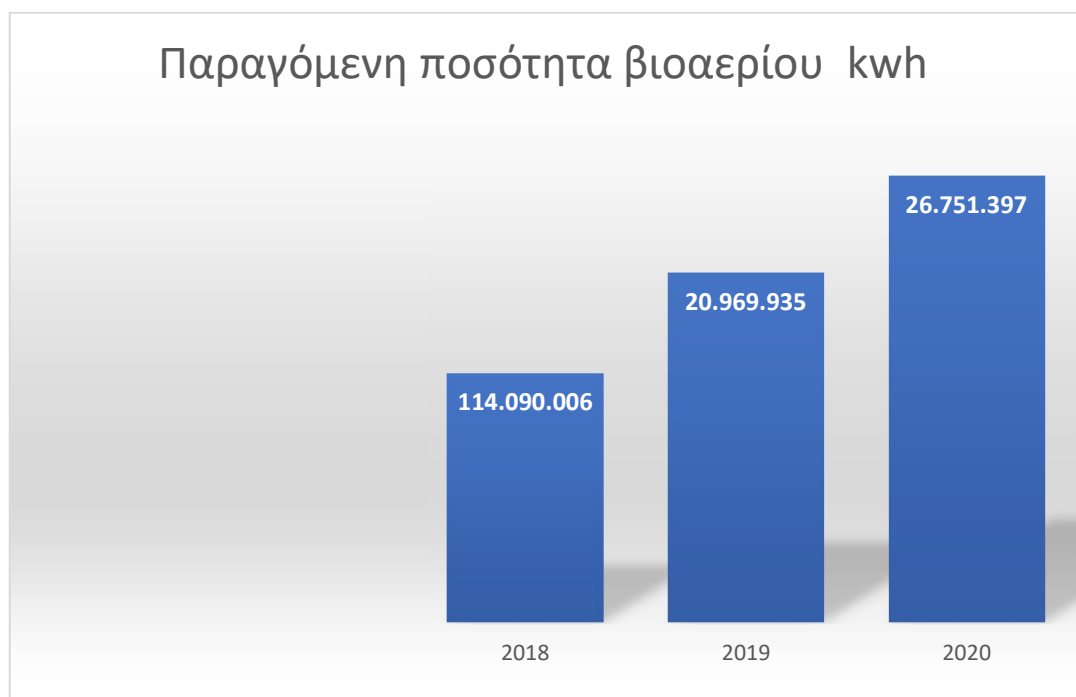
Τα τεμάχια της ανακύκλωσης εμφανίζουν μια μεγάλη άνοδο από το 2017 στο 2018 και μετά παρουσιάζουν μια σταθεροποίηση από το 2018 έως το 2020,. Το 2020 η εταιρεία μείωσε σημαντικά την χρήση σε πλαστικό κατά 15% στους χυμούς, 25% στο γιαούρτι και 20% στην φέτα. Στο παρακάτω γράφημα παρουσιάζεται η ανακύκλωση της εταιρείας από το 2017 έως το 2020.

Γράφημα 7. Στοιχεία Ανακύκλωσης της εταιρείας Ελληνικά Γαλακτοκομεία από το 2017 έως το 2020, σύμφωνα με την έκθεση βιώσιμης ανάπτυξης 2021.

(Πηγή: https://www.hellenicdairies.com/wp-content/uploads/2021/08/EG_EKE_2020_GR_PAGES_WEB-1.pdf)

Η παραγόμενη ηλεκτρική ενέργεια από το βιοαέριο αυξήθηκε σε σχέση με το 2017 κατά 2 εκατ. κιλοβατώρες το 2018. Ο όμιλος κατάφερε το 2020 να μειώσει το αποτύπωμα του CO₂ κατά 4,4% και να παράγει 6 εκατ. σχεδόν παραπάνω κιλοβατώρες θερμικής ενέργειας σε σύγκριση με αυτές που παρήγαγε το 2019, η οποία ενέργεια προήλθε από βιομάζα. Η κατανάλωση ενέργειας εμφάνισε μείωση το έτος 2020 και η μονάδα του βιοαερίου κάλυψε το 50% των θερμικών αναγκών της εταιρείας. Παρακάτω φαίνεται η συνεχή αύξηση της παραγόμενης ποσότητας βιοαερίου μεταξύ 2018 και 2020.

Γράφημα 8. Στοιχεία παραγόμενης ποσότητα βιοαερίου από το 2018 έως το 2020, σύμφωνα με την έκθεση βιώσιμης ανάπτυξης 2021.

(Πηγή: [https://www.hellenicdairies.com/wp-](https://www.hellenicdairies.com/wp-content/uploads/2021/08/EG_EKE_2020_GR_PAGES_WEB-1.pdf)

[content/uploads/2021/08/EG_EKE_2020_GR_PAGES_WEB-1.pdf](https://www.hellenicdairies.com/wp-content/uploads/2021/08/EG_EKE_2020_GR_PAGES_WEB-1.pdf)

ΕΛΒΑΛΧΑΛΚΟΡ Α.Ε. (ElvalHalcor). Είναι ελληνική βιομηχανία χαλκού και αλουμινίου με διεθνή παρουσία, η οποία είναι και εισηγμένη στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Η ElvalHalcor προήλθε από την συγχώνευση της Elval και της Halcor τον Δεκέμβριο του 2017. Πρόσφατα, η Τράπεζα Πειραιώς ανακοίνωσε ότι θα χρηματοδοτήσει με 40 εκατ. ευρώ την εταιρεία, εντάσσοντας την στη διαδικασία αξιολόγησης με κριτήρια ESG. Η εταιρεία δεσμεύτηκε με την χρηματοδότησή της να εξασφαλίσει, κάλυψη σε ανάγκες πρώτων υλών μετάλλου από δευτερογενείς πρώτες ύλες, εξασφαλίζοντας ποσοστό πρώτης ύλης από σκραπ αλουμινίου πάνω του 25% για την ΕΛΒΑΛ και ποσοστό πρώτης ύλης από σκραπ χαλκού πάνω του 45% για την ΧΑΛΚΟΡ, πιστοποίηση της περιβαλλοντικής διαχείρισης, σύμφωνα με τον κύκλο ζωής των προϊόντων έλασης αλουμινίου και σωλήνων χαλκού και τέλος πιστοποίηση των συστημάτων ενεργειακής διαχείρισης, με βάση κάποιο διεθνή πρότυπα.

MATRIX PACK ΑΕ. Στο πλαίσιο προώθησης της κυκλικής οικονομίας και της μείωσης του αποτυπώματος πλαστικών προϊόντων στο περιβάλλον, η Τράπεζα Πειραιώς ενέταξε, το 2021, την εταιρεία MATRIX PACK ΑΕ, για χρηματοδότηση με το ποσό των 6 εκατ. ευρώ με κριτήρια ESG. Η χρηματοδότηση αφορά σε επενδύσεις, που θα πρέπει να προχωρήσει η εταιρεία, για την μετατροπή εξολοκλήρου της παραγωγής της, από πλαστικά καλαμάκια, σε βιοδιασπώμενα και χάρτινα. Το Φεβρουάριο του 2022, η Matrix Pack έγινε δε, η πρώτη ελληνική εταιρεία που θα αντλήσει κεφάλαια ύψους 8,5 εκατ. ευρώ, από το όχημα Venture Debt της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (EIB). Η εταιρεία παράγει σήμερα 18 εκατομμύρια χάρτινα καλαμάκια την ημέρα που τα εξάγει σε όλο το κόσμο και στο τέλος της φετινής χρονιάς, η παραγωγή αναμένεται να φτάσει τα 30 εκατομμύρια καλαμάκια ημερησίως. Η εταιρεία διατηρεί σημαντικά πιστοποιητικά ποιότητας τροφίμων και ετικετών κατά ISO 22000 και BRC, παράλληλα με τα πιστοποιητικά κομποστοποίησης και βιοδιασπαιμότητας για τα ανανεώσιμα υλικά που χρησιμοποιεί και σκοπός της είναι να επενδύσει ακόμα περισσότερο στην έρευνα, την ανάπτυξη και την καινοτομία για να μεταβεί πλήρως η εταιρεία από τα πλαστικά, στα ανανεώσιμα υλικά .

SARMED LOGISTICS MON AE. Είναι μια πρωτοπόρος ελληνική εταιρεία στον κλάδο 3rd Party Logistics (3PL). Η εταιρεία παρέχει ολοκληρωμένες υπηρεσίες διαχείρισης εφοδιαστικής αλυσίδας σε καθετοποιημένη μορφή, με σύγχρονες τεχνολογικές λύσεις. Η SARMED έχει διαχρονικά στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξή της, αυξάνοντας ταυτόχρονα το ανθρώπινο δυναμικό της και φροντίζοντας για τη συνεχή κατάρτιση του. Η εταιρεία χρηματοδοτήθηκε μέσω της θυγατρικής της Τράπεζας Πειραιώς, την Πειραιώς Leasing και είναι η πρώτη γνωστή σύμβαση Leasing που λαμβάνει υπόψη κριτήρια βιωσιμότητας. Η εταιρεία έθεσε στόχους που αφορούν την βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης της, την αύξηση της χρήσης ανακυκλωμένου χαρτιού, την εφαρμογή περιβαλλοντικής και ενεργειακής διαχείρισης με πιστοποιήσεις ISO 14001 και ISO 50001 και τέλος την αναγνώριση των πρακτικών που εφαρμόζει με το σύστημα EcoVadis.

ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ. Η πρώτη χρηματοδότηση στα ελληνικά χρονικά με κριτήρια ESG έγινε το 2019 από την Τράπεζα Πειραιώς και αφορούσε τον Όμιλο ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ. Ήταν μια χρηματοδότηση που άγγιξε τα 150 εκατ. ευρώ, στο πλαίσιο μακροπρόθεσμης χρηματοδότησης έργων ΑΠΕ, από την Τράπεζα Πειραιώς, με ένταξη όμως στα κριτήρια χρηματοδότησης, τις αρχές που αφορούν θέματα ESG. Η χρηματοδότηση αφορούσε επενδύσεις στην Ελλάδα, σε ΑΠΕ, όπως αιολικά πάρκα, υδροηλεκτρικά έργα και φωτοβολταϊκά πάρκα, συνολικής ισχύος που θα ξεπερνούσαν τα 120 MW. Ήταν πραγματικά μια χρηματοδότηση με διάφανα διαπιστευτήρια βιωσιμότητας, σε μια εταιρεία που επενδύει στη καθαρή ενέργεια, εκπληρώνοντας μια σειρά από δεσμεύσεις σε κριτήρια ESG. Η επένδυση αυτή βοήθησε στην μείωση κατά 20% των ετήσιων ισοδύναμων εκπομπών CO2 και προήγαγε την εφαρμογή του συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης EMAS στην επιχείρηση. Το 2019 μάλιστα, η ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ έκδωσε και το πρώτο ελληνικό ομόλογο που φέρει πιστοποίηση από το Climate Bond Initiative, με στόχο τα 150 εκατ. ευρώ και είναι γεγονός ότι υπερκαλύφθηκε, δείχνοντας ότι υπάρχει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον για υπεύθυνες επενδύσεις.

Όμιλος Πλαστικά Θράκης. Η εταιρεία ιδρύθηκε το 1977 στην Ξάνθη. Η Εταιρεία ξεκίνησε με την παραγωγή υφαντών σάκων προπυλενίου και σήμερα παράγει βελονωτά μη-υφαντά υφάσματα για σάκους, για συσκευασία, για ταπητουργία, παράγει κιβώτια, σακούλες απορριμμάτων και προϊόντα στεγανοποίησης με τη χρήση γεωσυνθετικού αργιλικού φραγμού, ενώ από το 2013 διεύρυνε την επιχειρηματική της δραστηριότητα, ιδρύοντας την εταιρεία «Θερμοκήπια Θράκης Α.Ε.» με αντικείμενο τη δημιουργία θερμοκηπίων για την παραγωγή ντομάτας με την μέθοδο υδροπονικής καλλιέργειας και την αξιοποίηση και χρήση γεωθερμικής ενέργειας. Το 2020 ανακοίνωσε την 3η κατά σειρά Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης που είναι διαθέσιμη στην Ιστοσελίδα του Ομίλου και έχει καταρτιστεί σύμφωνα με το πρότυπο αναφοράς GRI και τον Οδηγό Δημοσιοποίησης Πληροφοριών ESG του Χ.Α. Όσον αφορά στα περιβαλλοντικά θέματα, η εταιρεία δίνει μεγάλη έμφαση στην παροχή καινοτόμων και βιώσιμων προϊόντων ειδικά μέσω της κυκλικής οικονομίας, στη ελαχιστοποίηση των αποβλήτων και στη μεγιστοποίηση της επεξεργασίας τους, αλλά και στην συνεχή καταγραφή και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Μέσα στα πλαίσια της κυκλικής οικονομίας που ενστερνίζεται η εταιρεία δημιουργήθηκε η πλατφόρμα IN THE LOOP (www.in-the-loop.gr) που στοχεύει στην συλλογή και αξιοποίηση του χρησιμοποιημένου πλαστικού, για τη δημιουργία νέων βιώσιμων προϊόντων. Στα κοινωνικά θέματα, δίνεται έμφαση στην αύξηση της απασχόλησης και στη διασφάλιση της υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων και των πελατών της και σημαντική αποδεικνύεται η συνεισφορά του ομίλου στην κοινωνία γενικώς μέσω του Κοινωνικού Κέντρου ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΑΛΙΟΡΗΣ, με πολλές δραστηριότητες. Τέλος δίνεται έμφαση φυσικά στις οικονομικές επιδόσεις μέσω μιας υπεύθυνης εταιρική διακυβέρνηση, διασφαλίζοντας την επιχειρηματική ηθική και συμμόρφωση, όπως επίσης και διασφαλίζοντας την επιχειρηματική συνέχεια αλλά και την ετοιμότητα σε καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης.

ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΟΣ. Η εταιρεία έχει 90 χρόνια ιστορίας και αποδεικνύει συνεχώς ότι δεν φοβάται τις αλλαγές που την εξελίσσουν, έχοντας μοναδικό στόχο έναν καλύτερο κόσμο για όλους. Σε αυτό το πλαίσιο η εταιρεία πήρε την απόφαση να αναλάβει την ευθύνη που της αναλογεί και να μετασχηματίσει ριζικά τη λειτουργία της, με γνώμονα την επιστήμη και την τεχνολογία. Έτσι μεταμορφώθηκε από καπνοβιομηχανία σε εταιρεία τεχνολογίας, που σήμερα παράγει καινοτόμα καπνικά προϊόντα, δυνητικά μειωμένου κινδύνου, όπως αναφέρει στην 1η Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης του 2021 που ταυτόχρονα ήταν και η 1η που κυκλοφορεί στην Philip Morris International, στηριζόμενη σε πρότυπα βιωσιμότητας GRI. Όραμα της Παπαστράτος και της Philip Morris International είναι ένας κόσμος απαλλαγμένος πλέον από το τσιγάρο. Νέα στρατηγική για βιώσιμη ανάπτυξη, βασιζόμενη σε 5 πυλώνες, με σαφείς και μετρήσιμους στόχους υλοποίησης και με δείκτες απόδοσης KPIs. Τα κυριότερα σημεία της περιλαμβάνουν, στον Πυλώνα 1, την καινοτομία προϊόντων, όπως το προϊόν IQOS, που τον Ιούλιο του 2020, εγκρίθηκε από τον Οργανισμό Τροφίμων και Φαρμάκων(FDA) των Η.Π.Α. για την πώληση τους. Στον Πυλώνα 2, την υποδειγματική λειτουργία, ενισχύοντας την ελληνική οικονομία με πάνω από 1 δις. ευρώ συνεισφορά στα κρατικά ταμεία και διαθέτοντας πάνω από 5,5 εκατ. ευρώ σε ενέργειες καταπολέμησης του παράνομου εμπορίου καπνικών προϊόντων και ευαισθητοποίησης των πολιτών. Στον Πυλώνα 3, τους εργαζόμενους, εξασφαλίζοντας τους την υγιεινή και ασφάλεια, ένα περιβάλλον εργασίας απαλλαγμένο από ατυχήματα (mission zero), και ίσες ευκαιρίες. Για το τελευταίο, η εταιρεία έλαβε από τον διεθνή οργανισμό Equal Salary Foundation, για άλλη μια χρονιά την πιστοποίηση «Εργοδότης Ίσων Ευκαιριών», επειδή εξασφαλίζει ίσες αμοιβές μεταξύ ανδρών και γυναικών, ίσες γονικές άδειες και ίδιες ευκαιρίες ανέλιξης. Στον Πυλώνα 4, το περιβάλλον, η εταιρεία διαθέτει σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης, πιστοποιημένο κατά ISO 14001, στη μονάδα του Ασπρόπυργου. Κατάφερε μείωση ενέργειας, με χρήση 100% ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ και πέτυχε 64% ανακύκλωση και κομποστοποίηση. Τέλος στον Πυλώνα 5, την κοινωνία, πραγματοποίησε επενδύσεις αξίας 1,2 εκατ. ευρώ στην Ελλάδα, με διάφορους δικαιούχους, υπουργεία, δήμους, ΜΚΟ και τέλος συνεισέφερε στον αγώνα κατά της πανδημίας με δωρεές ιατρικού εξοπλισμού.

ΡΟΥΣΣΑΣ ΑΕ. Η εταιρεία δραστηριοποιείται από το 1952 στην φέτα. Η εταιρεία βρίσκεται στον Αλμυρό Μαγνησίας και διαθέτει ένα προηγμένο τεχνολογικά εργοστάσιο, εμβαδού 6.500 τ.μ. Η εταιρεία υπήρξε πρωτοπόρος στην παραγωγή βιολογικής φέτας στην Ελλάδα και συνεχίζει έως σήμερα κυρίως με αυτή την παραγωγή. Όλες οι συσκευασίες των προϊόντων της εταιρείας είναι από υλικά ανακυκλώσιμα, που αποδομούνται με φυσικό τρόπο. Οι εξαγωγές της αφορούν το πάνω από το 90% της ετήσιας παραγωγής της και διατίθενται με την ονομασία «Ρούσσας» στην Ευρώπη και την Αυστραλία, ως «Mt. Vikos» στις ΗΠΑ και τον Καναδά και ως «Mt. Athos» σε Αυστραλία και Ασία. Η Τράπεζα Πειραιώς προχώρησε πρόσφατα στην χρηματοδότηση της εταιρείας με κριτήρια ESG, με κύριο στόχο την βελτιστοποίηση της παραγωγικής διαδικασίας, για να επιτευχθεί μείωση των φυσικών πόρων που απαιτούνται στην παραγωγή των προϊόντων.

Πολλές είναι ακόμα οι ελληνικές εταιρείες που διακρίνονται στην εφαρμογή πρωτοκόλλων ESG. Σε μια εκδήλωση στις 10 Μαΐου 2022 της Πρωτοβουλίας «ΕΛΛΑΔΙΚΑ ΜΑΣ», στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος βραβεύτηκαν για την εφαρμογή του ESG πρωτοκόλλου «ETHOS», που πραγματοποίησε ο φορέας πιστοποίησης EUROCERT, οι εταιρίες: Ζαλφα, Ελληνικά Εκλεκτά Έλαια, Γεωδή, Τρικαλινός, Καλαμάτα Παπαδημητρίου, Elikon, Flexia και Coffee Island. Τη Gold διάκριση απέσπασαν οι εταιρίες ΕΨΑ, Δίρφυς και ΚΥΚΝΟΣ, ενώ την platinum διάκριση, κατέκτησε η SKAG, η γνωστή εταιρεία παραγωγής παραδοσιακών τετραδίων και άλλων παρόμοιων προϊόντων.

Σε μια άλλη εκδήλωση στις 7 Φεβρουαρίου 2022 παρουσιάστηκε για 3η συνεχή χρονιά από το Qualitynet Foundation, η λίστα «The Most Sustainable Companies in Greece 2022» με τις επιχειρήσεις που παρουσιάζουν μια ολιστική προσέγγιση στα θέματα της Βιώσιμης Ανάπτυξης και παρακολουθούν την λειτουργία τους με κριτήρια ESG και είναι: ALUMIL, BAYER ΕΛΛΑΣ, ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ, ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΧΡΥΣΟΣ, ELVALHALCOR, ENEL, ENERGEAN, EUROBANK, ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΙΣΤΗ, GENESIS PHARMA, IMERYS, INTERAMERICAN, LAMDA DEVELOPMENT, LIDL ΕΛΛΑΣ, MAILLIS METALS, ΜΕΓΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ, MITSIS HOTELS, MOTOR OIL, MSD, MYTILINEOS, NESTLE ΕΛΛΑΣ, ΟΛΠ, Όμιλος ΗΡΑΚΛΗΣ, Όμιλος ΟΤΕ, Όμιλος QUEST, Όμιλος ΟΦΕΤ, POLYECO, Όμιλος TITAN, TOYOTA ΕΛΛΑΣ, WIND, Όμιλος ΥΓΕΙΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

1. Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τους Talan & Sharma (2019) στη μελέτη τους «Doing Good by Doing Good» τις τελευταίες δεκαετίες, η σύγχρονη καπιταλιστική θεωρία έχει υποστεί κρίση νομιμότητας και μειωμένη αποδοχή. Έτσι οι παραδοσιακές επιχειρήσεις άρχισαν να ενδιαφέρονται όλο και περισσότερο για την κατανόηση και τη διαχείριση των ευρύτερων επιπτώσεων των εταιρειών σε κοινωνία και περιβάλλον. Η αυξανόμενη κατανόηση των ζητημάτων της κλιματικής αλλαγής και η συνειδητοποίηση ότι «δεν έχουμε κανένα σχέδιο Β, δεδομένου ότι δεν έχουμε πλανήτη Β», όπως είπε και ο Μπαν Κι-μουν, καθώς και το πόσο ευάλωτο είναι το ανθρώπινο κεφάλαιο σε πανδημίες, πολέμους και περιβαλλοντικές καταστροφές, έστρεψε τις εταιρείες παγκοσμίως προς άλλες πτυχές εκτός από τα παραδοσιακά οικονομικά κέρδη. Σύμφωνα με τον Edmans συγγραφέα του βιβλίου «Grow The Pie» διαπιστώνεται ότι, σήμερα τα κέρδη έχουν φτάσει να δαιμονοποιούνται από τον κόσμο, όμως δεν είναι αυτό η λύση, αλλά οι εταιρείες πρέπει να αναλάβουν την ευθύνη τους να δημιουργήσουν κέρδη, μέσω της δημιουργίας αξίας για την κοινωνία και όχι απλά με δωρεές σε φιλανθρωπικούς σκοπούς,

Οι βιώσιμες επενδύσεις αναδεικνύονται ως η πιθανή λύση σε κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα, καθιστώντας με αυτό το τρόπο, τις αγορές πιο υπεύθυνες. Έτσι περισσότεροι επενδυτές στρέφονται σε αυτές. Η ενσωμάτωση των κριτηρίων ESG δείχνει να είναι η πιο δημοφιλής και ταχύτερα αναπτυσσόμενη προσέγγιση βιώσιμων επενδύσεων.

Παρόλο όμως, την συνεχώς αυξανόμενη δημοτικότητα των βιώσιμων επενδύσεων και των επενδύσεων με ESG σε ολόκληρο τον κόσμο, φαίνεται ότι τελικά στερούνται συνέπειας σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές, τόσο ως προς την πράξη, όσο και ως προς την αρχή και ενώ αυξάνονται σημαντικά σε Αμερική, Ευρώπη και Αυστραλία, η ανάπτυξη τους δείχνει να είναι αργή στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η υιοθέτηση κριτηρίων ESG, επίσης φαίνεται επίσης ότι έχουν οδηγήσει σε ασυνέπεια στις επενδυτικές αποφάσεις, για διάφορους λόγους. Οι επενδυτές, καθώς και οι διαχειριστές περιουσιακών στοιχείων δίνουν συχνά διαφορετική βαρύτητα σε κάθε κριτήριο ESG κατά τη δημιουργία χαρτοφυλακίων.

Οι αμοιβές των CEO αυξάνονται συνεχώς ενώ τα εισοδήματα των υπολοίπων υπαλλήλων των εταιρειών παραμένουν στάσιμα. Επιπλέον, η διακυβέρνηση δεν θεωρείται ότι είναι θεμελιώδης και ενοποιητικός παράγοντας των στρατηγικών ESG, αλλά απλώς ένας ακόμα πυλώνας, όπως η κοινωνία και το περιβάλλον. Τα αμοιβαία κεφάλαια που βασίζονται σε κριτήρια ESG πρόσθεσαν ορισμένες δαπανηρές χρεώσεις στην επενδυτική τους διαδικασία, χρεώνοντας δείκτες εξόδων. Τέλος, οι μικρομεσαίες εταιρείες αν και αποτελούν την συντριπτική πλειοψηφία στην αγορά και είναι το κύριο σώμα της εφοδιαστικής αλυσίδας, φαίνεται να απέχουν ακόμα από την υιοθέτηση ESG κριτηρίων και αυτό ενισχύεται ακόμα περισσότερο με την μη υποχρεωτικότητα των θεσμικών πλαισίων.

Το ESG λοιπόν αν και δείχνει ως ένα πολλά υποσχόμενο πλαίσιο βιώσιμων επενδύσεων, τέτοια ζητήματα όπως τα προαναφερόμενα, δημιουργούν ερωτήματα σχετικά με το πόσο αληθής είναι οι υποσχέσεις του, αλλά και η νομιμότητα του. Φαίνεται όμως, ότι τα επικείμενα νομοθετήματα, οι νέες οδηγίες και τα νέα πλαίσια που λαμβάνονται από τα κράτη βοηθούν στην απάντηση αυτών των ερωτημάτων και ξεδιαλύνουν το τοπίο.

Οι επενδύσεις με κριτήρια ESG στοχεύουν σε μακροπρόθεσμες αποδόσεις και οι υπεύθυνοι επενδυτές αποφεύγουν τις εταιρείες που εμπλέκονται σε ανεύθυνες και ανήθικες επιχειρηματικές πρακτικές. Ο αντίκτυπος των παραγόντων ESG, είτε πρόκειται για αύξηση του κύκλου εργασιών, είτε για τον έλεγχο και τη μείωση του λειτουργικού κόστους, θα πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη από όλες τις εταιρείες, ανεξαρτήτως μεγέθους και το χρηματοπιστωτικό σύστημα πρέπει να σταθεί αρωγός σε όλη αυτή την προσπάθεια των επιχειρήσεων.

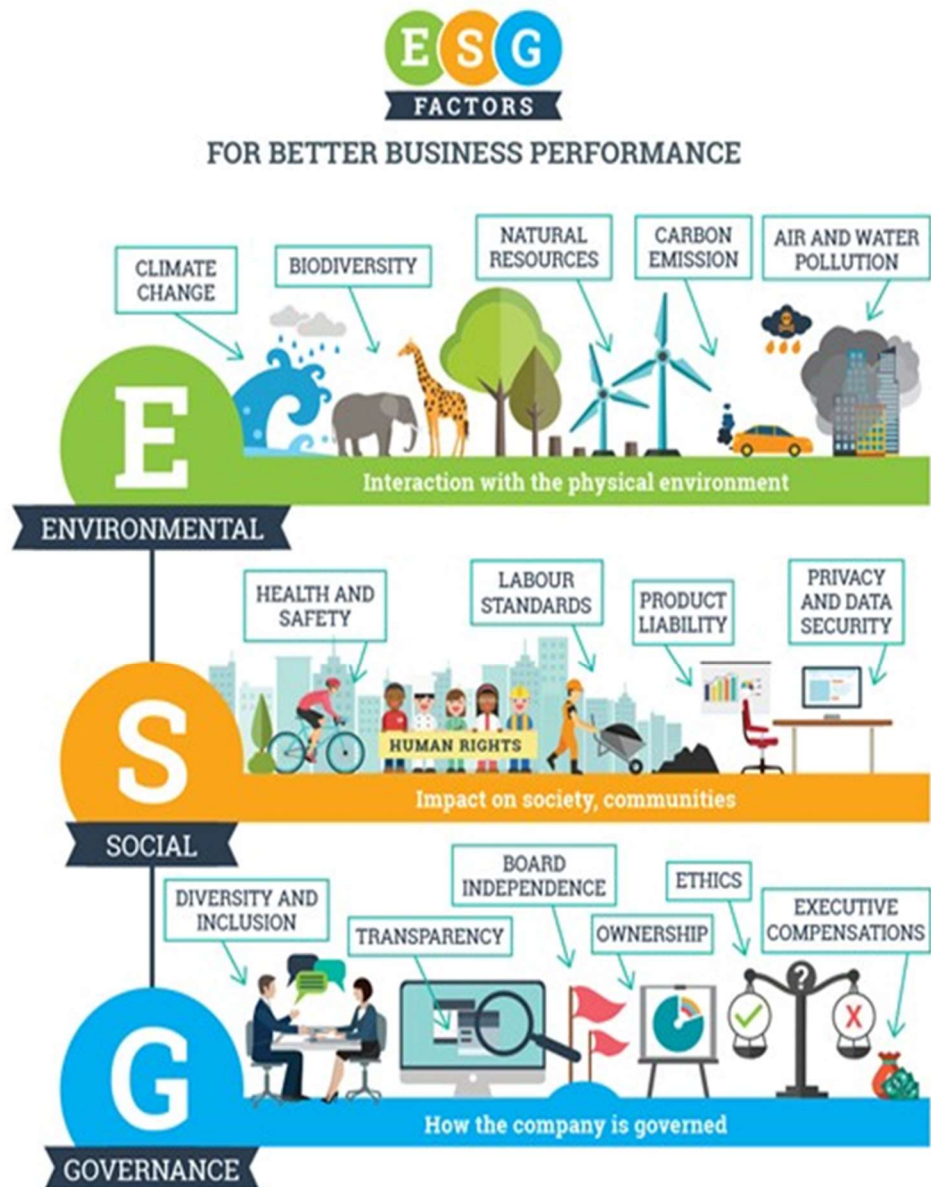
Παγκόσμιοι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, αλλά και άλλοι τραπεζικοί κολοσσοί φαίνεται να υποστηρίζουν πλέον σθεναρά, την βαθμολογία σε κριτήρια ESG μιας εταιρείας ως κριτήριο αξιολόγησης των επενδύσεων. Προωθούν δε, προϊόντα με ευνοϊκότερους όρους δανεισμού και αποπληρωμής για τις εταιρείες που φέρουν καλές επιδόσεις σε ESG, ενώ απορρίπτουν επενδύσεις που δεν φέρουν καλές επιδόσεις. Έτσι, ουσιαστικά οι επιδόσεις σε θέματα ESG καθίστανται κρίσιμες, για τις χρηματοδοτικές ευκαιρίες που προσφέρονται στις εταιρείες που βρίσκονται τουλάχιστον στις αναπτυγμένες χώρες, σύμφωνα με τους Houston & Shan, (2019).

Συνεπώς, αντιλαμβάνεται ο καθένας ότι η όλο και μεγαλύτερη συσχέτιση των κριτηρίων ESG, με τους όρους και την προσβασιμότητα σε δάνεια αυξάνει τη σημαντικότητα και την αναγκαιότητά τους για το σύνολο των εταιρειών. Εκτιμάται μάλιστα, ότι τα επόμενα χρόνια η συντριπτική πλειοψηφία των τραπεζικών επενδύσεων και δανείων θα αξιολογείται με βάση τα κριτήρια ESG και οι όροι των δανείων θα συνδέονται με τις αντίστοιχες επιδόσεις σε αυτό, ενισχύοντας έτσι την ανάγκη για καθολική χρήση των κριτηρίων ESG στις εταιρείες, ανεξαρτήτως κλάδου, μεγέθους και γεωγραφικής θέσης.

Όσον αφορά τη χώρα μας, το επενδυτικό ενδιαφέρον για ESG είναι ακόμα στα σπάργανα, όμως τα μηνύματα είναι αισιόδοξα και θεωρείται ότι η συμπερίληψη του, θα συμβάλει πραγματικά στην άνοδο των επενδύσεων και των κεφαλαίων και κατά συνέπεια στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων, στην μακροχρόνια βιωσιμότητα τόσο των ίδιων των επιχειρήσεων, όσο και ολόκληρης της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η πανδημία COVID-19 υπενθύμισε στις εταιρείες και στους επενδυτές μετοχών ότι οι αγορές υποφέρουν από σπάνια αλλά ακραία αρνητικά σοκ σύμφωνα με τους Kantos et al. (2020). Παρολαυτά, σε μια ανάλυση, του ερευνητικού οίκου Morningstar, για τον αντίκτυπο της ύφεσης της αγοράς το πρώτο τρίμηνο του 2020, που προκλήθηκε από την πανδημία, διαπιστώθηκε ότι 51 από τους 57 βιώσιμους δείκτες δηλαδή το 89% των βιώσιμων δεικτών ξεπέρασαν τους αντίστοιχους της ευρείας αγοράς συνειδητοποιώντας τελικά, ότι σε περιόδους δυσχερειών της αγοράς, υπάρχει μια «φυγή προς την ποιότητα». Αυτή ακριβώς η «φυγή» ωφέλησε τις εταιρείες με υψηλότερη βαθμολογία ESG. Συνεπώς αυτή είναι η λύση. Υιοθέτηση κριτηρίων ESG. Το ESG είναι εδώ και αποτελεί πλέον mega trend στις αγορές παγκοσμίως και καμία επιχείρηση δεν πρέπει να μείνει πίσω στις εξελίξεις.

This is an illustration not a comprehensive list of ESG factors.
Created by The Impacter©

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ CSRD: Διαθέσιμη στο <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021PC0189&from=EL>

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

Βρυξέλλες, 21.4.2021
COM(2021) 189 final
2021/0104 (COD)

Πρόταση

ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
για την τροποποίηση της οδηγίας 2013/34/ΕΕ, της οδηγίας 2004/109/ΕΚ, της οδηγίας 2006/43/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 537/2014, όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας από τις εταιρείες

(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

[SEC(2021) 164 final] - [SWD(2021) 150 final] - [SWD(2021) 151 final]

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Ι. ΠΑΡΑΛΟΓΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ
• Αιτιολόγηση και στόχοι της πρότασης
Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών (οδηγία 2014/95/ΕΕ, NFRD), για την τροποποίηση της λογιστικής οδηγίας, εκδόθηκε το 2014¹. Οι εταιρείες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών έλαβαν τα υφιστάμενα για πρώτη φορά εκθέσεις σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας το 2018 (για το οικονομικό έτος 2017).
Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών ορίζει για μεγάλες οντότητες δημοσίου συμφέροντος με μέσο αριθμό εργαζομένων άνω των 500, καθώς και για οντότητες δημοσίου συμφέροντος που είναι μητρικές επιχειρήσεις ενός μεγάλου ομίλου με μέσο αριθμό εργαζομένων άνω των 500, σε ενσωματωμένη βάση². Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών απαλλάσσει τις θυγατρικές επιχειρήσεις από τις υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων εάν η μητρική τους εταιρεία υποβάλλει εκθέσεις για το σύνολο του ομίλου, συμπεριλαμβανομένων των θυγατρικών. Στις απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών υπολόγισαν περίπου 11 700 εταιρείες³.
Με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών θεσπίστηκε η απειρητική υποβολή εκθέσεων από τις εταιρείες τόσο σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο τα ζητήματα βιωσιμότητας επηρεάζουν τις επιδόσεις τους, τη θέση και την εξέλιξη τους (προσέγγιση από τα έξω προς τα μέσα) όσο και σχετικά με τον αντίκτυπο τους στους ανθρώπους και το περιβάλλον (προσέγγιση από τα μέσα προς τα έξω). Αυτή η προσέγγιση αποκαλύπτει συχνά προσέγγιση «από τα μέσα προς τα έξω».
Σύμφωνα με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, το 2017 η Επιτροπή δημοσίευσε μη δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές για τις εταιρείες σχετικά με την υποβολή εκθέσεων⁴. Το 2019 δημοσίευσε συμπληρωματικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την υποβολή πληροφοριών που αφορούν το κλίμα⁵. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές δεν εκκρίθηκαν εταιρείες βελτιώσεων στην ποιότητα των πληροφοριών που δημοσιεύουν οι εταιρείες σύμφωνα με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών.
Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεσμεύεται να προτείνει αναθεώρηση της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Πρόταση Συμφωνία και στο πρόγραμμα εργασίας της για το 2020⁶. Η Ευρωπαϊκή Πρόταση Συμφωνία αποσκοπεί

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

Βρυξέλλες, 21.4.2021
COM(2021) 189 final
2021/0104 (COD)

Πρόταση

ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
για την τροποποίηση της οδηγίας 2013/34/ΕΕ, της οδηγίας 2004/109/ΕΚ, της οδηγίας 2006/43/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 537/2014, όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας από τις εταιρείες

(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

[SEC(2021) 164 final] - [SWD(2021) 150 final] - [SWD(2021) 151 final]

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Ι. ΠΑΡΑΛΟΓΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ
• Αιτιολόγηση και στόχοι της πρότασης
Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών (οδηγία 2014/95/ΕΕ, NFRD), για την τροποποίηση της λογιστικής οδηγίας, εκδόθηκε το 2014¹. Οι εταιρείες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών έλαβαν τα υφιστάμενα για πρώτη φορά εκθέσεις σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας το 2018 (για το οικονομικό έτος 2017).
Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών ορίζει για μεγάλες οντότητες δημοσίου συμφέροντος με μέσο αριθμό εργαζομένων άνω των 500, καθώς και για οντότητες δημοσίου συμφέροντος που είναι μητρικές επιχειρήσεις ενός μεγάλου ομίλου με μέσο αριθμό εργαζομένων άνω των 500, σε ενσωματωμένη βάση². Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών απαλλάσσει τις θυγατρικές επιχειρήσεις από τις υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων εάν η μητρική τους εταιρεία υποβάλλει εκθέσεις για το σύνολο του ομίλου, συμπεριλαμβανομένων των θυγατρικών. Στις απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών υπολόγισαν περίπου 11 700 εταιρείες³.
Με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών θεσπίστηκε η απειρητική υποβολή εκθέσεων από τις εταιρείες τόσο σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο τα ζητήματα βιωσιμότητας επηρεάζουν τις επιδόσεις τους, τη θέση και την εξέλιξη τους (προσέγγιση από τα έξω προς τα μέσα) όσο και σχετικά με τον αντίκτυπο τους στους ανθρώπους και το περιβάλλον (προσέγγιση από τα μέσα προς τα έξω). Αυτή η προσέγγιση αποκαλύπτει συχνά προσέγγιση «από τα μέσα προς τα έξω».
Σύμφωνα με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, το 2017 η Επιτροπή δημοσίευσε μη δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές για τις εταιρείες σχετικά με την υποβολή εκθέσεων⁴. Το 2019 δημοσίευσε συμπληρωματικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την υποβολή πληροφοριών που αφορούν το κλίμα⁵. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές δεν εκκρίθηκαν εταιρείες βελτιώσεων στην ποιότητα των πληροφοριών που δημοσιεύουν οι εταιρείες σύμφωνα με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών.
Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεσμεύεται να προτείνει αναθεώρηση της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Πρόταση Συμφωνία και στο πρόγραμμα εργασίας της για το 2020⁶. Η Ευρωπαϊκή Πρόταση Συμφωνία αποσκοπεί

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

Βρυξέλλες, 21.4.2021
COM(2021) 189 final
2021/0104 (COD)

Πρόταση

ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
για την τροποποίηση της οδηγίας 2013/34/ΕΕ, της οδηγίας 2004/109/ΕΚ, της οδηγίας 2006/43/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 537/2014, όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας από τις εταιρείες

(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

[SEC(2021) 164 final] - [SWD(2021) 150 final] - [SWD(2021) 151 final]

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Ι. ΠΑΡΑΛΟΓΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ
• Αιτιολόγηση και στόχοι της πρότασης
Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών (οδηγία 2014/95/ΕΕ, NFRD), για την τροποποίηση της λογιστικής οδηγίας, εκδόθηκε το 2014¹. Οι εταιρείες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών έλαβαν τα υφιστάμενα για πρώτη φορά εκθέσεις σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας το 2018 (για το οικονομικό έτος 2017).
Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών ορίζει για μεγάλες οντότητες δημοσίου συμφέροντος με μέσο αριθμό εργαζομένων άνω των 500, καθώς και για οντότητες δημοσίου συμφέροντος που είναι μητρικές επιχειρήσεις ενός μεγάλου ομίλου με μέσο αριθμό εργαζομένων άνω των 500, σε ενσωματωμένη βάση². Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών απαλλάσσει τις θυγατρικές επιχειρήσεις από τις υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων εάν η μητρική τους εταιρεία υποβάλλει εκθέσεις για το σύνολο του ομίλου, συμπεριλαμβανομένων των θυγατρικών. Στις απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών υπολόγισαν περίπου 11 700 εταιρείες³.
Με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών θεσπίστηκε η απειρητική υποβολή εκθέσεων από τις εταιρείες τόσο σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο τα ζητήματα βιωσιμότητας επηρεάζουν τις επιδόσεις τους, τη θέση και την εξέλιξη τους (προσέγγιση από τα έξω προς τα μέσα) όσο και σχετικά με τον αντίκτυπο τους στους ανθρώπους και το περιβάλλον (προσέγγιση από τα μέσα προς τα έξω). Αυτή η προσέγγιση αποκαλύπτει συχνά προσέγγιση «από τα μέσα προς τα έξω».
Σύμφωνα με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, το 2017 η Επιτροπή δημοσίευσε μη δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές για τις εταιρείες σχετικά με την υποβολή εκθέσεων⁴. Το 2019 δημοσίευσε συμπληρωματικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την υποβολή πληροφοριών που αφορούν το κλίμα⁵. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές δεν εκκρίθηκαν εταιρείες βελτιώσεων στην ποιότητα των πληροφοριών που δημοσιεύουν οι εταιρείες σύμφωνα με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών.
Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεσμεύεται να προτείνει αναθεώρηση της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Πρόταση Συμφωνία και στο πρόγραμμα εργασίας της για το 2020⁶. Η Ευρωπαϊκή Πρόταση Συμφωνία αποσκοπεί

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

Βρυξέλλες, 21.4.2021
COM(2021) 189 final
2021/0104 (COD)

Πρόταση

ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
για την τροποποίηση της οδηγίας 2013/34/ΕΕ, της οδηγίας 2004/109/ΕΚ, της οδηγίας 2006/43/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 537/2014, όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας από τις εταιρείες

(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

[SEC(2021) 164 final] - [SWD(2021) 150 final] - [SWD(2021) 151 final]

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Ι. ΠΑΡΑΛΟΓΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ
• Αιτιολόγηση και στόχοι της πρότασης
Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών (οδηγία 2014/95/ΕΕ, NFRD), για την τροποποίηση της λογιστικής οδηγίας, εκδόθηκε το 2014¹. Οι εταιρείες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών έλαβαν τα υφιστάμενα για πρώτη φορά εκθέσεις σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας το 2018 (για το οικονομικό έτος 2017).
Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών ορίζει για μεγάλες οντότητες δημοσίου συμφέροντος με μέσο αριθμό εργαζομένων άνω των 500, καθώς και για οντότητες δημοσίου συμφέροντος που είναι μητρικές επιχειρήσεις ενός μεγάλου ομίλου με μέσο αριθμό εργαζομένων άνω των 500, σε ενσωματωμένη βάση². Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών απαλλάσσει τις θυγατρικές επιχειρήσεις από τις υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων εάν η μητρική τους εταιρεία υποβάλλει εκθέσεις για το σύνολο του ομίλου, συμπεριλαμβανομένων των θυγατρικών. Στις απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών υπολόγισαν περίπου 11 700 εταιρείες³.
Με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών θεσπίστηκε η απειρητική υποβολή εκθέσεων από τις εταιρείες τόσο σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο τα ζητήματα βιωσιμότητας επηρεάζουν τις επιδόσεις τους, τη θέση και την εξέλιξη τους (προσέγγιση από τα έξω προς τα μέσα) όσο και σχετικά με τον αντίκτυπο τους στους ανθρώπους και το περιβάλλον (προσέγγιση από τα μέσα προς τα έξω). Αυτή η προσέγγιση αποκαλύπτει συχνά προσέγγιση «από τα μέσα προς τα έξω».
Σύμφωνα με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, το 2017 η Επιτροπή δημοσίευσε μη δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές για τις εταιρείες σχετικά με την υποβολή εκθέσεων⁴. Το 2019 δημοσίευσε συμπληρωματικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την υποβολή πληροφοριών που αφορούν το κλίμα⁵. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές δεν εκκρίθηκαν εταιρείες βελτιώσεων στην ποιότητα των πληροφοριών που δημοσιεύουν οι εταιρείες σύμφωνα με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών.
Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεσμεύεται να προτείνει αναθεώρηση της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Πρόταση Συμφωνία και στο πρόγραμμα εργασίας της για το 2020⁶. Η Ευρωπαϊκή Πρόταση Συμφωνία αποσκοπεί

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

Βρυξέλλες, 21.4.2021
COM(2021) 189 final
2021/0104 (COD)

Πρόταση

ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
για την τροποποίηση της οδηγίας 2013/34/ΕΕ, της οδηγίας 2004/109/ΕΚ, της οδηγίας 2006/43/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 537/2014, όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας από τις εταιρείες

(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

[SEC(2021) 164 final] - [SWD(2021) 150 final] - [SWD(2021) 151 final]

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Ι. ΠΑΡΑΛΟΓΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ
• Αιτιολόγηση και στόχοι της πρότασης
Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών (οδηγία 2014/95/ΕΕ, NFRD), για την τροποποίηση της λογιστικής οδηγίας, εκδόθηκε το 2014¹. Οι εταιρείες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών έλαβαν τα υφιστάμενα για πρώτη φορά εκθέσεις σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας το 2018 (για το οικονομικό έτος 2017).
Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών ορίζει για μεγάλες οντότητες δημοσίου συμφέροντος με μέσο αριθμό εργαζομένων άνω των 500, καθώς και για οντότητες δημοσίου συμφέροντος που είναι μητρικές επιχειρήσεις ενός μεγάλου ομίλου με μέσο αριθμό εργαζομένων άνω των 500, σε ενσωματωμένη βάση². Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών απαλλάσσει τις θυγατρικές επιχειρήσεις από τις υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων εάν η μητρική τους εταιρεία υποβάλλει εκθέσεις για το σύνολο του ομίλου, συμπεριλαμβανομένων των θυγατρικών. Στις απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών υπολόγισαν περίπου 11 700 εταιρείες³.
Με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών θεσπίστηκε η απειρητική υποβολή εκθέσεων από τις εταιρείες τόσο σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο τα ζητήματα βιωσιμότητας επηρεάζουν τις επιδόσεις τους, τη θέση και την εξέλιξη τους (προσέγγιση από τα έξω προς τα μέσα) όσο και σχετικά με τον αντίκτυπο τους στους ανθρώπους και το περιβάλλον (προσέγγιση από τα μέσα προς τα έξω). Αυτή η προσέγγιση αποκαλύπτει συχνά προσέγγιση «από τα μέσα προς τα έξω».
Σύμφωνα με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, το 2017 η Επιτροπή δημοσίευσε μη δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές για τις εταιρείες σχετικά με την υποβολή εκθέσεων⁴. Το 2019 δημοσίευσε συμπληρωματικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την υποβολή πληροφοριών που αφορούν το κλίμα⁵. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές δεν εκκρίθηκαν εταιρείες βελτιώσεων στην ποιότητα των πληροφοριών που δημοσιεύουν οι εταιρείες σύμφωνα με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών.
Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεσμεύεται να προτείνει αναθεώρηση της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Πρόταση Συμφωνία και στο πρόγραμμα εργασίας της για το 2020⁶. Η Ευρωπαϊκή Πρόταση Συμφωνία αποσκοπεί

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

Βρυξέλλες, 21.4.2021
COM(2021) 189 final
2021/0104 (COD)

Πρόταση

ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
για την τροποποίηση της οδηγίας 2013/34/ΕΕ, της οδηγίας 2004/109/ΕΚ, της οδηγίας 2006/43/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 537/2014, όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας από τις εταιρείες

(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

[SEC(2021) 164 final] - [SWD(2021) 150 final] - [SWD(2021) 151 final]

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Ι. ΠΑΡΑΛΟΓΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ
• Αιτιολόγηση και στόχοι της πρότασης
Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών (οδηγία 2014/95/ΕΕ, NFRD), για την τροποποίηση της λογιστικής οδηγίας, εκδόθηκε το 2014¹. Οι εταιρείες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών έλαβαν τα υφιστάμενα για πρώτη φορά εκθέσεις σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας το 2018 (για το οικονομικό έτος 2017).
Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών ορίζει για μεγάλες οντότητες δημοσίου συμφέροντος με μέσο αριθμό εργαζομένων άνω των 500, καθώς και για οντότητες δημοσίου συμφέροντος που είναι μητρικές επιχειρήσεις ενός μεγάλου ομίλου με μέσο αριθμό εργαζομένων άνω των 500, σε ενσωματωμένη βάση². Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών απαλλάσσει τις θυγατρικές επιχειρήσεις από τις υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων εάν η μητρική τους εταιρεία υποβάλλει εκθέσεις για το σύνολο του ομίλου, συμπεριλαμβανομένων των θυγατρικών. Στις απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών υπολόγισαν περίπου 11 700 εταιρείες³.
Με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών θεσπίστηκε η απειρητική υποβολή εκθέσεων από τις εταιρείες τόσο σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο τα ζητήματα βιωσιμότητας επηρεάζουν τις επιδόσεις τους, τη θέση και την εξέλιξη τους (προσέγγιση από τα έξω προς τα μέσα) όσο και σχετικά με τον αντίκτυπο τους στους ανθρώπους και το περιβάλλον (προσέγγιση από τα μέσα προς τα έξω). Αυτή η προσέγγιση αποκαλύπτει συχνά προσέγγιση «από τα μέσα προς τα έξω».
Σύμφωνα με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, το 2017 η Επιτροπή δημοσίευσε μη δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές για τις εταιρείες σχετικά με την υποβολή εκθέσεων⁴. Το 2019 δημοσίευσε συμπληρωματικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την υποβολή πληροφοριών που αφορούν το κλίμα⁵. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές δεν εκκρίθηκαν εταιρείες βελτιώσεων στην ποιότητα των πληροφοριών που δημοσιεύουν οι εταιρείες σύμφωνα με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών.
Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεσμεύεται να προτείνει αναθεώρηση της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Πρόταση Συμφωνία και στο πρόγραμμα εργασίας της για το 2020⁶. Η Ευρωπαϊκή Πρόταση Συμφωνία αποσκοπεί

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

Βρυξέλλες, 21.4.2021
COM(2021) 189 final
2021/0104 (COD)

Πρόταση

ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
για την τροποποίηση της οδηγίας 2013/34/ΕΕ, της οδηγίας 2004/109/ΕΚ, της οδηγίας 2006/43/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 537/2014, όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας από τις εταιρείες

(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

[SEC(2021) 164 final] - [SWD(2021) 150 final] - [SWD(2021) 151 final]

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Ι. ΠΑΡΑΛΟΓΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ
• Αιτιολόγηση και στόχοι της πρότασης
Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών (οδηγία 2014/95/ΕΕ, NFRD), για την τροποποίηση της λογιστικής οδηγίας, εκδόθηκε το 2014¹. Οι εταιρείες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών έλαβαν τα υφιστάμενα για πρώτη φορά εκθέσεις σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας το 2018 (για το οικονομικό έτος 2017).
Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών ορίζει για μεγάλες οντότητες δημοσίου συμφέροντος με μέσο αριθμό εργαζομένων άνω των 500, καθώς και για οντότητες δημοσίου συμφέροντος που είναι μητρικές επιχειρήσεις ενός μεγάλου ομίλου με μέσο αριθμό εργαζομένων άνω των 500, σε ενσωματωμένη βάση². Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών απαλλάσσει τις θυγατρικές επιχειρήσεις από τις υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων εάν η μητρική τους εταιρεία υποβάλλει εκθέσεις για το σύνολο του ομίλου, συμπεριλαμβανομένων των θυγατρικών. Στις απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών υπολόγισαν περίπου 11 700 εταιρείες³.
Με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών θεσπίστηκε η απειρητική υποβολή εκθέσεων από τις εταιρείες τόσο σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο τα ζητήματα βιωσιμότητας επηρεάζουν τις επιδόσεις τους, τη θέση και την εξέλιξη τους (προσέγγιση από τα έξω προς τα μέσα) όσο και σχετικά με τον αντίκτυπο τους στους ανθρώπους και το περιβάλλον (προσέγγιση από τα μέσα προς τα έξω). Αυτή η προσέγγιση αποκαλύπτει συχνά προσέγγιση «από τα μέσα προς τα έξω».
Σύμφωνα με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, το 2017 η Επιτροπή δημοσίευσε μη δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές για τις εταιρείες σχετικά με την υποβολή εκθέσεων⁴. Το 2019 δημοσίευσε συμπληρωματικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την υποβολή πληροφοριών που αφορούν το κλίμα⁵. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές δεν εκκρίθηκαν εταιρείες βελτιώσεων στην ποιότητα των πληροφοριών που δημοσιεύουν οι εταιρείες σύμφωνα με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών.
Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεσμεύεται να προτείνει αναθεώρηση της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Πρόταση Συμφωνία και στο πρόγραμμα εργασίας της για το 2020⁶. Η Ευρωπαϊκή Πρόταση Συμφωνία αποσκοπεί

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

Βρυξέλλες, 21.4.2021
COM(2021) 189 final
2021/0104 (COD)

Πρόταση

ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
για την τροποποίηση της οδηγίας 2013/34/ΕΕ, της οδηγίας 2004/109/ΕΚ, της οδηγίας 2006/43/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 537/2014, όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας από τις εταιρείες

(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

[SEC(2021) 164 final] - [SWD(2021) 150 final] - [SWD(2021) 151 final]

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Ι. ΠΑΡΑΛΟΓΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ
• Αιτιολόγηση και στόχοι της πρότασης
Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών (οδηγία 2014/95/ΕΕ, NFRD), για την τροποποίηση της λογιστικής οδηγίας, εκδόθηκε το 2014¹. Οι εταιρείες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών έλαβαν τα υφιστάμενα για πρώτη φορά εκθέσεις σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας το 2018 (για το οικονομικό έτος 2017).
Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών ορίζει για μεγάλες οντότητες δημοσίου συμφέροντος με μέσο αριθμό εργαζομένων άνω των 500, καθώς και για οντότητες δημοσίου συμφέροντος που είναι μητρικές επιχειρήσεις ενός μεγάλου ομίλου με μέσο αριθμό εργαζομένων άνω των 500, σε ενσωματωμένη βάση². Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών απαλλάσσει τις θυγατρικές επιχειρήσεις από τις υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων εάν η μητρική τους εταιρεία υποβάλλει εκθέσεις για το σύνολο του ομίλου, συμπεριλαμβανομένων των θυγατρικών. Στις απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών υπολόγισαν περίπου 11 700 εταιρείες³.
Με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών θεσπίστηκε η απειρητική υποβολή εκθέσεων από τις εταιρείες τόσο σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο τα ζητήματα βιωσιμότητας επηρεάζουν τις επιδόσεις τους, τη θέση και την εξέλιξη τους (προσέγγιση από τα έξω προς τα μέσα) όσο και σχετικά με τον αντίκτυπο τους στους ανθρώπους και το περιβάλλον (προσέγγιση από τα μέσα προς τα έξω). Αυτή η προσέγγιση αποκαλύπτει συχνά προσέγγιση «από τα μέσα προς τα έξω».
Σύμφωνα με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, το 2017 η Επιτροπή δημοσίευσε μη δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές για τις εταιρείες σχετικά με την υποβολή εκθέσεων⁴. Το 2019 δημοσίευσε συμπληρωματικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την υποβολή πληροφοριών που αφορούν το κλίμα⁵. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές δεν εκκρίθηκαν εταιρείες βελτιώσεων στην ποιότητα των πληροφοριών που δημοσιεύουν οι εταιρείες σύμφωνα με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών.
Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεσμεύεται να προτείνει αναθεώρηση της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Πρόταση Συμφωνία και στο πρόγραμμα εργασίας της για το 2020⁶. Η Ευρωπαϊκή Πρόταση Συμφωνία αποσκοπεί

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ

Βρυξέλλες, 21.4.2021
COM(2021) 189 final
2021/0104 (COD)

Πρόταση

ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
για την τροποποίηση της οδηγίας 2013/34/ΕΕ, της οδηγίας 2004/109/ΕΚ, της οδηγίας 2006/43/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 537/2014, όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας από τις εταιρείες

(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

[SEC(2021) 164 final] - [SWD(2021) 150 final] - [SWD(2021) 151 final]

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Ι. ΠΑΡΑΛΟΓΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ
• Αιτιολόγηση και στόχοι της πρότασης
Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών (οδηγία 2014/95/ΕΕ, NFRD), για την τροποποίηση της λογιστικής οδηγίας, εκδόθηκε το 2014¹. Οι εταιρείες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών έλαβαν τα υφιστάμενα για πρώτη φορά εκθέσεις σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας το 2018 (για το οικονομικό έτος 2017).
Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών ορίζει για μεγάλες οντότητες δημοσίου συμφέροντος με μέσο αριθμό εργαζομένων άνω των 500, καθώς και για οντότητες δημοσίου συμφέροντος που είναι μητρικές επιχειρήσεις ενός μεγάλου ομίλου με μέσο αριθμό εργαζομένων άνω των 500, σε ενσωματωμένη βάση². Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών απαλλάσσει τις θυγατρικές επιχειρήσεις από τις υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων εάν η μητρική τους εταιρεία υποβάλλει εκθέσεις για το σύνολο του ομίλου, συμπεριλαμβανομένων των θυγατρικών. Στις απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών υπολόγισαν περίπου 11 700 εταιρείες³.
Με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών θεσπίστηκε η απειρητική υποβολή εκθέσεων από τις εταιρείες τόσο σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο τα ζητήματα βιωσιμότητας επηρεάζουν τις επιδόσεις τους, τη θέση και την εξέλιξη τους (προσέγγιση από τα έξω προς τα μέσα) όσο και σχετικά με τον αντίκτυπο τους στους ανθρώπους και το περιβάλλον (προσέγγιση από τα μέσα προς τα έξω). Αυτή η προσέγγιση αποκαλύπτει συχνά προσέγγιση «από τα μέσα προς τα έξω».
Σύμφωνα με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, το 2017 η Επιτροπή δημοσίευσε μη δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές για τις εταιρείες σχετικά με την υποβολή εκθέσεων⁴. Το 2019 δημοσίευσε συμπληρωματικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την υποβολή πληροφοριών που αφορούν το κλίμα⁵. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές δεν εκκρίθηκαν εταιρείες βελτιώσεων στην ποιότητα των πληροφοριών που δημοσιεύουν οι εταιρείες σύμφωνα με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομ

<div><div><div><div><div><div></div><div>ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ</div></div></div><div><div><div></div><div>ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ</div></div><div><div></div><div>ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΗ</div></div></div></div></div><div>Βρυξέλλες, 21.4.2021 COM(2021) 189 final 2021/0104 (COD)</div><div>Πρόταση</div><div>ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για την τροποποίηση της οδηγίας 2013/34/ΕΕ της οδηγίας 2004/109/ΕΚ της οδηγίας 2006/43/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 537/2014, όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας από τις εταιρείες</div><div>(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)</div><div>[SEC(2021) 164 final] - [SWD(2021) 150 final] - [SWD(2021) 151 final]</div></div>		<div><div><div><div><div><div></div><div>ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ</div></div></div><div><div><div></div><div>ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ</div></div><div><div></div><div>ΑΠΘΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ</div></div></div></div></div><div>Ι. ΠΑΡΑΛΟΓΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ • Αιτιολόγηση και στόχοι της πρότασης Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών (οδηγία 2014/95/ΕΕ, NFRD), για την τροποποίηση της λογιστικής οδηγίας, εκδόθηκε το 2014¹. Οι εταιρείες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών έλαβαν τα υφιστάμενα για πρώτη φορά εκθέσεις, σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας το 2018 (για το οικονομικό έτος 2017). Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών ορίζει για μεγάλες οντότητες δημοσίου συμφέροντος με μέσο αριθμό εργαζομένων άνω των 500, καθώς και για οντότητες δημοσίου συμφέροντος που είναι μητρικές επιχειρήσεις ενός μεγάλου ομίλου με μέσο αριθμό εργαζομένων άνω των 500, σε ενσωματωμένη βάση². Η οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών απαλλάσσει τις θυγατρικές επιχειρήσεις από τις υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων εάν η μητρική τους εταιρεία υποβάλλει εκθέσεις για το σύνολο του ομίλου, συμπεριλαμβανομένων των θυγατρικών. Στις απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών υπολόγισαν περίπου 11 700 εταιρείες³. Με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών θεσπίστηκε η απειρητική υποβολή εκθέσεων από τις εταιρείες τόσο σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο τα ζητήματα βιωσιμότητας επηρεάζουν τις επιδόσεις τους, τη θέση και την εξέλιξη τους (προσέγγιση «από τα έξω προς τα μέσα») όσο και σχετικά με τον αντίκτυπο τους στους ανθρώπους και το περιβάλλον (προσέγγιση «από τα μέσα προς τα έξω»). Αυτή η προσέγγιση αποκαλύπτει συχνά προσέγγιση «από τα μέσα προς τα έξω». Σύμφωνα με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, το 2017 η Επιτροπή δημοσίευσε μη δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές για τις εταιρείες σχετικά με την υποβολή εκθέσεων⁴. Το 2019 δημοσίευσε συμπληρωματικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την υποβολή πληροφοριών που αφορούν το κλίμα⁵. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές δεν εκκρίθηκαν εταιρείες βελτιώσεων στην ποιότητα των πληροφοριών που δημοσιεύουν οι εταιρείες σύμφωνα με την οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεσμεύεται να προτείνει αναθεώρηση της οδηγίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Πρόταση Συμφωνία και στο πρόγραμμα εργασίας της για το 2020⁶. Η Ευρωπαϊκή Πρόταση Συμφωνία αποσκοπεί</div></div>			
EL	2	EL	EL	3	EL

	<p>^{a4} Κανονισμός (ΕΕ) 2019/2088 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Νοεμβρίου 2019, περί ενσωματώσεων υφιστάμενων στην πράξη των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (ΕΕ L 317 της 12.12.2019, σ. 11).</p> <p>^{a5} Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 765/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Ιουλίου 2008, για τον καθορισμό των απαιτήσεων διαπίστευσης, οι οποίες της αγοράς στον τομέα της εμπορίας των προϊόντων και για την κάλυψη του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 339/02 (ΕΕ L 218 της 13.8.2008, σ. 30).»</p> <p>3) το άρθρο 19α αντικαθίσταται από το ακόλουθο κείμενο:</p> <p>«Άρθρο 19α</p> <p>Υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας</p> <p>1. Οι μετοχές επιχειρήσεις και, από την 1η Ιανουαρίου 2026, οι μετοχές και μετοχές επιχειρήσεις οι οποίες είναι επιχειρήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 2 σημείο 1 στοιχείο α), περιλαμβανόμενες στην έκθεση διαχείρισης τις πληροφορίες που είναι αναγκαίες για την κατανόηση των επιπτώσεων της επιχείρησης σε θέματα βιωσιμότητας, καθώς και τις πληροφορίες που είναι αναγκαίες για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο τα θέματα βιωσιμότητας επηρεάζουν την εξέλιξη, τις επιδόσεις και τη θέση της επιχείρησης.</p> <p>2. Οι πληροφορίες που αναφέρονται στην παράγραφο 1 περιλαμβανομένων εκδόσεων:</p> <p>α) σύντομη περιγραφή του επιχειρηματικού μοντέλου και της στρατηγικής της επιχείρησης, στην οποία συμπεριλαμβάνονται:</p> <p>i) η ανθεκτικότητα του επιχειρηματικού μοντέλου και της στρατηγικής της επιχείρησης έναντι κινδύνων που συνδέονται με θέματα βιωσιμότητας·</p> <p>ii) οι ευκαιρίες για την επιχείρηση που σχετίζονται με θέματα βιωσιμότητας·</p> <p>iii) τα σχέδια της επιχείρησης ώστε να διασφαλίζεται ότι το επιχειρηματικό μοντέλο και η στρατηγική της επιχείρησης συνάδουν με τη μετάβαση προς μια βιώσιμη οικονομία και με τον περιορισμό της υπερθέρμανσης του πλανήτη σε 1,5 °C σύμφωνα με τη συμφωνία του Παρισιού·</p> <p>iv) ο τρόπος με τον οποίο το επιχειρηματικό μοντέλο και η στρατηγική της επιχείρησης λαμβάνουν υπόψη τα συμφέροντα των ενδιαφερόμενων μερών της επιχείρησης και τις επιπτώσεις της επιχείρησης σε θέματα βιωσιμότητας·</p> <p>v) ο τρόπος με τον οποίο έχει εφαρμοστεί η στρατηγική της επιχείρησης όσον αφορά τα θέματα βιωσιμότητας·</p> <p>β) περιγραφή των στόχων που αφορούν θέματα βιωσιμότητας και καθορίζονται από την επιχείρηση, καθώς και της πρόδου που έχει επινοήσει η επιχείρηση για την επίτευξη των εν λόγω στόχων·</p> <p>γ) περιγραφή του ρόλου των διοικητικών, διαχειριστικών και εποπτικών οργάνων σε σχέση με θέματα βιωσιμότητας·</p> <p>δ) περιγραφή των πολιτικών της επιχείρησης σε σχέση με θέματα βιωσιμότητας·</p> <p>ε) περιγραφή.</p>	<p>i) της διαδικασίας έκδοσης επιταγών που εφαρμόζεται σε θέματα βιωσιμότητας·</p> <p>ii) των κριτηρίων περιβαλλοντικών ή διοικητικών αρνητικών επιπτώσεων που συνδέονται με την αλυσίδα αξίας της επιχείρησης, συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων της ίδιας της επιχείρησης, των προϊόντων και των υπηρεσιών της, των επιχειρηματικών της σχέσεων και της αλυσίδας προμήθειών της·</p> <p>iii) των μέτρων που λαμβάνονται και του αποτελέσματος των εν λόγω μέτρων, για την πρόληψη, τον μετριασμό ή την απονομή των περιβαλλοντικών ή διοικητικών αρνητικών επιπτώσεων·</p> <p>στ) περιγραφή των κινδύνων που συνδέονται με την επιχείρηση που σχετίζονται με θέματα βιωσιμότητας, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων εξαίρεσης της επιχείρησης από τα εν λόγω θέματα, καθώς και του τρόπου με τον οποίο η επιχείρηση διαχειρίζεται αυτούς τους κινδύνους·</p> <p>ζ) δείκτες που σχετίζονται με τις δημοσκοπήσεις που αναφέρονται στα στοιχεία α) έως στ).</p> <p>Οι επιχειρήσεις δημοσκοπούν επίσης πληροφορίες σχετικά με όλα στοιχεία, συμπεριλαμβανομένων πληροφοριών σχετικά με το περιεχόμενο το νομότυπο και το κοινωνικό κράτος και το κράτος της δημοκρατίας σχετών.</p> <p>Οι επιχειρήσεις υποβάλλουν στοιχεία σχετικά με τη διαδικασία που διενεργείται για τον προσδιορισμό των πληροφοριών που έχουν συμπεριλάβει στην έκθεση διαχείρισης, σύμφωνα με την παράγραφο 1, και στη διαδικασία αυτή λαμβάνουν υπόψη βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες χρονικούς ορίζοντες.</p> <p>3. Οι πληροφορίες που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 περιλαμβανομένων μελλοντικών και αναμενόμενων πληροφοριών, καθώς και ποσοτικές και ποσοτικές πληροφορίες.</p> <p>Κατά περίπτωση, οι πληροφορίες που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την αλυσίδα αξίας της επιχείρησης, συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων των προϊόντων και των υπηρεσιών της ίδιας της επιχείρησης, των επιχειρηματικών της σχέσεων και της αλυσίδας προμήθειών της.</p> <p>Κατά περίπτωση, οι πληροφορίες που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 παρέχουν επίσης αναφορές και πρόσθετες πληροφορίες άλλων πληροφοριών που περιλαμβάνονται στην έκθεση διαχείρισης, σύμφωνα με το άρθρο 19, καθώς και των ποσών που αναφέρονται στις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις.</p> <p>Τα κράτη μέλη μπορούν σε εξαιρετικές περιπτώσεις να επιτρέψουν την παράλειψη πληροφοριών σχετικά με εξαιρετικές εξελίξεις ή θέματα υπό διαπραγματεύσεις όταν, κατά τη διάρκεια αποδοκιμαστικής γνώμης των μέλων των διοικητικών, διαχειριστικών και εποπτικών οργάνων, που αναφέρονται εντός των αρμοδιοτήτων που τους έχουν ανατεθεί από το εθνικό δίκαιο και που αφορούν σχετικά συλλογική επίσημη εν λόγω γνώμη, η δημοσκόπηση αυτών των πληροφοριών θα έβλαπτε σοβαρά την αμερόληπτη θέση της επιχείρησης, υπό την προϋπόθεση ότι η παράλειψη αυτή δεν αμβλύνει την οφθαλμική και υπογραμμισμένη κατανόηση της εξέλιξης, των επιδόσεων, της θέσης και του αντικτύπου των δραστηριοτήτων της επιχείρησης.</p>	
EL	54	EL EL EL	55 EL

	<p>4. Οι επιχειρήσεις υποβάλλουν τις πληροφορίες που αναφέρονται στις παραγράφους 1 έως 3 σύμφωνα με τα πρότυπα υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας που αναφέρονται στο άρθρο 19f.</p> <p>5. Κατά παρέκκλιση από το άρθρο 19α παράγραφος 1 έως 4, οι μετοχές και μετοχές επιχειρήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 2 σημείο 1 στοιχείο α), μπορούν να υποβάλλουν εκδόσεις σύμφωνα με τα πρότυπα υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας για τις μετοχές και μετοχές επιχειρήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 19f.</p> <p>6. Οι επιχειρήσεις που συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις των παραγράφων 1 έως 4 θεωρούν ότι έχουν τηρήσει την απαίτηση του άρθρου 19 παραγράφου 1 τρίτο εδάφιο.</p> <p>7. Μια επιχείρηση, η οποία είναι θυγατρική επιχείρηση, απαλλάσσεται από τις υποχρεώσεις που ορίζονται στις παραγράφους 1 έως 4, εάν η εν λόγω επιχείρηση και οι θυγατρικές της επιχειρήσεις συμπεριλαμβάνονται στην ενοποιημένη έκθεση διαχείρισης μητρικής επιχείρησης η οποία συντάσσεται σύμφωνα με τα άρθρα 29 και 29α. Μια επιχείρηση, η οποία είναι θυγατρική επιχείρηση μητρικής επιχείρησης που είναι εγκατεστημένη σε τρίτη χώρα, απαλλάσσεται επίσης από τις υποχρεώσεις που ορίζονται στις παραγράφους 1 έως 4, όταν η εν λόγω επιχείρηση και οι θυγατρικές της επιχειρήσεις περιλαμβάνονται στην ενοποιημένη έκθεση διαχείρισης της εν λόγω μητρικής επιχείρησης, και όταν η ενοποιημένη έκθεση διαχείρισης συντάσσεται κατά τρόπο που μπορεί να θεωρηθεί ισοδύναμος, σύμφωνα με τα σχετικά εκτελεστικά μέτρα που θεσπίζονται δυνάμει του άρθρου 23 παράγραφος 4 σημείο i) της οδηγίας 2004/109/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου^{a6}, με τον τρόπο που απαιτείται βάσει των προτύπων υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας που αναφέρονται στο άρθρο 19f της παρούσας οδηγίας.</p> <p>Η ενοποιημένη έκθεση διαχείρισης της μητρικής επιχείρησης που αναφέρεται στο πρώτο εδάφιο δημοσιεύεται σύμφωνα με το άρθρο 30, με τον τρόπο που ορίζεται στο δίκαιο του κράτους μέλους από το οποίο δίδεται η επιχείρηση που απαλλάσσεται από τις υποχρεώσεις των παραγράφων 1 έως 4.</p> <p>Το κράτος μέλος στο οποίο υπόκειται η επιχείρηση που απαλλάσσεται από τις υποχρεώσεις των παραγράφων 1 έως 4 μπορεί να απαιτεί η ενοποιημένη έκθεση διαχείρισης που αναφέρεται στο πρώτο εδάφιο της παρούσας παραγράφου να δημοσιεύεται σε επίσημη γλώσσα του κράτους μέλους, ή σε γλώσσα κράτους διαδόχου στον διεθνή χρηματοπιστωτικό τομέα, και να επικαθορίζεται υφύπευκτη μεταφράση προς τις εν λόγω γλώσσες.</p> <p>Η έκθεση διαχείρισης μιας επιχείρησης που απαλλάσσεται από τις υποχρεώσεις που ορίζονται στις παραγράφους 1 έως 4 περιέχει όλες τις ακόλουθες πληροφορίες:</p> <p>α) την επωνυμία και την ιδέα της μητρικής επιχείρησης που υποβάλλει πληροφορίες σε επίσημο ομόλογο σύμφωνα με τα άρθρα 29 και 29α ή κατά τρόπο που μπορεί να θεωρηθεί ισοδύναμος, σύμφωνα με τα εκτελεστικά μέτρα που θεσπίζονται δυνάμει του άρθρου 23 παράγραφος 4 σημείο i) της οδηγίας 2004/109/ΕΚ, με τον τρόπο που απαιτείται βάσει των προτύπων υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας που αναφέρονται στο άρθρο 19f·</p> <p>β) το γεγονός ότι η επιχείρηση απαλλάσσεται από τις υποχρεώσεις που ορίζονται στις παραγράφους 1 έως 4 του παρόντος άρθρου.</p>	<p>^{a6} Οδηγία 2004/109/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 2004, για την ενσωμάτωση των προτάσεων διακοπής αναφοράς με την πληροφορία σχετικά με εκδόσεις των οποίων οι εκδότες είναι υπεύθυνοι και διαπραγματεύονται σε δημόσια αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 2001/34/ΕΚ (ΕΕ L 390 της 31.12.2004, σ. 38).»</p> <p>4) παρέχονται τα ακόλουθα άρθρα 19f, 19g και 19h:</p> <p>«Άρθρο 19f</p> <p>Πρότυπα υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας</p> <p>1. Η Επιτροπή εκδίδει κατ' εξουσιοδότηση πράξεις, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 49, για τη θέσπιση προτύπων υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας. Τα εν λόγω πρότυπα υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας προσδιορίζουν τις πληροφορίες που πρέπει να υποβάλλουν οι επιχειρήσεις σύμφωνα με τα άρθρα 19α και 29α και, κατά περίπτωση, προσδιορίζουν τη δομή με την οποία πρέπει να υποβάλλονται οι εν λόγω πληροφορίες. Ειδικότερα:</p> <p>α) έως τις 31 Οκτωβρίου 2022, η Επιτροπή εκδίδει κατ' εξουσιοδότηση πράξεις, στις οποίες προσδιορίζονται οι πληροφορίες που πρέπει να υποβάλλουν οι επιχειρήσεις, σύμφωνα με το άρθρο 19α παραγράφους 1 και 2, και στις οποίες προσδιορίζονται τουλάχιστον οι πληροφορίες που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των συμμετεχόντων στις χρηματοπιστωτικές αγορές που υποκαθάνουν στις υποχρεώσεις δημοσκόπησης του κανονισμού (ΕΕ) 2019/2088·</p> <p>β) έως τις 31 Οκτωβρίου 2023, η Επιτροπή εκδίδει κατ' εξουσιοδότηση πράξεις, στις οποίες προσδιορίζονται:</p> <p>i) οι συμπεριλαμβανόμενες πληροφορίες που υποβάλλουν οι επιχειρήσεις όσον αφορά τα θέματα βιωσιμότητας, και τους τομείς υποβολής στοιχείων που συμπεριλαμβάνονται στο άρθρο 19α παραγράφους 2, όπου απαιτείται·</p> <p>ii) οι πληροφορίες που υποβάλλουν οι επιχειρήσεις και αφορούν ειδικά τον τομέα στον οποίο δραστηριοποιούνται.</p> <p>Η Επιτροπή, τουλάχιστον ανά τριετία μετά την ημερομηνία έναρξης της, επικαιροποιεί κάθε κατ' εξουσιοδότηση πράξη που εκδίδεται δυνάμει των παρόντων άρθρων, λαμβάνοντας υπόψη τις τεχνικές συμβουλές της Συμβουλευτικής Ομάδας για θέματα χρηματοοικονομικής αναφοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EFRAG), και, όπου απαιτείται, τροποποιεί την εν λόγω κατ' εξουσιοδότηση πράξη προκειμένου να λάβουν υπόψη οι σχετικά εξελίξεις, συμπεριλαμβανομένων των εξελίξεων σε σχέση με τα διεθνή πρότυπα.</p> <p>2. Σύμφωνα με τα πρότυπα υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας που αναφέρονται στην παράγραφο 1, οι πληροφορίες που πρέπει να κοινοποιούνται απαιτούνται να είναι κατανοητές, σχετικές, αντιπροσωπευτικές, επικαιροποιημένες, συγκρίσιμες και να παρουσιάζονται με ακρίβεια.</p> <p>Τα πρότυπα υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας, λαμβάνοντας υπόψη το αντικείμενο ενός συγκεκριμένου κράτους:</p> <p>α) προσδιορίζουν τις πληροφορίες που πρέπει να δημοσιοποιούνται οι επιχειρήσεις σχετικά με:</p> <p>i) τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής·</p> <p>ii) την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή·</p> <p>iii) τους υδάτινους και τους θαλάσσιους πόρους·</p>	
EL	56	EL EL EL	57 EL

- iv) τη χρήση των πόρων και την οικιακή οικονομία;
- v) τη ρύπανση;
- vi) τη βιοποικιλότητα και τα οικοσυστήματα;

β) προσδιορίζουν τις πληροφορίες που πρέπει να δημοσιοποιούν οι επιχειρήσεις σχετικά με κοινωνικούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων πληροφοριών σχετικά με τα εξής:

- i) τις ίσες ευκαιρίες για όλους, συμπεριλαμβανομένης της ισότητας των φύλων και της ισότητας της μισθός για όμοια εργασία, της κατάρτισης και της ανάπτυξης, δεξιοτήτων, καθώς και της απασχόλησης και της ένταξης ατόμων με αναπηρία;
- ii) τις συνθήκες εργασίας, συμπεριλαμβανομένων της ασφάλειας και ευνοηόμενης απασχόλησης, των μισθών, του κοινωνικού διαλόγου, των συλλογικών διαπραγματεύσεων και της συμμετοχής των εργαζομένων, της ισότητας μεταξύ επαγγελματιών και ιδιωτικής ζωής και ενός υγιούς, ασφαλούς και κατάλληλα προσαρμοσμένου περιβάλλοντος εργασίας;
- iii) τον πεδισμό των ανθρώπινων δικαιωμάτων, των θεμελιωδών ελευθεριών, των δημοκρατικών αρχών και των προτύπων που θέττονται στον Διεθνή Χάρτη Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και σε άλλες βασικές συμβάσεις των Ηνωμένων Εθνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα, στη διακήρυξη της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας σχετικά με τις θεμελιώδεις αρχές και τα δικαιώματα εργασίας, στις θεμελιώδεις συμβάσεις της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας και στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

γ) προσδιορίζουν τις πληροφορίες που πρέπει να δημοσιοποιούν οι επιχειρήσεις σχετικά με παράγοντες διακυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένων πληροφοριών σχετικά με:

- i) τον ρόλο των διοικητικών, διαχειριστικών και εποπτικών οργάνων της επιχείρησης, μεταξύ άλλων όσον αφορά θέματα βιωσιμότητας, και τη σύνθεσή τους;
- ii) την επαγγελματική δεοντολογία και την επαγγελματική νομοθεσία, συμπεριλαμβανομένης της καταστολής της διαφθοράς και της διαφθοράς;
- iii) τις πολιτικές δεοντολογίας της επιχείρησης, μεταξύ των οποίων και οι δραστηριότητες άσκησης πίεσης από ομίλους συμφερόντων;
- iv) τη διακρίση και την ποιότητα των σχέσεων με τους επιχειρηματικούς εταίρους, συμπεριλαμβανομένων των πρακτικών πληρωμών;
- v) τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου διασφάλισης της ποιότητας και διαχείρισης κινδύνων της επιχείρησης, μεταξύ άλλων σε σχέση με τη διαδικασία υποβολής εκθέσεων της επιχείρησης;

3. Κατά την έκδοση κατ'εξουσιοδότηση πράξεων σύμφωνα με την παράγραφο 1, η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη:

- a) τις εργασίες στο πλαίσιο προηγμένων πρωτοβουλιών καθορισμού προτύπων για την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας, καθώς και τα υφιστάμενα πρότυπα και πλαίσια για τη λογιστική απεικόνιση του φυσικού κεφαλαίου, την υποβολή επιχειρηματικής συμπεριφοράς, την επαρκή κοινωνική εστίαση και τη βιώσιμη ανάπτυξη;
- β) τις πληροφορίες που χρειάζονται οι συμμετέχοντες ως χρηματοοικονομικές εγγραφές προκειμένου να συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις δημοσιοποίησης που υφίστανται βάσει του κανονισμού (ΕΕ) 2019/2088 και των κατ'εξουσιοδότηση πράξεων που εκδίδονται σύμφωνα με τον εν λόγω κανονισμό;
- γ) τα κριτήρια που καθορίζονται στις κατ'εξουσιοδότηση πράξεις που εκδίδονται σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) 2020/852⁴⁷;
- δ) τις απαιτήσεις υποβολής στοιχείων που ισχύουν για τους διαχειριστές έκτακτων αναγκών στη γρήγοτη αναστολή και στη μεθοδολογία της έκτακτης αναστολής και τα ελάχιστα πρότυπα για τη διασφαλίση ενσωματωμένων δεδομένων αναφοράς για την κλιματική μετάβαση τους ενδιαφερόμενους με τη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού οικονομικού δικτύου, αναφοράς, σύμφωνα με τους κατ'εξουσιοδότηση κανονισμούς (ΕΕ) 2020/1816⁴⁸, (ΕΕ) 2020/1817⁴⁹ και (ΕΕ) 2020/1818⁵⁰ της Επιτροπής;
- ε) τις δημοσιοποιήσεις οι οποίες προσδιορίζονται στις εκτελεστικές πράξεις που εκδίδονται σύμφωνα με το άρθρο 434α του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 575/2013⁵¹;
- στ) τη διάσταση 2013/178/ΕΕ της Επιτροπής⁵²;
- ζ) την οδηγία 2003/87/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁵³;
- η) τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1221/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁵⁴.

⁴⁷ Κανονισμός (ΕΕ) 2020/852 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 2020, σχετικά με τη θέσπιση ορίων για τη διασφάλιση των βιωσιμών επενδύσεων και για την καταπολέμηση του κλιματικού κινδύνου (ΕΕ) 2019/2088 (Ε.Υ. L 198 της 22.6.2020, σ. 13).

⁴⁸ Κατ'εξουσιοδότηση πράξεις (ΕΕ) 2020/1816 της Επιτροπής, της 17ης Ιουλίου 2020, για τη συμπλήρωση του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1031 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά την ετήσια, επί θεώρετης έκτακτης αναστολής, του κλάδου με τον οποίο ανταποκρινόμενα περιβαλλοντικά, κοινωνικά και σχετικά με τη διακυβέρνηση παράγοντες, οι οποίοι είναι αναγκαίοι, που σχετίζονται με διαρροές (ΕΕ L 406 της 22.12.2020, σ. 1).

⁴⁹ Κατ'εξουσιοδότηση πράξεις (ΕΕ) 2020/1817 της Επιτροπής, της 17ης Ιουλίου 2020, για τη συμπλήρωση του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1031 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά το δίκτυο παραγωγής της ενέργειας του κλάδου με τον οποίο ανταποκρινόμενα περιβαλλοντικά, κοινωνικά και σχετικά με τη διακυβέρνηση παράγοντες στη μεθοδολογία της έκτακτης αναστολής (ΕΕ L 406 της 22.12.2020, σ. 12).

⁵⁰ Κατ'εξουσιοδότηση πράξεις (ΕΕ) 2020/1818 της Επιτροπής, της 17ης Ιουλίου 2020, για τη συμπλήρωση του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1031 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά ελάχιστα πρότυπα για οικονομικούς δείκτες, αναφοράς, για την κλιματική μετάβαση και ενδιαφερόμενους με τη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού οικονομικού δικτύου, αναφοράς (ΕΕ L 406 της 22.12.2020, σ. 17).

⁵¹ Εκτελεστικός κανονισμός της Επιτροπής με τον καθορισμό εκτελεστικών τεχνικών προτύπων σχετικά με τις δραστηριότητες, επί τη θέσει των ελέγχων που αναφέρονται στο άρθρο μέρος II, σημείο 1.

και III του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 575/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΥΣΕΕ) (2013).

Σύσταση 2013/179/ΕΕ της Επιτροπής, της 9ης Απριλίου 2013, σχετικά με τη χρήση κοινών μεθόδων για τη μέτρηση και τη γνωστοποίηση των περιβαλλοντικών επιδόσεων κατά τον κύκλο ζωής των προϊόντων και των οργανισμών (ΕΕ L 124 της 4-5-2013, σ. 1).

Οδηγία 2003/87/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Οκτωβρίου 2003, σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής, αφορώντας κυρίως την Ένωση και την τροποποίηση της οδηγίας 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 275 της 25-10-2003, σ. 32).

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1221/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2009, περί της εσωτερικής συμπεριφοράς των εταιρειών σε κοινοτικά συστήματα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου (EMAS) και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 761/2001 και των αποφάσεων της Επιτροπής, 2001/604/ΕΚ και 2000/183/ΕΚ, (ΕΕ L 342 της 22-12-2009, σ. 1).

Άρθρο 19f

Πρώτητα υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας για τις ΜΜΕ

Η Επιτροπή εκδίδει κατ'εξουσιοδότηση πράξεις, σύμφωνα με το άρθρο 49, για τη θέσπιση προτύπων υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας που είναι ανάλογα των δυνατοτήτων και των χαρακτηριστικών των μικρών και μεσίων επιχειρήσεων. Τα εν λόγω πρότυπα υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας προσδιορίζουν τους από τις πληροφορίες που αναφέρονται στα άρθρα 19α και 29α πρέπει να υποβάλλονται οι μικρές και μεσίες επιχειρήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 2, σημείο 1 στοιχείο α).

Τα πρότυπα αυτά λαμβάνουν υπόψη τα κριτήρια του άρθρου 19f παράγραφος 2 και 3. Επιπλέον, προσδιορίζουν, κατά περίπτωση, τη δομή για την οποία πρέπει να υποβάλλονται οι εν λόγω πληροφορίες.

Η Επιτροπή εκδίδει τις ανωτέρω κατ'εξουσιοδότηση πράξεις το αργότερο έως τις 31 Οκτωβρίου 2023.

Άρθρο 19d

Εντομής ηλεκτρονικός μορφότυπος αναφοράς

1. Οι επιχειρήσεις που υποκείμενες στις διατάξεις του άρθρου 19α καταρτίζουν τις οικονομικές τους καταστάσεις και την έκθεση διαχείρισης τους σε ενιαίο ηλεκτρονικό μορφότυπο αναφοράς, σύμφωνα με το άρθρο 3 του κατ'εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) 2019/815 της Επιτροπής⁴¹, και επεξημαίνουν τις οικείες πληροφορίες βιωσιμότητας, συμπεριλαμβανομένων των δημοσιοποιήσεων που αναφέρονται στο άρθρο 8 του κανονισμού (ΕΕ) 2020/852, σύμφωνα με τον εν λόγω κατ'εξουσιοδότηση κανονισμό.
2. Οι επιχειρήσεις που υποκείμενες στις διατάξεις του άρθρου 29α καταρτίζουν τις οικονομικές οικονομικές τους καταστάσεις και την ενσωματωμένη έκθεση διαχείρισης τους σε ενιαίο ηλεκτρονικό μορφότυπο αναφοράς, σύμφωνα με το άρθρο 3 του κατ'εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) 2019/815, και επεξημαίνουν τις πληροφορίες βιωσιμότητας, συμπεριλαμβανομένων των δημοσιοποιήσεων που αναφέρονται στο άρθρο 8 του κανονισμού (ΕΕ) 2020/852.

⁴¹ Κατ'εξουσιοδότηση κανονισμός (ΕΕ) 2019/815 της Επιτροπής, της 17ης Δεκεμβρίου 2018, για τη συμπλήρωση της οδηγίας 2004/109/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά ρηθυστικά τεχνικά πρότυπα για τον καθορισμό ενιαίου ηλεκτρονικού μορφότυπου αναφοράς (ΕΕ L 143 της 29-5-2019, σ. 1).

5) το άρθρο 20 παράγραφος 1 τροποποιείται ως εξής:

α) το στοιχείο i) αντικαθίσταται από το ακόλουθο κείμενο:

«i) περιγραφή της πολιτικής σχετική με την πολυμερική που εφαρμόζεται για τα διοικητικά, διαχειριστικά και υποστηρικτικά τμήματα της επιχείρησης, όπως αφορά το φύλο και άλλες, όπως, για παράδειγμα, η ηλικία ή το εκπαιδευτικό και επαγγελματικό ιστορικό των μελών, οι στόχοι της εν λόγω πολιτικής για την πολυμερική, ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόζεται και τα αποτελέσματα κατά την περίοδο αναφοράς. Αν δεν εφαρμόζεται τέτοια πολιτική, η δήλωση θα περιλαμβάνει εξήγηση ως προς το γιατί συμβαίνει αυτό.»

β) η παράγραφος 2 αντικαθίσταται:

«Οι επιχειρήσεις που υποκείμενες στις διατάξεις του άρθρου 19α μπορούν να συμπεριλαμβάνουν με την υποβολή τους ορίζεται στο πρώτο εδάφιο (στοιχεία γ), στ) και ζ) των παρόντων άρθρων, εάν περιλαμβάνουν τις πληροφορίες που απαιτούνται βάσει των στοιχείων αυτών στο πλαίσιο της υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας.»

6) το άρθρο 23 τροποποιείται ως εξής:

α) την παράγραφο 4, το στοιχείο β) αντικαθίσταται από το ακόλουθο κείμενο:

«β) οι ενσωματωμένες οικονομικές καταστάσεις που περιλαμβάνονται στο στοιχείο α) καθώς και η ενσωματωμένη έκθεση διαχείρισης που εμπεριέχουν συνολικά επιχειρήσεις καταρτίζονται από τη μετρική αξιολόγηση του συνόλου αυτού, σύμφωνα με το θέμα του κριτήριου μέγιστο που δίδεται την εν λόγω μετρική επιτήρηση, κατ'εξουσιοδότηση της παρούσας οδηγίας, εξαρτώνται των απαιτήσεων του άρθρου 29α, η των δυνάμεων λογιστικών προτύπων που θεσπίζονται βάσει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1606/2002.»

β) την παράγραφο 8, το στοιχείο β) σημείο i) αντικαθίσταται από το ακόλουθο κείμενο:

«i) σύμφωνα με την παρούσα οδηγία, εξαρτώνται των απαιτήσεων του άρθρου 29α.»

γ) την παράγραφο 8 το στοιχείο β) σημείο iii) αντικαθίσταται από το ακόλουθο κείμενο:

«iii) κατά τρίτο υποόψωμα με τις ενσωματωμένες οικονομικές καταστάσεις και τις ενσωματωμένες εκθέσεις διαχείρισης που έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με την παρούσα οδηγία, εξαρτώνται των απαιτήσεων του άρθρου 29α.»

7) το άρθρο 29α αντικαθίσταται από το ακόλουθο κείμενο:

Άρθρο 29α

Ενσωματωμένη υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας

Οι μεγάλες επιχειρήσεις μετλούν ομίλους συμπεριλαμβανομένων στην ενσωματωμένη έκθεση διαχείρισης τις πληροφορίες που είναι αναγκαίες για την κατανόηση των επιπτώσεων του ομίλου σε θέματα βιωσιμότητας, καθώς και τις πληροφορίες που είναι αναγκαίες για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο τα θέματα βιωσιμότητας επηρεάζουν την εξέλιξη, τις επιδόσεις και τη θέση του ομίλου.

2. Οι πληροφορίες που αναφέρονται στην παράγραφο 1 περιλαμβάνονται εκτενέστερα:

α) σύντομη περιγραφή του επιχειρηματικού μοντέλου και της στρατηγικής του ομίλου, συμπεριλαμβανομένων:

EL

60

EL

EL

61

EL

«5α. Ένα κράτος μέλος δύναται να εγγράψει στο μητρώο του ελεγκτή τρίτης χώρας μόνο εάν αυτός πληροί τις απαιτήσεις που προβλέπονται στο άρθρο 5 στοιχείο γ), δ), δδ) και ε) της παράρτησης 5.

⁴¹⁹ Οδηγία 2004/109/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 2004, για την ενσωμάτωση των προνοιών που διέπουν, κοινοτικά με την ελεγχόμενη εταιρεία με ομότιμους των οποίων οι κεντρικές εδρές έχουν υποβάλει προς διαπραγμάτευση τις συμβαλλόμενες ισχύος και για την τροποποίηση της οδηγίας 2001/14/ΕΚ (ΕΕ L 396 της 31.12.2004, σ. 38)»

21) το άρθρο 48α τροποποιείται ως εξής:

α) στην παράγραφο 2 προστίθεται το ακόλουθο εδάφιο:

«Η εξουσία έκδοσης των καρτ' εξουσιοδότησης πράζουν του άρθρου 26α παράγραφος 2 αντιστέλλεται στην Επιτροπή εκτ' αόριστον.»

β) η παράγραφος 3 αντικαθίσταται από το ακόλουθο κείμενο:

«3. Η εξουσιοδότηση που προβλέπεται στο άρθρο 26 παράγραφος 3, στο άρθρο 26α παράγραφος 2, στο άρθρο 45 παράγραφος 6, στο άρθρο 46 παράγραφος 2 και στο άρθρο 47 παράγραφος 3 είναι δυνατόν να ανακληθεί οποιαδήποτε χρονική στιγμή από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ή από το Συμβούλιο. Η απόφαση ανάκλησης περιέχεται την εξουσιοδότηση που προσκομίζεται στην εν λόγω αίτηση. Αρχίζει να ισχύει την επομένη της ημέρας δημοσίευσής της απόφασης στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* ή σε μεταγενέστερη ημερομηνία που ορίζεται σε αυτήν. Δεν επιβάλλεται την επαναμέτρηση οποιαδήποτε καρτ' εξουσιοδότησης πράζουν που βρίσκονται ήδη σε ισχύ.»

γ) η παράγραφος 5 αντικαθίσταται από το ακόλουθο κείμενο:

«5. Οι καρτ' εξουσιοδότησης πράζουν που εκδίδονται σύμφωνα με το άρθρο 26 παράγραφος 3, το άρθρο 26α παράγραφος 2, το άρθρο 45 παράγραφος 6, το άρθρο 46 παράγραφος 2 και το άρθρο 47 παράγραφος 3 τίθενται σε ισχύ μόνο εφόσον δεν προβλέπεται καμία ένσταση είτε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είτε από το Συμβούλιο, εντός προθεσμίας τριών μηνών από την κοινοποίηση της εν λόγω πράξης στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ή εάν, πριν από τη λήξη της περιόδου αυτής, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ενημερωθούν αμφότερα την Επιτροπή ότι δεν πρόκειται να προβάλουν ένσταση. Η περίοδος αυτή παρατείνεται κατά δύο μήνες με πρωτοβουλία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή του Συμβουλίου.»

Άρθρο 4 **Τροποποίησης του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 537/2014**

Ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 537/2014 τροποποιείται ως εξής:

22) το άρθρο 5 τροποποιείται ως εξής:

α) η παράγραφος 1 τροποποιείται ως εξής:

i) το πρώτο εδάφιο αντικαθίσταται από το ακόλουθο κείμενο:

«1. Ο νόμιμος ελεγκτής ή το ελεγκτικό γραφείο που διενεργεί υποχρεωτικό έλεγχο και, κατά περίπτωση, διασφάλιση της υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας αντίστοιχης διάρκειας συμπεριλαμβανομένης οποιαδήποτε μέλους του δικτύου στο οποίο ανήκει ο νόμιμος ελεγκτής ή το ελεγκτικό γραφείο δεν

δύνανται να παρέχουν άμεσα ή έμμεσα στην ελεγχόμενη οντότητα, στην οποία μητρική επιχείρηση ή στις ελεγχόμενες από την ελεγχόμενη οντότητα επιχειρήσεις της εντός της Ένωσης αναγνωρισμένες μη ελεγκτικές υπηρεσίες κατά:

α) το δικέτισμα από την έναρξη της περιόδου που ελέγχεται έως την έκδοση της έκθεσης ελέγχου και

β) το αμέσως προηγούμενο οικονομικό έτος από την περίοδο που αναφέρεται στο στοιχείο α) σε σχέση με τις υπηρεσίες που απελευθερούνται στο δεύτερο εδάφιο στοιχείο ε)»

ii) στο δεύτερο εδάφιο, προστίθεται το ακόλουθο στοιχείο η):

«η) συμβουλευτικές υπηρεσίες για την κατάρτιση των εκθέσεων βιωσιμότητας, σε περίπτωση που ο νόμιμος ελεγκτής ή το ελεγκτικό γραφείο διενεργεί τη διασφάλιση της υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας.»

β) προστίθεται η ακόλουθη παράγραφος 6:

«6. Οι παράγραφοι 4 και 5 που αναφέρονται στον υποχρεωτικό έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων ισχύουν για τη διασφάλιση της υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας, κατά περίπτωση.»

23) στο άρθρο 14, το στοιχείο β) αντικαθίσταται από το ακόλουθο κείμενο:

β) έσοδα από μη ελεγκτικές υπηρεσίες εκτός εκείνων που αναφέρονται στο άρθρο 5 παράγραφος 1, οι οποίες απαιτούνται από την εσωτερική ή εθνική νομοθεσία, για τον καθορισμό των εσόδων από τη διασφάλιση της υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας, και»

Άρθρο 5 **Μεταφορά στα εθνικά δίκαια**

1. Τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις προκειμένου να συμμορφωθούν προς τα άρθρα 1 έως 3 της παρούσας οδηγίας το αργότερο την 1η Δεκεμβρίου 2022. Ενημερώνουν αμέσως την Επιτροπή σχετικά.

Τα κράτη μέλη προβλέπουν ότι οι διατάξεις του πρώτου εδαφίου εφαρμόζονται για τα οικονομικά έτη που αρχίζουν την 1η Ιανουαρίου 2023 ή μεταγενέστερα.

Οι διατάξεις αυτές, όταν θεσπίζονται από τα κράτη μέλη, αναφέρονται στην παρούσα οδηγία ή συνοδεύονται από την αναφορά αυτή κατά την επίσημη δημοσίευσή τους. Τα κράτη μέλη ορίζουν τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η αναφορά αυτή.

2. Τα κράτη μέλη κοινοποιούν στην Επιτροπή το κείμενο των συνοδών διατάξεων εθνικού δικαίου τις οποίες θεσπίζουν στον τομέα που διέπεται από την παρούσα οδηγία.

Άρθρο 6 **Ημερομηνία εφαρμογής του άρθρου 4**

Το άρθρο 4 της παρούσας οδηγίας ισχύει για τα οικονομικά έτη που αρχίζουν την 1η Ιανουαρίου 2023 ή μεταγενέστερα.

EL

78

EL

EL

79

EL

	<p>Άρθρο 7 Έναρξη ισχύος</p> <p>Η παρούσα οδηγία αρχίζει να ισχύει την εικοστή ημέρα από τη δημοσίευσή της στην <i>Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης</i>.</p> <p>Άρθρο 8 Αποδέκτες</p> <p>Η παρούσα οδηγία απευθύνεται στα κράτη μέλη. Ωστόσο, το άρθρο 4 είναι δεσμευτικό ως προς όλα τα μέρη του και ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος.</p> <p>Βρυξέλλες,</p> <p><i>Για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο</i> Ο Πρόεδρος</p> <p><i>Για το Συμβούλιο</i> Ο Πρόεδρος</p>	
EL	80	EL

Πηγές:

ΔΙΕΘΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- **Finance Research Letters**, Volume 48, August 2022
- **Applied Economics Letters**, Volume 28, 2021
- **Journal of Business Venturing**, Volume 36, Issue 3, May 2021

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ

- Brundtland, G. (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. United Nations General Assembly Document A/42/427.
- European Green Deal. (Πρόσβαση Απρίλιος 2022). Available at <https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal>
- European Council https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2022/06/21/new-rules-on-sustainability-disclosure-provisional-agreement-between-council-and-european-parliament/?utm_source
- European Council <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2021/06/22/2030-agenda-for-sustainable-development-council-approves-conclusions-reaffirming-strong-eu-commitment/>
- European Council <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2020/12/16/capital-markets-recovery-package-council-confirms-targeted-amendments-to-eu-capital-market-rules/>
- European Commission https://ec.europa.eu/info/publications/non-financial-reporting-guidelines_en#climate
- European Commission https://ec.europa.eu/info/publications/210421-sustainable-finance-communication_en#csrd
- European Commission https://ec.europa.eu/info/publications/210308-efrag-reports_en
- European Commission https://environment.ec.europa.eu/publications/proposal-regulation-deforestation-free-products_el
- European Commission <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32020R0852>
- European Commission https://ec.europa.eu/clima/eu-action/climate-strategies-targets/2050-long-term-strategy_el
- European Commission https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_el

- European Commission https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9f5e7e95-df06-11eb-895a-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF
- European Commission eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022PC0071&from=EN
- European Commission https://finance.ec.europa.eu/publications/technical-expert-group-sustainable-finance-teg_en
- The Paris Agreement. (Πρόσβαση Απρίλιος 2022) Available at <https://www.un.org/en/climatechange/paris-agreement> και στο <https://www.consilium.europa.eu/el/infographics/paris-agreement-eu/>
- Sustainable Development Goals – SDGs. (Πρόσβαση Απρίλιος 2022). Διαθέσιμο στο: <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>
- Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης. Πρόσβαση Απρίλιος 2022). Available at <https://unric.org/el/17-στοχοι-βιωσιμησ-αναπτυξης/>
- UN <https://www.unepfi.org/climate-change/tcfd/>
- United Nations (2004), Global Compact Leaders’ Summit, Final Report, United Nations Headquarters 24 Ιουλίου 2004, Σελ. 5 .
- United Nations General Assembly. (2015). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. (Πρόσβαση Απρίλιος 2022). Available at <https://www.refme.com/citation-generator/harvard/> .
- United Nations (2021), “Working with Banks, Insurers, and Investors to create a Sustainable Finance Sector”. [Πρόσβαση Μάιος 2022], Available at: <https://www.unepfi.org/>
- United Nations. Department of Economic and Social Affairs - Sustainable Development. (Πρόσβαση Απρίλιος 2022). Available at <https://sdgs.un.org/2030agenda> .
- UNEP (2005), “A legal framework for the integration of environmental, social and governance issues into institutional investment”, UNEP Financial Initiative ["Χρηματοοικονομική Πρωτοβουλία UNEP: Καινοτόμος χρηματοδότηση για τη βιωσιμότητα"](#)
- PRI (2021), “Signatories”. Available at <https://www.unpri.org/signatories>
- ΔΙΚΤΥΑΚΟΣ ΤΟΠΟΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΕΩΝ <http://www.opengov.gr/minlab/?p=4956>

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ- ΟΔΗΓΟΙ

- ΑΤΗΕΧ. Οδηγός Δημοσιοποίησης Πληροφοριών ESG του Χρηματιστηρίου Αθηνών.(2022)<https://www.athexgroup.gr/documents/10180/6599246/%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CF%8C%CF%82%20CE%94%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82%20CE%A0%CE%BB%CE%B7%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%B9%CF%8E%CE%BD%20ESG+2022-2202.pdf/da99777e-ee9e-4412-9b19-46ec0021b631>

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **Βαγιωνά (2010).** «Βιώσιμη Ανάπτυξη και Τεχνικά Έργα Προστασίας Περιβάλλοντος». Θεσσαλονίκη.
- **Bizoumi et al (2019).** Bizoumi T., Lazaridis S. και Stamou N. Καινοτομία στα χρηματιστήρια: Οδηγώντας ESG αποκάλυψη και απόδοση. *J. Appl. Corp. Financ.* 2019 , 31 , 72–79
- **Ζοπουνίδης, Εσκαντάρ, (2022).** Κοινωνικά Υπεύθυνη Επένδυση, Μέθοδοι και Κριτήρια ESG, εκδόσεις Κλειδάριθμος <https://www.klidarithmos.gr/koinonika-ypefthini-ependysh>
- **Καπιτσίνας (2019),** Epsilon College άρθρο για τα ESG κριτήρια και βιώσιμη χρηματοδότηση. Διαθέσιμο στο: <https://epsiloncollege.gr/arthro-esg-kritiria-kai-viosimi-chrimatodotisi-mia-nea-pragmatikotita-choris-epistrofi-poy-afora-to-synolo-tis-epicheirimatikis-koinotitas/>
- **Λαμπρινάκη, Λαμπρίδη (2015).** Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος. Εισαγωγή στην βιώσιμη ανάπτυξη. Διαθέσιμο στο: <https://www.ihu.edu.gr/icsd/docs/eisagogi-sti-viosimi-anaptyxi.pdf>
- **Ογγάρη (2015).** Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδας. Διαθέσιμο σε: <https://docplayer.gr/29856366-Eisagogi-sti-viosiui-anaptyxi.html>

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **Anand et al. (2021)** A. Anand, P. Argade, R. Barkemeyer, F. Salignac Trends and patterns in sustainable entrepreneurship research: a bibliometric review and research agenda
- **Battiston et al (2021).** S. Battiston, I. Monasterolo, K. Riahi, B.J. Accounting for finance is key for climate mitigation pathways. *Science*, 372 (6545) (2021), pp. 918-920, 10.1126/science.abf3877 (New York, N.Y.)
- **Bauer et al (2020).** Bauer, R., T. Ruof, and P. Smeets. 2020. “Get Real! Individuals Prefer More Sustainable Investments.” Working paper (25 February). Available at: [https:// papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3287430](https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3287430).
- **Bengtsson, E. (2008).** A history of Scandinavian socially responsible investing. *J. Bus. Ethics* 2008, 82, 969–983, 82 , 969–983
- **Beurden, P. V., and Gossling, T. (2008),** “The Worth of Values – A Literature Review on the Relation Between Corporate Social and Financial Performance” *Journal of Business Ethics*, Vol. 82, No. 2, pp. 407–424.
- **Berg et al (2019).** F. Berg, J.F. Koelbel, and R. Rigobon. “Aggregate Confusion: The Divergence of ESG Ratings.” MIT Sloan Research Paper No. 5822-19 (20 August). Available at : https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3438533.
- **Berg et al (2020).** F. Berg, J.F. Koelbel, R. Rigobon Aggregate Confusion: The Divergence of Esg Ratings MIT Sloan School of Management (2020)

- **Berk et al. (2021).** Berk, Jonathan; van Binsbergen, Jules H. (21 August 2021). "The Impact of Impact Investing". New York: SSRN. Available at: [doi : 10.2139/ssrn.3909166](https://doi.org/10.2139/ssrn.3909166) . [S2CID 239707705](https://doi.org/10.2139/ssrn.3909166) . [SSRN 3909166](https://doi.org/10.2139/ssrn.3909166) .
- **Böckel et al. (2020).** A. Böckel, J. Horisch, I. Tenner. A systematic literature review of crowdfunding and sustainability: highlighting what really matters. *Manag. Rev. Q.* (2020), pp. 1-21
- **Bolton et al (2020).** P. Bolton, M. Despres, L. Awazu Pereira da Silva, F. Samama, and R. Svartzman. 2020. "The Green Swan: Central Banking and Financial Stability in the Age of Climate Change." Bank for International Settlements.
- **Booth P., (2009),** "Editorial: Corporate Social Responsibility", in the *Journal of Business Ethics*, pp 2-4.
- **Brooks, Oikonomou (2018).** The effects of environmental, social and governance disclosures and performance on firm value: a review of the literature in accounting and finance *Br. Account. Rev.*, 50 (2018), pp. 1-15, Available at: [10.1016/j.bar.2017.11.005](https://doi.org/10.1016/j.bar.2017.11.005)
- **Cadman, T. (2011).** The Legitimacy of ESG Standards as an Analytical Framework for Responsible Investment. In *Responsible Investment in Times of Turmoil*; Springer: Dordrecht, The Netherlands, 2011; pp. 35–54. ISBN 978-94-007-4070-9
- **Chatterji et al (2016).** A.K. Chatterji, R. Durand, D.I. Levine, and S. Touboul.. "Do Ratings of Firms Converge? Implications for Managers, Investors and Strategy Researchers." *Strategic Management Journal* 37 (8): 1597–614.
- **Christensen et al (2019).** H.B. Christensen, L. Hail, and C. Leuz. "Adoption of CSR and Sustainability Reporting Standards: Economic Analysis and Review." *European Corporate Governance Institute Finance Working Paper No. 623/2019*. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3427748.
- **Cumming et al. (2017).** D. Cumming , G. Leboeuf , A. Schwenbacher. Crowdfunding cleantech. *Energy Econ*, 65 (2017), σελ. 292 - 303
- **Cosma et al (2020).** Cosma S., Venturelli, A., Schwizer, P., & Boscia, V. Sustainable development and european banks: A non-financial disclosure analysis. *Sustainability*, 12(15), 6146
- **Cuff, D. & Goudie, A. (2009).** The Oxford companion to global change. Oxford: Oxford University Press.
- **Dimson et al (2020).** Dimson , P. Marsh , M. Staunton. Divergent ESG ratings. *JPM*, 47 (1) (2020), pp. 75-87, [10.3905/jpm.2020.1.175](https://doi.org/10.3905/jpm.2020.1.175)
- **Eccles et al (2011).** Eccles, NS; Viviers, S. The Origins and Meanings of Names Describing Investment Practices that Integrate a Consideration of ESG Issues in the Academic Literature. *J.Bus. Ethics* 2011 , 104 , 389–402
- **Eccles et al (2012).** Eccles, Ioannou and Serafeim. "Is sustainability now the key to corporate success?" Available at : The Guardian 2012
- **Edmans Alex (2021).** *Grow the Pie: How Great Companies Deliver Both Purpose and Profit*.

- **Elkington John (1999)**. Cannibals with forks. Οξφόρδη: Capstone. Available at: [ISBN 9780865713925. OCLC 963459936](#)
- **Fabrizio Ferriani and Filippo Natoli (2020)**. ESG risks in times of Covid-19 pages 1537-1541.
- **Beata Zofia Flipiak**, Role of Banks in Ensuring Sustainability in Companies. pp 111–145 [Sustainability in Bank and Corporate Business Models](#)
- **Fisch (2019)**. C. Fisch. Initial coin offerings (icos) to finance new ventures. J. Bus. Ventur., 34 (1) (2019), pp. 1-22
- **Fisch et al (2021)**. Fisch , Masiak , Vismara , Block. Motives and profiles of ICO investors, J. Bus. Res. , 125 (2021) , σελ. 564 - 576
- **Fonseca, L., & Carvalho, F. (2019)**. The reporting of SDGs by Quality, Environmental, and Occupational Health and Safety-certified organizations. *Sustainability*, 11(20), 5797.
- **Freidman, Milton and Rose (1980)**. Free to Choose, A Personal Statement , Harcourt.
- **Gillan et al. (2021)** S.L. Gillan, A. Koch, L.T. Starks Firms and social responsibility: a review of esg and csr research in corporate finance. J. Corp. Finan., 101 (2021), p. 889
- **Gibson et al (2019)**. R. Gibson, P. Krueger, N. Riand, and P.S. Schmidt. 2019. “ESG Rating Disagreement and Stock Returns.” Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3433728.
- **Ilhan et al (2021)**. E. Ilhan, Z. Sautner, G. Vilkov. Carbon tail risk. Rev. Financ. Stud., 34 (3) (2021), pp. 1540-1571, 10.1093/rfs/hhaa071
- **Hartzmark and Sussman (2019)**. Hartzmark, S. M., and A. B. Sussman. 2019. “Do Investors Value Sustainability? A Natural Experiment Examining Ranking and Fund Flows.” *The Journal of Finance* 74 (6): 2789–2837. doi:<https://doi.org/10.1111/jofi.12841>.
- **Henisz WJ, McGlinch J (2019)**. ESG, material credit events, and credit risk (2019) , Journal of Applied Corporate Finance 31 (2), 105-117
- **Hohner P., (2007)**. “An overview of CSR”, Corporate Social Responsibility, An Implementation guide for business, pp 1-12
- **JMcGlinch, Henisz (2020)**. Academy of Management Proceedings, 29-7-2020 Enhancing Profits & Reducing Losses by Managing Material Environmental, Social & Governance Factors Available at : <https://doi.org/10.5465/AMBPP.2020.20390>
- **Karyose et al (2017)**. Karyose, H., Astuti, W., & Ferdiansjah, A. Customer loyalty: the effect of service quality, corporate image, customer relationship marketing and customer satisfaction as intervening variable-an empirical analysis of bank customers in Malang City. *Marketing and Branding Research*, 4, 336-347.
- **Kotsantonis S., and G. Serafeim. (2019)**. “Four Things No One Will Tell You about ESG Data.” Journal of Applied Corporate Finance 31 (2): 50–58. Available at : <https://doi.org/10.1111/jacf.12346>

- **Kell G. (2014).** “Five trends that show corporate responsibility is here to stay”, Available at: [*The Guardian*](#), 13 Αυγούστου 2014
- **Kempf, A., Osthoff, P. (2008).** SRI funds: Nomen est Omen. *J. Bus. Finance Account.* 2008, 35, 1276–1294.
- **Kraus et al (2018).** S., Burtscher j., Vallaster C., Angerer M. Sustainable entrepreneurship orientation: a reflection on status-quo research on factors facilitating responsible managerial practices *Sustainability*, 10 (2) (2018), p. 444
- **Krosinsky (2018).** «The Failure of Fund Sustainability Ratings»
- **Krueger et al (2020).** P. Krueger, Z. Sautner, and L.T. Starks. 2020. “The Importance of Climate Risks for Institutional Investors.” *Review of Financial Studies* 33 (3): 1067–111.
- **Leal Filho, W., & Brandli, L. (2016).** *Engaging stakeholders in education for sustainable development at university level*, World Sustainability Series (pp. 335–342).
- **Lokuwaduge, C.S.D.S.; Heenetigala, K. (2017).** Integrating Environmental, Social and Governance (ESG) Disclosure for a Sustainable Development: An Australian Study. *Bus. Strategy Environ.* 2017, 26, 438–450.
- **Löf et al. (2021).** Hans Löf, Maziar Sahamkhadam, Andreas Stephan. Is Corporate Social Responsibility investing a free lunch? The relationship between ESG, tail risk, and upside potential of stocks before and during the COVID-19 crisis. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.frl.2021.102499>
- **MacNeil, I., and Esser, I.-M. (2021).** From a financial to an entity model of ESG. *SSRN Electronic Journal*. Available at: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3834529>
- **Matos, (2020).** *ESG and Responsible Institutional Investing Around the World: A Critical Review*, CFA Institute Research Foundation. Available at : <https://www.cfainstitute.org/-/media/documents/book/rf-lit-review/2020/rflr-esg-and-responsible-institutional-investing.ashx>
- **Mansouri et al. (2022).** S. Mansouri , Paul P. Momtaz Financing sustainable entrepreneurship: ESG measurement, valuation, and performance. <https://doi.org/10.1016/j.ibusvent.2022.106258>
- **Matallín-Sáez et al. (2021).** Juan Carlos Matallín-Sáez, Amparo Soler-Domínguez, Salvador Navarro-Montoliu, Diego Víctor de Mingo-López. 06 July 2021. Investor behavior and the demand for conventional and socially responsible mutual funds. Available at : <https://doi.org/10.1002/csr.2172>
- **Pastor et al. (2021).** L. Pastor, R.F. Stambaugh, L.A. Taylor. Sustainable investing in equilibrium. *J. Financ. Econ.*, 142 (2021), pp. 550-571
- **Qi et al. (2020).** Qi, L., Wang, L., & Li, W. A. (2020). Do mutual fund networks affect corporate social responsibility? Evidence from China. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, **27**(2), 1040–1050. <https://doi.org/10.1002/csr.1864>
- **Rai et al. (2019).** Rai, R., Kharel, S., Devkota, N., & Paudel, U. R. (2019). Customers perception on green banking practices: A desk. *Journal of Economic Issues*, 10, 82–95.

- **Simoni et al. (2020).** Simoni L, Bini L, Bellucci M (2020). Effects of social, environmental, and institutional factors on sustainability report assurance: evidence from European countries. *Meditari Account Res* 28(6): 1059–1087. <https://doi.org/10.1108/MEDAR-03-2019-0462>
- **Shanaev and Ghimire, 2021.** S. Shanaev, B. When ESG meets AAA: the effect of ESG rating changes on stock returns *Financ. Res. Lett.* (2021), [10.1016/j.frl.2021.102302](https://doi.org/10.1016/j.frl.2021.102302)
- **Sheehy, Benedict (2015-10-01).** «Defining CSR: Problems and Solutions». *Journal of Business Ethics* 625–648. Available at [doi : 10.1007/s10551-014-2281-x](https://doi.org/10.1007/s10551-014-2281-x). ISSN 0167-4544 . S2CID 144904171
- **Sherwood & Pollard (2019).** Matthew W. Sherwood & Julia Pollard (2019). Responsible Investing An Introduction to Environmental, Social, and Governance Investments.
- **Steffen and Strengthen (2021).** B. Steffen, TS. Strengthen. Finance in sustainability transitions research. *Environ. Innov. Soc. Trans.* (2021), [10.1016/j.eist.2021.10.018](https://doi.org/10.1016/j.eist.2021.10.018)
- **Sreekumar Nair, A.; Ladha, R. (2014).** Determinants of non-economic investment goals among Indian investors. *Corp. Gov. Int. J. Bus. Soc.* 2014, 14, 714–727
- **Talan G., & Sharma G.D. (2019).** Doing Good by Doing Good: A Systematic Review and Research Agenda for Sustainable Investment. *Sustain* (2019) , <https://doi.org/10.3390/su11020353>
- **Vismara (2019).** Sustainability in equity crowdfunding. *Technol. Forecast. Soc. Chang.*, 141 (2019), pp. 98-106
- **Whelan, Tensie (10 Φεβρουαρίου 2021).** *"ESG and Financial Performance"*. *NYU Stern*.
- **Yang, R. (2019).** “What Do We Learn from Ratings about Corporate Social Responsibility (CSR)?” *Columbia Business School Research Paper No. 18-37* (3 December 2019). Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/Papers.cfm?abstract_id=3165783.
- **Yamane, T., & Kaneko, S. (2021).** Impact of raising awareness of Sustainable Development Goals: A survey experiment eliciting stakeholder preferences for corporate behavior. *Journal of Cleaner Production*, 285, 125291.
- **Zimmermann, S. (2019).** Same but different: How and why Banks approach sustainability. *Sustainability*, 11, 2267. <https://doi.org/10.3390/su11082267>.
- **Zingales, L. 2015.** “Presidential Address: Does Finance Benefit Society?” *Journal of Finance* 70 (4): 1327–63.
- **Ziolo et al (2019b).** Ziolo, M., Filipiak, B. Z., Bąk, I., & Cheba, K. (2019b). How to design more sustainable financial systems: The roles of environmental, social, and governance factors in the decision-making process. *Sustainability*, 11(20), 5604. <https://doi.org/10.3390/su11205604>.
- **Ziolo et al (2020).** Magdalena Ziolo, Iwona Bąk, Katarzyna Cheba, Anna Spoz, The relationship between banks and company business models - sustainability context. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2020.09.161>

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΑ

- **Αστάρα (2015).** Διδακτορική διατριβή , ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ & ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΕΙΣΗΓΜΕΝΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΑΘΗΝΩΝ, doi: [10.12681/eadd/35320](https://doi.org/10.12681/eadd/35320)
- **Σταυροπούλου (2021).** Διδακτορική Διατριβή. «Ανάλυση της υιοθέτησης των στρατηγικών βιωσιμότητας στον τραπεζικό κλάδο» DOI [10.12681/eadd/49993](https://doi.org/10.12681/eadd/49993)

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

- **ATHEX.** <https://www.athens-esg-forum.gr/>
- **CSR.** www.csreurope.org/p4si
- **EFRAG.** <https://efrag.org/?AspxAutoDetectCookieSupport=1>
- **EMEA.** <https://emea.gr/news/647822/simantiki-i-ependysi-se-kritiria-esg/>
- **ESMA.** <https://www.esma.europa.eu/policy-activities/sustainable-finance>
https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/jc_2021_02_letter_to_eu_commission_on_priority_issues_relating_to_sfdr_application.pdf
<https://www.esma.europa.eu/policy-activities/sustainable-finance/investment-services-and-asset-management>
- **CSE.** <https://cse-net.gr/sustainability-trends/>
- **Global Impact Investing Network (GIIN).** (Πρόσβαση Μάιος 2022). Available at: www.thegiin.org
- **GLOBAL.** <https://www.globalreporting.org/Pages/default.aspx>
- **GLOBAL SUSTAIN.** (Πρόσβαση 26 Μαρτίου 2022). Διαθέσιμο στο: <https://globalsustain.org/story-30838/>
- **Grant Thornton, Greece (2022).** [Πρόσβαση Απρίλιος 2022], <https://www.grantthornton.global/en/locations/Greece/>
- **Grant Thorton (2021).** “Εκθέσεις Βιωσιμότητας ESG & Sustainability, Οι τάσεις στην Ελλάδα», Δεκέμβριος 2021, [Πρόσβαση Απρίλιος 2022], https://www.grant-thornton.gr/globalassets/markets/grc/media/pdfs/gt_esg-sustainability-survey_2021.pdf
- **GREEK CODE (2020).** <https://greekcode.sustainablegreece2020.com/>
- **HCMC.** http://www.hcmc.gr/el_GR/web/portal/aeiphoria-esg
- **INTERGRATED REPORTING.** <http://integratedreporting.org/>
- **IOSCO.** <https://www.iosco.org/news/pdf/IOSCONEWS564.pdf>
- **ISS.** <https://www.issgovernance.com/esg/ratings/corporate-rating/>

- **McKinsey & Company (2019).** The ESG premium: new perspectives on value and performance. [Πρόσβαση Μάιος 2022], Διαθέσιμο στο : <https://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Business%20Functions/Sustainability/Our%20Insights/The%20ESG%20premium%20New%20perspectives%20on%20value%20and%20performance/The-ESG-premium-New-perspectives-on-value-and-performance.ashx>
- **Mckinsey & Company (2020).** Παγκόσμια Έρευνα (Πρόσβαση 9 Ιουνίου 2022). Διαθέσιμο στο: <https://www.mckinsey.com/business-functions/sustainability/our-insights/the-esg-premium-new-perspectives-on-value-and-performance?cid=soc-app>
- **Morningstar.** <https://www.morningstar.com/features/esg-investing-history>
- **MSCI.** <https://www.msci.com/documents/1296102/21901542/ESG-Ratings-Methodology-Exec-Summary.pdf>
- **MSCI (2020).** MSCI ESG ratings methodology. Available online at: <https://www.msci.com/documents/1296102/4769829/MSCI+ESG+Ratings+Methodology+-+Exec+Summary+Dec+2020.pdf/15e36bed-bba2-1038-6fa0-2cf52a0c04d6?t=1608110671584>, checked on 2/24/2022.
- **OECD.** <http://www.oecd.org/>
- **SASB.** <http://www.sasb.org/>
- **Sustainalytics (2021).** ESG risk ratings - methodology abstract. Available online at <https://connect.sustainalytics.com/esg-risk-ratings-methodology>, checked on 3/16/2022.
- **Sustainable GREECE (2020).** <https://directory.sustainablegreece2020.com/gr/directory-2022>
- **THOMSON REUTERS (2021).** <https://www.thomsonreuters.com/en-us/posts/news-and-media/thomson-reuters-social-impact-esg-report-2021/>
- **UNGLOBA L COMPACT (2022).** <https://csrhellas.org/un-global-compact/>
<https://www.unglobalcompact.org/>
- **UNEP FI (2022).** <https://www.unepfi.org/climate-change/tcfd/>
- **Freshfields Bruckhaus Deringer (2005).** Ένα νομικό πλαίσιο για την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών, κοινωνικών και ζητημάτων διακυβέρνησης στις θεσμικές επενδύσεις: Έκθεση που δημιουργήθηκε για την ομάδα διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων του UNEP FI, 2005 (PDF)
- **UNPRI.** <https://www.unpri.org/listed-equity/a-practical-guide-to-esg-integration-for-equity-investing/10.article>
- **UNRIC.** <https://unric.org/el/17-στοχοι-βιωσιμησ-αναπτυξησ/>
- **ALUMINCO.** <https://aluminco.com/> 26-8-2022
- **ENERGEAN.** <https://www.energean.com/media/5201/2021-sustainability-report.pdf>

- **ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΕΙΑ.** https://www.hellenicdairies.com/wp-content/uploads/2021/08/EG_EKE_2020_GR_PAGES_WEB-1.pdf
- **ΜΥΤΙΛΙΝΕΟΣ (2021).** ΜΥΤΙΛΙΝΕΟΣ: Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης 2021 - Διανομή κοινωνικού προϊόντος αξίας 2,3 δισ. ευρώ - iefimerida.gr
- **ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΘΡΑΚΗ.** <https://www.thracegroup.com/cy/el/our-group/>
- **ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΟΣ.** <https://www.ot.gr/2021/12/21/epixeiriseis/papastratos-1i-eniaia-ekthesi-viosimis-anaptyksis/>
- **ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΛΦΗΑ BANK.** <https://www.esgstories.gr/alpha-bank-26/8/2022>
- **ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK.** <https://www.eurobank.gr/el/omilos/grafeio-tupou/deltio-tupou-21-12-21>
- **ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (14-6-2022).** <https://www.piraeusbank.gr/el/megales-epixeiriseis/development-banking/xrimatodotiseis-esg> Newsletter Τράπεζα Πειραιώς
- **ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ.** <https://www.piraeusbank.gr/el/idiwtes/sfdr>
- **ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ.** <http://www.greenbanking.gr/news/proti-xrimatodotisi-me-kritiria-esg-apo-trapeza-peiraios-se-terna-energeiaki>

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Social sustainability - Wikipedia, the free encyclopedia. (2015). Διαθέσιμο στο : http://en.wikipedia.org/wiki/Social_sustainability.
- Triple bottom line (Πρόσβαση 8 Μαΐου 2022). Διαθέσιμο στο: https://en.wikipedia.org/wiki/Triple_bottom_line
- Η εταιρική κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων και οργανισμών (Πρόσβαση 9 Μαΐου 2022). Διαθέσιμο στο : https://el.wikibooks.org/wiki/Η_εταιρική_κοινωνική_ευθύνη_των_επιχειρήσεων_και_οργανισμών
- Περιβαλλοντική, κοινωνική και εταιρική διακυβέρνηση (Πρόσβαση 28 Απριλίου 2022). Διαθέσιμο στο: https://en.wikipedia.org/wiki/Environmental,_social,_and_corporate_governance
- ESG (Περιβαλλοντική, Κοινωνική και Διακυβέρνηση). (Πρόσβαση Απρίλιος 2022). Διαθέσιμο στο: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/other/esg-environmental-social-governance/>
- The Environmental, Economic, and Social Components of Sustainability. (2015). Διαθέσιμο στο: <http://cwanamaker.hubpages.com/hub/The-Environmental-Economicand-Social-Components-of-Sustainability>.
- The Three Pillars of Sustainability. (2015). Διαθέσιμο στο <http://www.thwink.org/sustain/glossary/ThreePillarsOfSustainability.htm>

- SOVEREIGN, ENVIRONMENTAL, SOCIAL AND GOVERNANCE DATA - Data, Tools and Guidance. (Πρόσβαση Μάρτιος 2022). Διαθέσιμο στο: <https://datatopics.worldbank.org/esg/methodology.html>
- Επεισόδιο 4 του podcast The Green Investor από την Investopedia. (20 Ιανουαρίου 2022). Διαθέσιμο στο: <https://www.investopedia.com/the-green-investor-podcast-episode-4-5216497>
- Περιβαλλοντικά, Κοινωνικά και Κριτήρια Διακυβέρνησης (ESG). (23 Φεβρουαρίου 2022). Διαθέσιμο στο: <https://www.investopedia.com/terms/e/environmental-social-and-governance-esg-criteria.asp>
- Ο ρόλος των ενδιαφερομένων μερών (stakeholders) της επιχείρησης στην ΕΚΕ (2016). <https://csrindex.gr/o-rolos-ton-endiaferomenon-meron-stakeholders-tis-epicheirisis-stin-eke/>
- Πέθανε σε ηλικία 91 ετών ο Milton Moskowitz, Δημιουργός της λίστας των καλύτερων εταιρειών (15 Μαρτίου 2019). Διαθέσιμο στο: <https://www.nytimes.com/2019/03/15/obituaries/milton-moskowitz-dead.html>
- Η πυραμίδα της ΕΚΕ του Carroll: ρίχνοντας μια άλλη ματιά. (5 Ιουλίου 2016) <https://jcsr.springeropen.com/articles/10.1186/s40991-016-0004-6>
- The Global Compact (2004), "Who Cares Wins". Διαθέσιμο στο : https://d306pr3pise04h.cloudfront.net/docs/issues_doc%2FFinancial_markets%2Fwho_cares_who_wins.pdf
- "Τα παγκόσμια περιουσιακά στοιχεία βιώσιμων επενδύσεων αυξήθηκαν στα 30 τρισεκατομμύρια \$ το 2018". Greenbiz. (Απρίλιος 2019). Διαθέσιμο στο : <https://www.greenbiz-com./article/global-sustainable-investing-assets-surged-30-trillion-2018? x tr sl=en& x tr tl=el& x tr hl=el& x tr pto=sc>
- Global Sustainable Investment Review (GSIR), 2021 (Πρόσβαση 7 Ιουνίου 2022). Διαθέσιμο στο: <http://www.gsi-alliance.org/wp-content/uploads/2021/08/GSIR-20201.pdf>
- Why companies that focus on ESG criteria outperform those that don't and how you can benefit. The Private Office. (Πρόσβαση 26 Μαρτίου 2022). Διαθέσιμο στο: <https://www.theprivateoffice.com/insights/esg-criteria-outperform>
- **Άρμστρονγκ, Ρόμπερτ (24 Αυγούστου 2021).** «Ο επενδυτικός κλάδος της ESG είναι επικίνδυνος». *Financial Times*. (Πρόσβαση 19 Μαΐου 2022). Διαθέσιμο στο: <https://www-ft-com.translate.goog/content/ec02fd5d-e8bd-45bd-b015-a5799ae820cf? x tr sl=en& x tr tl=el& x tr hl=el& x tr pto=sc>
- **Kell Georg (2018),** "The Remarkable Rise Of ESG", Forbes 2018. (Πρόσβαση 19 Μαΐου 2022). Διαθέσιμο στο: <https://www.forbes.com/sites/georgkell/2018/07/11/the-remarkable-rise-of-esg/?sh=5143850f1695>
- **Merrison Harry (2020).** <https://www.ftadviser.com/investments/2020/07/08/what-clients-need-to-know-about-esg-investing/>

- **Norwood Patrick (2020).**
<https://www.ftadviser.com/investments/2020/07/13/the-main-principles-of-esg-investing/>
- Ocean Tomo [«Μελέτη αγοραίας αξίας άυλων περιουσιακών στοιχείων»](#)
- **Εμμανουήλ Σ.** Το νέο ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς της επιχειρηματικής βιωσιμότητας <https://m.naftemporiki.gr/story/1743938/to-neo-europaiko-plaisio-anaforas-tis-epixeirimatikis-biosimotitas>
- <https://www.carbonclick.com/what-is-esg-and-why-is-it-important/>
- <http://ella-dikamas.gr/news/?EntityID=d05b1767-8bab-4c67-8a3f-ae9900d3c53e>
- <https://www.esgstories.gr/stories/amoyntoyris-ta-kritiria-esg-irthan-qia-na-meinoy-n-kai-aforoy-n-oles-tis-epiheiriseis-olon>
- <https://www.esgstories.gr/business-esg/poies-etairies-poton-skoraran-psila-sto-esg-2021>
- <https://www.esgstories.gr/state-funding/poso-biosima-einai-ta-biosima-kefalaia-odigos-gia-na-epilexete-katallilo-gia-esas>
- <https://www.kathimerini.gr/economy/561440452/me-35-eisigmenes-o-neos-deiktis-esg-toy-chrimatistiriou/>
- <https://koumentakislaw.gr/arhra/kritiria-esg-periballon-koinonia-diakybernhsh-epixeirhseis-anaptyksh/>
- <https://www.mononews.gr/esg-today/prosopa/philipp-rickenbacher-julius-baer-pos-tha-xeklidosome-ti-dinami-42-tris-dolarion-ton-pelaton-mas-qia-ti-strofi-sta-esg>
- <https://www.moneyreview.gr/green-economy/52483/kathimerini-summits-esg-poso-etoimes-einai-oi-ellinikes-etairies-na-efarmosoy-n-esg-kritiria/>
- <https://www.moneyreview.gr/green-economy/52423/kathimerini-summits-esg-i-prosarmogi-ton-ellinikon-viomichanion-sto-esg-kai-to-greenwashing/>
- <https://www.ot.gr/2022/05/04/apopseis/experts/deiktis-esg-ena-montelo-polykritirias-analysis-apofaseon/>